

The Project Gutenberg eBook of Novelleja ja Kertomuksia III, by Various

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Novelleja ja Kertomuksia III

Author: Various

Release date: February 22, 2016 [EBook #51279]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK NOVELLEJA JA KERTOMUKSIA III ***

Produced by Tapio Riikonen

NOVELLEJA JA KERTOMUKSIA III

Jyväskylässä, Weilin ja Göös'in kirjapainossa, 1880.

SISÄLLYS:

Anna, kirj. J.

Tanskalainen ja Ruotsalainen. Hist.-Rom. kertomus

Blekingessä v. 1564. Suom. Kauno

Kuningas Kaarlo Yhdeksäs ja Vermandilainen. Suom. —t. —e. —n.

ANNA

Kirj. J.

(Tanskan kielestä suomennettu.)

I.

Oli kylmä ja tuima Marraskuun-ilta; lumi ja jää ilmoittivat jo talven tuloa; suuret, vaaleanharmaat pilvet ajelivat toisiaan taivaalla, ja silloin tällöin sai vaan ystävällinen täysikuu niiden lomista katsella valkoisia lakeuksia.

Tuuli vinkui ja humisi poppeli-aleijassa, joka vei överstin kauniille maatalolle; se pyöritti kellastuneita lehtiä korkealla ilmassa ja vei lakin mieheltä, joka pihassa valjasti hevosia vaunujen eteen. Työhuoneen ikkunasta lankesi kirkas valo ulos lumelle; se näytti hauskalta ja houkuttelevalta, ja hauskaapa tuolla sisällä olikin; mukavuutta, varallisuutta, valoa ja lämmintä, tyytyväisiä kasvoja ja iloisia mieliä.

Översti käveli vakavilla ja tyneillä akselilla edes takaisin laattialla. Hän oli noin kuudenkymmenen vuotias mies, jokseenkin laiha, pitkä ja hoikka; hiukset olivat jo harmahtavat, mutta kasvojen juonteet säännölliset ja ylevät; silmän-luonteessa huomasi kohta jotakin käskevää. Överstillä oli todellinen hallisijan katsanto, joka osoitti, ett'ei hän vastustamista sallinut, taikka oikeammin ett'ei hän sitä koskaan ollut kohdannutkaan. Järkähtämättömällä tahdonvoimalla hän hallitsi sekä itsensä että muut, ja lupauksen hän täytti yhtä tarkasti kuin uhkauksenkin. Päätöksestään hän ei koskaan luopunut, sillä hän sen tekikin vasta tarkoin mietittyään, mikä oikein oli, vähän siitä välittäen, oliko se hänelle sitten mieluista taikka ei. Hänen mieleensä ei koskaan juolahtanut, että hänkin olisi voinut erhettyä; varmasti hän luotti omaan ymmärrykseensä ja oikeuden tuntoonsa. Muuten hän oli hellä ja hyvä perheenisä, ja lempeät olivat silmäykset, jotka hän tälläkin haavaa loi vaimoonsa, joka melkein täysissä matkavaatteissa seiso i kakluunin ääressä, ja nuoriin tyttäriinsä, joista toinen juuri pani kirjettä sinettiin, sillä välin kuin toinen katseli ulos ikkunasta ja valitteli ilman rumuutta.

Överstin rouvalla oli oikein herttaiset kasvot, ne selvään kuvastivat hänen lempeätä, hellää ja uskollista sydäntään. Vaikka hän ei suorastansa mitään mieheensä vaikuttanut, taivutti hänen läsnäolonsa kuitenkin, kummankaan sitä tietämättä, tätä lauhkeammalle ja leppysisämmälle mielelle. Hän oli juuri mitä sopivin överstille vaimoksi; kuinka osaavasti hän tiesi poistaa kaikki pienet vastukset, tasoittaa vähäiset harmit, ja järjestää kaikki taloudelliset kohdat, överstin sitä huomaamatta; sitä paitse hän aina oli valmis taipumaan miehensä tuumiin ja hankkeisiin. Mutta taipuiko tämäkin vastavuoroon hänen tuumiinsa? Sitä ei översti tullut ajatelleeksi; ei hän huomannutkaan tuota pientä kärsiväisyyden juonetta vaimonsa kasvoissa; tämä eli omaa yksinäistä sisällistä elämäänsä, toivossa, surussa ja taistelossa; sen ohessa hän kasvoi ja lisääntyi uskossa ja kestäväisyydessä.

Heidän nuorista tyttäristään oli vanhempi noin kahdeksantoista vuotias, pitkä, hoikka ja kaunis neiti. Vaikka hän ei vähääkään ollut isänsä näköinen, oli kuitenkin hänen olennosaan ja katsannossaan jotakin, joka överstistä muistutti; hänkin kantoi päätänsä korkealla, ja oudot sanoivat häntä usein ylpeäksi, jopa uhkamieliseksikin. Eikä he siinä aivan väärässä olleetkaan; mutta Anna oli kuitenkin sen ohessa helläsydäminen, ylevämielinen ja innokas tyttö. Nuorempi taas oli hento, kultakutrinen olento; hänen siniset silmänsä loistivat kuin kirkkaat tähdet ja poskilla heloittivat hohtavat ruusut, joita perheen lääkäri vakavalla katseella ja äiti aavistavalla pelolla tarkasteli.

"Tuntuu niin kummalliselta", lausui överstin puoliso, "kun yksinäni lähden matkalle; ensimmäisen kerran erkanen nyt lapsista, ja toivoisinpa melkein, että vanhan ystäväni hopeahäät jo olisivat ohitse ja minä onnellisesti kotona jälleen. Olen tosiaankin oikein raskaalla mielellä... niin, naura sinä vaan, Anna, mutta se on täyttä totta, lapseni."

"Pelkäätkö jättää meitä kotiin, äitiseni? Mitä pahaa meille voisi tapahtua, kun isä on luonamme?" Ja Anna loi mustat, säihkyvät silmänsä äärettömällä rakkaudella ja luottamuksella isäänsä.

"Jumalan avulla kaikki käykin hyvin", vastasi äiti hiukan huohtaen; "sinun, pikku Klaaraseni, tulee olla hyvin varova, muista välttää vetoa äläkä suinkaan mene vähillä vaatteilla ulos. Anna jo tänne kirje! Näes, Hugo, kuinka paksu se onkin; rakas poikamme varmaankin käy hyvin iloiseksi, kun hän tämän saa! Jospa se vaan ennättäisi jouluksi perille! — Kas nyt on hevonen valjaissa; jää sisään sinä, Klaara. Hyvästi! Hyvästi!"

Översti peitti huolellisesti vaimonsa vaunuihin, Klaara seiso punasten kartiinien takana ja nyökkäsi päätänsä äidille alahalla, Anna suuteli häntä hymyellen ja varoitti häntä kaikella muotoa olemaan tyyneellä mielellä, — eihän tätä kestäisi kuin kolme päivää. Vaunut vierivät pois jättäen syvät ja tummat jäljet pehmoiseen lumeen. Isä ja tytär katsoivat hetken sen jälkeen, mutta tuima tuuli ajoi heidät pian sisään.

"Minulla on vähän kirjoittamista tänä iltana", lausui översti, käveltyään pari kertaa edes ja takaisin laattialla, "ja tahdon sentähden olla häiritsemättä; jättäkää minulle kuppi kylmää teetä ja pari palasta leipää ruokasaliin. Hyvää yötä, lapset, katsokaa nyt, ett'ei minua missään tapauksessa häiritä."

Hän suuteli heitä otsaan ja Anna toisti vakuuttaen: "ei missään tapauksessa."

"Näes, Klaara", lausui Anna sisarelleen, "kuinka iloisesti valkea palaa kakluunissa! Eikö ole täällä hauska olla? Varsinkin kun tuolla ulkona myrsky noin pauhaa, tuntuu minusta kahta vertaa hupaisemmalle, kun saa sisällä olla."

"Mutta moni on ulkona tälläkin haavaa, Annaseni, vähillä vaatteilla ja vielä vähemmillä toiveilla päästä lämpöiseen ja hauskaan kotiin."

"Tietysti, mutta eihän liene mikään synti, jos se iloitsee ja on tyytyväinen, joka on paremmissa oloissa."

"Ei suinkaan, ei millään tavalla! Älä minuun suutu, Anna, jos en voi tuollaisia ajatuksia välttää, ne tulevat aina itsestään. Lassi raukka, hän varmaankin jo lienee saapunut äitinsä luokse!"

"Tuo nyt on sellaista sairaallista myötätuntoisuutta, jota minä puolestani en voi hyväksyä", vastasi Anna vähän kärsimättömästi, "ikäänkuin isä olisi siinä väärin tehnyt, kuin ajoi uskottoman palvelijan talosta."

"Mutta Lassi katui käytöstänsä."

"Katui! Vähän luotan minä senlaiseen katumukseen, joka ilmaantuu vasta sitten, kun rikos on tiedoksi tullut. Sitä paitse liikanainen armoittelemisen vaan turmelisi muunkin palvelusväen. Lassin kohtalo isää sääliitti, sen selvästi huomasi, mutta hänellä oli toki tarpeeksi luonnon lujuuksia voidakseen siinä kohden menetellä oikeuden mukaan."

"Vaan onko myöskin oikeuden mukaista vastustaa sydämen kehoitusta? Välistä tulen oikein rastaalle mielelle, kun ajattelen, että saattaisin jolloin-kulloin vihastuttaa isää ja hän silloin tuolla ankaralla, järkähtämättömällä katseella ajaisi minut luotaan. Herralle kiitos hänen ja meidän kaikkein puolesta, niin kova ei Jumala kuitenkaan ole, että hän sallisi senlaista tapahtuvan. Nyt sinä taaskin suutut, Anna, ja väärin, kentiesi, onkin tuonlaisia puhua, mutta minä rakastan isää kaikesta sydämestäni, rakastan sinua yhtä paljon ja se vaivaa minua, kun sinä näet hyveitä juuri hänen vioissaan. Mutta, tosiaankin, minulla on jotakin tunnollani."

"Mitähän tuo olisi?"

"Tiedäthän, että minun kirjeeni Kustalle valmistui viimeisimmäksi ja kun panin kaikkein kirjeet koteloon, luin muutamia merkillisiä riviä isän kirjeestä. Siinä oli näin: 'Älä käsitä minua väärin, äläkä luule, että minä sinua estellä tahdon; toivon ainoastaan että vasta kotiin palattuasi ilmoitat hänelle tunteesi, sitä toivon yhtä paljon hänen kuin itsesikin tähden.' Juuri nuo sanat siinä oli, minä ne luin kahteen kertaan. Sitä minun, kentiesi, ei olisi pitänyt tehdä, mutta se tapahtui melkein tietämättäni ja tavallisesti ei kirjeissä olekaan salaisuuksia ollut. Kehenkähän Kustaa lienee mieltynyt? Ajatteles, kuinka hän on voinut sen niin salata, ett'emme mitään ole aavistaneet! Jos vaan voisin käsittää, kuka se on! Kirjeestä päättäen luulisin hänen olevan alhaisemmasta säädystä."

"Eikö mitä, minkätähden sinä niin luulet?" keskeytti Anna punastuen harmista; "Kustaa ei ole voinut mieltä halpaan ja sivistymättömään tyttöön. Sitä paitse ei sinun, Klaara, olisi pitänyt minulle kertoa senlaista, jota nähtävästi oli tahdottu meiltä salata. Saattaisihan noilla sanoilla olla yhtä hyvin joku toinenkin merkitys? En minä suinkaan soisi, että Kustaa ja... Se tosiaankin minua huolestuttaa, mutta kaikessa tapauksessa olen varma siitä, ett'ei hänen rakastettunsa ole mikään kunnoton nainen."

"Siitä minäkin olen vakuutettu, mutta hän voisi kuitenkin olla..."

"Säästä minua, pikku Klaraseni! Minä tiedän jo ennakolta kaikki, mitä aiot sanoa. Hän voi olla köyhä ja alhaista sukua, ja kuitenkin hyvä ihminen. Epäilemättä, mutta hän ei kuitenkaan olisi siinä tapauksessa Kustalle sopiva. Ahtaissa oloissa syntyy helposti ahdasmielisyyttäkin, sanottakoon mitä hyvänsä, ja se, joka alinomaa saa puutetta kärsiä, käy pian itsekkääksi ja kateelliseksi. Jumala parhaiten tietää, että se on anteeksi annettavaa, enkä minä puolestani sitä tuomitse, mutta ei senlainen ihminen

juuri rakastettava ole."

"Kummallisesti köyhyys sinua kauhistuttaa, Anna."

"Ja yhtä kummallisesti se sinua taas viehättää, Klaaraseni. Kun sinä vaan näet viheliäisyyttä ja repaleita, silloin sydämesi on valloillaan, etkä sinä ollenkaan ajattele, kuinka ihminen useimmiten on itse syynä köyhyyteensä. Kun sinä istut vaivaishuoneelaisen tautivuoteen ääressä, silloin olet sinä oikein mielityössäsi. Minäkin autan mielelläni köyhiä, mutta kernaimmin sen teen pyytämättä ja olen heistä vähän kauempana. Mutta nyt sinä näytät oikein vihaiselta, pikku Klaara; suo anteeksi, jos olen sinua loukannut."

"Sinun tähtesi vaan olen pahoillani, Anna, sinun tähtesi olen kovin pahoillani. Tuskin voin sanoilla lausua, mitä sydämeni tuntee, mutta mieltäni rasittaa melkein kärsimätön halajaminen."

Anna riensi sisarensa luokse, silitti hyväellen hänen hiuksiaan suuteli häntä poskelle ja katseli häntä levottomalla hellyydellä.

"Oi, sinua armas, siunattu lapsi, sinä et saa vaivata itseäsi tuonlaisilla ajatuksilla, iloitse sinä vaan elämästä ja nauti huolettomana hyviä päiviä. Nyt minä sinulle soitan ja laulan oikein rattoisan laulun."

Tarkalla huomiolla kuunteli Klaara sisarensa kaunista ja sointuvaa ääntä: kun hän sen ohessa ihailen katseli tämän suloisia kasvoja, punastui hän ujoudesta muistaessaan niitä rohkeita sanoja, joita hän juuri oli lausunut vanhemmalle sisarelleen, joka kuitenkin oli häntä paljon ymmärtäväisempi.

"Hiljaa, Anna, vaunut varmaankin ajoivat pihaan."

"Kukahen näin myöhään tulee? Mitä nyt?" Viimeiset sanat lausuttiin osaksi palvelijalle, osaksi turkkiin kuoritulle naiselle, joka heti palvelijan jälessä tuli ovesta sisään. Hän näytti olevan ylen vireä ja näppärä olenoltaan; kasvot olivat punaveriset ja mielitelevät ja hänen terävät silmänsä liikkuvat vilkkaasti ja tutkistellen esineestä toiseen huoneessa. Nainen kävi innokkaasti puheesen ja alkoi näin esitellä itseänsä:

"Rouva Klemme, tätä ennen Kristina Spag. Vahinko ett'ei överstinna ole kotona, kenties te ette koskaan ole kuulleetkaan nimeäni mainittavan?"

"Olemme tosin", vastasi Klaara ystävällisesti, samalla kuin hän antoi kättä tuolle pienelle rouvalle ja vaati häntä istumaan; "tehän monta vuotta hoiditte vanhempaini taloutta ja menitte sitten naimiseen erään asioitsijan kanssa; minä tunnen teidät vallan hyvin. Ikävää vaan, että äiti juuri sattuu olemaan poissa."

"Niin, se nyt oli varsin ikävätä! Minä olen pari päivää vierailut lankoni luona, hänen, joka omistaa Sammaltalon, — kaiketi tiedätte, missä päin Sammaltalo on — Ettekö tosiaankaan? Tänä yönä minä kyytivaunuilla menen Kyöpenhaminaan, sillä minun täytyy päästä lähtemään sieltä aamujunassa. Lankoni teki minulle sen hyvän työn, että kyyditti minua tänne, kun hän kuuli, kuinka kovin halusin teitä nähdä. Kustaa kuuluu olevan meriupseeri, ja te, arvatakseni olette Klaara. Jumalani, kuinka te olette äitinne näköinen! Teitä vielä käsivarrella kannettiin, kun teitä viimeksi näin, — niin se aika kuluu! Tämä kuitenkin on Anna."

Hän loi ruskeat silmänsä kummallisella katseella Annaan, jota tuo vakoileva, kiinteä silmäileminen vaivasi ja harmitti. Hän ei kuitenkaan antanut häiritä itseään, vaan jatkoi soittamistaan ja antoi Klaaran vastata edestänsä. Rouva Klemme alkoi riisua päällysvaatteita päältänsä, irroitti karvakauluksen kaulaltaan, laski sen ynnä kissan-nahkaisen muhvinsa tuolille, ja näytti odottavan virvokkeiden tarjoamista.

"Ei minun tähteni mitään vaivaa", lausui hän samalla, "ei millään muotoa mitään vaivaa!"

"Pikkuinen kuppi teetä vaan", vastusti Klaara hyväntahtoisesti, "se heti on valmista ja vaunut voivat sen aikaa hyvin odottaa."

Ja hän riensi kevein askelin huoneesta toimittaakseen vieraalle kestitystä. Pikku Klaara raukka!

Anna yhä soitti; rouva Klemme lähestyi häntä.

"Te soitatte erittäin hyvin", lausui hän puolittain tuttavallisesti; "tuonlaista taitoa harvoin saa kuulla."

"Suokaa anteeksi!" vastasi Anna, samalla kuin hän nousi ja sulki pianon. Rouva Klemme heti käsitti loukkauksen tässä anteeksi anomisessa. Tuo nuori tyttö ei siis ollutkaan hänen huvikseen soittanut, päin vastoin hän tykkönään oli unhottanut hänen läsnäolonsa. Taaskin ilmaantui sama outo katse noihin ruskeisiin silmiin. Anna kesti sen ensimmältä kylmällä ja ylpeällä välinpitämättömyydellä, mutta kun sitä

yhä kesti ja rouva Klemme yhä lisäsi sen painoa päätänsä pudistamalla ja hiljaa huokaamalla "oh-hoo-hoo!" täytyi hänen viimeinkin kärsimättömästi lausua:

"Te katselette minua niin kiinteästi!"

"Teinkö niin? Voi olla. Minua oikein ilahuttaa, että teillä on näin hyvät päivät — sillä hyvät päivät teillä kaiketikin lienee — eikö niin?"

Rouva hymyili puolittain pilkallisesti, puolittain säälien tätä lausueessaan: Annaa pöyristytti kummallisesti ja hän olisi mieluummin mennyt menojaan; mutta hän hillitsi samalla itsensä, sillä eipähän tuon alhaisen ja jokapäiväisen rouvan puheesta tarvinnut väliä pitää, ja vielä vähemmin häntä tuli pelätä!

"Minulla on varsin hyvät päivät", vastasi hän ja katsoi rouvaa suoraan silmiin, "mutta teillä varmaankin on jotakin sydämellänne, sanokaa vaan suunne puhtaaksi."

"Ei suinkaan omasta puolestani, ei millään muotoa, mutta tässä elämässä on vastakohtia, jotka kipeästi koskevat tunnokkaasen ihmiseen. Minä puolittain toivoin teidän antavan minun toimitettavakseni jotakin; varmaankin teillä on yltäkyllin rahoja säästössä, ja Jumala parhaiten tietää, kuinka tarpeen teidän apunne olisi; mutta ei asia minua tietysti liikuta, ei vähääkään."

"Teidän tulee puhua suoraan, minä en muutoin ymmärrä sanaakaan."

"En millään tavalla tahtois teidän mieltänne pahoittaa, armas tyttöseni, mutta toiselta puolen olen taas velvoitettu puhumaan. Onnettomuudet ovat häntä kohdanneet toinen toisensa jälkeen; ensin hän taittoi jalkansa, ja kun hän sen verran parantui, että pääsi nojasauvalla kävelemään, niin tuo raukka lankesi ja taittoi käsivartensa. Hänen on täytynyt myydä huonot tyyny-risatkin sängystään eikä hän tietysti ole voinut lääkäriäkään maksaa. Hän, poloinen, ei mielellään tahtois köyhäin huoneeseen mennä, mutta kaiketi hän sinne kuitenkin viimein joutuu, ell'ei tauti häntä sitä ennen tapa, sillä isäntä ei tahdo häntä enää pitää huoneessansa, jota ei ole ihmetteleminen. Voitteko nyt käsittää, että mieleeni juohtui monenlaisia ajatuksia, kun näin teidän noin hienona ja iloisena, tiesin tuon poloisen hoidotta makaavan siellä köyhyydessä ja kurjuudessa."

"Mutta suuri, laupias Jumala, kenestä te oikeastaan puhutte? Mitä se ihminen minuun enemmän koskee kuin muihinkaan?"

Rouva Klemme tuijotti hämmästyneenä tytön kalveihin ja tuskallisiin kasvoihin; hän nähtävästi jo katui puhettaan ja änkytti hätäisenä:

"Te, kenties, ette asiasta tiedäkään? Mitä olenkaan tehnyt! Minä luulin teidän sen tietävän."

"Minkä?" kysyi Anna kiivaasti. "Sanokaa vaan suoraan, mikä se on, jota en tiedä."

"Ei mitään, tyyntykää, minä erehdyin."

Mutta Anna oli jo kuullut liian paljon. Hän tuli aivan lähelle rouvaa ja vaati häntä puhumaan.

"Jos olen överstiä kohtaan rikkonut, niin se on tapahtunut vastoin tahtoani; Jumalan tähden, enhän sitä voinut miksikään salaisuudeksi ymmärtää, tai luulin teidän kumminkin rippikoulun käytyänne saaneen siitä tietoa, ja sitten olisin mielelläni tahtonut saada hiukan apua isä-raukallenne, joka..."

"Se ei ole totta", keskeytti häntä Anna, "te valhettelette, minä en teitä usko! Tulkaa heti isäni luokse, oman armaan isäni, hän teille sanoo, että puheenne on pelkkää valhetta."

Översti nosti päätänsä kummastellen ja närkästyneenä, kun ovi aukeni, mutta nähdessään Annan kalman-kalveat kasvot katosi harmi häiritsemisestä silmänräpäyksessä. Anna piti pientä vastustelevaa rouvaa käsiranteesta ja toi häntä ikäänkuin tuomittavaa pahantekijää överstin eteen.

"Tämä väittää, etten minä olekaan sinun tyttäresi; mutta tiedänhän sen olevan pelkkää valhetta, sano hänelle, että se on valhe!"

Översti katsoi hellällä ja säälivällä katseella nuoreen tyttöön, otti häntä kädestä ja veti luokseen, ikäänkuin olisi hän tahtonut suojella häntä koko mailmaa vastaan.

"Minun sydämessäni on sinulle sama sija kuin Kustaalla ja Klaralla, sen vannon Jumalan kautta."

Sitten översti jatkoi, rouva Klemmeen kääntyen.

"Kuka te olette, joka tulette tänne pahaa vaikuttamaan? Enkö ole noita kasvoja ennenkin nähnyt?"

"Monta kertaa, herra överstin nimi oli tätä ennen Kristiana Spag, ja minä olen teitä tyydyttävästi palvellut, sen tiedän. En elämässäni ole tahtonut mitään pahaa matkaansaattaa, ja aivan tietämättäni tulinkin tämän tehneeksi, kun luulin..."

"Oi, isä, minkätähden et sano sitä valheeksi?"

Anna katsoi rukoillen överstiin; hän vapisi tuskasta eikä tietänyt, mitä hänen tulisi ajatella. Vakaamielinen översti oli syvästi liikutettu; hän koki lempein sanoin tyttöä rauhoittaa.

"Oma järkevä tyttöni, mun iloni ja toivoni, toivu toki ja rauhoitu. Onhan kaikki entisellään ja me rakastamme sinua aivan kuin omaa lastamme."

"Mutta enkö sitten ole teidän lapsenne?"

"Et ole, mutta sen pian unhotat, niinkuin mekin, vanhempasi, olemme sen unhottaneet."

Anna seisoi hetken aivan kuin hervahtaneena; senjälkeen veti hän kätensä pois ja astui pari askelta takaisin.

"Unhottaa! en, en koskaan. Minä lähden heti tuon köyhän, sairaan, hylätyn miehen luokse, koska hän on mun isäni. Kuinka olette saattaneet minua kasvattaa rikkaudessa ja yltäkylläisyydessä, oman isäni puutetta kärsiessä? Kuinka olette voineet minulta salata, että hän on olemassa ja varastaa minulta sen rakkauden, joka oikeastaan oli haulle tuleva!"

Översti rypisti harmistuneena otsaansa kuullessaan näitä odottamattomia soimauksia, mutta hän malttoi kuitenkin mielensä ja sääliväisyyttä ilmaantui vielä äänessä hänen lausuaan:

"Sinä et tiedä mitä puhut, Anna, ja minä annan sinulle sentähden väärät soimauksesi anteeksi; tuo tieto annettiin sinulle liian äkkiä ja se on aluksi hämmentänyt tavallisen hyvän aistisi. Isäsi piti sitä onnena, kun me sinun otimme hoitoomme, ja mielellään hän luopui kaikista oikeuksistaan sinun suhteesi. Hän oli muurari ja asui pienessä kylässä lähellä sitä kaupunkia, jossa silloin oleskelimme. Eräänä päivänä syttyi kylä tuleen ja isältäsi paloi sekä asuinhuone että muu vähä omaisuutensa; minä satuin silloin olemaan läsnä ja pelastin hänen vaimonsa ja kaksi pientä tyttöä tulen vallasta. Toisen noista tytöistä nostin polvelleni ja annoin hänen leikkiä kellollani. Kun aion lähteä, kietoi pienoinen kätensä minun kaulaani ja alkoi itkeä. Silloin kysyin, jos saisין viedä lapsen mukani, ja kun he minua kiittivät ja siunasivat tarjouksesta, otin sinun turkkini sisään ja kannoin kotiani; sinä nukuit ja pieni pääsi lepäsi turvallisesti rintaani vasten. — Anna, kuuletko minua?"

"En voi; minä ajattelen vain tuotu vanhaa miestä, joka kävellessään sauvansa nojassa lankesi ja taittoi käsivartensa; minä näen hänen — ah, kuinka selvään hänen näen, — viruvan tuskissa yksinäisellä tautivuoteellaan, väristyksellä odottaen sitä hetkeä, jolloin hän armotta syöstäisiin kadulle, ja rukoilen kuolemata pelastamaan häntä vaivoistaan. Minun täytyy rientää sinne hänen luokseen! Ovathan vaununne tuolla ulkona; sanoitte muistaakseni heti lähtevänne? Minä lähden mukanne; jos tulisin liian myöhään, en koskaan voisi anteeksi antaa niille, jotka ovat minun hänestä eroittaneet."

Översti katsoi häneen hämmästyneenä; oliko mahdollista, että tyttö rohkeni hänelle noin puhua?

"Onko anteeksi-antamus ainoa, mitä sinulta voimme odottaa, Anna? Sinä mieletön lapsi, varo itseäsi lausumasta sanoja, jotka voivat meidät iäksi toisistamme eroittaa. Onkin muuten aivan luonnollista", jatkoi hän leppeämmin, "että mielelläsi tahdot isääsi auttaa, ja hän tulee myöskin autetuksi, jätä asia vaan minun huolekseni. Mutta sinä et sinne saa lähteä; — minä tunnen olot, — se ei käy laatuun."

"Se käy, sen täytyy käydä laatuun! Hän ei kaipaa ainoastaan rahoja, hän kaipaa myöskin hoitoani, rakkauttani, ja sydämeni vaatii minua sitä hänelle antamaan. Mikäpä voisi minua siitä estää?"

"Minun luja kieltoni!"

Tuli hetkinen äänettömyys — haudan syvä hiljaisuus. He katsoivat toisiinsa; vielä olisi kaikki voinut muuttua hyväksi; mutta äiti, jonka lempeä, rukoileva katse kenties olisi saanut tuon jäykän miehen osoittamaan suurempaa kärsivällisyyttä, ja jonka hellä käden-puristus ehkä olisi voinut pidättää tuimat sanat Annan huulilta, hän oli poissa.

"Tuo on tunnoton kieltö, josta minä en välitä; sinulla ei ole valtaa minun ylitseni ja minä lähden kuitenkin."

"Sinä olet oikeassa, minulla ei ole vähääkään valtaa sinun ylitseni; mutta jos sinä lähdet, olet sinä myöskin ainaseksi — muista, ainaseksi — vieras minulle ja kaikille tässä talossa. Vielä on sinulla valta valita, onneton lapsi, ajattele, mitä teet."

Översti ojensi kätensä varoittaen Annaa kohden, mutta tämä ei siitä ottanut vaaria.

"Etkö sinä halveksisi minua, jos epäilisin? Ja minä kun olen sinua pitänyt jalona, ylevämielisenä miehenä!"

Översti loi häneen tyynen, ylpeän katseen, joka ilmoitti, että raja oli ylitse käyty ja siteet heidän välillään katkenneet. Anna oli nyt saanut vapautensa, mutta hän viipyi vielä; hänen mielensä murtui äkkiä. Eikö isä hänelle enää sanaakaan enempää lausuisi? Eikö jäähyväisiä, eikö nuhteita?

"Anna, missä sinä olet?" huusi samassa; "suuri Jumala, kuinka kalvea ja kylmä sinä olet, ja isä... oi, isä! mitä on tapahtunut?"

Översti ei mitään vastannut, osoitti vaan ovea, ja niin suuri oli totutetun kuuliaisuuden valta, että Klaara vähääkään estelemättä lähti huoneesta, vieden melkein tunnottoman sisarensa mukanaan.

"Te jätätte tänne, rouva Klemme", lausui översti matalalla, luonnottoman levollisella äänellä, "minä pyytäisin vähän teidän apuanne."

Tuo pieni rouva tuli esille kakluunin nurkasta, jossa hän oli turvapaikkansa hakenut, ja vakuutti innokkaasti, että hän ennen olisi purrut kielensä poikki, ennenkuin noita varomattomia sanoja olisi suustaan laskenut, jos hän vaan olisi aavistanut niistä pahoja seurauksia tulevan.

"Jätetään se jo sikseen, rouva hyvä; aikomuksenne ei varmaankaan ollut paha. Pyytäisin teitä vaan ottamaan huostaanne ja hoitamaan pienen raha-summan tuon nuoren tytön varalle, joka teihin on turvautunut. Meillä ei enään ole mitään yhteyttä toistemme kanssa, ja sentähden täytyy tämän käydä teidän nimessänne, sillä minulta hän ei varmaankaan ottaisi mitään vastaan. Sillä tavalla kuin hän on kasvatettu, ei hän heti kykene itse henkeään elättämään, ja siis täytän tällä ainoastaan velvollisuuteni."

"Te voitte luottaa minuun niinkuin kultaan, herra översti. Kuusi viidenkymmenen ja yksi sadan rixsin seteli. Paljon kiitoksia hänen puolestaan! Hyvästi!"

Tytöt olivat kumpikin työhuoneessa. Lyhyillä, melkein tunnottomilla sanoilla oli Anna kertonut kaikki tuolle hennolle, värisevälle olenolle hänen rinnallaan. Itse hän ei vielä oikein käsittänyt mitä oli tapahtunut eikä tällä haavaa tuntenut eron katkeruutta; hänen halunsa ja toivonsa hehkuivat tuon sairaan, hänen silmissään hirmuisesti loukatun isänsä luokse. Anna näki mielessään hänen riutuneen muotonsa. Se oli kummallisesti tuon tätä ennen niin korkeasti rakastetun kasvatus-isän näköön, — syytä siihen hän ei tarkemmin miettinyt — hän näki, kuinka isä kurotti laihoja käsiään häntä kohden, rukoillen häntä tulemaan luokseen.

"Niin, kuinkas nyt asetamme, neiti hyvä", lausui rouva Klemme nyhkyttävällä äänellä, sääliväisyyttä sillä muka osoittaakseen. "Kyllä minä teistä huolta pidän, sen Jumalan kautta vakuutan."

"Minä en voi tätä todeksi uskoa!" huudahti Klaara epätoivoisena. "Katso minuun, Anna! Ei tuolla kylmällä katseella, ikäänkuin et minua näkisikään; katso minuun hellästi niinkuin ennenkin. Siskoni sinä olet, oma, armas siskoni, vaikka koko mailma sitä vastustaisi. En sinua millään tavalla tahdo nuhdella siitä, että lähdet tuon vanhan sairaan miehen luokse, mutta ethän vaan liene sanonut isälle mitään pahaa? En ole koskaan ennen hänen katsantoaan senlaisena nähnyt. Mutta älä kuitenkaan sitä pelästy; kyllä Herra meitä vielä armahtaa, siihen vakaasti luotan. Älä koskaan toivomasta lakkaa, ja vaikka viipyisikin kauan ennenkuin äiti ja minä voimme jotakin hyväksesi vaikuttaa, niin älä kuitenkaan luule, että olemme sinut unohtaneet, vaan ajattele, että ikävöimisemme päivä päivältä kasvaa ja tulee viimein niin voimalliseksi, että se kaikki siteet voittaa. Hyvästi Anna, armas rakas Anna! Oi, jos hän edes voisi itkeä, poloinen!"

"Sinuun tuulee täällä, sinä kylmetyt", (kuinka kummallisen tunteettomalta hänen äänensä kuului!) "muista äitiäsi, jää sisään ja ole järkevä."

Samassa tuokiossa hän jo istui rouva Klemmen rinnalla noissa pienissä, avonaisissa vaunuissa. Hän tuskin vieläkään käsitti, mitä oli tapahtunut, vaan oli mielestään ikäänkuin unessa-kävijä.

"Saanko jo ajaa?" kysyi ajuri; ja hän maiskutti kehoittaen huulillaan, läjähytti vähän ruoskalla, ja niin lähdettiin säyseätä, tasaista ravia kodista, tuosta ihanasta lapsuuden kodista. Tien-mutkaan jouduttua tuli kuu juuri näkyviin suuren, mustan pilven takaa, ja Anna saattoi vielä kerran katsella entistä somaa kotiaan; valkea loisti ystävällisesti tuosta pienestä lukusuojasta ja selvään saattoi erottaa pimeään varjon sisällä siellä. Anna painoi kädellä otsaansa; hän ei tahtonut enää ajatella eikä taakseen katsoa, — ei, eteenpäin vaan, kohden uusia murheita, uusia velvollisuuksia.

II.

Kuinka vitkaan matka kului! Anua melkein halusi nousta vaunuista ja lähteä astumaan; hänen mielestään oli jo koko iankaikkisuus kulunut ennenkuin he Sammaltalolle ennättivät, eikä kello kuitenkaan vielä ollut kuin 11. Heillä oli vielä hyvästi aikaa, lausui rouva Klemme ja hänen suuri, lihava ja lystikäs lankonsa, joka samassa tuli vaunujen luokse, vaati heitä kaikella muotoa ottamaan vähän virvokkeita, ennenkuin matkaansa jatkoivat.

"Mitä, onhan täällä yksi lisää!" huudahti hän kummastuneena, mutta jatkoi heti käsiään hieroen ja naurahtaen. "No-no, on meillä punssia ja leivos-kakkuja tuonlaiselle pienelle vallas-naiselle myöskin, luullakseni."

Tämä tahtoi kuitenkin mielummin jäädä vaunuihin, ja kun tuo vierasvarainen mies siitä huolimatta aikoi väkisin nostaa häntä vaunuista, kiellettiin häntä siitä senlaisella vakavuudella, että mies joutui tykkänään hämilleen.

Annasta oli tämä kaikki kuin unen-näköä ikään; vaunuista hän saattoi nähdä suorastaan huoneesen, jossa iloisia lapsia ja nuorukaisia istui katetun pöydän ympärillä syöden omenoita ja pähkinöitä. Rouva Klemme seisoj etu-alalla, puheli ja elehteli, ja Anna ymmärsi oman kohtalonsa olevan nyt puheen-aineena. Molemmat kahlekoirat haukkuivat yhä vielä ja näyttivät kiihoittavan toisiansa. Aika ajoin tuli kuukin esiin ja valaisi matalan huone-rakennuksen ja koko tuon vieraan ympäristön. Kyytimies levitti hevosenloimen hänen jaloilleen, astuskeli sitten edes takaisin ja löi käsivarsiaan yhteen pysyäkseen lämpöisenä.

Oi, joska tämä olisi unen-näköä! Usein hän oli ennenkin nähnyt kauheita unia ja sitten aamusella herännyt omassa hausassa makuuhuoneessaan siellä kotona, auringon valoon ja iloon, — herännyt sanomattomalla ilon ja kiitollisuuden tunteella. Mutta ei, tämä oli sulaa todellisuutta; oi, jospa hän vaan pääsisi matkaansa jatkamaan, pääsisi lohduttamaan ja auttamaan isäänsä! Kuinka mahtoi hänen laitansa tälläkin hetkellä olla? kysyi Anna itseltään; tunkiko kenties tuo tuima tuuli hänen kurjaan suojaansa, oliko hänen kipeä kätensä kankeana kylmästä, ikävöitsikö hän hellää hoitoa ja osanottavaisuutta, muisteliko hän lastansa, joka vieraiden ihmisten luona oleskeli? Ja isän kuva — kuinka toisenlainen se oli hänen todelliseen muotoonsa verraten! — oli tuskallisen elävänä hänen mielessään.

Vihdoinkin aukeni ovi; mutta rouva Klemme sieltä ei tullutkaan, — hän istui vakaassa rauhassa, söi ja joi paljon puhelemisen päälle, — vaan se oli tuo kunnon lanko, joka toi hänelle lasin punssia ja kukkuraisen lautasen leivoksia.

"Teidän tulee juoda tämä, neiti hyvä", lausui hän sydämellisesti, "kyllä teidän, totta tosiaankin, täytyy se tehdä; me emme voi antaa teidän täällä kuoliaaksi paleltua. Te tarvitsette vähän voimia, luulemma."

Hän oli todellakin oikeassa; Anna maisteli hiukan tuota lämmintä juomaa ja koetti myöskin syödä vähäisen.

"Entä jos me myöhästymme! Kyytivaunut varmaankin ovat lähteneet ennenkuin kaupunkiin ehdimme?"

"Eikö mitä, olkaa vaan huoletta; nyt näyttää sitä paitse Kristianakin tekevän lähtöä. Pari sanaa tahtoisin teille puhua, ennenkuin hän tulee. Te olette jalomielinen tyttö ja minun käy teitä säälikseni; millä tavoin olette tuumineet elättää häntä ja itseänne? Aiotteko opettaa lapsia lukemaan?"

Hän ei oikeastaan ollut mitään siinä suhteessa tuumannut, mutta vastasi mielellään sitäkin keinoa koettavansa — hän tekisi mitä hyvänsä.

"Mutta ensi aluksi", jatkoi tuo rehellinen tilanomistaja melkein kuiskaamalla hänen korvaansa, "kenties joudutte vähän rahanpulaan; älkää kääntykö silloin Kristianan mieheen, sillä hän on tuonlainen..." Hän keskeytti puheensa, mutta viimeinen sanansa "tuonlainen" jo hyvin osoitti hänen tarkoittavan oikeata koronkiskoja. "Tässä", jatkoi hän, "on teille vähän aluksi; ei ollenkaan kiittämistä! Kyllä minä rahani takaisin saan, sen päälle voisin vaikka valani tehdä, ja mieluummin omansa, tietysti, aina ottaakin takaisin. Minä alotin aikanani vähemmällä, sen tottakin tein, ja olen kuitenkin näin hyvälle kannalle päässyt. Mutta olkoon tämä vaan meidän kesken; eukkonikaan ei sitä tarvitse tietää. No, kas tuossa jo rouva tulee, joutukaa ja pankaa seteli talteen, hyvään talteen! Hyvästi vaan Kristiana! Jääkää hyvästi, neiti hyvä. Onnellista matkaa!"

"Me tulemme liian myöhään, aivan varmaan me tulemme liian myöhään!"

Mutta he tulivat päivittäin liian varhain, ja saivat odottaa kolme pitkää, kuolettavaa neljännes-tuntia postitalon kolkossa kamarissa. Hämärän syys-päivän koetteessa tulivat vaunut Kyöpenhaminaan ja ajoivat juuri sitä katua, jonka varrella överstin rouva täällä oleskellessaan asui. Anna näki tuon kauniin kulmakartanon ja alaslasketun kartiin vierashuoneen ikkunassa; siellä varmaankin äiti nukkui levollisesti, taikka kenties hän jo oli herännyt ja rukoili nyt kotona olevaisten puolesta. Portin ulkopuolella seisoi puutarhan-renki kantaen käsissään kahta vakkaista, joissa oli kaikenlaisia kasvia; valmistettiinhan talossa iloa ja hopeahäitä.

Vihdoin viimeinkin he istuivat junassa, mutta nytkään ei Annan mielestä matka tahtonut oikein kulua; kuinka monta pysähdyspaikkaa siellä olikin ja kuinka kauan niissä viivyteltiin! Rouva Klemme aloitti tavan takaa puhetta, mutta kun siitä ei pitempää keskustelua tahtonut syntyä, oli hän yhtä tyytyväinen, kun sai vaipua omiin ajatuksiinsa, ja pureskella leivoksia, joita hänen käsilaukkunsa oli pantu aivan täyteen.

"Nytpä saavat tyttäreni oppia kieliä ja soitantoa oikein kunnollisesti", arveli hän, "ja päälliseksi me vielä saamme vouratuksi pois nuo pienet huoneet portin viereisestä rakennuksesta, jotka juuri sopivat hänelle. Ne huonekalut, jotka Klemme otti köydeupunojalta, kun ei hän voinut velkaansa suorittaa, muutan minä sinne, ja otan sitten tietysti maksun isän antamista rahoista. Tyttö poloinen on aivan kuin lapsi noissa asioissa — onneksi hän kumminkin on joutunut hyvään käteen."

Ja sitten hän laski ja tuumaili, minkä arvoiset köydenpuujan huonekalut mahtoivat olla ja mitä ne uutena olivat maksaneet, ja jota enemmän hän laski, sitä vähemmäksi kävi Annan osuus överstin antamista rahoista.

Sorössä he lähtivät rautatien vaunuista ja ajoivat sitten eteenpäin pienillä talonpojan kärryillä, jotka olivat lähetetyt rouva Klemmeä noutamaan. Parin, kolmen tunnin kuluttua matka viimeinkin päättyi ja he pysähtyivät asioitsijan talon luona. Anna hyppäsi rivakkaasti kärryistä alas; hän tahtoi heti lähteä isänsä luokse, heti kohta.

"Jumala varjelkoon, rakas lapsi, te saattaisitte hänen tappa; häntä täytyy tietysti ensin valmistaa tuloonne. Istukaa tänne uunin eteen, minä sillä välin käyn hänen luonaan. Älkää telmikö, lapset! Teidän tulee olla siivolla, kuuletteko!"

Sillä välin kuin rouva Klemme riensi katua alas, istui Anna uunin edessä ja tuijottaen tuleen koetti hän koota sekavia ajatuksiaan. Vasta rouva Klemmen ovea avatessa tointui hän jälleen ja oli heti valmis noudattamaan tämän kuiskaavaa kehoitusta:

"Nyt voitte tulla!"

"Minkä vaikutuksen se häneen teki?" kysyi Anna kiihkeästi tiellä. Rouva Klemme oli niin vaipunut omiin hupaisiin mietteihinsä, että hänen täytyi koota ajatuksensa, ennenkuin vastasi:

"Se päättyi paremmin kuin voin toivoakaan; ensiksi hän, raukka, tietysti vähän hämmästyti, mutta sitten hän otti asian vallan tyneesti. Tässä talo on; niin ei hän juuri hauskaasti asu, sitä olisi synty sanoa mutta me muutamme hänen vielä tänä iltana toiseen asuntoon. Herra varjele, ettehän vaan liene kipeä?"

"Eikö mitä, ei se vaarallista ole. Kiitoksia vaan saattamisestanne! Parasta kuin käännytte nyt takaisin, tahdon mieluummin olla yksinäni, kyllä teidän tosiaankin täytyy jättää minut yksinäni."

Tuo pieni utelias rouva oli pahoin pettynyt; sillä kovin mielellään olisi hän tahtonut olla läsnä, voidakseen sitten muillekin kertoa, kuinka sydäntä liikuttava isän ja tyttären jälleen toisiaan tapaaminen oli. Hänen täytyi kuitenkin kohtaloonsa tyytyä ja estelemättä meni hän siis menojaan.

Pienessä pimeässä porstuassa riippui vanha repaleinen nuttu ja pystyyn seinää vasten oli pari suuria puukenkiä asetettu, joiden sisällä oli olkia; Näitä nähdessään Anna taaskin tunsu vanhan syntisen kauhunsa tulla kurjuuden ja köyhyyden läheisyyteen, mutta se kesti vaan tuokion aikaa; seuraavassa silmänräpäyksessä hän jo oli avannut oven ja langennut polvilleen isän vuoteen viereen. Mielenliikutus tukahdutti hänen äänensä ja hän oli melkein tainnoksissa; vanha vuoteella makaava mies sitä vastaan näytti ujostelevan ja olevan enemmän levoton kuin liikutettu. Hän, näet, huomasi, että hänen tulisi jotakin lausua, että tässä muutamia helviä sanoja olisi hyvin ollut paikoillaan, mutta niitä kuin ei hänen mieleensä tullut, täytyi hänen vaan hiljaa ähkiä ja voitotella, samalla kuin hän laski kätensä tytön kumartuneen pään päälle.

"Mun isä raukkani! Sinä kärsit niin kovin! Olisinko vaan aavistanut tätä ennen, olisin myös ennen tullut, mutta nytpä en sinusta enää milloinkaan luovu."

Hän nosti päätänsä ja katsoi ylös; sairas makasi yhä vaikeroiden, silmät ummessa; Anna näki

edessään riutuneen olennon, jonka järeät kasvot osoittivat törkeyttä ja yksinkertaisuutta; katsannossa ilmaantui typeryyttä, hyvänluontosuutta ja kavaluutta kummallisessa sekoituksessa. Anna peräytyi hämmästyneenä. Tuosta olennostako hän ei milloinkaan luopuisi! Mitä oli hän tehnyt? Tuon miehen tähden hän siis oli kaikki uhrannut, nyt vasta se hänelle oikein selveni; — kaikki! Mutta, sanoi hän itselleen, olihan se hänen velvollisuutensa, mies oli kuitenkin hänen isänsä ja aivan viaton niihin harhakuviin, joita hän oli ennakoita mielessään hänestä luonut. Oi, joska vaan sydän tahtoisihan hänen taipua!

Mutta hänellä oli vastahakoinen sydän. Mitä olisi hän antanutkaan nyt sisarensa, pikku Klaaran lempeästä, sääliväisestä ja tosikristillisestä mielestä!

Hän tarjosi isälle juomista särkyneestä vesiruukusta, joka oli ikkunalla, ja kannatti hänen päätänsä sillä aikaa kuin hän joi; mutta hän teki sen vastenmielisesti eikä hänen äänensä enää ollut sama kuin alussa; se kuului nyt väkimmäiseltä ja epävakaiselta.

"Kestäisitköhän muutosta poloinen — isäni? Täällä on sinun kovin tukala olla; muualla parantuisit pikemmin."

"Sairashuoneeseenkö?"

"Ei sairashuoneeseen, vaan pieneen hauskaan kotiin, jossa minä sinua hoidan."

"Jumala sinua siunatkoon", vastasi sairas juuri samalla äänellä kuin eräs köyhä eukko siellä kotona, — jota Anna ei koskaan voinut kärsiä, mutta jolle Klaara joka lauantai antoi kuusi killinkää.

Tuli hetkinen äänettömyys; vanha Jens makasi tyyneenä, hengitti tasaisesti ja kovaa; Anna luuli hänen nukkuneen ja se oli hänelle suureksi helpoitukseksi. Niin ei kuitenkaan ollut laita, mutta ukon oli mielestään mukavinta olla sillä tavoin; valkoisten silmäripsiensä raosta hän salaa ja vakoillen tähysteli tuota nuorta tyttöä. Hänen elämänsä synkimmällä hetkellä oli muutos tapahtunut; tuskin hän saattoi sitä uskoa, että toinen ihminen hänestä vast'edes huolta pitäisi; tässä todellakin oli syytä kummastella, ujostella ja iloita.

"Lapsi raukka", ajatteli hän, "niin minun omatuntoni kuitenkin on vapaa, minä en ole häntä pyytänyt tulemaan. Kun hän vain ei näyttäisi niin hirveän hienolta! Ja ajattellessani, minkälainen ressurkki hän ennen oli, — en minä hänestä enää tunne muuta kuin nuo mustat silmät."

Ukon näitä ajatellessa seisoi Anna vallan liikkumattomana keskellä tuvan laattiaa; ei hän uskaltanut itkeä eikä millään tavalla uskaltanut antaa tunteillensa valtaa. Pitkältä ja toivottomalta näytti hänen tulevaisuutensa, ja eilen oli se vielä ollut iloinen ja valoisa! Oli aivan kuin kiehtova veden-pyörre olisi tarttunut häneen ja viskannut hänen autiolle rannalle, kauas kaikista niistä, joita hän kunnioitti ja rakasti. Hänen omat, eilen lausumansa turvalliset sanansa: "mitä voisi meille tapahtua kuin isä on kotona?" pistivät häntä kipeästi sydämeen. Kiihoitetussa mielessään oli hän varmasti luullut oikein tehneensä, mutta nyt häntä jo rupesi epäilyttämään. Eiköhän kaikkien niiden lukemattomien kiitollisuuden-siteiden, jotka häntä kotiin kiinnittivät, olisi pitänyt häntä siellä pysyttää? Mutta isä oli ollut liian ankara. Ja kuitenkin, kuinka usein hän itse juuri oli isän vakavuutta ylistänyt! Anna näki vieläkin edessään hänen vihassakin jalon kuvansa ja kuuli hänen varoituksensa: "onneton lapsi, ajattele, mitä teet!"

Anna koetti karkoittaa synkkiä ajatuksiaan ja kiinnittää mieltänsä ympärillään oleviin esineihin. Pienten, likaisten, vuosikautisen pölyn ja hämähäkin verkkojen pimittämästä ikkunasta saattoi lautatarhan ylitse nähdä vähän rantaa; vesi näytti kylmältä ja myrskyiseltä; pieni venhe kulki vaivaloisesti rantaa kohden; hän katseli sitä ja Kustaa muistui äkkiä hänen mieleensä. Mitähän tuo armas, uskollinen Kustaa sanonee, kun kuulee, ett'ei Anna olekaan hänen sisarensa? Vai tiesikö hän sen jo, kenties? Varmaan hän mahtoi sen tietää, hän kun oli viittä vuotta Annaa vanhempi. Samassa juohtui heidän hyvästi-jättönsä eläväsi Annan mieleen, kuinka Kustaa ensin otti Klaaran syliinsä ja sitten puolittain leikillisesti kumarsi hänelle ja suudellen hänen molempia käsiään lausui: "sinä, Anna, olet nyt täysikasvuinen neiti jo!"

Hän muisti myöskin tuon kauniin kevät-aamun, jolloin hän, heidän yhdessä käyskellessään, kysyi Kustaalta, minkätähden tämä ei enään ollut sama kuin ennen häntä kohtaan, jos hän ei enään ollut hänelle yhtä rakas, johon Kustaa, katsoen häneen kirkkailla vakaila silmillään vastasi: "oi, joskohan vaan voisit nähdä sydämeeni!" Ja nyt juolahti vielä tuo isän merkillinen kirjekin Kustalle hänen mieleensä ja kummallinen, huimaava ajatus ajoi kaiken veren hänen sydämeensä, mutta hän karkoitti sen sielunsa täydellä voimalla ja rukoili innokkaasti:

"Suuri Jumala, varjele minun järkeäni!"

Alkoi jo hämärtää eikä kuulunut vielä ketään heitä noutamaan. Muuraaja nukkui nyt täyttä totta

sikeässä unessa; tyttö peitti kaulavaatteellaan hänen käsivartensa, sillä pieni, repaleinen peite ei tahtonut hyvin ulottua.

"No hei, vanha kurre!" kuului nyt äkkiä ääni ovensuussa, ja reipas, nuori sepän sälli, pystytukkainen ja nokiposkinen, astui etunahkoineen sisään. Hän tarjosi sairaalle pulloa ja lausui, Annaa huomaamatta:

"Kuinka on nyt käsivarren ja kuumeen laita? Tässä on minulla teille pisara, jonka luulin kelpaavan. Noh, jokos nyt myöntöisimme lähtemään köyhäin huoneeseen, vai vieläkö pikkuisen vastustelemme? No niin", jatkoi hän sydämellisemmin, "jos vaan voisin siinä suhteessa jotakin hyväksenne tehdä, ei teidän koskaan olisi pakko sinne lähtemään, mutta saatte kääntää vaikka joka taskuni nurin, vaari kulta, ja katsoa, mitä niistä löydätte. Ken siellä? Ohoo, pyydän anteeksi!"

Olikohan tuo nuorukainen hänen veljensä? Tuskin hän luuli voivansa sitä kestää, ja kuitenkin, millä oikeudella halveksisi hän tuota ahkerata työmiestä?

"Olkaa kaikella muotoa hiljaa, minun... sairas nukkuu. Kuka te olette?"

Näytti siltä, kuin tuo nuori seppä olisi luullut itsensä suuremmalla syyllä vaivan tehdä juuri saman kysymyksen. Hän vastasi kuitenkin puolittain epäillen mutta ilokkaasti: "Niin, näette, enhän minä oikeastaan kuulu perheeseen, mutta hänen tyttärensä, Tiina, on morsiameni. En tunne teitä, neiti, mutta luullakseni olette tulleet tänne auttamaan, ja siinä tapauksessa sanon vaan, että jos apu missään tarpeen on, niin se on täällä."

Anna ei voinut hänestä silmiään kääntää. Hänen likaisissa kasvoissaan ilmaantui rehellisyyttä; tosin lienee hän ollut vähän raaka, mutta hän näytti kuitenkin hyväluontoiselta. Anna kertoi hänelle lyhyesti aikomuksensa ja kuka hän oli. Poika poloinen seiso siinä kuin pilvistä pudonnut.

"No, mitähän Tiina tästä sanoo! Mutta sääli on teitä sentään, neiti hyvä, etteköhän olisi voinut häntä muulla tavalla auttaa? Tämä on totta tosiaankin liian paljon."

Ja hänen katsannossaan luki selvään: ukko ei sitä ansaitse.

Hetken kuluttua tuli rouva Klemme. Hän oli järestänyt uuden asunnon kuntoon, oli innossaan ja hengästynyt; nyt oli vaan sairas sinne kannettava. Ulkona oli pari ja kaksi miestä odottamassa. Sepän sälli herätti ukon, otti häneen vahvasti kiinni ja kantoi hänen varovasti ulos parille. Se kuitenkin vaikutti vähän kipua eikä muuraaja ollenkaan kokenut voihkimistaan pidättää. "Te olette minulle suurena apuna olleet", lausui Anna tynesti ja lyhyesti rouva Klemmelle; "huomenna laskemme kuinka paljon teille olen velkaa; toivon voivani..."

"Siitä ei puhuttakaan; pian te sen minulle voitte sovittaa, jos tahdotte opettaa lapsiani soittamaan ja lukemaan ja kentiesi joitakuita muita myöskin, jotka voivat siinä tapauksessa tulla luokseni, ja sitten tietysti maksavat minulle. Täällä ei senlaisesta paljon makseta, tietysti, mutta kyllä me siitä aina sovimme. Teidän tulee usein käydä luonani."

"Lapset otan mielelläni opetettavakseni", oli Annan vakava vastaus, "mutta teidän luonanne en voi käydä. Meidän harrastuksemme eriävät yhtä paljon toisistaan kuin suhteemme muutoinkin."

"Ei ole vielä lannistunut", ajatteli rouva itsekseen. Sitten hän sivumennen naputti ikkunaa, jossa istui eräs hänen ystävästään — jolle rouva jo tarkoin oli asian kertonut — ja nyykäytti hänelle päätä, osoittaakseen sillä, että tässä nyt muka tapauksen sankaritar oli.

Tuossa uudessa asunnossa oli kolme pientä matalaa huonetta ja ahdas kyökki; parrukatto ja seinät olivat valaistut, mutta kaikessa tapauksessa tämä kortteeri oli oikea paratiisi verraten muuraajan entiseen asuntoon, ja köydenpunoja poloisen huonekalut näyttivät tosiaankin sangen pulskilta. Tohtori, joka iltapuoleen tuli sairaan luokse, oli varsin ihmeissään ja tyytyväinen. Nyt kuin sairas saisi alituista hoitoa ja kääreet tulisivat käsivarteen säännöllisesti muutetuiksi, hän varmaan piankin rupeisi toipumaan, arveli tohtori; tänä iltana hän kuitenkin oli jokseenkin heikko, tietysti mielenliikutuksesta, joka muuten olikin vallan luonnollista.

Muuraaja oli tosiaankin mielissään ja oikaisi tyytyväisenä ruumistaan lämpöisellä ja puhtaalla vuoteella; punssi, jota Anna hänelle tarjosi, maistui oivalliselta, ja kääreetkin laittoi tyttö niin keveästi ja sievästi hänen käsivarteensa; olihan se toista kuin ennen, jolloin hän itse sai niitä vasemmalla kädellään tohria. Miellyttäviä tulevaisuuden näkyjä kangasti hänen mielessään, ja kuitenkin oli siinä eräs pieni seikka haittana, — mutta milloinkapa sitä ihminen voi sanoa, ett'ei mitään haitallisia seikkoja ole olemassa?

Anna oli hyvin väsynyt ja tuskastunut, mutta ei häntä laisinkaan nukuttanut; hän istautui tuohon vanhan-aikuisen isoisän tuoliin, joka oli kakluunin vieressä, istui siinä tunnin toisen jälkeen, mietti ja

ajatteli. Hän kuuli kirkonkellon lyönnit; jossakin läheisyydessä mahtoi olla pieni kello, joka aina löi pikkuista ennen.

Mitä tekivät he nyt kotona? Klaara itki häntä ja rukoili hänen puolestaan, sen Anna tiesi. Ja isä? Hän suri myöskin — se oli kätkeytyä, kalvaavaa, parantumatonta surua. Epätoivoisena painoi Anna kätensä ristiin. Joko äiti oli saanut sen kuulla? Tai istuiko hän juhlapuvussa ja iloisena hääpöydässä ajatellen ensi vuotta, jolloin hänen vuoronsa tulisi viettää samaa onnellista juhlaa perheensä keskuudessa? Mutta Anna tiesi hänen lisäävän, jos Jumala suo. Ja vihdoinkin tuotti kyyneltulva nuoren neidon ahdistetulle sydämelle helpoitusta.

III.

Seuraavana aamuna nousi Anna ani varhain vuoteeltaan; hän oli syvästi murheellinen, mutta täynnä hyviä päätöksiä. Hän tahtoi rakastaa isäänsä hellästi, sillä eihän se hänen syynsä ollut että oli halpa ja raaka enemmän kuin Annakaan saattoi ansiokseen lukea, että oli saanut hyvän kasvatuksen ja opetusta nauttia.

Ravakkaasti aukaisi hän asuinhuoneen ikkunan, otti halukkaasti luudan tottumattomaan käteensä ja rupesi laattaa lakaisemaan; sitten hän pyyhki pölyn, otti myöskin poron uunista, mutta se tuoksui hänen silmiinsä, ja kun hän sen viimeinkin oli saanut korjatuksi, täytyi hänen uudestaan laasta ja pölyt pyyhkiä. Muuraaja nukkui vielä; vesi oli saatava lämpiämään ennenkuin hän heräsi, mutta mistä saisi hän vettä ja mistä tulta? Vallan neuvotonna tuijotti hän tyhjään ämpäriin ja sammuneesen hiilustaan. Työ oli kumminkin tehtävä. Anna tarttui pienellä, hienolla kädellään ämpäriin, kantoi sen pihalle ja pani pumppuun riippumaan; hän oli urhea tyttö ja valmis vastustamaan kaikkia hienoja tapojaan. Raskas pumpuntanko nousi ja laski kerran toisensa jälkeen, siksi kuin hänen käsivartensa tykkänään uupui, ja kuin vihdoinkin tärkeä hetki oli tullut ja hieno vesi-suihku ilmestyi, täytyi hänen tauota lepäämään. Tuo pieni kello, jota hän yöllä oli kuunnellut, löi sumassa kahdeksaa; lyönnit olivat niin leikkiliset ja tulivat niin tiukkaan toinen toisensa jälkeen, juuri kuin olisivat kokeneet joutua ennen kirkonkelloa, niinkuin joutuivatkin. Ääni kuului kartanon pihan-puolella olevista huoneista. Anna katsahti sinne ja näki ikkunassa lihavan punaverisen vaimon ystävälliset kasvot; vaimolla oli kuulean valkoinen esiliina vyöllä, hän seiso i oikein pilven tapaisessa höyryssä hieroen pesu-vaatteita. Ystävällistä katsetta seurasi pian ystävällinen pää-nyökähdys ja sitten koko joukko viittauksia, joita Anna ei kuitenkaan ymmärtänyt. Viimein vaimo aukaisi ikkunan ja lausui:

"Vartokaa vähän, siksi kuin Pekka tulee; tuo on hänelle pieni asia; en ymmärrä missä poika viipyy, kun ei hän vielä ole täällä."

Tuskin hän oli puheensa päättänyt, ennenkuin poika jo aika vauhtia tuli luistaen jäätynyttä kadunojaa pitkin ja heiluttaen kirkasta maitopulloa ilmassa. Kainalossaan hän kantoi suurta limppua, jonka antoi äidilleen, samalla kuin hän iloisesti läpsäytti häntä olkapäälle ja katsoi häneen tuolla puoleksi veitikkamaisella ja puoleksi kunnioittavalla silmän-luonnilla, jota on köyhän lapselle niin omituinen. Sitten hän hyökkäsi pumpulle, nosti kohteliaasti karvalakkiansa tytölle ja alkoi pumpputa.

Hän oli noin kolmentoista vuotias tanakka poika; vaaleiden kiharien alta näkyi korkea, puhdas otsa, silmät olivat kirkkaan siniset, kasvot punakat ja pisamoiset; koko hänen olentonsa näytti erinomaisen reippaalta. Pojan lapsekas ulkomuoto oli koomillisena vastakohtana hänen miehekkäälle katsannolleen, joka osoitti pojan jo pitävän itseään perheen turvana, niinkuin hän tosin tavallansa olikin. Ennenkuin Anna ennätti kääntyäkään, oli Pekka jo polvillansa pesän edessä ja sai pian tulitikkujen ja lastujen avulla iloisen valkean toimeen, sitten hän kaatoi vettä kattilaan, asetti sen tulelle ja kysyi olisiko vielä muutakin toimitettavaa. "Minulla on vielä kymmenen minuutia aikaa ennenkuin apoteekarin luokse tulee mennä", lausui hän niinkuin ainakin mies, joka tietää ja tuntee ajan arvon.

"Ei ole muuta; tuhatta kiitosta vaan! Onko teillä joku kipeänä, koska apoteekiin tulee mennä?"

"Eipä juuri, mutta minä hoidan apoteekarin porsasta ja teen yhtä ja toista toimitusta, josta saan oivallista hylkeenrasvaa palkakseni. Riika raukka tarvitsee niin paljon hylkeen rasvaa, kuin saada voi; ette usko, kuinka huono Riikamme oli, mutta nyt hän jo on paljoa parempi. Niin, jos ei ole muuta toimitettavaa, menen äidin luokse haukkaamaan palan leipää."

Tuossa tuokiossa oli Pekka taas pihalla, saaliin kääritty nelivuotias tyttö käsivarrella ja kädessä suuri kappale leipää; olisi luullut pojalla olevan täyden työn ennenkuin saisi leivästään lopun; mutta arvaamattoman nopeasti suoriutui hän siitä niinkuin kaikista muistakin tehtävistään, ja tuskin oli nuo

kymmenen minuuttia kulunut, ennenkuin hän taas kiidätti pitkin kadun-ojaa ja katosi pikaa kuin nuoli näkyvistä.

Kohta sen jälkeen tuli äiti; hän oli ottanut suuren karkean esiliinan vyöltään ja näytti oikein siistiltä ja sievältä.

"Voisinko teitä jollain tavalla auttaa?" kysyi hän hiukan ujostellen, mutta samalla kuitenkin äidillisesti. "Minä olen juuri parhaassa pesun touhussa, ja jos vaan on jotakin pestävää hänelle tuolla", vaimo osoitti muuraajan huoneeseen, "niin antakaa tänne. Asioitsijan renki kertoi minulle eilen kaikki tyyni, ja se, Jumala nähköön, voi kovan kivenkin liikuttaa; tosiaankin, neiti hyvä minun täytyi itkeä eilen, kuin näin teidän tulevan hänen kanssansa, ja mielelläni olisin tullut heti luoksenne, mutta pelkäsin häiritseväni. Noh, tuokaa tänne vaan, ei siinä muutama vaate pesua paljonkaan lisää."

"Te olette hyvin hyvä, mutta ei minulla vielä ole mitään pestävää; sitä paitse on minun tottuminen omin neuvoin toimeen tulemaan."

"Minkätähden te halveksitte naapurinne vähäistä apua, neiti hyvä; mutta olkoon nyt sitten, kenties toisen kerran sopii paremmin. Kun tytöt palajavat koulusta, lähetän heidät tänne kuulemaan, jos on jotakin toimitettavaa."

Hän nyökäytti iloisesti päätänsä ja lähti huoneesta. Anna oli kummallisen liikutetulla mielellä; vaivaavalla tunnolla muisteli hän, kuinka usein hän ennen oli valittanut huonompain ihmisten itsekkäisyyttä, väittänyt heidän vaativan palkkaa kaikesta, yksin ystävällisestä katsannostakin, ja nyt tuli tuo köyhä vaimo pyytämättä tarjoamaan hänelle apuansa. Oi, hän oli hylätyssä tilassaan kuitenkin kohdannut jo paljon ystävällisyyttä, ja hän muisti nyt tuota tunnollista tilanomistajaa ja hänen antamaansa rahaa, josta hän ei suurta kiitostakaan ollut saanut. Ennen olisi Anna häntä halveksinut, melkeinpä kammonnut hänen karkeain vaatteidensa, yksinkertaisten tapojensa ja suoran käytöksensä tähden. Kotona oli hän aina ollut kummallisesti kylmä äidin niistä suurista hyveistä puhuessa, joita köyhässä, halvassa kansassa tavataan kahdenkertaisesti suuret juuri sentähden, että niitä väheimminkin huomataan. Oliko ainoastaan oma kokemus poistava hänen epäilyksensä siinä kohden? Eikö hänen ylpeytensä voinut lannistua, ennenkuin hän itse olisi noiden halveksittujen henkilöiden hyvyyden ja sääliväisyyden tarpeessa? Oi, josko hän vaan uskaltaisi toivoa, että Jumala häntä kuritti niinkuin isä lastaan, että tämä suuri koettelemus oli häneltä rakkaudesta tullut, — oi kuinka kevyeksi se kuorman tekisi, kuinka valoisaksi ja turvalliseksi matkan! Mutta ei Anna vielä uskaltanut nöyränä, lapsen tavoin avata sydäntään niin ylen suurelle armolle ja siunaukselle. Tähän saakka hän oli Jumalalle ollut vieras ja tunki häntä ainoastaan — jos niin voi sanoa äidin ja sisaren kautta; tuskin hän oli luullut Jumalata tarvitsevansa, oma huonoutensa Jumalan suuruuteen verrattuna oli häntä sitä paitse rasittanut, joka muuten on tavallista juuri ylpeille ihmisille. Nyt hän kuitenkin lankeusi polvilleen pienen kyökkinsä kiviselle laattialle, tunnusti rikoksensa, tunnusti, että jos tämä oli hänelle rangaistukseksi — semmoisena hän sen parhaiten saattoi pitää — oli hän sen hyvin ansainnut.

Samassa kuin hän polviltaan nousi, tuli aurinko näkyviin ja pilkisti hymyilevänä puoleksi jäätyneiden ikkunan ruutujen lävitse sisään ja pieni, kaunis lintu naputti keltaisella nokallaan useita kertoja ikkunaan. Anna riensi pihalle antamaan lintu raukalle muutamia jyväsiä ja hänen mieleensä juontui silloin nuo lohduttavaiset sanat: ei varpunenkaan putoo maahan ilman taivaallisen isänne tahtoa, ja kaikki teidän hiuskarvanne ovat luetut.

"Onko täällä ketään?" kuului äkkiä ääni sisältä ja kun Anna tuli kyökkiin, näki hän sievän keskikokoisen tytön seisovan keskellä laattiaa; tytöllä oli tulipunainen huivi päässä, suuri kudottu saali hartioilla, heleän-punainen esiliina ja sinertävät sormikkaat; käsivarrellaan kantoi hän suurenlaista sankakoria. Hän näytti olevan jokseenkin kaunis tyttö, vaikka olikin hyvin tuon vanhan muuraajan näköön, ja sukkeluutta ilmaantui hänen muodossaan; tyttö kovin ujosteli, mutta koki sitä salata ja nytkäytti karskisti ruumistaan, joka liikunto häntä vähemmän kaunisti.

Anna heti aavisti kuka hän oli; tuleeko minun häntä suudella? ajatteli hän, mutta se tuntui vähän vastenmieliseltä; sitävastaan hän tarttui tytön sinertävässä sormikkaassa olevaan käteen ja puristi sitä ystävällisesti.

"Tuopa nyt on kummallisin juttu, mitä elämässäni olen kuullut", alkoi Tiina asettaen korinsa laattiaan: "kunhan et vaan ajan pitkään katuisi; niin, minä sanon sinuksi, sillä en suinkaan muutakaan voi, koska kumminkin olemme sisaruksia."

"Niin tietysti, kuinkas muutoin; mutta käy sisään nyt, Tiina hyvä, ja istu, kenties haluaisit kupin teetä näin kylmänä aamuna."

"En, Jumalan tähden, mun täytyy joutua kotiin; rouvan kanssa ei käy leikkiä laskea, siellä, tiedätkös, pidetään hirmuisen tarkkaa silmää." Tiina lausui tämän merkillisellä äänen painolla. "No, ukko, hän voi

tietysti nyt kuin sokuri siirapissa, ellet sinä häneen kyllästy kesken aikojaan. Kaiketi ne olivat kovaluontoisia ihmisiä, joiden luona sinä olit, arvatakseni?"

Oi, kuinka tuo koski Annan korviin, kuinka hänen mieltänsä karvasteli, kun täytyi heistä tuonlaisia kuulla.

"Hyviä, jaloja, siunattuja ihmisiä he olivat!"

"No, sitä olen minäkin kuullut", lausui Tiina ihmetellen ja otti korin taaskin käsivarrelleen. "Risto oli varmaankin kuullut väärin, hän arveli heidän ajamalla ajaneen sinut luotaan."

Ajamalla ajaneen! Väristys kävi Annalla läpi ruumiin, ja hänen mieltänsä valtasi niin kova alakuloisuuden tunne, ett'ei hän vähään aikaan voinut sanaakaan lausua.

"He antoivat minun valita heidän ja... Mutta emme huoli siitä enää puhella. Tahdotko käydä isää katsomassa, Tiina?"

"Ei ole minulla aikaa", vastasi Tiina; "saat muuten olla huoleti, en minä tahdo sinun asioihisi sekaantua, mutta kyllä sen verran ymmärrän, että kun niin halukkaasti annetaan jonkun tiehensä mennä, siitä silloin kernaimmin tahdotaan päästä. Sano isälle terveisiä; tosin olen tehnyt hänen hyväkseen, minkä olen voinut, mutta se tietysti ei ole paljoa ollut ja luullakseni sekin vähä nyt unhotetaan. Hyvästi! Sinä tietysti olet liian hieno käymään minun luonani."

"Eihän toki, mielelläni käyn sinua tervehtimässä. Missä asut?"

"Minä palvelen postimestarissa, tuo suuri keltainen talo torin varrella. Saatat tulla hämärässä ja mennä suoraan ylishuoneeseen, toinen ovi, pane se mieleesi, ensimmäinen vie rengin suojaan. Hyvästi nyt siksi!"

Ja Tiina meni menojaan vakavalla katseella, niinkuin ainakin henkilö, joka tuntee ja tietää arvonsa.

"Saatanko elää tänlaisissa oloissa ja näiden henkilöin parissa?" kysyi Anna itseltänsä, katsellessaan tytön jälkeen. Eiköhän vaan kuorma ollut liian raskas, eikö se murtaisi häntä?

Hetken kuluttua vanha muuraajakin heräsi, hän oli varsin iloisella mielellä; käsivartta et enää kolottanut kuin vähäisen vaan, ja uni oli häntä vahvistanut ja virvoittanut, sitä paitse hän tunsu ruokahalunkin tulevan, joka nykyisissä hyvissä suhteissa vaan lisäsi hänen nautintojaan. Kun Anna tarjosi isälleen teetä, kiitti tämä häntä leveästi nauraen ja lausui toivovansa, että Anna oli maannut yhtä hyvin kuin hän itsekin. Eikö hän ollenkaan aavistanut, mitä sanomattomia tuskia tuo nuori, kalvea tyttö, joka niin vakavalla katseella seisoi hänen vuoteensa ääressä, oli hänen tähtensä saanut kärsiä? Ei, hän ei tosiaankaan niitä aavistanut, tai oikeammin, hän ei tullut niitä ajatelleeksikaan, hän muisti vaan itseään.

"Hyvä valkea siellä uunissa palaakin, lisää vaan puita, tyttöseni; ah, kuinka se tekee hyvää, anna minulle vieläkin kuppi teetä ja ranskanleipää palanen. Voi, tuota käsivartta! ohoo, minua poloista, kuinka paljon sentään olenkin saanut kärsiä aikanani!"

Anna korjasi hänen pään-alustaansa, laittoi käsivarren mukavampaan asemaan ja piteli kuppia hänen juodessaan; mutta kaikki oli vaan velvollisuuden kylmää apua; Anna teki sen väkinäisesti eikä muuraaja saanut enää kuulla ystävällistä sanaa, ei nähdä hellää katsetta. Äkkiä nosti muuraaja silmänsä ja lausui:

"Niin, minä tiesin kyllä, että sinulla oli hyvät päivät, älä muuta luulekaan, silloin tällöin kuulustelin aina oloasi ja sain joka kerran saman vastauksen. Paljon voi ihminen kestää kun tietää armahaittensa hyvin voivan. Ohoo; hohoo, kyllä se niin on."

"Kuinka kauvan siitä jo on, kun äiti kuoli?" kysyi Anna hiljaisella äänellä; hän halusi kuulla jotakin hyvää äidistään, voidakseen rakastaa hänen muistoansa.

"Oh, kyllä siitä jo aikoja on; häpeä kyllä sanoakseni, mutta minä en tosiaankaan sitä tarkkaan muista."

"Asuiko hänkin siinä asunnossa, josta nyt muutit?"

"Eikös mitä, silloin me voimme paremmin. Kaiketi översti kertoi antaneensa meille kaksi sataa riksiä, kun hän sai sinut meiltä? Eikö hän sitä tehnyt? Kyllä hän ne antoi, mutta senlaista ei rahalla voikaan maksaa."

"Tahtoisitko kertoa minulle jotakin äidistä?"

Vanha Jens nosti ehdottomasti päätänsä, kummastellen sellaista kysymystä: olipa melkein kuin olisi hän luullut tytön tahtovan kuulla jotakin pahaäidistä, sillä hän vastasi:

"Maija vainajalla oli vikansa niinkuin meillä kaikilla, mutta minä en puolestani tahdo niitä muistella; antakaamme kuolleiden rauhassa levätä."

Anna huomasi kyselemiset turhiksi, ja hän vaikenä sentähden, mutta koko päivän ajatteli hän äitiään ja toivoi innokkaalla, melkein sairaallisella mielihalulla, että sisar kumminkin voisi hänelle antaa lohduttavia tietoja.

Oikein kolkolta ja pelottavalta tuntui Annasta lähteä yksinensä ulos hämärässä; helposti hän kuitenkin löysi postikartanon, nousi reippaasti kapeita ja jyrkkiä portaita ylös ja pääsi onnellisesti, vaikka sykkivin sydämin matalaan pihakamariin. Kun Tiina sillä hetkellä ei sattunut olemaan siellä, istui Anna huonolle kolmijalkaiselle tuolille, joka oli asetettu nojalleen punaiseksi maalattua kaappia vastaan ja jota nähtävästi ei olisi voinut paikasta muuttaa. Pari minuuttia lienee hän siinä istunut, kuin kuuli sivuhuoneen ovea avattavan ja suljettavan, jonka jälkeen piikakamarin ovi tempaistiin auki. Valkean loisteesta kakluunista näki Anna puolikasvuisen koulupojan seisovan ovesa, hän heitti parin saappaita Annaa kohden ja ärjäsi käskeväällä äänellä:

"Älä tuo minulle toista kertaa tuonlaisia saappaita, Laiskamaija."

Ovi paiskattiin kiinni jälleen sellaisella jyrinällä, että ikkunan-ruudut tärisivät. Anna raukka oli sekä pelästynyt että harmissaan eikä tuntunut sisartakaan vielä tulevaksi. Kun tämä viimeinkin tuli kamariin, huomautti Anna hänelle heti saappaita.

"Oh, se on Julius taaskin", vastasi Tiina varsin tyynesti, samalla kuin hän mättäsi uunin täpösten täyteen puita; "kyllä se heittiö niitä saa vaan odottaa."

"Eiköhän liene parasta, että teet sen heti; hän näytti olevan kovin suuttunut."

"Olkoon vaan minun puolestani, en minä siitä väliä pidä. Hyvä oli, että tulit; minulla on täällä isälle jotakin, jonka voit viedä mukana kotiin; nyt hän ei tosin liene niin sen tarpeessa, mutta minä en tohdi kauemmin sitä täällä tallentaa."

Hän avasi kaapin ja otti esiin pienen tyynyn, mutta samassa hän pysähtyi kuuntelemaan, pelästyi ja huusi:

"Rouva! rouva! Sinun täytyy mennä piiloon!"

Ja ennenkuin Anna tiesikään, oli hän jo tyyny sylissä villaisten hameiden välissä kaapissa, väristen siellä kuin haavan lehti.

Hän kuuli kakluunin ovia avattavan ja tuiman äänen tiuskaavan:

"Sinä et herkeä ennenkuin poltat koko talon; tänne ei saa enää tikkuakaan panna, muuten varmaankin tulee viimein niin käymään. Sinä hurja ihminen!"

Kamari oli täynnä savua kuin Anna pääsi lymyapaikastansa, ja Tiina näytti vihastuneelta.

"Näetkö, hän otti uunista kaikki kekäleetkin; siinä huomaat, minkälaisia ihmisiä minä palvelen."

"Mutta eiköhän rouvasi ollut oikeassa, Tiina; sinä tosiaankin panit hirveän paljon puita uuniin. Entä tämä tyyny! Suuri Jumala, kenen se oikeastaan on?"

"Kas niin! Paljon kiitoksia! Minä olin hyvää tekevänäni, ja nyt sinäkin rupeat minua morkkimaan. Voi, hyvä Jumala, jos ei minua koskaan olisi mailmaan luotukaan! Tuo onneton tyyny! Totta omaa esiliinaani kumminkin saan käyttää mihin tahdon, eikä noita vähiä höyheniä taas kukaan tiedä polsterista kaivata. Sen tein isän tähden ja jos sinä siitä kerrot Ristolle...."

Nyyhkyttämiset tukahduttivat hänen äänensä. "En minä siitä kenellekään kerro, mutta höyhenet meidän vielä tänä iltana, nyt heti, täytyy panna takaisin polsteriin. Minä en täältä mene, ennenkuin se on tehty. Ah, Tiina, etkö sinä tiennyt sen olevan syntiä?"

"Minä tiedän, että sinä tahdot minun onnettomuuteen syöstä! En minä tohdi ottaa tulta kynttilään; mitä meteliä siitä syntyisikään, jos joku sattuisi tulemaan."

Mutta siinä estelemiset eivät auttaneet. Tinan täytyi ottaa tulta kynttilään ja katsella kuinka sisar kiiruhtavin käsin ja hohtavin poskin kuumeen tapaisella innolla purki ompeluksen ja neuloi sen kiinni jälleen.

"No, Jumalan kiitos! nyt se on tehty. Älä enää milloinkaan tee senlaista!"

Tyttö raukka näytti varsin nolomieliseltä; hän oli sekä suuttunut että liikutettu.

"Ei sinun kannata tästä ylpeillä, jos sinä olisit saanut kärsiä ja ruhtoa lapsuudesta saakka niinkuin minä, niin olisit kenties samanlainen. Lupaathan ett'ei Risto tästä saa mitään tietää?"

"Tietysti minä sen lupaan; älä nyt itke enää, kyllä sinusta kuitenkin hyvä tyttö tulee ja silloin se on kahta vertaa arvokkaampaa. Istu nyt tähän viereeni puhelemaan."

Tiinan teki mieli vastata, että hän oli hyvä tyttö, mutta hän malttoi kuitenkin mielensä, otti mitään virkkaamatta sukankutimensa ja istui sängyn reunalle.

"Muistatko sinä, Tiina, vielä äitiämme?"

"Enkö minä häntä muistaisi, olinhan jo suuri tyttö silloin kuin hän kuoli. Hän minulle ei suinkaan ole mitään pahaa opettanut, sinä kaiketi luulit niin?"

"Oi, en minä sentähden kysynyt, mutta tahtoisin mielelläni kuulla äidistä jotakin; piditkö hänestä paljonkin? — enemmän kuin isästä?"

"Kylläpä vaan; kaiketi tavallisesti enemmän äidistä pidetäänkin; muuten hän luonnoltaan oli jokseenkin kiukkuinen, mutta kylläpä isä, tuo Laiska-Jaakko, antoikin hänen nähdä kovia päiviä; niin hän sai raataa kuin ajurin koni, voidakseen pitää perhettä leivässä."

"Luuletko hänen joskus minua muistelleen?"

"Sen annan olla sanomatta; enhän minä tiennyt sinua olevankaan."

"Mutta etkö nyt, kuin sen tiedät", jatkoi Anna rukoilevalla äänellä, "voi muistaa jotakin sanaa tai muuta, josta voisi päättää, ett'ei hän tykkänään ollut unhottanut toistakaan lastaan? Olitko äitimme kuolinvuoteen ääressä? Eikö hän silloin..."

"Kuinka sinä hennot muistuttaa minua niin suuresta surusta?" nyyhkytti Tiina pyyhkien silmiänsä siniseen sukankutimeensa: "oikein se on synty ja häpeä, onpa totta tosiaankin. Kas niin, nyt rouva taaskin on täällä; ei koskaan pidä saaman rauhassa olla!"

Ovi avattiin, terävä nenä ja kapeat kasvot tulivat näkyviin.

"Neljänes tunnin kuluttua saat tulla alas tulta tekemään; vieraat jäävät illalliselle. Kuka täällä on?"

"Sisareni."

Rouva loi terävän katseen Annaan, jonka jälkeen hän lähti pois, mutta hetken kuluttua kuului ääniä ja astuntoa portailta ja Anna kuuli rouvan kahdesti lausuvan: "Kun nyt olette kaikki muutkin huoneet nähneet, täytyy teidän tulla katsomaan myöskin lasten suojaa ja piikakamaria."

Tiina hymyili.

"Nyt he vaan teeskentelevät", lausui hän, "sinua he tulevat katsomaan, mutta siitä tietysti emme saa olla tietävinämmeäkään."

Samassa ovi avattiin ja joukko herroja ynnä naisia tirkisti uteliaasti sisään. Anna jäi tyynesti istumaan eikä edes nostanut silmiäänkään heihin. Hänen ihanuutensa oli niin jalo ja liikuttava, että se ehdottomasti herätti kunnioitusta, ja kaupungin urkuri — kunnan vanha nuori mies — työnsi melkein väkisen toiset ulos ja lausui syvimmästi kumartaen, samalla kuin hän sulki oven:

"Nöyrin palvelijanne! Suokaa anteeksi!"

"Tulisitko saattamaan minua kotiin, Tiina", sanoi Anna vähän myöhemmin; "en menisi mielelläni yksin."

"Sinä kaiketi olet tottunut liikkumaan vaan palvelija kantapäissä, arvatakseni. Pelkään sinun tulevan huonosti toimeen omin neuvoin. Tuonlaista pitäisi aina edeltä päin ajatella."

Vanhalla muuraajalla kesti oikein siunatun runsaasti uuta; hän nukkui vielä makeinta untaan Annan kotiin tullessa. Anna käveli edes takaisin huoneessaan, epätoivoisena, levottomana ja melkein mielettömänä surusta. Kuinka hirmuisen paljon hän näinä muutamina päivinä oli saanut kokea! Hänen päätänsä kolotti ja hän muisti nyt isän sanat; "minä tunnen olot, se ei käy laatuun!"

Iloinen valkea loisti vastapäätä, pesuvaimon asunnosta; kenties oli hän tuntenut Annan äidin ja säilyttänyt ystävällisessä mielessään joitakuita miellyttävämpiä muistoja hänestä; viimeisen kerran hän vielä tahtoi koettaa ja naputti hiljaa naapurinsa ovea.

"Tulkaa sisään! Jumalani, tekö sieltä olettekin, neiti! Istukaa tänne nojatuoliin, tehkää niin hyvin. No,

olipa se oikein hauskaa."

Vastaanotto ei voinut olla sydämellisempää ja huone oli mitä siistin ja miellyttävän. He istuivat kaikki pyöreän pöydän ympäriltä; äiti silitteli hienoja pesuvaatteita ja Pekka kiskoi päreitä; pari kahdeksanvuotisia kaksoisia, joilla keltaiset palmikot riippuivat alas hartioille, harjoitteli kirjoitusta äidin tekemien puustavien mukaan; ja erinomaisen tarkasti he tekivätkin kaikki ne eriskummalliset mutkat ja piirteet, jotka kaava-kirjoituksessa olivat. Pienellä ja heikolla Riikalla oli myöskin tehtävänsä; hän selitteli vyhtiä ja keri lankaa. Silloin tällöin katsahti joku heistä aina kelloa, ikäänkuin verratakseen jos työ kävi hyvästi.

"Kuinka teillä on siistiä täällä! Enhän vaan häiritse?"

"Herran tähden, ette suinkaan! Niin, eikö ole täällä hauska? Me olemme itse, Pekka ja minä, vuoranneet seinät paperilla. Ja mitä sanotte, neiti, kellostani, eikö saattaisi sillä oikein ylpeillä? Me sen ostimme eräässä huutokaupassa, enkä niitä rahoja koskaan ole katunut. Onhan meillä, Jumalan kiitos, kaikki hyvin, kun vaan muistamme olla siitä kiitolliset ja muuten käyttää itseämme soveliaasti."

Viimeistä lausetta seurasi varoittava silmäys kaksoisihin, jotka joskus olivat vähän levottomia.

"Tunsitteko minun äitiäni?" kysyi Anna suoraan ja mutkailematta.

"Kylläpä häntä vähin tunsinkin."

"Tuntuu niin ikävältä kun ei hänestä kukaan tiedä mitään kertoa."

Vaimo näytti murheelliselta; hän ei Maali vainajasta tietänyt mitään hyvää: reipas eukko hän oli, mutta kieltänsä hän käytti yhtä rotevasti kuin käsiäänkin. Kerran oli hän Maalille lainannut naulan soopaa, talikynttilän ja ruukun — hyvän, uuden ruukun — eikä sen koommin niistä nähnyt rahtuakaan. Se ei ollut oikein rehellistä, ja veri rupesi vieläkin kuohumaan vaimon suonissa, kun hän sitä ajatteli; hänen oli mahdoton saada ainoatakaan kiittävää sanaa suustansa, — eipä edes lohduttaaksensa tuota nuorta neiti raukkaakaan.

"He saavat siellä kotona yksinomaisesti pitää rakkauteni", ajatteli Anna, seisossaan pienen ikkunan ääressä kyökissään tuijottaen ylös kirkasta taivasta kohden, jossa lukemattomat tähdet loistivat ja tuikkivat, "eikä rakkauteni ole vähimpiä, vaikka en heitä enää milloinkaan nähdäkään saisi."

IV.

"Täällä on jotakin teille, neiti!" huudahti Pekka seuraavana aamupäivänä, pistäen päänsä ovesta sisään, "kaikesta sievin nahkainen matkalaukku, minkä ikänäni olen nähnyt. Se tuli silmiini postiherran luona, jossa käyn auttamassa" — Pekka oli kaikkein ihmisten apulainen — "ja silloin menin heti lainaamaan käsikärryjä, jotta voisitte sen saada pikemmin. Hei, kuinka raskas se onkin! Saanko tuoda sen sisään? Olkaa niin hyvä, kas täällä on pieni avainkimppu."

Kotoa! Ihastuneena katseli Anna tuota suurta, keltaista laukkua, kentiesi se sisältäisi jonkun sanan tai tervehyksen! Hänen kätensä vapisi mielenliikutuksesta laukkua avatessa; mutta, turhaa oli toivominen, johan päällekirjoituskin osoitti, että kaikki oli mennyttä. Siinä oli: "netti Anna Martinsen, asuva muurari Martinsen'in luona", hän luki sen kolmeen kertaan; sitten hän kiivaasti purki kapineet laukusta, haki joka laskoksesta kirjettä, paperin-palaista edes, johon vaan sanakin olisi pantuna — mutta turhaa oli etsiminen; varmaankin oli isä kieltänyt heitä kirjoittamasta, — oi, hän oli siitä vakuutettu. Laukussa oli suuri joukko liinavaatteita, koltut, neljä vaatekertaa hänen jokapäiväisistä talvipuvuistaan, koko joukko nuotteja ja muutamia valituja kirjoja. Tuskallisesti pudisteli Anna niitä toista toisen jälkeen, mutta lehtien välistä ei mitään pudonnut. Viimeinen kirja tuli hänen käsiinsä. Se oli hyvin vanha hopeahakainen raamattu, perintökalu kasvatusvanhempain perheessä; usein oli hän kuullut kasvatusäidin sanovan sitä kaikesta kalliimmaksi omaisuudekseen, ja ensimmäiseksi kapineeksi, jonka hän tulipalon sattuessa kokisi saada pelastetuksi. Anna suuteli sitä kunnioituksella; olisiko mikään kirjoitettu sana sanoa puoltakaan siitä, minkä tämä kirja kertoi? Ilmoittihan se täydellisen anteeksi-antamuksen, lupasi hänen rakkautensa ja osoitti, mistä hänen oli lohdutusta hakeminen. Mutta mitä oli tuo joka laukun kulmassa kiilti? Anna veti esiin kolme kirkasta avainta, joita viheriäinen silkkinauha yhdisti. Kuinka hyvin hän ne tuns! Ne olivat hänen piironkinsa, ompelu- ja kirjoituspöytänsä avaimet. Ne sanoivat helinällään: "ei mene kukaan sinun kätköihisi, ennenkuin itse tulet." Oi, Jumala siunatkoon äitiä ja sisarta heidän rakastavain sydäntensä tähden, joka neuvoi heitä kiertämään kieltoa sitä

rikkomatta.

Anna järesti huolellisesti kaikki tavarat laatikkoihinsa, ja itki paljon sitä tehdessään, mutta ne eivät enään olleet synkän epätoivon kyneleitä; kuinka monta ihanata muistoa herättikään joka ainoa kapine eleelle! Neulomakorissa oli useampia alotettuja käsitöitä, jotka olivat joululahjoiksi aiotuita; oi tuota suloista joulua, tänä vuonna tulisi se olemaan hänelle kovin surullinen ja valitettavasti hänen tähtensä kaikille muillekin siellä armaassa lapsuuden kodissa, — isälle kenties ensin. Kuinka usein hän ennen onnellisina aikoina oli toivonut saavansa tilaisuutta osoittaa ääretöntä rakkauttaan isälle ja näyttää, kuinka paljon hän isän tähden voisi kestää ja kärsiä! Oi, josko hän jo lepäisi vaan mustassa mullassa!

Hänen pikkuinen rahakukkaronsa oli myöskin neulomakorissa; se oli niin täysinäinen, että sitä tuskin sai suletuksi ja siinä olivat kaikki ne kauniit kultarahat, jotka olivat Klaaran ja hänen säästöpyssyssä olleet.

Kun hän oli tavaransa saanut laatikkoihin, kolkutti joku hiljaa ovea. Oliko se Tiina, vaiko Risto, taikka — mikä vielä pahempi olisi — rouva Klemme? Annaa ei tällä hetkellä olisi ollenkaan haluttanut seurustella heidän kanssaan, jonka tähden hän vähän epäellen aukaisi oven. Mutta siellä ei ollutkaan kukaan niistä, joita hän oli arvellut vaan pieni paljaspää ja ryppyposkinen herra, jonka olento näytti levottomalta, ja joka oli puettu vanhanaikaiseen, ahtaasen nuttuun. Anna muisteli häntä ennenkin nähneensä, hän ei vaan tietänyt missä.

"Onko neiti — oletteko kotona?" kysyi hän kovin hämmästyneenä.

"Tarkoitan, tahdotteko ottaa minua vastaan?"

"Saanko kysyä, ketä minulla on kunnia..."

"Kunnia ei ole suuri; suokaa anteeksi... minä olen muuten urkuri Fogelsang, mutta se tietysti ei voi teitä huvittaa."

Anna muisti hänen nyt samaksi mieheksi, joka oli hänen edellisen illan tuskallisesta tilasta pelastanut, ja tervehti häntä sentähden kiitollisella katseella, pyytäen häntä istumaan nojatuoliin.

Kuin tuo vanha hyvänluontoinen mies oli päässyt istumaan, tuli hän levollisemmaksi: kieli ei kuitenkaan tahtonut oikein ruveta liikkumaan, vaikka hän tarkoin oli miettinyt kaikki puhuttavansa pukeutuessaan ja edestakaisin kävellessään pienessä kamarissaan.

"Huomaan, ettei oli hyvä oleskella liian paljon yksinään", alkoi hän viimein, "sillä tavoin tulee ihmispelkuriksi ja surkeata on, kun oudot kasvot saavat miehen hämille. Minä käyn vaan harvoin ulkona ja onnen sattuma oli, että eilen sain teitä nähdä. Te, neiti, ette sovi siihen seuraan. Minulle on kerrottu teidän kohtalonne enkä minä koko viime yönä voinut silmiäni ummistaa teidän tähtenne. Lapsellinen rakkaus on teitä johtanut ja se minua miellyttää, mutta minä väitän teidän sittekin tehneen väärin ja toivon, että itkeentyneet silmänne osoittavat itsennekin sen jo huomanneen."

Sen mukaan kuin urkuri lämpeni puheestaan, katosi tuo melkein naurettava epävakaisuus hänen liikunnoistaan, ja kiinteästi loi hän silmänsä nuoreen tyttöön, joka kuiskasi:

"Minä olen väärin tehnyt."

"No, minua tosiaankin ihastuttaa, että sen myönnätte. Tahdotte siis viipymättä anoa anteeksi, vai tuntuuko se liian työläältä? Kenties saan minä sen tehdä teidän nimessänne?"

"Oi, eihän toki, Jumalan tähden! Se ei käy laatuun."

"Kuinka? Mitä kyneleenne sitten merkitsevät? Huono ja hyödytön katumus on se, joka ei tunnustukseen pakoita."

Vanhan urkurin olemuksessa ilmestyi niin paljon syvää ja todellista sydämellisyyttä, ett'ei Anna voinut häneen närkästyä, vaikka hän puhui vihastuneella, melkein uhkaavalla äänellä.

"Te olette oikeassa", vastasi hän hiljaisesti, "mutta te ette tunne..."

"Tiedättekö te minkä minä tunnen", keskeytti urkuri innokkaasti; "turmeltuneen elämän, turhan katumisen, ne minä tunnen, ja siitä tahdon niin paljon kuin voin pelastaa teitä ja jokaista ihmistä. Turhan! Oletteko koskaan miettineet tuon sanan täydellistä merkitystä? Ette koskaan, se tulee teille selväksi vasta jonkun rakkaan ihmisen haudalla. Tahdotteko kuulla elämäkertani historiaa? — Se ei ole pitkä. Muutamassa silmänräpäyksessä suunnittelin minä koko elämäni juoksun. Äitini oli leski, sai vaan pienen eläkerahan ja kovin täytyi hänen raataa ja työtä tehdä hankkiakseen minulle varoja pitkittämään oppimistani; sisareni Maria auttoi häntä uskollisesti; hän oli velvollisuuksistaan pitävä, vakava tyttö, minä taas elokas ja iloinen ja minua äitimme ensin rakasti. Kyöpenhaminassa sain minä pian paljon

tuttavia, ja kun minua hävetti tunnustaa köyhyytemme, täytyi mun ottaa osaa heidän huvituksiinsa; luonnollisesti täytyt minun tehdä velkaa; ensin pienempiä summia, sitten suurempia; kärsivällisyydellä, kenties liiankin suurella kärsivällisyydellä, maksoi äitini kaikki. Eräänä päivänä matkustin kotiini epätoivossa; olin korttipelissä menettänyt 50 riksiä, ne oli mun heti hankkiminen! He istuivat kumpikin sisään astuessani ikkunan ääressä ahkerassa työssä; äidilläni oli silmälasinsa niinkuin tavallisesti ja kelmeältä hän näytti; mutta ystävällisesti ja hellästi hän otti minun vastaan nyt niinkuin aina ennenkin. Kun olin pyyntöni hänelle esiteltyt, väenteli hän tuskallisesti käsiään. 'Paavo, Paavo, se on meidän hyrryrahamme!' — 'Sinulla siis on rahoja!' huusin minä. 'Jumalan kiitos! Isäntä saa odottaa. Anna ne minulle äiti, muutoin olen hukassa!' — Hän nousi heti ylös, aukaisi kaappinsa ja antoi minulle setelit. Maria katsoi minuun vihaisesti. 'Sinä et meistä paljon välitä, Paavo!' lausui hän. 'Ettekä te minusta, te ette ollenkaan minua sääli.' Äitini katsoi minuun vakaasti ja surullisesti: 'Oi, Paavo, sinä olet kovin kiittämätön!' — 'Olenko valinnut itse lukutien?' kysyin äreästi äidiltäni; 'sinä minua sille tahdoit, saat nyt pitää seuraukset hyvänäsi.' Sana syntyi sanasta, kaksi paraasta; viimein vei sisareni äidin toiseen huoneeseen ja viittasi minua menemään. Sen teinkin, mutta äitini surullinen, lempeästi nuhteleva katse vainosi minua, ja kun tulin kadun-kulmaan, käännyn minä takaisin; aikomukseni oli pyytää äidiltäni anteeksi. Maria tuli porstuaan vastaani. 'Mitä nyt taas tahdot?' kysyi hän kärsimättömästi, juurikuin olisi hän uutta loukkausta odottanut. — 'Unohdin keppini', vastasin hänelle lyhyesti; jäykkyyteni ja ylpeyteni heräsivät samassa kuin hänen näin, ja lepyttävää sanaa lausumatta menin taaskin menoani."

"Kahdeksan päivän kuluttua sain kirjeen, jossa ilmoitettiin äitini sairastuneen vaaralliseen tautiin; samassa silmänräpäyksessä lähdin matkalle, mutta tulin kuitenkin liian myöhään. Hiljaisena ja äänettömänä, elävänä syytöksen kuvana, seiso Maria edessäni. 'Maria, luuletkos...!', kysyin minä ja tuntui kuin elämä ja kuolema hänen vastauksestaan riippuivat: sisareni huomasi sen, mutta hän ei minua säälinyt. 'Minä luulen hänen sydämensä pakahtuneen surusta sinun tähtesi.' — enempiä en kuullut. Poltto-tauti vei minulta tunnon; ell'en olisi sairaaksi kääntynyt, olisin varmaankin järkeni menettänyt. Kun taudista toinnuin, oli Maria polvillaan vuoteeni ääressä; neljään viikkoon ei hän ollut paikastaan liikahtanutkaan. 'Oi, veljeni tointuu! Jumalalle kiitos, hän ehkä vielä paranee! Hän jo tuntee minun, sen huomaan selvään! Kuule, Paavo, kuule nyt, mitä minun olisi ollut sinulle heti sanominen: äitimme siunasi sinua kuolinhetkellensä etkä sinä ollut syypää hänen kuolemaansa, hän oli hyvin kauan ollut heikkona.' Mutta minä luulin kuitenkin niin ja tuo kalvava katumus viivytti minun parantumistani. Hänen siunauksensa oli minulle kuitenkin suurena lohdutuksena, mutta minä tunsin itseni vielä enemmän rikokselliseksi sellaisen ylenmääräisen rakkauden edessä. Lapsena ollessani oli hän usein leikillään nimittänyt minua vanhuutensa vanhuutensa tueksi; minä en silloin aavistanut tuon hyväilynimen tulevan pistäväksi piikiksi minun sydämelleni. Te itkette minun tähteni! kiitos, kiitos, nuori neito! Mutta ettekö huomaa että minä en ole kertonut teille surullista kertomustani herättääkseni sillä teidän osanottavaisuuttanne, vaan saadaksenne siitä oppia. Tahdotteko kuulla päätöksen? Sisareni joutui naimisiin erään norjalaisen papin kanssa; minä jätin lukemisen ja sain urkuin-sotttajan viran tässä kaupungissa: minun kotini oli hänen haudallansa ja minun elämäni näytti olevan edessäni pitkän katumusvaelluksen kaltaisena ja semmoinen se on ollutkin. Minä olen tuntenut teidän kasvatustuvahempanne: majorin rouva oli erittäin osanottavainen minun suhteeni ja vaati minua usein luoksensa kotia ja nuhteli minua, kun en käynyt vaatimatta. Teidänkin minä näin. Eräänä aamuna, vähän jälkeen palon, kun minä tulin ohitse, tuli majorin rouvan pieni poika juosten ja huusi: 'Meille on tullut pieni tyttö lisäksi, tule sisään katsomaan häntä!' Te istuite valkoisiin vaatteisiin puettuna majorin käsivarrella ja tarkastelitte minua suurella, tummalla ja ihmetteleväisellä silmäparillanne; sen jälestä käänsitte te päänne pois päin ja katkitte kasvonne hänen rintaansa vasten. 'Katsohan', lausui majorin rouva, 'minun pieni Klaarani tulee mustasukkaiseksi, luullakseni', mutta hän lisäsi heti, silitellen teidän mustahiuksisista pientä päätänne: 'Jumala siunatkoon tuota hyvää, pientä sielua ja antakoon minulle äidin sydämen häntä kohtaan!' Semmoinen hänellä on ollutkin — eikö niin? teidän tulee käyttää itseänne hyvän tyttären tavalla. Elkkää viivytelkö; ajatelkaapa, jos katumuksenne olisi liian myöhäistä, ajatelkaa kuolemaa! Taivuttakaa ylpeätä luontoanne, rukoilkaa anteeksi; jos teidät työnnetään pois, niin palatkaa takaisin, rukoilkaa hartaasti ja nöyrästi!"

"Kuulkaa minua!" lausui Anna liikuttetuna laskien kätensä tuon vanhan miehen käsivarrelle ja katsoen luottavaisesti hänen kasvoihinsa, "ja minä toivon teidän ymmärtävän minua. Jos minä kirjoittaisin kirjeen ja rukoilisin anteeksiantamista, saattaisin sillä eripuraisuuden aiheen kotiin. Äiti ja Klaara ahdistaisivat isää ja hänen omat tunteensa ahdistaisivat häntä, mutta kaikki turhaan, 'Ainaiseksi vieras.' Oi, minä olin kauan koetellut hänen kärsivällisyyttänsä ennen, kun hän niin lausui ja se tapahtui todenperäisesti. Hän ei riko milloinkaan sanaansa; mutta jos epäiltävätkin tulisivat mahdollisiksi, jos koti avautuisi minulle, ei hän koskaan tulisi minulle sellaiseksi, kuin hän ennen oli. Jumala tietää, että tämä ei ole ylpeyttä, mutta minä en saata elää vieraana isän kanssa saman katon alla, se musertaisi minun sydämeni. Olkaa osanottavainen minulle ja ymmärtäkää minua, te, joka olette itse kärsinyt niin paljon. Minä olen vakuutettu siitä, että, jos kirjoittaisin hänelle ja tunnustaisin vikani, katsoisi hän itsensä velvolliseksi lähettämään minulle apua ja pitämään huolta meidän toimeentulostamme, mutta minä en voi sitä kärsiä. Minä en tahdo sallia ymmärrettävän väärin itseäni, minä en tahdo sitä, että hän luulisi minun anovan lahjoja ainoastaan sen tähden, että en voisi elättää itseäni. Ulkonaista hyvyttä

saattaisin kyllä voittaa, mutta isän rakkauden olen sitä vastaan menettänyt, Jumala auttakoon minua! Jos te tuntisitte hänen niin, kuin minä hänen tunnen, niin tietäisitte tämän olevan totta."

Tuo vanha mies vaikenä ja pudisti päätänsä. "Minä tunnen hänen, valitettavasti", huokasi hän viimein.

"Sitä paitsi", jatkoi Anna arvelen, "onhan tuo syy, minkä tähden jätin kodin, vielä olemassa; olisi kelvottomasti tehty, jos jättäisin sairaan, vanhan isäni yksikseen."

Usean kerran uudistettu uikutus kuului samassa sivuhuoneesta; muuraaja oli levottomana seurannut keskustelua ja katsoi nyt olevan sopivan ajan vahvistaakseen Annan päätöstä, muistuttamalla hänelle kärsimyksiänsä.

"Suokaa minun kuitenkin", lausui urkuinsoittaja lähteissään, "hankkia teille oppilaita. Koska te olette musiikillinen ja kieliä taitava, ei se tule teille vaikeaksi, etenkin, jos tahdotte käydä siellä ja täällä perheissä."

Se ei tullutkaan hänelle vaikeaksi, ja pian oli Annalla työtä kaiket päivät; hän ei ottanut isoa maksoa, mutta kun hän oli hyvin, hyvin säästäväinen, tuli hän hyvin toimeen ja saipa vielä velkansa maksettuaan vähän rahaa säästöönkin erityisiä tarpeita varten. Jäntevä ahkeruus oli hänelle pelastuskeinona, koska se varjeli häntä hyödyttömistä, surullisista mietteistä.

Rouva Klemme oli kovin harmissansa asiain uudesta käänteestä. Hän oli toivonut tulevaisuutta yksin neuvonantajaksi ja kertoi nyt uskotuilleen tulleen häpeällisesti syrjään sysätyksi, mutta ei sanonut tuon uuden maailman kiittämättömyyden osoituksen mitenkään ihmetyttävän itseään; muuraaja oli aina ollut huono ihminen eikä omena ole milloinkaan pudonnut kauas puusta. Nyt tahtoi hän vaan toivoa sen vielä väijyvän tuota vanhaa puolihullua urkuinsoittajaa.

Useat perheet osoittivatkin tuolle nuorelle tytölle ystävällisyyttä, mutta hän oli kovin ujo eikä laskenut ketään lähempään suhteeseen kanssansa. Tuo koski hänen ylemmyyttensä, kun ihmiset, joita ylempänä hän oli sivistyksessä, tahtoivat suojella häntä ja hän selvästi ilmaisi, että hän ei suonut puhuttavan huolistansa, ei pyytänyt heiltä neuvoa eikä osanottavaisuutta. Se ei varmaankaan ollut oikein, mutta hänellä oli ylpeä luonne eikä sellainen taivu yhdellä kerralla. Ainoastaan urkuinsoittaja kävi usein hänen luonansa, ja tuo vanha eriskummainen mies alkoi elää taas uutta elämää, kun hän sai tuntea nuoren hyljätyn olennon lohduttavan ja tukevan itseänsä; hän oli iloinen tietäessään sen ja hän kiitti nöyrästi taivasta sellaisesta odottamattomasta siunauksesta.

Vanha Jens tointui päivä päivältä. Hänen hyvä luontonsa ei kuitenkaan edistynyt samassa määrässä, kuin hänen terveytensä; päin vastoin, mitä enemmän hän tottui tähän huolettomaan ja toimeen elämään, sitä vähemmän antoi hän sille arvoa. Päivät tuntuivat hänelle pitkiksi, hänen vanhat ystävänsä eivät tulleet hänen luoksensa ja tyttären seura teki hänen ujomaiseksi; hän ei saattanut puhua hänen kanssansa vapaasti ja hän hengitti paljoa keveämmin, kun hän lähti ulos. Hän on hyvä tyttö ja pitää huolen ruoasta ja juomasta, tupakista ja vaatteista, mutta tarvitaan muutakin, tuumasi Jens ja nykytti olkapäitään ja huokasi, kun hän oli kykenemätön menemään ulos, sillä pieni likainen kapakka, missä hänen tapansa oli ollut pelata nakkia kolmen toisen huvikurren kanssa, kuvitteli hänen mielessänsä. Hän oli ollut huviseppänä heidän joukossaan ja sille pani hän suuren arvon. Annalla ei ollut mitään huvia hänen sukkeluuksistaan; hän tarkasteli häntä niin vakaisesti, kun hän joskus toi niitä esiin. Muuraaja loi ikävöitsemiä silmäyksiä ulos, otti nuuskauksen ja mietti kutsuakseen kumppaneitansa; jos he häpeisivät hänen hienoa tyttärensä, voisivathan he tulla silloin, kun hän on ulkona — hän oli hyvin paljon ulkona.

"Tahdotko tulla ulos meidän kanssamme kävelemään?" kysyi Tiina eräänä sunnuntaina astuessaan sisään, pitäen kiinni siistityn, mutta ei suinkaan kaunistellun Kristofferin käsivarresta: "minä olen vapaa kello kahdeksaan asti ja nyt on kaunis ilma ja kuuvalo. Siellä ei kuitenkaan ole niin hirmuisen ikävää, kuin täällä lukiessa", lisäsi hän laskien raskaan kätensä avoimelle kirjalle.

Anna istui vähän aikaa hiljaisena ja mietti taikka oikeimmin sanoen taisteli itseksensä, mutta tuo reima sepänsäkki sanoi pelastaen hänen pulasta:

"Sano hänelle 'en', pieni neito! meillä ei ole mitään seuraa hänelle, pitäisihän meidän sen itsekkin käsittämän; niin, katsopas minua Tiina: mikä on totta, se on sittenkin totta."

"Todellakin, käykäämme siis me; en tahtonut häntä seuraamme itseni tähden; minä luulin majorin rakennusten katselemisen huvittavan häntä."

"Majorin rakennustenko? Minkä majorin?"

"En minä tiedä. Minulla, Jumalan kiitos ei ole ollut mitään tekemistä sellaisten suurisukuisten kanssa."

"Hyi, Tiina, joko taas tulet häykyksi, älkää uskoko, hyvä neito, että hän on niin ilkeä, kuin hän näyttää; hän on vaan vähän oikkuinen. Paikkaa nimitetään todellakin 'Majorin rakennukseksi' teidän kasvatusisänne mukaan, joka sen on alkuun viljellyt. Kas niin, ota kiinni käsivarteeni, Tiina, herrasväen tavalla, älkäämme tuhlatko tuota piettä vapaata aikaa turhaan, vaan huvitelkaamme itsiämme."

Ja ystävällisenä, mutta kuitenkin varman luontoisena, mikä ennustaa tulevalle avioliitolle hyvää, asetti Kristofferi Tiinan vastahakoisen käden käsivartensa alle ja lähti matkaansa iloisesti päättään nyökkäyttäen.

Rakennus, jota hänen isänsä oli viljellyt! Sen täytyi hänen välttämättömästi nähdä, mutta lähtisikö hän sinne aivan yksinänsä taikka pienen Riikan kanssa, se oli saman tekevä. Anna otti melkein aina lapsen mukaansa päivällisille kävelyretkillensä; tuo pieni tyttö ei kuitenkaan voinut kävellä pitkiä matkoja, mutta Annalla oli tapana vetää häntä pienessä lastenvaunussa, jonka Pekka oli tehnyt. Seuraavana aamuna oli kaunis talvi-ilma ja kirkas päivänpaiste; nuori Anna toimitteli reimasti tehtävänsä ja meni sitten Riikaa hakemaan. Ovessa tapasi hän kaksoiset kouluun lähdössä; heillä oli pieni punainen nenä kummallakin, taulut kainalossa ja laukut käsissänsä. Pesijävaimo seisoi huoneessa ja silitti vaatteita; Pekalla oli oikeassa kädessä paperikääry konepiirustuksineen ja hän toimiskeli ahkeraan vasemmalla kädellensä, tehdäkseen esittelynsä valaisevammaksi.

"Mutta, äiti, nyt varmaankin käsitätte asian?"

"En vähintäkään, poika kultani; minä olen oikea pölkky, ja sinä kyllä saatat antaa minun olla sellaisena, kuin olen. Hyvää huomenta, pieni neiti; joko taas haette Riikaa? Niin, me emme saata kiittää teitä kylliksi siitä, että te aina otatte hänen mukaanne; minulla luonnollisesta syystä on sangen vähän aikaa käydäkseni kävelemässä ja hänen täytyy saada olla ulkoilmassa. Mitä sanotte, neitiseni, minun Pekastani? Hän oli eilen tehtaassa ja näki siellä kaikki pyörät ja koneet ja nyt tahtoo hän selittää minulle, miten toinen liikuttaa toista. Hänellä ovat asiat selvinä edessänsä ja hän luulee, että jokaisen täytyy käsittää sen; mutta niin ei olekaan asiain laita; Herramme on antanut sinulle, Pekka, tavattoman hyvän ymmärryksen eikä jokainen, ken tahansa, saata sinua seurata. Kas niin, hän pahastuu, kun minä puhun hänen ymmärrykestänsä, mutta eihän tämä ole mitään kehumista, sillä ethän sinä, poikaseni, ole sitä itse antanut itsellesi; kunnia on Herran. Katsohan, kun minä kuulen puhuttavan noista pyöristä ja rakennuksista, miten pienin on yhtä tärkeä, kuin suurinkin, niin minä yksinkertaisuudessaani ajattelen, että meillä jokaisella ihmiselläkin on tarkoituksensa ja että pieni koskee suureen ja suuri pieneen ja tuo on niin lohduttavaista, ett'ei sitä mikään voita. No, täällä Riika on; tuo pieni raukka näyttää oikealta ihmiseltä, kun hän on niin kiedottu vaatteisinsa."

Riika näytti kuitenkin äitinsä suureen kudottuun huiviin kiedottuna paljoa pikemmin viheriältä mytyltä, kuin ihmiseltä, ja ainoastaan hänen pienestä, valkeasta nenänpäästään voitiin arvata, mitä tuohon myttyyn oli kätkeytynä. Hän oli sangen iloinen päästessään ulos ja Pekka oli luvannut hänelle vielä suuren omenan; hän ei ajatellutkaan nukkua koko tiellä. Mutta tuskinpa ennätti kulua kymmentä minuuttia ennen, kun hän jo nukkui kuin pölkky.

Rakennukset olivat mäen rinteellä, joka viersi rantaa kohden. Vahva kuura oli laskeunut puille, joille auringon valo loi loistavan hohdon; tuuli puhalsi hienoja lumipilviä nuoren neidon kasvoille. Hän astui kummalla seisovaan kauniiseen huvihuoneeseen, — oi, täällä olivat he aivan varmaan nauttineet teetä monena kesäiltana! Ja tuolla alempana olivat he varmaankin istuneet pienillä istuimilla ja katselleet ihanaa näkyalaa vedelle päin! Vähän matkaa tästä oli rannalla pieni silta, heillä oli varmaankin ollut venhe ja kentiesi oli Kustalle juuri täällä tullut ajatus ruveta merimieheksi. Missä hän nyt on? Mitä hän nyt ajattelee? Hän ei uskaltanut miettiä näitä kysymyksiä eikä kauemmin muistella häntä; hänen poskillensa, jotka viimeiset ajat olivat tehneet vaaleiksi, nousi nyt hehkuva puna.

Lähes joka toisena päivänä kävi Anna tästä lähtein näillä rakennuksilla — silloin yksinänsä, kun ilma oli paha, mutta hyvällä ilmalla pienen Riikan kanssa; joskus liittyi herra Fogelsang heidän seuraansa.

Aika kului pitkällisesti, sangen pitkällisesti, mutta se kului kuitenkin; vanha vuosi joutui lopullensa ja uusi alkoi. Kun päivän työt olivat toimitetut ja muuraaja laskeunut levolle, kun kaikki oli ympärillään hiljaista, istui Anna mielellänsä hetken aikaa joutilaana ja ajatteli kotia, näki ajatuksissansa heidät kaikki ja kuvitteli itsellensä, mitä he puhuivat ja tekivät; oli ikäänkuin hän olisi elänyt heidän seurassansa. Sen jälkeen luki hän lu'un äitinsä raamatusta ja hänen sielunsa tuli vähitellen aina enemmän ja enemmän valaistuksi niin, että hän sai voimaa vartoa hiljaa ja kärsivällisesti.

Vartoa — mitä? Sitä mietti ja kyseli hän joskus itseltänsä, eihän hän toivonut mitään ja kuitenkin vartoi hän ja tunsu, että ei vielä kaikki ollut ohitse heidän ja hänen kesken — se ei olisi ollut mahdollista!

Eräänä päivänä, kun hän palasi opetustunniltansa, näki hän kummastukseksensa vanhan Jensin tulevan eräästä huoneesta. Hän oli hiipinyt kotoa hänen tietämättänsä ja vastoin lääkärin ohjeita; hän

nojasi avutonna itseänsä seinää vastaan ja koki turhaan saada jaloillensa pysyvää sijaa iljanteisella tiellä. Hän ei voinut liikkua paikaltansa kadottamatta tasapainoansa, hän seiso i tukien itseänsä kainalosauvullansa ja nytki olkapäitään omituisella tavallansa ja ähkyi hiljaa.

Anna riensi kiirein askelin, joutuaksensa hänelle avuksi, ja näki samassa kauniiden vaunujen kulkevan katu myöten; hän tuns i tuon loistoisan nuoren miehen, joka niissä ajoi. Hän oli eräs Kustaan joka usein oli käynyt häntä tervehtimässä ja aina silloin osoittanut hänelle suurta, erinomaisen suurta huomaavaisuutta. Anna kuuli mainittavan nimensä iloisella, ihastuttavalla äänellä ja näki hänen sen jälkeen tekevän syvän kumarruksen tervehdykseksi.

Ensimmäisessä silmänräpäyksessä olisi hän suonut tuon nuorukaisen ajavan ohitse ennen, kun hän olisi auttanut isäänsä, vastasi tervehdykseen tynnosti ja ylevästi entisellä tavallansa ja talutti samalla aikaa varovaisesti vanhaa muuraajaa eteenpäin. Tuo nuori neito oli ihmeellisen kaunis, käydessään ylevästi ja loistavin silmäyksin; Jens näytti niin loppakorvaiselta, kuin pahantapainen lapsi pahanteosta kiinni saatuna. Sitä paitsi loi hän salaisia ja tuskallisia silmäyksiä tyttärensä. Anna nuhteli sangen kovin itseänsä ja tuns i ansaitsevansa kirouksen; miten kurja, miten heikko hän oli ollut! Äsken oli hän aivan vähällä kieltää omaa isäänsä! — Jumala olkoon kiitetty, että se ei kuitenkaan tapahtunut.

"Oo — ho, ai — ai mitä on tekeminen", alkoi muuraaja puolustellen itseänsä; "vanha ruumiini tuli niin levottomaksi ja minä lähdin vähän ulos, mutta tämä ei käy päinsä, ei, tämä ei käy päinsä. Katsohan, miten nuo nauravat akkunoistaan meille; niin, häpeätä ja pilkkaa me jaamme, oi, oi!"

Anna loi silmänsä ylös ja näki todellakin suuren määrän nauravia tyttöin kasvoja akkunassa vastassansa, heitä selvästi huvitti hän ja hänen isänsä ja heidän naurunsa — tuo ensimmäinen nuoruuden ajattelematon, iloinen nauru, joka ei ole missään pahassa tarkoituksessa ilmaistu, vaan kuitenkin saattaa koskea niin kovin — kuului ulos heille. Hänen yksi oppilaansa oli heidän joukossaan, rovestin tytär, pieni viisitoistavuotias tyttö ruskeine hiuksineen, hienot kuopat poskipäillään, lempein ääni ja suloinen olento. Anna oli paljon pitänyt hänestä ja nyt tuntui hänelle sangen raskaalta nähdessään tuon suosilaansa osoittavan noin suurta sydämättömyyttä.

Mutta hän ei kuitenkaan ollut sydämetön; hän tuli hämärän aikana anteeksi pyytämään. Tuo pieni raukka oli kovin hämmästynyt, hän seiso i ovella keksimättä yhtään sanaa, jotta alkaisi. Anna katseli kylmästi häntä; hän kyllä aavisti hänen tarkoituksensa, mutta oli liian kovasti loukattuna tahtoakseen häntä auttaa toime ssansa.

"Jos te tietäisitte, miten murheellinen minä olen!" alkoi hän viimeinkin.

"Minun tähteni teidän ei tarvitse olla murheellisena."

"Mutta minä en voi saada lepoa ennen, kun olen sanonut teille nauraneeni ainoastaan sen tähden, että muutkin nauroivat, että minä aina nauran silloin, kun toisetkin nauravat, ja että minun on mahdotonta lakata nauramasta, kun kerran olen alkanut nauraa; minä tahdon sen tähden rukoilla teiltä anteeksi!"

"Se on liiallista, minä en sitä pyydä."

"Mutta minun tarvitsee sen tehdä, minä tunnen sen; vieläkö te olette pahoillanne?"

"En olekaan, mutta minua ilahuttaa se, että en hyväksynyt teidän ystävy yden tarjoustanne näinä päivinä; jos sen olisin tehnyt, niin teidän käytöksenne olisi minua loukannut, mutta ei nyt."

"Ja minä olen tullut juuri uudistamaan ystävy yttä; minä olisin niin ylpeä teidän ystävy ydestänne! Oi, miten näytätte synkältä, teillä on varmaankin oikein sovittamaton luonne. Ette suinkaan te enää kertaakaan tahdo soittaa minun kanssani?"

"Miksikäs en?"

Tuo pieni neito viipyi vielä vähän aikaa; sen jäljestä lausui hän jäähyväiset ja meni. Mennessään huokasi hän vielä:

"Jumala tietää minun tehneen kaikki mitä voin; minä olen pahoillani siitä, että minun kokeeni meni turhaan."

Anna oli vähällä huutaa häntä takaisin palaamaan, mutta hän ei sitä tehnyt. Sen sijaan heittäytyi hän polvillensa ja itki, juuri kuin jos sydämensä olisi tahtonut särkyä. Oi, tuo uppiniskainen ja häijy luonto, eiköhän se milloinkaan tule taipuvammaksi! Miten voi hän toivoa anteeksiantamista, hän, joka itse oli noin kova? Mahtaakohan pikku Johanna vielä tulla takaisin? — Jospa hän sen tekisi, niin hän rientäisi häntä vastaan, syleilisi ja kiittäisi häntä. Mutta Johanna ei tule takaisin; hänen kärsivällisyytensä on loppunut, ja seuraavalla opetustunnilla oli hänen kasvoillaan sellainen luonto, joka ei ensinkään ollut

näiden lapsellisten kasvojen kanssa sopusoinnussa, ja hänen katsantonsa ilmaisi selvään: "Teidän ei tarvitse minua peljätä; minä en varmaankaan tahdo teiltä mitään vaatia."

V.

Maaliskuun aurinko paistoi keväisellä suloudellaan pieneen asuntoon; Anna oli asettamaisillaan valkokuokkimppua vesiastiaan; muuraaja istui akkunan edessä tupakkaa polttaen, polvillaan suuri musta kissa, jota hän, muun työskentelyn puutteessa, taukoamatta hyväili.

"No, no, hiirikoira; katsohan, miten tuo peto kokee päästä vapaaksi!"

"Antakaa sen mennä, isä; tuohan on räökkäämistä!"

Jens laski kissan nyreänä jupisten, että hänkin tarvitsisi jotakin huvia, mutta ei kukaan tahdo pitää hänestä mitään lukua.

"Katsokaapa näitä pieniä, valkeita kukkasia!" lausui Anna lyhyen vaitiolon jälestä ja ojensi kukkalasia isäänsä kohden, "ovathan nämä tuoreita ja suloisia? Herra Fogelsang teki sangen hyvin tullessaan luokseni kukkasinensa."

"Sehän oli kaikista pienin hyvyys, minkä hän voi tehdä", muistutti Jens, jolle oli mahdotonta pahan luontonsa salaaminen, "hän käy täällä joka Jumalan päivä ja saa kahveensa ja muun ylöspitonsa. Minä olen harmissani hänelle, niin, minä olen harmissani hänelle; hänellä ei ole juuri mitään lausuttavaa sinun vanhalle isällesi. Oh-hoo, niin aina, mitäs sille voi? sellainen on nykyinen maailma."

Jens nousi ylös, astui nilkutellen pariin kertaan huoneen lattian ja seisattui Annan taakse, laski kätensä hänen tuolinsa selkälaudalle ja lausui imartelevaisella äänellä:

"Minä lähden hetkiseksi ulos; onko mitään asioita, joita vois sinulle toimittaa?"

"Ei, kiitoksia: mutta miten uskallatte mennä yksin?"

"Niinpä niinkin! Mutta sinä olet hyvä tyttö huolehtiessasi minun tähteni. Niin, niin, sinä olet hyvä tyttö; kuulepa, onko sinulla muutamia killinkä liikemään minulle, mitä?"

Anna tarjosi hänelle heti kukkaronsa ja käski hänen ottaa sieltä niin paljon, kuin hän tarvitsi. Jens olisi mielellään ottanut koko kukkaron sisustan, mutta katsoi kuitenkin parhaaksi — saadakseen toisellakin kerralla käyttöä samanlaista vapautta — olla jotenkin kohtuullinen ja tyytyi sen tähden tällä kerralla yhteen rikkiin.

"Jumala siunatkoon sinua! Muta kyllä tulen takaisin päivällisen ajaksi. Ooho, ooho minua raukkaa!"

Kun hän oli lähtenyt, väristytti Annaa vasten tahtoansakin. Isänsä itsekkäisyyden ja tunnottomuuden olisi hän kyllä voinut kärsiä, mutta kun hän näki hänen kasvoillaan tuollaisen halveksittavan, imartelevaisen ja mairittelevaisen muodon, koski se häneen ja hänen kärsivällisyytensä oli loppua. Tuo pieni huone tuntui hänelle niin tuskastuttavalta. Hän aukasi akkunan ja hengitti syvään raitista, kirkasta ilmaa; tuolla ylhäällä avaruudessa viserteli leivonen iloisia säveleitään; Anna katseli ja seurasi sitä silmillään, mutta vielä sittenkin, kun se oli jo poissa nähtävistä, kuului sen rattoisa liverryys.

Millaisella ilolla oli Anna ennen tervehtinyt kevään tuloa! Nyt sopi kolkko ja pimeä vuoden aika paljo paremmin hänen mielentilallensa ja hän tahtoi itkeä nähdessään keväimen kukkia. Miten selvästi säilyi hänen muistissaan tuo kodin lähellä oleva pienen niityn kulma, josta hän joka vuosi poimi ensimmäiset keväimen valkokuokot — oi, ne olivat olleet onnellisia, onnellisia aikoja!

Kaikki oli niin ihmeellisen tyyntä ja hiljaista; kaduilla ei näkynyt ainoatakaan ihmistä; tuo nuori neitonen antoi työnsä vaipua polvilleen ja salli mielikuvituksilleen täydellisen vapauden. Tavallisuuden mukaan kulettivat ne hänen kotiin. Hän oli istuvinaan Klaaran vieressä ja kuulevinaan isän tulevan. Mutta hiljaa! Mitä tämä on? Anna hyppäsi vavisten ylös ja kuunteli. Pilkkaisivatko korvansa häntä? Saattoiko hän jonkun toisen astuntoa luulla hänen astunnaksensa? Ei, ei, se on hän, hänen isänsä! Sanomaton ilo ja riemu, jota hän tuskin voi kestää, valtasi hänen sydämensä. Suuri Jumala, isä tulee hänen luoksensa — oi, hän tahtoi laskea polvillensa hänen eteensä ja rukoilla anteeksi!

Hänen varjonsa sattui Annan huoneeseen, kun hän astui ohitse; hetkisen sen jälestä avasi hän oven ja

astui sisään.

Anna jäi ikään kuin kiinni kasvettuneena seisomaan paikallensa; hän ei voinut rientää häntä vastaan; hänen vakainen silmäilyksensä, juhllallinen kasvoinsa luonne ja kohtelias kumarruksensa osoittivat selvemmin, kuin sanat, että hän ei ollut tullut asioita jälleen hyväksi tekemään.

"Suonette anteeksi", sanoi hän ja tuo vieras "te" laskeutui jäisellä kylmyydellään Annan sydämen ympärille, "että minä tulin teitä häiritsemään, mutta minulla on teille yksi pyyntö."

Anna ei vastannut, hän martosi tuskallisen hiljaisena, kasvonsa alaspäin luotuina.

"Tytttäreni", jatkoi hän, "on sangen heikkona sairaana ja haluaa kuumeentapaisella levottomuudella saadaksensa nähdä teidät. Tahdotteko matkustaa hänen luoksensa? Tämä on teiltä suuri uhraus, jota pyydän, mutta tauti ei ole tarttuvaista; sitä paitsi ei taida kestää pitkää aikaa ennen, kun kaikki on ohitse ja te saatatte palata takaisin."

"Jumalani! Eikö ole vähintäkään avun toivoa?..." Huone pyöri hänen silmissään ja hän katseli lähes kauhistuneena tuota yksivakaista juhllallista olentoa, joka seisoi hänen edessään.

"Ei ole mitään toivoa!" vastasi hän lyhyesti särkyneellä äänellä; minkä tähden olisikaan hän keventänyt totuutta ja säästänyt sitä Annalta? Suru, murhe oli hänen, Annalla ei ollut mitään oikeutta ottaa siihen osaa.

"Jos te tahdotte täyttää meidän pyyntömme ja lähteä matkalle, niin milloin saan tulla teitä noutamaan?"

"Hetä, hetä! Sitä parempi, mitä pikemmin!"

"Teillä lienee kuitenkin kaikenlaisia toimituksia ensin tehtävänä", lausui hän ja kasvoillaan kuvautui kovuuden ilmaus; hän lienee muistanut eron hetken, jolloin Anna myös oli lausunut: "hetä, hetä!"

"Oi! minä olen heti valmis — korkeintaan neljännes-tunnissa."

Hän lausui jäähyväiset, kiitti ja lähti huoneesta. Ensimmäisessä silmänräpäyksessä näytti kaikki pyörivän ympäri Annan silmissä, mutta hän jännitti kiireesti kaikki henkensä voimat; kotona tarvittiin häntä, he kaipasivat häntä ja nyt oli tarpeellista ja välttämätöntä, että hänen täytyt tyntyä ja rauhoittua. Hän selitti pesijävaimolle lyhyesti asiansa ja pyysi häntä pitämään huolta isästään sillä aikaa ja antoi hänelle rahaa. Sen tehtyään pukeutui hän matkavaatteisinsa ja astuskeli kärsimätönä edes takaisin varrotessaan vaunujen tuloa. Jospa vaan hänen isänsä viipyisi poissa siksi, kun he pääsisivät lähtemään! hän kuolisi häpeästä, jos hänen kasvatusisänsä ja isänsä kohtaisivat toisensa.

Viimeinkin tulivat kattovaunut; översti auttoi häntä niihin ja peitti hänen kohteliaasti, joka osoitti suurinta tyyneyttä; itse istui hän ajajan viereen. Torin poikitse ajettaessa näki hän sivumennen muuraajan seisovan ja haastelevan erään renttumaisesti vaatetetun miehen kanssa, jonka nutun napista hän piteli kiinni. Molemmat näyttivät hyvin liikutetuilta ja heidän raaka naurunsa kaikui hänen korviinsa.

Miten kummalliselta tuntuikaan istua siinä aivan yksinänsä! Hän olisi kuitenkin sangen mielellään suonut saavansa tarkkoja tietoja Klaarasta, tuosta rakkaasta, siunatusta Klaarasta. Tauti ei ole tarttuvainen, niin oli hän sanonut, juuri kuin jos hän olisi tarttumisesta mitään huolinut, juuri kuin jos hän ei olisi pitänyt suurena onnena saada kotona kuolla! Hän oli sanomattoman suuresti murheellisena, mutta keskellä suurinta suruansakin tunsu hän kuitenkin olevansa turvassa ollessaan isän läheisyydessä ja hänen suojaassansa.

"Ehkä tahtoisitte vaihtaa paikkaa kanssani", lausui översti, kun he istuivat yhdessä rautatien matkustajavaunuissa: "akkunasta käy veto."

Anna katsoi säikähtyneenä häntä. Eikö hän häntä vähääkään säälinyt, eikö hän ymmärtänyt tuollaisen sääntöin mukaisen kohteliaisuuden miekan tavoin koskevan hänen sydämeensä! Anna ei uskaltanut lausua sanaakaan, hän pelkäsi tukahdutettuin nyhkimisien puhkeavan itkuksi; hiljaisena, vaaleana ja tuskallisena istui hän hänen vieressään. Ajatuksissansa oli hän tuhansin tavoin kuvitellut jälleen kohtaamistansa, mutta ei milloinkaan näin. Oliko tuo kylmyys teeskentelyä vai eikö hänellä todellakaan ollut mitään tunteita hänen suhteensa? Joko hän oli kokonaan unhottanut ennen nimittäneensä Annaa kukkaseksensa, päivän valoksensa ja iloksensa.

Hetkisen kuluttua vaipui översti surusta, sielunvoimain jännityksestä ja pitkästä valvomisesta väsyneenä uneen. Anna rohkaisi itseänsä niin paljon, että uskalsi peittää hänen huivillansa ja ripustaa nenäliinansa varjoksi akkunaan; sen jälestä alkoi hän tarkastella häntä. Miten jalon muotoinen ja vilkas oli hän ennen ollut, miten oli hän vähän ajan kuluessa vanhentunut; hiuksensa olivat tulleet

harmaimmiksi, otsansa ryppyisemmäksi! Anna uskalsi tuskin hengittäääkään, peläten poistavansa sen suloisen unelman, joka saattoi hymyilyn överstin kasvoille.

"Teidän isänne nukkuu levollisesti", kuiskasi eräs vanha, viheriä huntuinen nainen, joka istui kyyristyneenä vaunuin nurkassa vastapäätä Annaa ja kaipaili turhaan unta.

Anna nyykäytti päätään; hän ei voinut saada lausutuksi sanoja: "Te erehdytte, hän ei ole minun isäni."

Noustuansa loi översti Annaan entisen laisen sydämellisen silmäyksen, mutta se ei kestänyt pitkää aikaa; niin pian, kun hän oikein selkisi ja sai ajatuksensa koonneeksi, oli se ohitse. "Tehän vilustutte minun tähteni, sitä minä en voi sallia", lausui hän kääriessään huivin Annan ympärille ja tarjotessaan hänelle nenäliinan. Samassa kohtasivat hänen silmänsä Annan rukoilevaisen ja kyneleisen katsannon. Tuo ylevä mies käänsi kiireesti päänsä toisaallepäin ja hänen kasvoillansa kuvautui kummallinen katkeran surun, sääliväisyyden ja järkähtämättömän lujuuden seoitus.

Köpenhaminan asemahuoneen edustalla olivat överstin omat vaunut. Ajaja selitti kotona olevan kaikki entisellensä ja huokasi surullisesti. *Pieni Klaara oli koko* talonväen silmäterä.

Annan sydäntä ahdisti yhä enemmän sen mukaan, mitä lähemmäksi hän tuli kotia ja mitä tutummaksi hänelle tuli seutu. Hänestä tuntui kuin jos olisi pitkä, pitkä aika jo kulunut siitä, kun hän oli täällä ollut ja nyt hän kulki kuolinvuoteen ääreen; voiko hän kestää tätä? Hartaana ja nöyränä rukoili hän Jumalalta apua.

"Vielä pyydän teitä", alkoi översti, kun he olivat jo tulleet niin lähelle kotia, että Anna voi nähdä nuo korkeat, lehdettömät lehtokujan poppelipuut ja puutarhan pensaat; "vielä pyydän teitä, että ette vastustele tytärtäni vaan myönnytte hänen luulotteluihinsa, ikään kuin ne olisivat todellisia. Miksi tekisimme tarpeettomasti hänen viimeiset hetkensä katkeriksi?"

Lääkäri oli ovella.

"Onko Anna seurassanne?" kysyi hän hätäisesti. "Ah, tuopa on iloista! Tervetultua, nuori neitoseni! Tämä on raskas aika, mutta minä olen usean vuoden jo tiennyt tämän tulevaksi. Te tehnette, minkä vaan voitte — eikö niin — ollaksenne tyyni ja rauhallinen?"

"Jumalan avulla tahdon sen tehdä. Oi, laskekaa minut heti hänen luoksensa!"

Hän kiirehti salin ja kammarin lävitse ja avasi hiljaa heidän entisen yhteisen huoneensa oven.

Tuo oli iloinen, ystävällinen ja valoisa huone; aurinko loi valonsa lattiamatoille. Pieni Klaara istui levitetyin käsin vuoteessansa.

"Oi, Jumala olkoon kiitetty! Olethan täällä viimeinkin!"

Anna tukahdutti nyyhkinänsä ja koki hymyillä. Hän suuteli hellästi ja hiljaa siskonsa pientä, laihtunutta kättä, vaaleita hiuksia ja puhdasta, valkeata otsaa.

"Siskoni, rakas siskoni, sinä kyllä paranet vielä!"

"Sitä en pyydäkään; nyt, kun sinä olet täällä, olen minä iloinen. Mutta äiti, ethän ole nähnyt äitiä!"

Anna loi levottomana silmänsä ylöspäin. Miten voisi äiti häntä ottaa vastaan?

Överstin rouva istui puoleksi kätkeytyneenä pienen verhon takana. Hän lähestyi nyt Annaa ja tarttui ystävällisesti hänen käteensä.

"Jumala sinua, lapsukaiseni, siunatkoon! Tiesinhän sinun tulevasi tänne."

Annalle oli mahdotonta enää pidättää liikutustansa. Hän heittäytyi äidin helmaan ja antoi vapaan vallan kyneleillensä. Oi, miten tuo oli suloista, miten se teki hänelle hyvää! hän oli tuota kauan, kauan jo toivonut, ikävöinyt.

"Vaiti, lapsi kulta, vaiti! Tule tänne! Klaara ei saa tätä nähdä."

"Oi, äiti raukka, äiti raukka, kun sinun täytyy kadottaa hänet! Ja kuitenkin sinä olet niin hellä ja hurskas, sinulla on rakkautta ja osanottavaisuutta vielä muillekin; miten voit olla sellainen? Oi, minä en ole sinua tarpeeksi ennen rakastanut, mutta nyt sitä teen!"

Anna istui koko päivän siskonsa vuoteen vieressä. Pieni Klaara tunsu itsensä paljoa paremmaksi ja hymyili niin iloisesti, että Anna jo alkoi toivoa parantumista, mutta kun hän taas näki nuo tulikuumat, punaiset pilkut hänen poskillansa ja tuijottavan katsantonsa, kun hän kuuli hänen lyhyen, kuivan

yskintänsä, katosi taas hänen toivonsa.

"Kävikö isä ovesta?" kysyi Klaara eräänä iltana. "Niin, näenhän sen. Elä huoli, äiti, toimittaa valoa, minä pidän niin paljon uunin tulen loisteesta ja kuun paisteesta. Katsohan, miten niistä kumpikin valaisee laattiaa! Istuhan, isä kulta, nojatuoliin saadakseni katsella sinua ja ota Anna polvellesi, miten ennenkin vanhoina hyvinä päivinä, se huvittaa minua. Jumala olkoon kiitetty siitä, että kaikki on hyvin taas!"

Översti istui ja viittasi Annalle, juuri kuin pyytäen anteeksi sitä, että hän toivoi hänen tekevän sairaan tytär raukkansa mielen mukaan. Kuiskaten lausuttu "suokaa anteeksi" kohtasi Annan korvia tullessansa ja överstin käsi laskeutui hiljaa hänen vyötäisillensä, juuri kuin sekin olisi tahtonut kuiskata: "suokaa anteeksi!" Oi, tuo oli surullinen, hirvuisen, koskeva näytelmä! Nyt ymmärsi Anna, mitä översti tarkoitti puhuessaan Klaaran luulottelujen mukaan tekemisestä. Tuota voi hän tuskin kestää.

Mutta hän kesti tuon kuitenkin päivästä päivään ja sai voimaa unhottaakseen itsensä ja ajatellakseen vaan siskoansa. Tuo oli hiljainen, rauhallinen, lähespä onnellinen tautivuode. Klaaralla ei ollut paljon kärsittäväää ja hän oli iloinen ja kiitollinen sen rakkauden tähden, mitä hänelle osoitettiin.

"Anna!" pyysi Klaara eräänä päivänä, "kerro minulle vähän isä raukastasi. Vieläkö hän on sairas, oliko hän hyvin murheellinen, kun jätit hänen?"

"Hän on, armas siskoni, lähes terve jo ja saattaa tulla toimeen ilman minua."

"Mutta hän ikävöinee kuitenkin sinua joka hetki; varmaankin pitää hän sinusta sangen paljon!"

Äiti loi hellän ja tutkivaisen silmäyksensä Annaan. Mitä oli Annan vastaaminen?

"Tiedätkö, mitä minä olen ajatellut?" jatkoi Klaara. "Kun sinä jäät tänne, saa isäsi tulla asumaan tuohon pieneen kummun rinteellä olevaan keltaiseen huoneeseen, jonka seiniä varjoovat viiniköynnökset ja riippakoivut huojuvat ympärillä. Sinä saatat nähdä sen tuosta akkunasta ja voitpa juosta sinnekin hetkiseksi; vai lienetkö ajatellut, että... että isäni ei antaisi hänen asua täällä?"

"En, en, siskoseni!"

"Sinä näytät niin murheelliselta, Anna. Oletko minun tähteni huolissasi? Elä sure minun tähteni; minä olen tällainen pieni raukka, jolle on vaikeata kestää surua ja vastoinkäymisiä, mutta olkaamme iloiset siitä, että meidän Herramme tahtoo minun niistä vapauttaa. Eihän meidän, jotka uskomme Vapahtajaan, tarvitse pelätä mitään, siskoni. Te saatatte ilolla ajatella minua ja tottua puhumaan minusta ilman kyyneleitä. Jos äitini ei tätä voisi heti tehdä, niin sinun tulee häntä lohduttaa. Oi, minä näin niin kauniin unen yöllä. Minä näin sinun ja Kustaan käsi kädessä seisovan eräällä pienellä haudalla, joka oli kokonaan kukkasilla peitetty. Sinä puhuit hänelle minusta ja lausuit tullessi kotiin takaisin minun tähteni. Jospa Klaara vaan olisi jäänyt meille! vastasi Kustaa, mutta minä autuudessani ajattelin: jospa te vaan tietäisitte minun tilani, niin huokaisitte varmaan: Oi, jospa me olisimme hänen luonansa!"

Klaara oli tuskin lopettanut puheensa ennen, kun översti astui huoneeseen. Hän näytti hyvin huolelliselta ja oli sangen tuskallista nähdä hänen kääntävän kasvonsa pois päin vuoteesta.

"Katsohan, Klaara, mitä minä olen tuonut pikku tyttölle!"

Hänellä oli koko käden täysi orvokkia. Klaara hengitti halukkaasti niiden raitista tuoksua, suuteli kättä, jossa kukat olivat, nyykäytti kiitollisesti päätänsä ja vaipui taasen rauhalliseen uneen.

Isä tarkasteli häntä synkein, toivottomin silmäyksin; hänen nukkuessaan saattoi parhaiten nähdä, miten vaalea ja laiha hän oli. Mutta tuo toinen nuori neitonen, joka oli polvillaan hänen vuoteensa ääressä, olihan hän lähes yhtä vaalea, olihan hänenkin silmillään luonnoton kirkkaus.

"Tätä ei saata enää kestää", lausui översti lähetessään Annaa, ja tuntui ihmeelliseltä, miten suuri hyvyys ilmestyi hänen äänesssänsä ja miten vieras se kuitenkin oli; "te ette saa panna omaa terveyttänne vaaraan. Kun te valvotte yön, silloin täytyy teidän nukkua päivällä."

Anna loi katsantonsa maahan, nousi ylös ja lähti huoneesta. Häneen tuli erinomainen kielettömyyden henki överstin läsnä ollessa eikä hän uskaltanut tehdä mitään vastaväitteitä. Mutta kun översti oli mennyt ulos, hiipi Anna jälleen huoneeseen.

"Minä en voi olla poissa, äiti; täällä on minulla parhain lepo."

"Istu pallille tähän minun viereeni ja laske pääsi polvilleni, ehkä vaivut siinä uneen. Lapsi raukka, miksi sinä et milloinkaan valita äidillesi? Minkä tähden sinä käyskelet ympäriinsä niin hiljaisena ja

äänettömänä?"

"Luuletko, äitini, olevan överstille mistään arvosta sen, jos sanon katuvani käytöstäni, jota osoitin sinä iltana? Kun minä näen hänen, kadotan aina kaiken rohkeuteni, mutta ehkä minun kuitenkin pitää sen tekemän."

"Ei vielä. Hän ei ole vielä myöntäväinen ja tuo lisäksi vaan itseensä tyytymättömyydellä hänelle sitä surua, mikä jo entiseltä raskauttaa hänen sydäntänsä. Hän on sanomattomasti surrut sinua, Anna. Usein kun hän on luullut minun nukkuvan, olen kuullut hänen huokailevan sydäntä särkeviä huokauksia ilman kyyneleitä sinun tähtesi. Mutta Jumala on johdettava kaikki hyvään loppuun. Sinä olet rakkautta osoittavaisella, kärsivällisellä käytökselläsi täydellisesti sovittanut kiittämättömyytesi ja minä suuressa murheessani tunnen sydämellisesti Jumalaa kiittäen koetteluksen taivuttaneen sinun luontosi, puhdistaneen ja jalostaneen sinun. Katsohan, lapsukainen, kun sinä olit niin itseesi luottavainen, niin ylpeä, niin onnellinen, olin minä usein sangen murheellinen sinun tähtesi, mutta kun kotiin takaisin tultuani kuulin sinun matkustaneesi pois ja kodin sinulta suljetuksi, tulin levottomaksi ja tuskalliseksi, mutta ajattelin heti. Jumala tahtoo sinua kutsua luoksensa — ja niin olikin."

"Jumala siunatkoon sinua, rakas lapseni! Nukkuos nyt ja vahvista voimiasi; herää sitten toivoen!"

Anna vaipui todellakin uneen ja heräsi ihmeellisen rauhallisella mielellä; äidin käsi oli hänen päänsä päällä.

Vähän aikaa sen jälestä avasi Klaara silmänsä ja katseli levottomasti ympärillensä.

"Missä minun kukkaseni ovat?" kysyi hän, "ja isä, oi rakas siskoni, mene kutsumaan isä tänne!"

Taas seisoi Anna vaaleana ja vavisten pienessä lukukammiossa. Kun översti huomasi hänen, nousi hän kiireesti ylös ja seurasi häntä.

"Sallikaa minun oikein teitä katsellani", pyysi Klaara hiljaisella äänellä. "Elä ole murheellinen, Anna! Sinun pitää lohduttaa heitä kaikkia, Kustaatakin. — Mitä minä uneksuinkaan? Niin, johan sen muistan. Jumala on minulle niin armollinen; täällä on niin valoisaa, äiti... niin valoisaa!"

Ja hän vaipui hiljaa vuoteelleen — hän vaipui kuolon suloiseen uneen.

Seuraavana aamuna sai Anna pienen kirjelapun överstiltä, jossa hän kiitti häntä siitä väsymättömästä rakkaudesta, jota hän oli osoittanut Klaaran sairauden aikana. "Me olemme teille ikuisesti kiittollisuuden velassa", kirjoitti hän. Anna voi tuskin lukea enempiä. Olihan överstin tytär hänen siskonsa. Oi, miten voi hän tässä silmänräpäyksessä haavoittaa hänen sydäntänsä kiittollisuudellansa! He eivät tahdo häntä pidättää luonaan pitempää aikaa, luki hän eteenpäin. Vaunut sai hän käytettäväksensä, milloin vaan halusi lähteä. Översti ei sanonut voivansa nähdä ketään eikä puhua kenenkään kanssa tällä ajalla ja sen tähden lähetti hän kirjeellisesti hartaimmat kiitoksensa ja jäähyväisensä Annalle.

Tuo olisi ollut vieraalle kaunis kirje, mutta Annalle oli se katkera ja kova. Pyyhkikö översti pois kokonaan ohitse menneet ja unhoittiko hän Annallakin olevan osansa surusta ja kaipauksesta?

Pian sen jälestä tuli äiti. Hän oli kauan jo valmistaunut tuota hetkeä varten ja liikuttavaa oli nähdä hänen hiljaista, hurskasta nöyryyttänsä.

"Isä raukka, isä raukka!" huokasi hän luettuansa kirjeen. "Hän tekee ristinsä niin raskaaksi kuin voi. Minä en tahdo kiittää sinua, Anna, mutta me tahdomme itkeä yhdessä; sillä me rakastimme molemmat häntä niin kovasti, niin kovasti. Tuo oli kaunis kuolema — eikö niin? lohduttavainen, autuaallinen ero. Oi Jumala, minun täytyy erota vielä sinustakin! Mutta me tahdomme olla kärsivällisiä, pieni tyttö raukkani, ja toivoa lujasti; minulle siintää jo apu; Jumalan avulla tulevat kaikki hyviksi jälleen. Oletko ajatellut Kustaata, miten murheelliseksi hän tulee? Sinä, luullakseni, pidät kuitenkin enemmän hänestä, kuin Klarasta."

"Sitä en nyt kuitenkaan tunne, äiti. Klaara oli aina juuri kuin enkeli ja minä olen ollut tällainen maailman lapsi. Minä tunsin itseni niin voimakkaaksi ja luulin hänen heikoksi, mutta hän oli kuitenkin paljon, paljon voimakkaampi minua. — Mutta miten käy minun, kun tulen takaisin? Minun sydämeni on niin köyhä rakkaudesta, että sinä et voi uskoa sitä. Oi, opeta minua, äiti, mitä pitää tekemän silloin, kun tahdottaisiin rakastaa jotakuta eikä voida sitä tehdä! Kuitenkaan en minä tahdo viivyttää sinua, sillä isä tarvitsee varmaankin sinua paremmin kuin minä. Anna minun suudella vielä kerran kättäsi ja sitten hyvästi. Kiitoksia jokaisesta rakkaasta sanastasi! Minä lähden heti matkaan, miten hän toivoo."

"Tullenko minä enää milloinkaan tänne takaisin?" ajatteli Anna itseksensä vaunujen vilkkaasti kulkiessa lehtokujan lävitse. Hänestä tuntui niin luonnottomalta ja kovalta jättää heidät surussansa. Jos hän hyppäisi vaunuista, juoksisi takaisin ja lankeisi polvillensa överstin eteen, ajaisiko hän hänen

sittenkin pois? Niin, Anna luuli hänen sen tekevän, osoittihan koko hänen olentonsa sitä sillä ajalla, kun Anna oli ollut hänen luonansa!

Oi, miten pikaisesti matka kului nyt; lieneekö tuntunut siltä vaan sen tähden, että hän ei halunnut kotiin! Vanhan muuraajan kuva ja jokapäiväisen elämän ikävyys oli kauhistavana ja hirmustuttavana hänen edessään; hän oli ikäänkuin sellainen ihminen, jonka, raitista vuori-ilmaa hengitettyään, täytyy taas laskeutua synkkään maanalaiseen kaivokseen. Mutta hän ei tahtonut kuitenkaan valittaa, vaan olla tyyni ja kärsiväinen; toivoa hän ei kuitenkaan voinut mitään tulevaisuudelta, ei ainakaan vielä. Hän itki raskaita ja katkeria kyyneleitä isän tähden, helliä ja lohdullisia pienen siskonsa tähden.

Postihuoneella lähti hän vaunuista ja kulki siitä jalkaisin kotiansa. Pienen talon portti oli auki ja asuinhuoneen ovi raollansa. Kissa istui kynnyksellä ja tirkisteli Annaa synkeästi kirkkailla, vehreillä silmillänsä. Inhottava huonon tupakan ja juomain haju tunki huoneesta; hän kuuli siellä pelattavan korttia ja tunki isänsä äänen.

"Mitä sanot ristisotamiehestä, poikaseni? — Pistätkö senkin suuhusi, hääh?"

Annan käsi, jolla hän jo oli tarttumassa avaimeen, vaipui jälleen alas. Hän ei voinut näyttäytyä isälleen nykyisessä mielentilassaan. Mutta mitä hänen oli tekeminen? Heti muistui hänelle mieleensä takapihan puolella asuvat siistit ystävänsä ja hän kiirehti heidän luoksensa.

"Astukaa sisään! astukaa sisään! Herra Jumala, neitihän siellä onkin!" lausui samoin kuin ennenkin iloinen ja vieraanvarainen ääni. Tuo pieni huone oli tavallista siistimpi ja puhtaampi. Helluntailijat ja aurikit seisovivat lasissa piirongilla eikä mitään jokapäiväisen työn jälkiä näkynyt huoneessa. Pesijävaimo oli pukeutuneena mustaan juhlaatteukseensa ja kaksoisilla olivat uudet koltit yllä. Heillä nähtävästi oli jotakin toimessa.

"Tervetuloa, hyvä neiti, minä pelkäsin teidän jo jäävän sinne, kun viivytte jo niin pitkän ajan ja minä olinkin suoraan iloinen teidän tähtenne, vaikka meidän oli sangen vaikeata lohduttaa Riikaa, sen Jumala tietää. Hän on nyt ulkona, pienokainen, Pekan kanssa. He menivät viemään seppelettä isän haudalle, sillä tänään, tiedätkö neitiseni, on Pekkani syntymäpäivä ja sen tähden täytyy hautaa vähän koristaa, ymmärrättehän! Oli oikein, että tulitte tänne; te tarvitsette lepoa, nähdäkseni; Herra Jumala, miten vaalea te olette! Istukaa tänne nojatuoliin, siunattu lapseni, minä asetan toisen pienen tuolin jalkainne alle ja peitän teidät hetkiseksi aikaa! Kas niin! Tänne ei tule ainoatakaan elävää olentoa paitsi Pekka, enkä minä lähde teidän vierestänne."

Kun Anna heräsi, oli jo päivä hämärtnyt. Pieni Riika hipsutteli varovaisesti varpaillansa; kaksoiset leikkivät ja nauroivat kyökissä. Pekka seiso nojaten seinää vastaan vaatetettuna juhlapukuunsa, hän ei tietänyt oikein, mitä hänen olisi tekeminen.

"Tiedätkö, äitini"; lausui hän, "minulle tulee sangen ikäväksi käydä joutilaana kaikki päivät; luuletko todellakin Jumalan hyväksyvän sitä?"

"Se lienee Herramme tahto, Pekkani, että me muistamme häntä ja koettelemme sydäntämme."

"Niin kylläkin, mutta minä voisin sitä tehdä paljoa paremmin työskennellessäni. — Kuulehan, äitini, tehtaan herra Sivertsen on sanonut rovasille, että hän tahtoo ottaa minun huostaansa ja antaa minulle jotakin oppia. Tuo on hyvin mahdollista ja minä tahdon siis tarjoutua hänelle ja ahkeroita tullakseni kelvolliseksi ja kunnolliseksi mieheksi, niin että ei lasteni tarvitse hävetä minun tähteni, miten tuon nuoren neiti rukan täytyy hävetä tunnotonta isäänsä."

"Vaiti, vaiti, Pekka!"

"Jaa, sen minä sanon", jatkoi hän päättäväisellä äänellä, huolimatta keskeyttämisestä, "jos hän ei olisi ollut hänen isänsä eikä tuollainen kurja rampa, niin olisin minä lyönyt häntä vasten kasvoja, kun hän oli sinulle hävytön näinä päivinä."

"Ole vaiti jo, Pekka, neiti on jo hereillään. — Herra Jumala miten tuo herra Sivertsen on tehnyt kunniallisesti; jospa siitä vaan jotakin tulisi! Mitä tahdot, pikku Riika?"

"Niin, äiti, onko sinulla enää mitään leivoksia hänelle, kun hän herää? Vielähän niitä jäi jällelle?"

"Onpa niinkin, lapsi kulta, sitä olen itsekin ajatellut. No, miten voitte, neitiseni? Oletteko nukkunut hyvin? Lieneekö meidän keskustelumme häirinnyt teitä?"

"Ei, ei suinkaan. Te olette minulle niin erinomaisen hyvä ja ystävällinen. Minä en tiedä, miten voisin teitä kiittää. Minä toivon onnea ja Jumalan siunausta sinulle, pikku Pekka! Ja katsopa, tässähän Riika on! Mutta oletko todellakin pikku Riika? Sinähän olet tullut niin punaposkiseksi ja rivakkaaksi, että

tuskin voin tuntea sinua enää."

"Niin, Jumalan kiitos! Onpa ikään kuin hän olisi alkanut uudestaan elää. Nyt varmaankin, neiti, juotte Pekan maljan. Tässä on hiukan simaa ja vähän omena-hilloa. Tuo on tosin sunnuntaillista jäännöstä, mutta minä kuitenkin uskallan tarjota tätä teille. Ah, elkää vielä lähtekö; me olemme lähettäneet sanan sisarelle ja hän on nyt tuolla vastapäätä siivoamistoimessa. Minä en voinut olla ukolle mieliksi ja sen tähden pysyinkin poissa siellä. Hän on koko ajan ollut itseksensä; niinpä niinkin, kullakin ovat omat huvituksensa."

Annan mennessä isän luokse, istui tämä puoleksi sävyisän puoleksi vihaisen näköisenä nojatuolissa. Tiina kuleksi hiljaisesti mutisten ympärinsä tomua pyyhkimässä.

"Niin, sinä tulit takaisin kuitenkin", lausui isä; "niin aina, niin aina! Sinä uskonet, että minä paljon kaipas sinua, tyttäreni. Eipä tosiaankaan ole kaikilla sydäntä osoittaakseen hyvyttään tällaiselle hylkiölle; niinpä niinkin!"

Annalla oli kuitenkin sangen vähän sydäntä hänelle tällä hetkellä; hänessä oli jotakin, joka vastusteli sitä, että tuo ukko oli hänen isänsä.

"No", jatkoi ukko polkien tahtia rastaalla puukengällänsä, "kuoliko vaimo?"

"Oi, ei, vaan nuori tytär!"

"Vai niin! Niin, sitä tietä täytyy meidän kaikkien kulkea joko ennemmin taikka myöhemmin."

"Miten sinä näytät kurjalta!" lausui Tiina kylmästi laskien kätensä Annan olkapäälle. "Elä nyt enää sinä rupea sairastelemaan! Vielä toinen asia sinulle! Sinä et saa milloinkaan antaa isälle rahaa; hän tuhlaa vaan ne ja saattaa meille vielä häpeätä kaupan päälle, niin sanoo Kristofferikin. Kyllä olisit saanut nähdä, miltä täällä olisivat näyttäneet paikat ennen, kun sain vähän siivotuksi; minä kyllä tietäisin hoitaa häntä sairaana, jos hän olisi luonani."

Oi, miten tuo oli hirvittävä ilta! Anna kiitti Jumalaa, kun hän viimeinkin pääsi yksinään pieneen, ahtaaseen makuukammioonsa.

Seuraavana aamuna meni hän hyvin varhain ulos. Hän sai vastustamattoman halun kohdata pientä Johanna ja ehkäpä saada kuulla hänen lausuvan yhdenkään osanottavaisen sanan. Tuo nuori neito sattui juuri olemaan yksinänsä salissa. Hän istui akkunan ääressä ja leikitteli kanarialintuinsa kanssa ja katsoi kummastuneena, kun Anna astui sisään vaaleana ja mustiin vaatteisiin pukeuneena.

"Minun pieni kasvattisiskoni on kuollut", lausui Anna tuskin kuultavalla äänellä, "ja minä olen sangen murheellinen. Oi, jospa te tietäisitte, miten kadun sitä, että hyljäsin teidän ystävyittenne sen sijasta, kun minun olisi pitänyt siitä kiittämän Jumalaa! Minä pidän sangen paljon teistä, Johanna!"

Ennen kun Anna oli lopettanut puheensa, kiersi Johanna kätensä hänen kaulansa ympärille ja Anna tunsu hänen kyynelensä kuumina putoavan poskillensa. Tuo hyvä, pieni sydän oli yhtä valmis itkemään toisten kanssa kuin nauramaankin.

"Kuulkaapa, mitä isäni sanoo teistä!" lausui Johanna hyvästi jättäessään. "Hän sanoo, että te olette oiva neito ja että teitä ei Herra unhota."

VI.

Jo samana päivänä alkoi Anna entisen toimensa. Hän tunsu tarvitsevansa olla sangen ahkera, jos hän mieli kantaa kuormansa. Nuo olivat pitkiä ja raskaita päiviä, mutta hän taisteli rohkeasti epätoivoa vastaan, kantoi kuormansa hiljaisuudessa ja teki kaikki saadaksensa isälleen kodin hupaiseksi. Se ei ollutkaan mikään helppo tehtävä. Kuu Anua luki hänelle, nukkui hän eikä heidän keskustelunsa sujunut milloinkaan. Mistäpä he voivat puhua — olihan heidän käsitteensä elämästä niin kokonaan eroavaiset. Jospa Anna olisi löytänyt isässäänsä ainoankin ominaisuuden, jota hän olisi voinut kunnioittaa ja rakastaa, niin olisi hän unohtanut monet vastenmieliset asiat, — mutta ei, sitä etsi hän turhaan. Ainoa side, mikä heitä yhdisti, oli isän avuttomuus, mutta se side olikin kylliksi vahva.

Ja viikko kului viikon jälkeen, kuukausi kuukauden jälkeen siksi, kun viimeinkin syyskuun kahdeksaskolmatta päivä, hopeahää-päivä, valkeni. Samana päivänä olivat markkinat tuossa pienuudessa

kaupungissa ja Annalla oli joutoaikaa. Ah, jospa hän olisi saattanut rientää pois kaikesta melusta ja pauhusta ja viettää päivänsä hiljaisessa yksinäisyydessä rukoillen ja ajatellen!

"Mihin menet, isä?"

"Täytyyhän mennä ulos vähän katselemaan ympärilleni. Eihän tunnu ensinkään hupaiselta istua yhtä mitta huoneessa, juuri kuin jos olisi vankeudessa; sinun ei tarvitse minua kauan kaivata. Ooho, niinpä niinkin, mitä pitänee tehdä!"

Ei, häntä ei todellakaan kaivattu. Anna hengitti paljoa vapaammin, kun hän oli lähtenyt huoneesta.

Mitenhän lienee ollutkaan laita tuolla rakkaassa, siunatussa kodissa? Kävelivätköhän he yksinään suruisin sydämin Klaaran haudalle, vai olikohan Kustaa heidän seurassaan? Anna ajatteli äidin sanoja: "minulle siintää jo apu", mutta ah, hän itse ei mitään nähnyt! Jos Kustaa rupeisi häntä puolustamaan isällensä — ja sen hän varmaankin teki, tunsihan Anna hänen niin hyvin — toisihan se uutta taistelua ja levottomuutta kotiin! Oi, jospa hän kuitenkin saisi olla poissa! Hän tahtoi paljoa mieluummin lausua jäähyväiset koko elämänsä onnellisuudelle, kuin olla isän ja pojan välisen eripuraisuuden syynä!

Kun muuraaja hetkisen kuluttua palasi kotiinsa, hämmästyti Anna hänen kummallista, levotonta oloansa. Tavallinen tyyneys oli ikään kuin puhallettu pois ja hän loi epäileväisen silmäyksen ympärillensä huoneesen. Sen jälestä katsoi hän ulos kadulle ja viimein Annaa.

"Onkohan täällä joku käynyt, hääh?"

"Ei ainoakaan ihminen."

Jens katseli tyyntyneenä ja jatkoi ystävällisemmin:

"Saattaisithan mennä vähän ulos, tyttöseni, katselemaan markkinoin menoa. Minä olen liian vanha, nähdäkseni, ja väsyn pian. Ooho, Jumala yksin tietää, miten kauan sinä saat minua pitää!"

Anna ei tiennyt oikein, mitä hänen olisi vastaaminen. Näyttihän tuo vanha mies oikein kummalliselta! Mikähän hänellä nyt oikeastaan oli asiana?

"No, etkö tahdo mennä ulos, Annaseni?"

"Minä jään mieluummin kotia. Ethän voi varmaankaan oikein hyvin?"

"Hullutusta, minä en ole milloinkaan voinut paremmin. Minä tarvitsen vaan vähän lepoa ja oikaista hetkeksi nojatuoliin. Ooho, minä sinuna olisin kuitenkin ulkona!"

Kun Anna luuli läsnäolollansa häiritsevänsä hänen lepoansa, kiirehti hän ulos turhaan miettien, mitä ukko oikeastaan tarkoitti ja mikä hänellä oli. Ehkä oli hän, miten kerran ennenkin, tehnyt velkaa ja pelkäsi nyt tultavan sitä vaatimaan takaisin? Vai oliko tapahtunut jotakin vielä pahempaa? Anna oli sangen tuskallinen ja epätoivoinen.

"No, neiti!" kuului äkisti Pekan ääni Annan läheltä; "saiko hän teistä selvää?"

"Kuka?"

"Niin, oli eräs hieno, vanha herra, joka kysyi, missä muuraaja Martensen asuu ja sanoi tunteneensa hänen jo lapsuuden päivistä saakka ja tahtovansa mielellänsä puhua hänen kanssansa. Hän sanoi nähneensä teidän isänne käyttävän häpeällisesti, mutta kun hän joutui sinne oli hän jo lähtenyt pois", kertoi hän.

"Oletko häntä nähnyt milloinkaan ennen?"

"En, en milloinkaan, mutta minä luulen hänen olleen koulun-opettajan."

Olikohan tuo missään suhteessa hänen isänsä levottomuuteen ja hänen toivoonsa saada tyttärensä tieltänsä pois, mietti Anna itseksensä käydessään takaisin kotiin. Olihan tuo lähes uskottavaa. Jumala olkoon kiitetty, että tuo mies ei kumminkaan ollut poliisikonstaapeli!

Kaikuva ääni kohtasi Annan korvia kun hän kulki akkunan ohitse ja kun hän avasi oven, kuuli hän isän huudahtavan: "No Jumala varjelkoon, siellähän on Anna!" Sun hän astui sisään, oli isä jo ennättänyt mennä pois ja hyvin vanha mies valkeine peruukkineen, ystävällisine sinisilmineen ja suurine valkeine kaulahuivineen istui hänen sijallansa nojatuolissa. Hän oli pulskanlainen, viisaalta, rauhalliselta ja hyväntahtoiselta näyttävä vanhus. Hän nojasi molemmilla käsillään keppiinsä ja oli laskenut leukansa käsillensä; siinä tirkisteli hän miettiväisenä eteensä.

"Hyvä neitoseni!" alkoi hän pitkäväteisesti katsoen hyvin ystävällisesti ja tutusti Annaa. "Minulla on teille jotakin ilmoitettavana. Varustakaa itseänne kuulemaan odottamatonta uutista. No no, elkkää pelätkö, ei tämä ole mitään onnettomuutta, päin vastoin. Jumala, miten te olette hänen näköisensä."

"Kenen näköinen? Oi, minä värisen hämmästyksestä, mitä tämä kaikki merkitsee? Elkkää Jumalan tähden suuttuko minuun, mutta olkaa Jumalan tähden lyhytpeuhainen! Minä en voi tätä kärsiä."

Tuo kunniallinen koulun-opettaja kadotti kokonaan konseptinsa Annan hätäisyyden tähden.

"Minä en todellakaan saata niin suoraan käydä itse asiaan, se on minun luonnettani vastaan. Minä en aavistanutkaan teidän olevan täällä; minä luulin teidän olevan hoidossa kasvatevanhempainne luona; muuten olisin tullut tänne ennemmin huolimatta luuvalostani ja muista pienistä taudeistani. Tänään nähtyäni Jens'in torilla, viittasin hänelle saadakseni joitakuuta tietoja teistä, mutta hän tuli matkaansa, miten tavallisesti silloin, kun hänellä ei ollut puhtaita jauhoja pussissansa. Hän on tehnyt sangen tunnottomasti, kun hän ei ole teille heti ilmaissut erehdystä."

"Mitä erehdystä?" Huone pyöri ympäri Annan silmissä ja hän katseli tuota vanhaa ukkoa ikäänkuin sumun lävitse. "Mitä erehdystä?!"

"Sitä, että hän olisi teidän isänne."

"Eikö hän sitte olekaan minun isäni? Oi, minä olen lähes kadottaa järkeni!"

"Pitää opetella olemaan tyynenä kaikissa elämän kohtauksissa!" lausui koulun-opettaja nuhdellen. "Mutta teillä on äitinne luonne, huomatakseni: hän tuli myös aina niin innostuneeksi, tuo hyvä, autuas sielu. Ei, muuraaja ei ole teidän isänne. Kun teidän molemmat vanhempanne olivat kuolleet, pyydettiin hänen vaimoansa Malinaa hyvillä ehdoilla hoitamaan teitä oman pienen tyttärensä kanssa. Hän oli hilpeä ja ahkera vaimo ja hän suostui pyyntöön. Sittemmin kuulin erään arvoisan ja hyvin voivan perheen ottaneen teidän omaksi lapsekseen ja minä luulin kaikki olevan hyvin."

"Uskallanko uskoa tätä?" kysyi Anna lähes polvilleen langeten. "Ettehän te pilkkaa minua?"

"Miten voisinkaan minä, haudan partaalla horjuva vanhus", jatkoi koulun-opettaja samalla vaipuneella ja muuttamattomalla äänellä; "miten voisinkaan tehdä pilaa näin vakavista asioista? Jens Martensen, niin totta, kuin Jumala elää, ei ole teidän isänne. Hän on kohdellut teitä luonnottomasti ja teillä on kyllä syytä suuttua häneen. Minä ymmärrän kyllä, että teidän on sangen vaikeaa hänelle tätä antaa anteeksi."

Anna seiso hiljaisena ja kuunteli hämmästyneenä hänen selitystensä; oliko tuo pelottava taakka, joka hänen oli vaivuttanut maahan, todellakin poistunut, olivatko kahleet, jotka olivat häntä niin lujasti kiinnittäneet, pudonneet pois?

"Oi, te erehdytte!" vastasi hän, "minä olen liian onnellinen, liian sydämellisesti, sanomattomasti kiitollinen voidakseni kantaa vihan ja katkeruutta. — Onko hän tuolla sisällä, mahtaneeko hän todellakin pelätä minua?"

Muuraaja seiso köyristyneenä nurkassa pelon ja häpeän surkeana kuvana. Kun ovi aukeni, loi hän hämmästyneen katseen nuoreen neitoon, joka kuitenkin lähestyi häntä ja ojensi ystävällisesti kätensä hänelle sääliväisellä, lähespä sydämellisellä liikutuksella. Hän voi kyllä antaa anteeksi hänelle kerrassaan kaikki nyt, kun hän ei ollut hänen isänsä.

Tuo odottamaton lempeys vaikutti Jens'iin niin, että hän rohkeni astua esiin anteeksi-pyyntöinensä. Hän ei ollut lähettänyt sanaa Annalle, Anna oli tullut itsestensä ja kasvatevanhempansa olisivat hänen kyllä ottaneet vastaan jos hän olisi mennyt takaisin. Jos hän olisi ollut terve ja työhön kykenevä, niin hän ei milloinkaan olisi unhottanut totuutta, mutta kiusaus oli ollut liian ankara tuollaiselle kurjalle, vanhalle rahjukselle. No, nyt varmaankin tuntuu köyhäin huone hänelle hyvältä, sillä sinne täytyi hänen mennä; Anna ei suinkaan enää tahdo häntä holhota.

Tuo lause oli puoleksi kysyväinen huomautus ja Anna vastasi iloissansa, että hänellä ei ollut tarkotusta heti jättää vanhaa muuraajaa oman onnensa nojaan!

"Minähän olen itse turmellut teidän, Jens — oi miten tuntui suloiselta, kun et tarvinnut enää nimittää häntä isäksensä! — minä saan myös katsoa, mitä voin tehdä teidän hyväksenne."

Koulun-opettaja pyysi Annaa sen jälestä tulemaan kanssaan kotiinsa. Matkalla tahtoi hän kertoa hänelle hänen vanhemmistansa. Matka oli tuskin penikulman pituinen, jos he kulkisivat metsän poikki ja Anna voisi kyllä maata yönsä kouluhuoneissa. Koulun-opettajan miniä tulisi varmaankin kovin iloiseksi, jos hän näkisi Annan.

Oi tuohan oli suloista ja virkistävää, mennä ulos vapaasen ilmaan! Anna ei ollut alakuloisuutensa tähden voinut iloita kesän ihanuudesta eikä tuntee mitään suloutta luonnon kauneudesta, mutta nyt alkoi hänelle kokonaan uusi elämä. Metsä oli myös sangen juhlallinen. Auringon säteet laskeutuivat viistoisesti solakoihin puiden runkoihin ja siellä täällä kultasi se äsken puhjenneita, pieniä lehtiä. Tyyni hiljaisuus vallitsi kaikkialla, ei lehtikään värähtänyt, ja kirkas ilma oli puhdas ja sinertävä. Vanha koulun-opettaja oli huono käymämies, jonka tähden matka joutui hitaasti, mutta eihän heillä ollut mihinkään kiirettä, niin vakuutti vanhus.

"Minä olen usein toivonut", alkoi koulun-opettaja, "saadakseni kohdata teitä ja puhua kanssanne äidistänne. Minä uskoin kyllä teillä olevan kaikki hyvin ja teidän elävän onnellisena ja hyvin voivana, mutta kuitenkin toivoin sitä ja ajattelin, että minä tarkoin katsoen olen velvollinen sen tekemään. Äitinne tuli kouluun kahdeksan vuotisenä lapsena ja kaitsi meidän hanhia. Tuolla pienokaisella ei ollut isää ei äitiä, ei veljeä eikä sisarta ja hän jäi siis kokonaan meidän huostaamme. Hän oli reipas pieni tyttö ja kun hän kasvoi suuremmaksi, otimme me hänen palvelustytöksemme ja viimein tuli hän juuri kuin omaksi tyttäreksemme; meillä oli itsellä vaan poikia. Äiti, minun vaimoni, sanoi aina, että Sissa oli perheemme siunaus ja tuo nuori neitonen oli niin tyytyväinen ja sanoi ei koskaan tahtovansa lähteä meiltä pois. Mutta meillä vanhoilla olivat omat mietteemme, sillä poikani, Maunu — hän, jolla nyt on koulu — katseli häntä hyvällä silmällä ja me tiesimme sen. Mutta ihminen päättää ja Jumala säättää. Eräänä päivänä — Sissa oli noin kahdenkymmenen vuoden ikäinen eli niille paikoille — uskoi hän äidille asiansa että eräs kalastaja oli kysynyt häneltä, tahtoiko hän tulla hänen vaimoksensa ja hän niin mielellänsä tahtoi sen tehdä. Äiti selitti kalastajan olevan liian alhaisen, itkien rukoili ja pyysi häntä siitä luopumaan, mutta ei, siitä ei ollut vähintäkään apua. No, minä läksin matkaan katsomaan poikaa ja hän oli kaunis kunnollinen mies, mustahiuksinen ja tummasilmäinen, reima kuin kuninkaan poika. Hänen isänsä oli ulkomaalainen ja toiset kalastajat nimittivät häntä spanialaiseksi ja väittivät hänen olevan katolilaisen, mutta en minä sitä uskonut. Hän oli hyvä kristitty varmaan ja ahkera, kelpo poika. Hän oli saanut metallin ihmishengen pelastuksesta; hän näytti minulle sen ynnä huoneensa ja huonekalunsa ja sitten lupasi hän tulla oikein hyväksi mieheksi Sissalle. Häät pidettiin meillä ja kaikki kävi hyvin; äiti teki sen minkä voi. Vanha konsistorioneuvos eli silloin vielä ja esitteli morsiamen maljan ja puhui monta kaunista asiaa. — Oli luonnollista, että me kaipasimme Sissaa joka paikassa. Äiti tuli äreäksi eikä uudella palvelustyöllä ollut mitkään hyvät päivät, ei alussa ainakaan. Minä kävin usein kalastajan luona ja kun kysyin Sissalta, miltä hänestä tuntui olo, vastasi hän aina: Ah minusta tuntuu siltä kuin olisin taivaassa! Mutta niin suuri onnellisuus kestää harvoin kauan. Hekään eivät olleet naineina vuottakaan, ennen kuin meri otti onnellisen aviomiehen. Seuraavana päivänä synnyitte te ja Sissa kuoli. Tämä on paras, minkä Herra voi minulle tehdä, lausui hän sinä hetkenä, jonka jälestä hän sulki silmänsä kuolon uneen. Hän ottaa kyllä hoitoonsa pienen tyttöseni, minä en ole siitä ensinkään huolellinen. Minun vanha vaimoni oli itkeä silmänsä turmiolle. Hän olisi mielellään ottanut heti lapsen, mutta minä katsoin viisaammaksi antaa hänen erälle vaimolle, jolla itsellään oli pieni lapsi, siksi, kunnes hän tulisi vanhemmaksi ja niin te jouduitte Malinalle. Äiti tuli kuitenkin sairaaksi ja kuoli, ja kun Jens Martensen palon jälkeen tuli ja kertoi minulle teidän olevan hyvissä käsissä, uskoin minä kaikki tapahtuneen parhaimman mukaan. Minun piti kuuleman asiaa lähemmältä, mutta minä voin niihin aikoihin sangen huonosti; ilo oli minulta kokonaan kadonnut eikä minulta tullut mitään. — Nyt saatte nähdä haudat kirkkotarhassa ja maata siinä pienessä kammarissa, mikä Sissalla oli silloin, kun hän oli meillä; miniäni käyttää juuri sitä vierashuoneena. Äitinne todistuskirjat saatte myös ynnä metallin; minä olen usein ajatellut lähettää ne teille."

Annan sydän sykki kiivaasti, kun hän kuunteli vanhuksen kertomusta; hän ei voinut pidättää itkuansa ja hän oli kuitenkin niin iloinen ja kiitollinen.

"Te olitte niin isänne näköinen ensin nähdessäni teidän", jatkoi vanhus, "mutta kun tarkemmin katselen, niin on teissä myös jotakin, joka muistuttaa minulle Sissaa. Katsokaapa, täällä on kouluhuone! Poikani vaimo on varmaan murehtinut appinsa tähden illan tultua. Hän seisoo ovella, nähdäkseni, pienin lapsi käsivarrellaan ja vartoo minua."

Miniä tuli silminnähdyn rauhoitetuksi, kun hän näki vanhuksen ja viittasi tervetuloa hänelle nenäliinallansa. Hän oli suoraluontoinen, ystävällinen ja kaunis, pieni nainen ja hän tervehti Annaa teeskentelemättömällä kohteliaisuudella. Kun hän sai kuulla, ken tuo nuori neito oli, löi hän käsiänsä yhteen ja huudahti:

"No, suuri Jumala, mikä ihmeellinen sattumus. Ja minä juuri äsken lausuin Maunulle: Kun ei vaan appia olisi kohdannut joku onnettomuus; hänellä oli sellainen levottomuus lähteä matkaan tänä aamuna, mikä ei koskaan ennusta hyvää. Niin, sen verran me ihmiset tiedämme!"

Kun tuo ystävällinen vanhus oli levännyt muutaman silmänräpäyksen, seurasi hän Annaa kirkkotarhaan.

"Tässä se on", lausui hän ja meni sitten toiselle kummulle; varmaankin tahtoi Anna olla mieluummin

yksinäänsä.

Anna laskeusi polvilleen pienen, yksinkertaisen puuristin juurelle ja kiitti Jumalaa vanhempainsa tähden. Hän oli ylpeä omistaessaan niiksi tuon köyhän palvelustytön ja alhaisen kalastajan ja tahtoi säilyttää heidän muistonsa mielessään pyhänä aarteena.

Tuntui niin kummalliselta istua illalla siinä huoneessa, missä äiti oli asunut. Taivas oli aivan selvä ja etäällä näkyi valkea juova, se oli ranta, missä Annan isä oli saanut kuolemansa. Ja Anna ajatteli sitä uskollista rakkautta, mikä oli yhdistänyt hänen vanhempansa ja miten lohdullisena äiti oli uskonut pienen lapsensa Jumalan huostaan. Sen jälestä rukoili hän hartaasti kasvatevanhempainsa puolesta. Jospa hän olisi tiennyt asiain oikean laidan, niin hän olisi ainaseksi jäänyt heidän luoksensa. Mutta olisiko se ollut hyvä? Ei, hän näki selvästi, että se ei olisi ollut hyvä. Tämä näennäisesti kadotettu vuosi oli kantanut hedelmiä, sen hän tunnusti nöyränä ja kiitollisena Jumalalle. Hän tiesi nyt, että hän oli heikko ja voimaton olento, mutta hän tiesi myös sen, mikä oli hänen väkevyytensä. Hän tiesi, että Jumala tahtoi hänelle antaa kaikki, jos Hän vaan sai hänen raukan, syntisen sydämensä vastamaksoksi.

Seuraavana päivänä jätti hän aikaseen hyvästi koulun-opettajan perheen ja meni matkaansa keveällä ja iloisella mielellä. Hän oli saavuttanut jälleen yhdistyksen oikeiden vanhempainsa kanssa ja onhan Herra kylliksi voimallinen taivuttamaan kasvate-isänsäkin sydämen. Hän astui kiireesti tietänsä, mutta seisahtui kuitenkin usein etsiäkseen käteensä metallia ja äitinsä todistuskirjoja, tullakseen vakuutetuksi, että tuo kaikki ei ollut unta.

Kun hän tuli kotiin, olivat Tiina ja Kristofferi siellä; edellinen oli itkeneen, jälkimäinen suuttuneen näköinen.

"Elkää uskoko, neiti, että me tiesimme tästä konnanjuonesta mitään."

"En, olkaa vakuutetut siitä. Ei teidän tarvitse tästä olla millännekään, minä en ole ensinkään vihainen, vaan iloinen."

"Iloinen! Jaa, sen kyllä hyvin uskon! En tiedä, mitä tahtoisin antaa sille, joku sanoisi minulle, että tuo vanha heittiö ei ole Tiinankaan isä."

"Oi Herra Jumala, minä pidän kuitenkin tuosta kurjasta", muistutti Tiina; "mutta sinua, taikka teitä on todellakin pahoin kohdeltu, sen myönnän aina. No, mitä nyt aiotte?"

"Vastaiseksi jään entiselleni. Me emme saa ensinkään tulla vihollisiksi tämän asian tähden."

Ja Anna ojensi heille kätensä ja puhui mieltyneemmällä ystävyydellä, kuin milloinkaan ennen.

Pesijä-vaimo tuli sangen iloiseksi, kun Anna kertoi hänelle asian ja Pekka kysyi innokkaasti, mitä hän aikoi nyt tehdä. "Jäädä vastaiseksi entiselleni", kertoi Anna uudelleen ja saman vastauksen sai urkuinsoittaja ja pieni Johannakin kysymyksillensä.

"Muuttakaa kaikessa tapauksessa meidän luoksemme", pyysi rovasti ystävällisesti. "Johanna suo hyvin mielellään teillä sijaa huoneissansa enkä minä saata kärsiä sitä ajatusta, että jäisitte entiselle sijalenne pitemmäksi ajaksi."

Anna kiitti nöyrästi, mutta tahtoi kuitenkin mieluummin varrota vähän aikaa ja koota hiljaisuudessa ajatuksiansa.

Rovastin luota palatessaan kulki hän rouva Klemmen asunnon ohitse. Tuo pieni rouva oli vielä tietämätön asiain kulusta ja nykäytti yhtä ujostelematta Annalle tervehdyksen kuin ennenkin ja avasipa vielä akkunankin puhuakseen siitä hänelle.

"Miten voitte?" kysyi rouva Klemme. "Minä tulin juuri äsken kotoa tervehdyksiltä sisareni luota ja saatan sen tähden tuoda teille terveisiä entisestä kodistanne."

"Voivatko he hyvin?"

"Ah, Jumala meitä auttakoon, kylläpä se asia oli niin ja näin. Översti on vaan itsensä varjo; palvelian täytyy auttaa häntä vaunuistaan ja hänen hiuksensa ovat tulleet aivan harmaiksi; minä tuskin voin häntä tuntea enää. On sangen hirmuista, miten muutamia ihmisiä koetellaan täällä maailmassa. Tuo reipas ja voimakas poika..."

"Mitä hänestä tiedätte? Onko hänelle jotakin tapahtunut? Onko hän kuollut?"

Annan täytyi pitää kiinni akkunanpuitteista pysyäkseen pystyssä. Rouva Klemme jatkoi tyynesti:

"Vai niin, ettekö te tiedä sitä? Näyttääpä olevan sattumuksen tahto, että minun täytyy aina olla teille onnettomuuden sanansaattajana. Niin, minä en voi varmaan sanoa, onko hän kuollut, mutta sen mukaan, kun viimeiseksi kuulin hänestä, makaa hän kuumetautia sairastaen eräässä sairashuoneessa jossakin toisessa maanosassa, minulla on niin huono muisto, etten voi sanoa missä. Laivan täytyi lähteä hänettä ja kapteeni on sanonut hänestä olevan sangen vähän paranemisen toivoa. — Herra Jumala, ettekö tahdo tulla sisään saadaksenne lasillisen vettä? Te olette varmaan sairas!"

"En, kiitoksia; minä olen täydellisesti terve."

Anna lausui jäähyväiset, kiirehti kotiinsa ja sulki itsensä pieneen makuukammioonsa.

Oliko hän todellakin kuollut? Anna ei saattanut uskoa sitä. Hänen ajatuksissaan oli Kustaa voimallisena, iloisena ja toivorikkaana. Vanhat, rakkaat muistot — joita hän viimeisinä aikoina koko sielunsa voimalla oli estellyt — tunkeutuivat hänelle jälleen. Oi miten paljon hän oli pitänyt Kustaasta ja ollut ylpeä hänen jalomielisestä luonteestaan! Ja miten paljon oli Kustaa myös pitänyt hänestä! Mutta Kustaa voi kuitenkin nähdä hänen vikansa! Kerran, Anna muisti sen aivan hyvin, oli hän lausunut: Ole halulla isän mukainen kaikessa paitsi yhdessä asiassa. — Oi, kaikessa eroituksetta! vastasi Anna. — Ei, Anna, sinä et saa luulla itseäsi muita paremmaksi. — *Hän* on parempi, minä tahdon ahkerointa tullakseni myös sellaiseksi. — Puhu äidin kanssa, pyysi hän silloin, hän osaa saarnata paremmin kuin minä, minä, jossa itsessä on monta vikaa ja virhettä, mutta minä tiedän kuitenkin ne vioiksi. Elä suutu minulle, Anna; minä sanon tätä juuri sen tähden, että minun jalokiveni on niin kirkas, ett'en voi siinä kärsiä pienintäkään pilkkua.

Nyt tiesi Anna, oi, niin hyvin, niin hyvin, että hän ei ollut parempi muita ihmisiä ja Jumalan avulla hän tahtoi aina säilyttää sen tiedon. Mutta hänestä on tullut hiljainen ja vakainen neito eikä, kentiesi, Kustaa voisi rakastaa häntä enää niin kuin ennen. Kyllä, kyllä hän sen tekisi, tuo armas, uskollinen Kustaa, Anna olisi voinut sen valallaan todistaa. Oi Jumala oliko hän todellakin kuollut taikka makasiko hän — mikä varmaankin olisi vielä pahempi — heikkona sairaana, kuoleman tuskissa kaukaisessa maassa vieraiden ihmisten ympäröimänä?

Oliko Annan ensimmäinen suuri murhe itsekkäisyyttä? Anna ajatteli vaan omaa vahinkoansa, mutta pian itki hän myös lapsettomain, yksinäisessä kodissa asuvain vanhusten tähden. Hän oli ollut heidän toivonsa ja ylpeytensä. Oi, eihän ollut ihmeellistä, että isän sydän oli murtunut ja että hänen hiuksensa olivat harmaantuneet. Ja äiti — oliko mahdollista, että hän voi kantaa tämänkin tyynenä, kärsiväisenä valittamatta ja urisematta?

"Matkusta sinne!" soi äkisti ääni Annan sydämessä. "Mikä pitelee sinua enää täällä? Pyydä anteeksi häneltä; jos hän työntää sinun ulos, niin palaa takaisin; elä pyydä hänen rakkauttaan, vaan ainoastaan saadaksesi olla hänen lähellensä. Hän tarvitsee sinua, äiti tarvitsee sinua; sinulla ei ole mitään syytä viipyä eikä epäillä."

Hän nousi ylös; hän oli heti saattanut ajatuksensa päätökseen; omassa syvässä murheessaan tunsikin hän ihmeellisen voiman heitä lohduttaaksensa. Isä ei varmaankaan sulkisi oveansa kodittomalta, hän kylläkin soisi jonkun nurkan uuninsa sivulta hänelle ja sillä samalla tulisi tuo vähemmän yksinäiseksi ja ikäväksi. Velvollisuus ja halu saattivat hänen kiirehtimään sinne ja hän tunsikin itsensä rohkeaksi ja päättäväiseksi.

Pian oli keltainen matkasäkki täyteen pakattu, vanhempainsa perintö oli vielä jäljellä. Kunnioittavaisella varovaisuudella avasi hän äitinsä todistuskirjan. "Sissa Juhontytär", oli siinä, "on palvellut minua kolmelta vuodelta ja tällä ajalla ollut ahkera, säädyllinen, uskollinen kuin kulta ja kaikessa käyttänyt itsensä hyvin." Oi, tuo oli ihana muistopatsas! Vanha koulun-opettaja oli myös sanonut, että hän oli ollut hänen perheensä siunaus, jopa niin kuin oma tytär; oi hän tahtoi kyllä tyytyä, vaikka hän ei tulisikaan oman tyttären tapaiseksi, jos hän vaan voisi olla siunauksena heille tuolla entisessä kodissa.

"No, Jumalan kiitos, että te viimeinkin olette päättänyt matkustaa takaisin kotinne!" lausui pesijävaimo kuitenkin kuivaten kyyneleet silmistänsä. "Minä olen todella toivonut teidän lähtevän täältä jo ensimmäisestä silmänräpäyksestä alkaen, kun näin teidän; tuo on halpaa rakkautta, Riika; kun tulemme murheellisiksi silloin, kun käy hyvin niille, joista pidämme."

"Te olette aina ollut niin ystävällinen ja hyvä minulle", lausui Anna sydämellisesti, "ja minulla tulee olemaan suloisia muistoja teidän pienestä ja siunatusta kodistanne; minä olen paljon oppinut teistä."

"Ah, nyt laskette leikkiä, neiti; mitä olisikaan teillä oppimista meistä!"

"Paljo, paljo; muun muassa olemaan ahkera, tyytyväinen, hyvä toisia kohtaan, kiitollinen ja Jumalaa pelkääväinen."

Pesijä-vaimo syleili tuota nuorta neitoa ja suuteli häntä jäähyväisiksi.

"Jumala siunatkoon teitä kaikkena elinaikananne, nuori, armas neitoseni", lausui hän.

Anna lähetti sen jälestä sanan urkuinsoittajalle, pyytäen häntä saattajaksensa. Tämän teki hän enemmän huojentaakseen eroa, kuin tarvitaksensa tuon vanhan, avuttoman miehen suojelusta. Matkustaminen oli herra Fogelsang'ille todellinen elämän tavan käänнос. Jo yli kolmekymmentä vuotta oli hän yhtä mittaa tallustellut vaan kotinurkissaan ja hän näyttikin nyt oikein kummalliselta hyöriessään ja pyöriessään niin erittäin toimeliaasti matkaan valmistellessaan.

Seuraavana aamuna varhain oli heidän lähteminen ja Annan oli edellisenä päivänä laittaminen itsensä valmiiksi matkalle. Tiina sai kaikki hänen rahansa — eikä niitä paljon ollutkaan — ja hän lupasi käyttää niistä jokaisen killingin muuraajan tarpeiksi. Muuraaja itse seiso i vieressä nyyhkien ja ruikutteli:

"Nyt saan syödä sitä, mitä itse keitän, oo hoo! Niin, eihän aina saada olla Abrahamin helmassa."

Pieni Johanna oli Annan luona teetä nauttimassa ja viipyi hänen luonaan koko illan, mutta Anna ei ilmaissut hänellekään uutta, suurta suruansa, oikeata matkustamisensa kehoittajaa; hän ei voinut saada sitä lausutuksi.

Aamu oli pimeä ja kolkko, sumu peitti koko seudun; vanha urkuin-soittaja saapui hyvään aikaan kietoutuneena vanhanaikaiseen kaapuunsa, jossa suuret hopeanapit olivat kiinnittiminä; kädessään oli hänellä oivallinen sauva ja sateenvarjo kainalossaan.

Vaunujen vierie iässä ohitse, nyykäytti Anna ystävällisesti jäähyväiset Tiinalle; sen jälestä käänteli hän päänsä toisaallepäin viitaten jäähyväiset pienelle kunnan Pekalle ja Kristofferille, jotka olivat lähteneet vähäksi matkaa saattamaan.

VII.

Urkuin-soittaja jäi lähimäiseen kaupunkiin. Anna tahtoi mennä yksinään jalkaisin kotiin. Hän tuns i sangen hyvin oikopolun niittyjen kautta. Olihan hän Klaaran kanssa kulkenut sitä myöten iloisiin sydämin ja kevein askelin. Hän tuns i jokaisen puun ja jokaisen pensaan; olipa siellä vielä tuo suuri kivikin, minkä Kustaa oli vierittänyt ojaan päästäksi kuivin jaloin ylitse; lähimäisestä aidasta olivat he löytäneet linnun-pesän, jota he usein kävivät katsomassa.

Mitä lähemmäksi Anna pääsi kotia, sitä pitkällisemin kulki ja ja kun hän seiso i portilla, tuntui hänen sydämensä raskaalta kuin lyijy ja hänen rohkeutensa alkoi lamaantua. Talo näytti ystävälliseltä ja hupaisalta, miten ennenkin. Köynnöska svit kohottivat kukkakiehkuroitaan seiniä ja kattoa myöten ja avonaisilla vierashuoneen akkunalla seiso i kukkiva ruusu. Anna laski epäillen kätensä portin-lukulle; tuntui niin kummalliselta, hän ei kuullut pienintäkään ääntä eikä nähnyt ainoatakaan ihmistä. Käytävässä kohtasi hän erään palvelijan, jota hän ei tuntenut ja joka ei ollut vielä silloin talossa ollut, kun hän siellä ennen oli tyttärenä. Hän pysähdytti Annan ja lausui kohteliaasti ja anteeksi pyytäen, että herraväki sinä päivänä ei ota vieraita vastaan.

"Minä teen poikkeuksen", lausui Anna niin päättäväisesti, että palvelija astui syrjään ja avasi oven.

Översti ja hänen rouvansa istuivat työhuoneen pienessä sohvassa. He nousivat molemmat ylös Annan astuessa sisään, mutta kun äiti kävi häntä vastaan, jäi översti seisomaan paikallensa.

Oi miten kylmältä hän näytti! Sanat jäivät Annan huulille; mutta hänen tuli, hänen täytyi puhua; nyt taikka ei milloinkaan! Äidin hiljaa puristaessa hänen kättään palautui toivo ja rohkeus Annaan takaisin ja hän astui överstin eteen ja kertoi hänelle, että muuraaja ei olekaan hänen isänsä ja että hän nyt on aivan yksinään maailmassa. Hän kertoi onnettoman tilansa ja miten hän sanomattomasti oli ikävöinyt heitä, mutta ei sanallakaan maininnut heidän murhettansa; hän pyysi sääliväisyyttä, mutta ei osoittanut itse sitä. Anna tuns i hänen sangen. hyvin. Ja hän puhui överstin pitkämielisyydestä ja tuosta onnettomasta illasta. Silloin oli hän tuskin kuullut hänen puhettaan, mutta sittemmin oli jokainen sana kaikunut hänen korvissaan ja ne olivat tehneet hänen katumuksensa toista vertaa katkerammaksi.

"Saanto jäädä tänne?" niin lopetti hän. "Minä en toivokaan kaikkein tulevan entiselleen, minä olen tyytyväinen, jos te vaan kärsitte minua."

Anna ei uskaltanut luoda silmiään överstiin; hän oli vaalea kuin marmori ja äänensä vapisi, kun hän

lausui:

"Teidän sääliväisyytenne meitä kohtaan on varmaankin hyvin suuri, sillä itse tähtenne ette suinkaan olisi näin nöyrytnyt."

"Sinä olet aivan oikeassa", lausui hänen rouvansa vakavalla lujudella. "Hänen sääliväisyytensä on hyvin suuri, samoin hänen rakkautensakin. Lapsi raukka, sinä et tiedä olevan ihmisiä, jotka eivät voi kärsiä jonkun voittavan heitä jalomielisyydessä. — Saako hän jäädä meille, Hugo?"

"Totta kai, niin kauaksi aikaa, kun hän haluaa!"

Hän lähti huoneesta arvokkaan ja tyynen näkoisenä. Anna oli sitä odottanutkin, mutta hän kuitenkin heltyi itkuun.

"Elä kadota rohkeuttasi, rakkaani, pieni tyttöseni. Oi mikä lohdutus on, että sinä olet jälleen täällä! Ja sen tuntee hänkin, siitä olen varma. Sinun pitää taas hoitaa samoja toimia, Anna, kuin ennenkin ja niin kuin et olisi poissa ollutkaan: soita meille, laita hänen teensä, lue sanomalehtiä kovalla äänellä ja vie kukkia hänen kirjoituspöydällensä. Minä olen ehdollani jättänyt nämä tekemättä. — Sinä olet kuullut sanoman Kustaasta ja olet tullut sen tähden, minä tiesin sen heti nähtyäni sinun. Minun sydämeni toivoo vielä ja uskoo hänen tulevan takaisin. Oi tyttöseni, miten sinä olet vaalea ja niin yksitotisen näköinen!"

"Jos vaan hän voisi minua kärsiä, äiti; jos hän vaan ei eriäisi sinun seurastasi välttääksensä minua! Jos niin on, niin minä paljon mieluummin lähden pois täältä."

Översti tuli kuitenkin takaisin sitten, kun lamppu oli sytytetty ja teepöytä laitettu. Anna valmisti teetä, miten ennenkin.

"Saanko tarjota teille teetä?" kysyi Anna kainosti ojentaen hänelle kuppia.

"Kiitoksia!" Hän näytti vähän ihmetteleväiseltä, vaan ei kylmältä.

"Mitä saan lukea?" kysyi Anna vähän myöhemmin.

Rouva antoi heti hänelle sanomalehtiä.

"Tässä on, rakas lapsi, mutta olethan jo väsynyt."

"En, minä en ole ensinkään väsynyt." Ja hän pidätti kyyneleensä ja koki hillitä äänensä vapisemista niin paljon, kuin oli mahdollista.

"Nyt saat jo lopettaa, hyvä tyttöseni", keskeytti rouva hetkisen kuluttua. "Pieni nurkkakammari on jo valmistettu sinulle ja sinä tarvitset lepoa matkasi vaivoista. — Minä menen vähän ennemmin katsomaan, onko kaikki oikeassa järjestyksessä."

Jättikö hän heidät ehdollansa kahden huoneesen? Anna oli hirmuisessa tuskassa; hän tunsi kuulevansa oman sydämensä lyönnin. Översti istui näennäisesti tyynenä ja luki sanomalehteä siitä paikasta, mihin Anna oli lopettanut.

"Hyvää yötä!" lausui Anna; hän ei näyttänyt kuulleen sitä. "Hyvää yötä, herra översti!"

"Oi Anna!" huudahti översti läheten häntä. "Miten voit lausua niin?"

"Miten sitten sanoisin?"

Översti oli vaiti hetkisen tunteidensa voittamana; sen jälestä veti hän Annan luokseen ja syleili häntä.

"Sano isä!"

"Saanko sanoa isäkseni? Jumala olkoon kiitetty! Minä olenkin aina ajatuksissani nimittänyt sinua isäkseni. Oi, nyt on minulle levolle meneminen mahdotonta; saanhan luvan istua täällä ja katsella sinua, en salaa enkä arkaillen, vaan julkisesti. Onhan pääsi kipeä, sen näen kyllä; saanko laskea käteni otsallesi? — Tekihän se ennen sinulle hyvää ja se on nyt niin kylmä."

"Tiedätkö, Anna, mitä en koskaan saata antaa itselleni anteeksi? Sitä, että annoin sinun mennä pois Klaaran kuoleman jälkeen lausumatta sinulle ainoatakaan sovinnon sanaa. Se oli pahasti ja kovasti tehty."

"Mutta minä olin myös pahasti loukannut sinua, isä."

Heti sen jälestä tuli överstin rouva. Hän nyykäytti lempeästi päätään, mutta ei näyttänyt ensinkään ihmetteleväiseltä.

"Huomenna on toinen päivä", lausui hän vaan, "ja lapsi tarvitsee lepoa. Meidän täytyy pitää tarkkaa huolta hänestä; hän näyttää niin heikolta, tuo pieni raukka."

"Suuri Jumala, tuleeko hänkin sairaaksi?" Översti katseli Annaa säikähtyneenä. "Jos tunnet, Anna, itsesi vähänkään pahoin voitaksi, niin me lähetämme heti, jo tänä iltana lääkäriä noutamaan."

Anna vakuutti olevansa täydellisesti terve ja seurasi sitten äitiä kammariinsa. Tuo pieni sininen kammari oli aivan siisti ja hupainen, mutta hän olisi kuitenkin mielellään maannut vanhassa huoneessaan; surulliset muistot tekivät sen vieläkin rakkaammaksi hänelle.

"Nyt siis olet viimeinkin kotona taas, oma aarteeni — kotona meidän asunnossamme ja kotona sydämissämme! Jumala olkoon kiitetty, Hän joka antoi sinulle rohkeuden tulla tänne. Ah, saatat uskoa, että isä makaa rauhallisemmin tämän yön, kuin sinä aikana, jona olit meiltä poissa!"

Anna oli kauan valveillaan ja mietti, olisiko Kustaa todellakin kuollut. Hän ei milloinkaan olisi uskaltanut palata kotiin, jos hän olisi sen uskonut. Oi, Herra oli kuitenkin ollut hänelle määrättömän armollinen. Hän vartosi aamua nähdäksensä äidin ja isän taas; olisikohan isä hänelle vielä yhtä hellä kuin illallakin?

Niin, hän oli yhtä hellä, vieläpä hellempikin; puolinaisuus ei kuulunutkaan hänen luonteesensa; jos hän kerran antoi myöten, sen hän teki aivan ehdottomasti.

"Miten saisimme taas kukkasia?" sanoi översti taputellen Annan poskia.

"Sinä saat luvata joka päivä käyskennellä ja ratsastaa Annan kanssa, Hugo", iloitsi överstin rouva ja toivoi sillä saavansa ulos miehensäkin, joka viimeiset aikansa oli viettänyt huoneessa; "sitten saamme taas kukkasia. — Ah, johan posti tuli!"

"Ei mitään tietoja!" lausui hän syvästi huoaten. Sama näytös uudistui joka aamu koko kesän; miten olikaan mahdollista äidin toivoa enää!

Ennen puoltapäivää tuli herra Fogelsang parhaimmissa juhlavaatteissaan; hän näytti hyvin kiivastuneelta. Hänellä oli täysi aikomus läksyttää oivalailla överstiä, mutta hän joutui aivan hämilleen, kun tämä tuli häntä vastaan ojennetuin käsin.

"Tervetuloa, vanha ystävä! Minä olen teille suuressa kiitollisuuden velassa. Jokaisen palveluksen, minkä olette tehnyt tyttärelle, sen olette tehnyt minulle. Saanko lähettää noutamaan matkasäkkinne, tahtonettehan viipyä meillä kuitenkin muutaman päivän?"

Överstin rouva liittyi miehensä pyyntöön ja Anna otti pitemmittä mutkitta vanhalta urkuin-soittajalta hatun ja kepin.

"Hänen täytyy jäädä", lausui hän vakaasti.

"Johan te käännätte asiat toisapäin, herra översti", muistutti vanhus; "minä olen kiitollisuuden velassa tyttärelle. Pyynnöstänne kiitän teitä nöyrimmästi, mutta huomenna täytyy minun lähteä. Minun täytyy välttämättä päästä sunnuntaiksi kotiin ja muutenkin haluan takaisin pieneen ja pimeään vanhanpojan kammiooni; siellä vasta saatan oikein iloita matkastani."

Annan laittaessa kahvia pöydälle, kuvaili herra Fogelsang elävästi ja lämpimästi kaikki, mitä Anna oli kärsinyt ja taistellut; hänen tuskansa, hänen ikävöimisensä, miten kärsivällisesti hän oli kohdellut muuraajaa ja miten ahkerasti hän oli pitänyt huolen hänen toimeen tulostansa.

"Eikös rouva Klemme auttanut häntä?" kysyi översti.

"Ei, hän kyllä lainasi hänelle huonekaluja, mutta minä tiedän, että niistä maksettiin vuokra, runsas vuokra sekä niistä että asunnosta."

Översti meni Annan luokse ruokasaliin ja otti hänen syliinsä.

"Oma tyttäreni, silmäini ilo, minun ylpeyteni!"

Ja hän kertoi hänelle rahoista, jotka hän oli uskonut rouva Klemmelle ja kysyi, mitä hänen nyt piti niillä tekemän; tuo pieni kavala nainen niitä ei todettakaan saa pitää.

Anna määräsi tuon pienen summan Kristofferille ja hänen Tiinalleen ja översti kirjoitti jo samana päivänä rouva Klemmelle käskien hänen jättää nuo neljäsatua riikintaalerialia nuorelle sepänsällille.

Prokuraatorin rouva vihastui hirmuisesti saatuaan kirjeen, puhui sitä ja tätä törkeästi kiittämättömyydestä ja halusi hartaasti jättää käsketyt maksun suorittamatta; sitä hän ei onneksi kuitenkaan rohjennut tehdä ja Kristofferi sai rahansa. Nuori sepänsälli tuli sanomattoman iloiseksi, eikä tuo ollutkaan aivan pieni pääoma taloutta alkaessa!

"Mutta eikö tämä ole kuumain hiilten kokoamista päämme päälle!" muistutti hän kuitenkin riemuitsevalle Tiinalle.

Oi, miten Anna tunsu itsensä onnelliseksi, kuu översti pyysi hänen kättänsä tuekseen, miten kuului suloiselta hänen korviinsa, kun hän kysyi: "mihin menet, lapseni? Tule pian takaisin!"

Översti oli sangen huolellinen hänen terveytensä tähden ja arka siitä, että hän olisi tyytyväinen.

"Sinä olet itkenyt", lausui hän eräänä aamuna, kun Anna tuli puutarhasta, "minkä tähden olet itkenyt?"

Anua hymyili ja koki hiipiä hänen ohitsensa, mutta kun hän tarttui hänen käteensä, hyrehtyi hän taas itkemään.

"Oi, enhän saata pidättää kyneleitäni! Kun olin poissa, oli mieleni kovin levoton; minä olin niin onneton ja ikävöin niin sydämellisesti sinua ja äitiä, mutta nyt kun olen täällä taas ja minun on niin hyvä olla, en voi olla murehtien muistelematta pientä Klaaraa. Muistathan, isä, miten meillä oli kaikki yhteistä eikä ole täällä pienintäkään paikkaa, mikä ei muistuttaisi minulle häntä. — Tämä on kyllä pahasti, kun puhun teille näin, mutta kun sinä kysyit minulta, niin täytyihän minun vastata."

"Jumala siunatkoon sinua, rakas lapseni, jokaisen kyneleesi tähden!" lausui äiti ja suuteli hellästi hänen otsaansa. "Mikään ei kiinnitä sinua minun sydämeeni lujemmin, kuin juuri se, että suret Klaaran tähden. Mutta me emme saa unhottaa sitä, että hän pyysi meitä ilolla muistamaan häntä."

Syksy oli erittäin kaunis ja överstin perhe teki lähes joka päivä pienen matkustuksen. Anna osoitti siihen mieltymystä isän ja äidin tähden ja he taas tekivät sen hänen tähtensä, ja niin kaikki kolme virkistyi ja voimistui. Kuitenkaan ei voida sanoa heidän olleen onnellisia — siksi oli Klaaran surullinen muisto aina liian tuore ja epätietoisuus Kustaan kohtalosta tuskallinen, — mutta he iloitsivat toisistansa ja olivat kiitollisia Jumalalle. Toisinaan tuli översti kummallisen levottomaksi, juuri kuin jos hän olisi tuntenut, että hänellä on sangen paljon sovitettavana heille molemmille.

"Oi, miten olet ollut rakas vaimo minulle!" huokasi hän toisinaan äkkiarvaamatta; "ja miten monta murhetta minä olen ajattelelomuudessa sinulle saattanut! Minä näen nyt oman elämäni sellaisessa valossa, joka lähes kauhistuttaa minua; mutta kuitenkin, Herra olkoon kiitetty siitä, että minun silmäni aukenivat ennen, kuin se olisi liian myöhäistä!"

Ja hän, tuo entinen ylevä mies, pyysi Annaa lukemaan vertausta tuhlaaja-pojasta ja kadonneesta lampaasta ja hän kumarsi päänsä nöyrällä kiitollisuudella tuolle jumalalliselle lohdutukselle.

Jokaisena aamuna, postilaukun tuotua, seurasi hetkisen aikaa mieltä jännittävä hiljaisuus; sen jäljellä kuului tuo sydäntä särkevä lause: "ei mitään tietoja!"

"Jos hän olisi kuollut, saisimme me kuitenkin jonkun tiedon", lausui äiti toisinaan. Översti pudisti päätänsä.

"Miten voimme lohduttaa häntä?" kysyi hän Annalta. "Hänen tapansa ei ole toivoa niin lujasti eikä niin kestäväisesti. Minä luulen, että hän ei usko Kustaan kuolemaa ainoastaan sen tähden, kun hän tuntee itsensä voimattomaksi kestävänsä sitä murhetta. — Vieläkö sinä toivot, lapseni?"

"En suuresti."

Hän olisi mieluummin sanonut: en ensinkään; hän uskoi Kustaan kuolleen ja ajatteli hänen ja Klaaran jo kohdanneen toisensa haudan tuolla puolella.

Ja talvi kului rauhallisesti ja säännöllisesti; iltahämärällä soitti Anna usein vanhuksille, toisinaan hän lauloikin, mutta se tapahtui harvemmin; hän ei ollut nyt iloisella mielellä, mikä häntä ennen ehdottomasti pakotti laulamaan.

Översti tuli sangen iloiseksi, kun Anna meni hänen luokseen ja niin luottavaisena kuin ennenkin laski hienon kätensä hänen olkapäälleen pyytäen häneltä yhtä taikka toista. Eikä tämä tapahtunutkaan aivan harvoin, sillä hän oli alkanut pitää huolta Klaaran köyhistä ja tarvitsi siihen paljon rahaa, etenkin kun tuli kylmät ilmat ja elatusaineet olivat kalliita. Ennen oli häntä huvittanut äidin väsymätön ahkeruus, kun hän valmisteli pieniä nuttuja ja sukkaa, nyt oli hän oikein onnellinen saadessaan ottaa itse osaa työhön ja moni paikkakunnan köyhä siunasi hänen hellää ja auttavaista kättänsä ja sääliväistä

luonnettansa.

Toista vuotta Klaaran kuoleman jälkeen istuivat he eräänä aamuna yhdessä neuloen ruokasalissa. Oli kylmä ja rankka huhtikuinen ilma; suuret rakeet rapisivat akkunan ruutuihin, taivas oli täynnä mustia pilviä ja vaikka ilma oli kylmä, oli se kuitenkin niin synkkä ja raskas, että se ehdottomasti rasitti ja painoi mieltä sekä sydäntä. Kun he olivat juoneet teetä, tuotiin postilaukku, miten ennenkin.

Äiti istui akkunan ääressä kumartuneena neulomuksensa ylitse; isä huokasi toivottomasti avatessaan laukkua. Anna katsahti samassa häneen ja huomasi hänen äkkiä muuttavan muotonsa ja kätensä alkavan vavista. Hän oli kuitenkin vaiti ja pisti sanomalehtien väliin suuren kirjeen, joka oli varustettu vieraalla päällekirjoituksella.

"Eikö nytkään mitään?" kysyi överstin rouva luoden katseensa ylös. Översti pudisti päätänsä, nousi ylös ja meni pois.

Tuo oli kauhea hetki; Anna oli melkein varma siitä, että kirje sisälsi tiedon Kustaan kuolemasta ja hän sääli sanomattomasti äitiä, joka istui tuossa niin tyynenä ja vakavana, lempeän ja hellän näköisenä. Miten voi hän lohduttaa häntä, äiti raukka, äiti raukka! — Isä tuli — nyt tulee ratkaiseva hetki!

Kun översti avasi oven, katsoivat molemmat häntä ja huudahtivat samaan ääneen:

"Kustaa elää!"

"Niin elää, Jumala olkoon kiitetty, hän elää!"

Kirje oli sairashuoneen lääkäriltä; nyt ei ollut enää mitään vaaraa, mutta sairasta ei vielä kuitenkaan voitu laskea pois. Hän oli jättänyt kirjoittamisen siksi, kun hän voi lausua asian varmaan.

Tuo oli hurmaava, autuaallinen hetki; he eivät huolineet ulkona raivoovasta rajuilmasta taikka oikeemmin sanoen, he eivät sitä huomanneet.

"Jos sinä olisit ollut poissa, Anna", sanoi översti, "mikä kaipaus olisikaan silloin ollut sydämässäni! Nyt on ilo täydellinen."

Anna hymyili ja suuteli hänen kättänsä, mutta ajatteli samassa, että hänen ilonsa ei ollut kuitenkaan vielä täydellinen; hän oli niin ihmeellisen levoton ja lausui ensi kerran itsekseen: kentiesi jäät tappiolle, ehkä hän rakastaakin jotakuta toista!

"Äiti", lausui hän erään kerran neuloessaan hämmästyttävän ahkeraan, "tietääkö Kustaa minun lähteneen pois kotoa."

"Hän sai sen tietää vähää ennen sairauttansa ja nuori laivan lääkäri kertoi minulle hänen taukoamatta hourailleen siitä. Paino on liian suuri, hän nääntyy, lausui hän, houreissaan; tuo vanha mies on niin hirmuisen raskas; Klaara on kuollut eikä kukaan tahdo auttaa häntä paitsi minä enkä minä voi, minä olen kiedottu kahleisin, mutta minä tahdon ne murtaa. Kestä vaan lyhyt hetki, rakas neitoseni, minä tulen! Eikös nuo olleet merkilliset sanat, Anna? Minä en ole tahtonut ennemmin puhua tätä sinulle, peljäten saattavani sinun murheelliseksi, mutta nyt, kun hän elää ja tulee takaisin, luulen tämän huvittavan sinua, kun tiedät, miten suuresti hän sinua rakastaa — eikö niin?"

"Niin, äiti"; neula lensi niin hirmuisen kiireesti ylös ja alas, että översti tuli aivan kärsimättömäksi.

"Heitä pois tuo ikävä työ", pyysi hän, "ja tule tänne luokseni; kukkaseni on vielä niin vaalea, mistä se tulee?"

"Tänään täytyy sinun panna pois musta vaatteuksesi, lapseni", kuiskasi överstin rouva, "ja kampa hiuksesi entiseen tapaasi; isä pitää sen varmaankin hyvänä."

Ja niin olikin. Anna näytti oikeen ihanalta valkeassa vaatteuksessaan ja vaikka hän ei nyt ollutkaan niin kukoistava kuin ennen, oli hänessä sen sijaan kuitenkin jotakin suloista, hempeätä, puhdistettua, jota hän ennen oli kaivannut.

Kahdeksan päivän kuluttua tuli Kustaalta itseltä lyhyt kirje. Översti luki sen ensin ja antoi sitten sydämellisesti nauraen sen rouvallensa. Hänkin nauroi.

"Sinä et saakaan sitä lukea!" lausui hän Annalle. "Tuota pahaa poikaa! Tuossa ei ole muuta, kuin soimauksia ja nuhteita alusta loppuun saakka; ja tuota kaikkea saamme kärsiä sinun tähtesi, sinä paha lapsi! Kovia, arvottomia, tunnottomia — niin, hän todellakaan ei säästä meitä!"

VIII.

Ilo on paras lääkäri ja senpä vaikutuksesta sai överstikin taasen entisen muotonsa. Hänen rouvansakin virkistyi jälleen uuteen eloon; hänen monivuotinen rukouksensa oli vihdoinkin tullut täytetyksi; täydellinen myötätuntoisuus ja sopusointu vallitsi nyt hänen ja puolisonsa välillä.

He saattoivat varrota Kustaata joka päivä ja nyt tuli hyvin kiire perheelle; kaikkien tuli olla kesäkunnossa hänen kotiin tullessaan.

"Tänään ripustetaan akkunain verhot", lausui överstin rouva leikiten, "huomenna hän saa tulla."

Oli kaunis toukokuinen päivä vähää ennen helluntaita; yöllä oli satanut ja kaikkialla alkoi nuori ruoho ilmestyä. Översti antoi käskyjä puutarhurille; hänen rouvansa ja Anna katselivat vieressä.

"Puutarha saadaan valmiiksi vasta huomenna", lausui hän hymyillen; "ennen ei saa Kustaa tulla."

Samassa kuului jokin rasahtavan käytävällä. Anna tarttui hämmästyneenä äidin käteen. Ääni kuului juuri samasta kulmasta, mistä Kustaa kadettina ollessaan vapaa-aikoina aina hyppäsi aidan yli puutarhaan. Koira, joka siihen saakka oli levollisesti seurannut herraansa, pystytti äkkiä korvansa ja juoksi tiehensä.

"Sinä vanha, sievä poika, oivallinen kumppalini, vielähän tunnet minun!" kuului ääni.

Tuo rakas ääni kuului heille ja hetkisen kuluttua seisoi Kustaa itse solakkana, ruskettuneena, jotenkin laihana sairauden tähden, mutta kuitenkin yhtä rakkaine, tunnokkaine ja ilosta säihkyvine kasvoineen heidän edessään kuin ennenkin.

"Onhan oikein suloinen asia, että Anna on täällä", lausui hän, "ja minä tuhmeliini kulutin koko eilisen päivän häntä etsiessäni. Tuo oli tuskastuttavan ikävä kaupunki ja ihmiset, joiden kanssa puhuin, olivat niin vitkallisia ja puheesen kykenemättömiä, että he eivät voineet vastata minun kysymyksiini eikä antaa minulle mitään tietoja asiastani. Viimein kohtasin kuitenkin erään kelpo veitikan, joka ihmeellisen tarkoin tiesi kaikki ja näytti tuntevan sinunkin sekä ulkoa että sisältä; hänen todellakaan ei tarvinnut etsiä sanoja sinua ylistääkseen, niitä tuli itsellään ikään kuin virtana. — Minä olin sisällä siinä pienessä, matalassa huoneessa, missä sinä asuit; se tuntui minulle niin pyhältä kammiolta, olithan sinä taistellut ja kärsinyt sen neljän seinän sisäpuolella ja osoittanut suurta palvelevaa rakkautta. — Tuo vanha, ilkeä rahjus oli siellä vielä, mutta hän näytti niin masentuneelta ja valitti ja huokaili niin surkeasti, että minun vihani kokonaan lauhtui ja olin melkein valmis säälimään häntä siitä, kuu hän kadotti sinun. Voitko antaa minulle anteeksi, isä ja sinä, oma äitini, että minulla viimisinä aikoina oli suuri halu riidellä teidän kanssanne? Ja kirje! Kun sinä, isä, katselet minua niin lempeästi, koskee se kovasti minun omaantuntooni."

Äiti otti kiinni hänen toiseen käteensä ja viittasi Annaa tarttumaan toiseen; översti kävi perässä; hän ei tahtonut silmänräpäystääkään olla katselematta poikaansa.

"Tahdotko tulla kanssani vähän ulos, Anna?" pyysi Kustaa iltapäivällä. Anna nykäytti päätään myöntymyksen merkiksi, otti huivinsa ja lähti.

"Jumala siunatkoon sinua, minun päivän säteeni!" kuiskasi isä heidän ohitse mennessä.

Oi, miten Annan sydän sykki kiivaasti! Hän tiesi kyllä, mitä tuleva oli, mutta hän ei ollut läheskään niin hämillään, kuin hän oli ennakolta ajatellut; olihan tuo niin sulosta ja luonnollista yht'aikaa. Hän oli niin onnellinen ja niin kiitollinen Jumalalle.

Kustaa ei käyttänyt pitkiä puheita tunnustaakseen rakkautensa ja pyytääkseen rakastettunsa kättä eikä Anna tarvinnut sanaakaan, hän antoi vaan kätensä hänelle ja niin he palasivat takaisin vanhempain luokse.

Seuraavana päivänä käydessään Kustaan kanssa kirkkotarhaan kertoi Anna kaikki, mitä oli tapahtunut hänen poissa ollessaan.

"Tuohan on ihmeellistä, miten erilailta asiat voidaan käsittää", muistutti Kustaa; "isän kertomuksen mukaan et sinä likimainkaan ollut niin syyllinen, kuin juuri hän itse. Saatat uskoa, että minulla oli monellaisia kummallisia ajatuksia kotimat kallani. Minä päätin, että me heti menemme naimisiin ja otamme sitten sinun vanhan isäsi luoksemme; vanhempaini kotiin emme olisi milloinkaan tulleet, heidän olisi kuitenkin ensin tarvinnut pyytää. Minä tunsin itseni oikein kovaksi isälleni ja ylpeyteni, jonka olen häneltä perinyt, ei olisi milloinkaan antanut myöten. Näethän, hellä, kärsivällinen Annani, miten minä olen ollut oikein uppiskainen enkä siis olisi ansainnut tätä rajatonta onnea, minkä Jumala

oli minulle säilyttänyt täällä kotona. Oi Klaara raukka!" lisäsi hän. "Oi jospa hänkin olisi nyt meidän luonamme!"

He seisoivat Klaaran haudalla; tuo näytti niin rauhalliselta valkeine ristineen, tuoreine, ystävällisine kukkaseppeleineen. Anna puristi hiljaa Kustaan kättä; hän ajatteli siskonsa unta. Ja aurinko paistoi kirkkaasti ja lämpimästi haudalle; linnut lauloivat riemuiten kevään ilosta ja virkistyneestä elämästä.

TANSKALAINEN JA RUOTSALAINEN

Historiallis-Romantillinen kertomus
Blekingestä v. 1564

Suom. Kauno

I. Lintu häkissä.

Nykyaikana terveellisen veden, oivallisen kylvyn ja ihanan maiseman tähden kuuluisaksi tullut Rönneby ei ole, niinkuin nyt, ollut ainoastaan kauppala. Se kukoisti jo aikoja ennen, kuin Karlskrona ja Karlshamni ilmestyi. Se oli jo vuonna 1564 läänin etevin kaupunki. Kaupunki silloin nimitettiin Rotnaby, sen joen mukaan, joka sillä seudulla Blekingen ihanampain laaksoin läpi juoksee.

Yllämainitun vuoden syyskuun ensi iltana nähtiin Rotnabyssä, Hannu Nörrum'in pajassa vilkkaasti työskenneltävän. Palkeiden keuhkot hengittivät puolta voimakkaammin, tuli ahjossa paloi kirkkaammin kuin koskaan ennen, moukarit ja vasarat liikkuiivat sanomattomalla sukkeluudella. Kuitenkaan ei mestari itse ollut saapuvilla; olipa kokonaan matkalla Smoland'in rajoille. Työ edistyi kuitenkin; ensinnäki kunnioitettavan isännän tähden ja toiseksi työskenneltiin maan puolustukseksi; valmistettiin, näet, aseita.

Tanska, minkä äärimmäinen raja tähän aikaan oli Etelä-Blekingeä vastassa, oli edellisenä vuonna kietoutunut sotaan perintövihollisensa Ruotsin kanssa. Juuri näinä päivinä odotettiin Erik XIV:n sotajoukkoja, mitkä nykyään olivat menneet Bromse-puron yli Rotnabyhyn. Ja viikko takaperin oli kuitenkin tanskalaisten vastenmielinen kilpailia, Ruotsin kuninkaan sotaupsieri Åke Bengtson Ferla, vallottanut Lyckö-linnan. Ei ihme siis, jos jokainen isänmaan sydän tykytti elävämmästi ja jokahisen isänmaan ystävän käsi liikkui tavallista voimakkaammin.

Vasta mainitsimme, vietyämme lukian Nörrum'in verstaasen, jotta siellä ei ollut mestari saapuvilla; mutta siellä silloin kaivattiin erästä toistaki hetken tärkeätä henkilöä, jonka isännän poissa ollessa piti olla työn johtajana, vanhaa Staffan Seppää. Hän oli sieltä vähäksi aikaa poistunut. Se aika tuntui jäljellä olevista tavallista pitemmältä. Jopa jokahinen odottain katsahti ovelle, josko ei häntä siinä jo näkyisi.

Staffan ei kuitenkaan ollut kaukana. Kohta asuinhuoneen päädyn takana, eli Nörrum'in talon sillä sivulla, joka oli kauempana verstaasta, seisoi hän puuliiterin ovella keskustellen erään henkilön kanssa, joka oli varjouttunut niin, jotta sattumalta ohikulkevat eivät häntä voisi huomata. Mutta jos mainittu henkilö olisi päiväisaikaan kätkestään näyttäytynyt, olisi edessämme ollut kookas 19-vuotias neitonen parilla sanomattoman kauniilla säteilevillä silmillä ja ryhdillä, joka ilmoitti harvoin tavattavaa suloutta yksinkertaisen arvoisuuden yhteydessä. Hän oli myöski Hannu Nörrum'in tytär, Ellen, kaupungin kaunein neitonen. Hän oli hämärän aikana tullut kohtaamaan isänsä vanhaa uskottua palveliaa ja nyt seiso i kokonaan tärkeään ja aiottain vilkkaasunki kanssapuheesen antautuneena.

Luulet kai rakkausliiton nuoren ihanuuden ja kolme kertaa vanhemman miehen välillä saaneen sijaa? Ei millään muotoa. Vanha Staffan oli erään merimies Jens'in setä, joka oli kotikaupungistaan lähtenyt merelle onneansa koettamaan. Siihen nuorukaiseen, enemmän kuin toisiin, joita oli nähnyt, oli Ellen syvemmin mieltynyt. Hän tahtoi nyt saada sedältä tietoja, missä Jens nykyään oli jo joko häntä mahdollisesti pian oli kotia odotettavana.

"Miten mainitsin", sanoi Staffan, "niin luulen laivan pari päivää sitten olleen matkalla Lycköhon, josta se on kotoisin, mutta arvatenki on laivuri saanut tietää ruotsalaisten jo siellä olevan ja niin on hän saanut, ymmärrän mä, hakea itselleen toista satamata."

"Mutta jos missäki nousevat maalle, voipi vihollinen olla heidän vastassaan — onhan siitä jo kahdeksan päivää, kun maalle nousivat", muistutti Ellen huolella.

"Kaiketi vaikeuksia on", myönti Staffan, "mutta mitä Jens'iin tulee — jos hänen oikein tunnen — ymmärtää hän kyllä päästä pois tieltä."

"Pelkuri hän ei kyllä ole, sen tiehän, enkä myöskään minä, ehkä tyttösi olen. Mutta hän ei itse tähtensä pelkäisikään, niin voipi hän sitä tehdä jonkun toisen tähden. Ja minä..."

"Sanomattomasti ilahuttaa minua osanottavaisuutenne nuoren veljenpoikani myötä- ja vastoinkäymisiin. Eiköhän kuitenkin teidän pitäisi heittää semmoiset ajatukset, koska on luultavaa, etteivät vanhempanne semmoisesta väyryyden kaupasta mitään tahdo tietää. Rikkaan ja kunnioitetun asesepän tytär ei sovi köyhälle ja vähäpätöiselle merimiehelle."

"Rikkaan asesepän tytär ei ole mitään itselleen ansainnut, vaan on yhtä köyhä kuin merimiehen poikaki. Koska taas hän tahtoo minua ja minä häntä, niin tahdon myöskin aialle hänen olla. Kumpiki olemme nuoret, jotta meillä on aikaa odottaa."

"Äitinne, niinkauan kuin hän elää, ei sitä koskaan myönnä."

"Äitini? Minulla ei ole äitiä. Äidikseni nimitetty on ainoastaan äitipuoli ja häntä en tämmöisissä asioissa vähääkään tottele — en koskaan!"

"Sanoitko koskaan?" kuului etäämpää räähkyvä ääni, josta kumpiki heti tunsu Hannu Nörrum'in nykyisen huonekunnian, laillisen — ja usein arveluin mukaan pahankurisenki — muori Märthan. "Jaa, sen saat kyllä nähdä, että olet totteleva, ja sen sekä nyt että eteenkipäin. Isäsi on vasta matkalta tullut ja on tällä hetkellä herra Hoffman'in luona; heti on hän kotona ja silloin saapi hän kuulla minkälainen tytär hänellä on, sen lupaan minä. Istu nyt muuten kauniisti siinä siksi."

Sen sanottua, jona aikana muori Märta oli saapunut puuhuoneen ovelle, löi hän äkisti sen kiinni ja lukkosi. "Kas niin, tämä saapi olla alkurangaistukseksi."

Sen jäljestä oli hän jotaki maininnut Staffan sepälleki, mutta hän, muorin lähestyessä, huomaamatta kiertotietä palasi asepajaan. Siitä suuttuneena meni Märta asuntohuoneesensa lujasti päättäen antaa selvä todistus, kuinka vähän hänen n.s. uskottu palveliansa ansaitsi sitä suurta kunnioitusta, minkä oli isännältään voittanut.

Nyt istui Ellen ikäänkuin lintu häkissä yksinään ulkona.

II. Vapauttaja.

Tunnin kuluttua mainitusta tapauksesta tuli pitkä, miellyttävä henkilö merimiespuvussa Hannu Nörrum'in kartanolle. Hän seisautui aukealle kentälle asuintuvan sivulle, ikäänkuin kuuntelemaan taikka odottamaan jotakuta, jota oli päättänyt kohdata. Hetken kuluttua, kun ei mikään ihmisolento näyttäytynyt ja kärsimys alkoi ennättää loppuunsa, lauloi hän kirkkaalla vaikka hiljaisella äänellä siihen aikaan yleisesti käytettyä, seuraavaa värssyä: Ja sikopaimen näki, kun pensastossa pitkänensä oli: —

No-no-ni, no-no-ni, no-no-ni no. —
Kuinka mä kuninkaan tyttären saan?
Didadelu, didadelu, didadeludei!

Lyhyen vaitiolon perästä aikoi hän jatkaa kun luuli kuulevansa nimeänsä lausuttavan, taitamatta kuitenkaan huomata, mistä se kutsuva ääni todella tuli.

"Oliko se joku?" kysyi hän matalalla äänellä.

"Jens", kuuli hän nyt selkeästi, melkein tutulla äänellä mainittavan toiselta puolen kartanoa.

"Onko se Ellen?" kysyi hän.

"Niin Jens, se olen minä."

"Missä olet sinä?"

"Puuhuoneessa. Tule tänne!"

Mäntä ei tarvinnut kahdesti kärkeä. Muutaman silmänräpäyksen kuluttua oli hän osoitetulla paikalla ja tahtoi avata huoneen ovea.

"Mitä, oletko suljettu sinne?" huusi hän hämmästyneenä nähdessään lukon. "Minä kohta murran auki sen."

"Ei, Jens, älä sitä tee, vaan sen sijaan mene katsomaan avainta, josko se riippuu tuvan oven oikealla puolella."

Jens teki niinkun käskettiin, hiipien yhtä huomaamattomasti huoneeseen ja ulos, tuoden avaimen ikäänkuin voittosaaliina mukanaan. Siten tuli rakastettunsa vapahdetuksi.

"Me emme pysähdy nyt tänne", sanoi Ellen; "sillä jos äitipuoleni näkisi meidät täällä, nousisi siitä hirvuisen elämä. Lukitse sentähden ovi ja vie avain paikalleen."

Jens'in onnistui, miten edelliselläkerralla, huomaamatta käydä huoneessa.

"Kas niin", sanoi hän tultuaan hyvin toimittamalta asialtaan, "nyt saapi muori Märta helposti uskoa sinun niinkuin noita tulleen jostaki seinänraosta ulos."

"Uh, älä puhu noidista, vaan tule mukaani, jotta saamme olla häiritsemättä!" sanoi tyttö, tarttuen merimiehen käteen ja pistäytyen ulos kartanolta. He menivät kapeata katuja myöten lähellä olevan joen rannalla puilla varjotulle paikalle, ei kaukana Rotnejoesta.

"No, rakas Jens", kysyi Ellen, kun asettuivat ulospistäväälle vuoren reunalle, "kuinka olet voinut päästä tänne, ruotsalainenhan on jo tullut maahan?"

"Sen hän on varmaan, sen mahdan minä parhaiten tietää, koska olen hänen nähnyt ja ollut vaarassa joutua hänen kynsiinsäki."

"Ah hirmuista, sanoitko niin? Miten se tapahtui?"

"Katsos, me tulimme purjehtien Itämerelle vähääkään sodasta aavistamatta. Aioimme Lycköhon. Tultuamme Trofsluodon edustalle ja kun piti ohjata pohjoiseen, kohtasimme kaupungista myötäistä purjehtivan kalastajan, joka kertoi Ruotsin kuninkaan tänä aamuna sinne marssineen. Ja joski hän ei itse sinne tullutkaan, niin oli upseerinsa jo kahdeksan päivää sitte ottanut paikan haltuunsa. Me käännymme takaisin ja huopasimme saarien välitse Nederbyhyn (nyk. Nettraby), missä onnellisesti pääsimme maalle. Mitään tavaran purkaamista ei tapahtunut. Laivuri näki parhaaksi antaa laivan olla ankkurissa hyvän matkaa maalta, jos sattuisi tulemaan tarve lähteä uudestaan merelle. Aukealla tosin olimme siellä täällä nähneet vihollisen laivoja, mutta saaristossa voitiin niitä helposti välttää. Minä sain luvan lähteä kotitienoilleni, ja olen iloissani, koska hyvin tiesin ei teidänkään saavan ruotsalaiselta rauhaa."

"Niin, tiedätkö Jens, siitä puhutaan paljon meidän seassamme. Viisas Inkeri on nähnyt niin ihmeellisiä merkkiä taivaalla, joiden sanoo ennustavan pahaa kaupungille."

"Viisas Inkeri on noita-akka, ja semmoiset aina ennustavat pahaa."

"Älä niin Inkeristä sano. Hän on useasti ennenki sanonut sitä, joka on toteutunut; sitäpaitsi ovat useammat nähneet aivan samaa kuin hänki."

"No mitä sitte ovat nähneet?" kysyi Jens uteliaana. Tosin hän oli sen ikäinen ja kuului siihen ammattiin, missä ei mitään uskottu, oli hän kuitenkin edellisen aikakauden lapsi ja uskoi melkein yhtä paljon kun toisetki, mitä povaajat taikka viisas akka taisi kertoa.

"Katso Jens", jatkoi Ellen, "muori Inkeri ja, niinkuin sanottiin, useammat muutki ovat kahdeksan päivää sitte nähneet sangen ihmeellisen näyn. He näkivät sadoittain valkoisiin puettuja miehiä ja naisia, jotka säälien ja voivottain kulkivat ympäri kaupunkia. Se mahtaa jotaki tietää, arvelen mä."

"Saattaa kyllä tapahtua", myönsi Jens, "mutta semmoisiahan näkyjä näkivät edellisenä vuonna. Tosi kyllä on, että vihollinen heti sen jäljellä saarsi meidät, mutta mitään ei hän hyötynyt, ehkä sai muutamia taloja polttaa."

"Kummia he kyllä silloinkin näkivät, mutta ne eivät olleet niin eläviä kuin nyt. Edellisenä vuonna olivat kummitukset aivan vaiti, mutta nyt huusivat hirmuisesti valittain. Mutta semmoisia ajatellessa unhotan kaiken muun; kuinka oli sitte, Jens, kotimatiasi laita?"

"Minä kuljin mereltä suoraan isolle maantielle mitään vaaraa aavistamatta, kun yht'äkkiä kuulin

etäältä hevosen juoksua. Katsahdettuani sinne päin, josta kumina kuului, huomasin heti suuren, paksun ruotsalaisen sotilaan kääntyvän maantieltä sille tielle, jota minä kuljin."

"Eipä kummempaa!"

"Hän huusi seisahtumaan, mutta niin hupsu en luonnollisesti ollut, vaan sen sijaan juoksin tieltä ja olin parilla hypyillä vasemmalla olevalla mäellä. Kuu olin ennättänyt puiden suojaan, katsahdin huvikseni taakseni, jolloin näin sekä paksun että pari muuta sotilasta kiitävän jäljessäni mäelle, jälkimäiset huutaen paksulle, joka oli edellä: 'ota kiinni tanskalainen! ota hänet kiinni, Bengt! Ammu hänet kuin koiran!'"

"Tehkää parhaan taitonne mukaan, arvelin minä ja juoksin tiheimpään metsään kotiani kohden."

"Silloinhan eivät voineet sinua seurata."

"Ei, se oli pelkkä mahdollisuus. Kaikissa tapauksissa kuitenkin samosin pakoon rivakkailla askeleilla, enkä satuttanut jalkaani maantielle ennenkun Listerby'ssä."

"Eikö siellä sitte löytynyt vihollista?"

"Ei ainoatakaan, eikä ole ollutkaan; mutta en kuitenkaan siellä viipynyt, vaan riensin raittiisti tänne päin, kunnes tapasin talonpoian, jonka kärryillä pääsin aina kaupungin sisälle asti ja nyt olen taas tässä."

"Jumalan kiitos että tulit, aloin jo tulla rauhattomaksi sinun tähtesi."

"Ellen! Ellen, missä olet?" kuului kimakka ääni huutavan Nörrum'in talosta.

"Se on muori, joka kutsuu minua", kuiskasi tyttö ystävälleen, "minun täytyy mennä kotia. Valitse sinä toinen tie, Jens, ja tule sitte ylös meille!"

"Sen teen", vastasi hän ja pujahti varovasti tasaiselle joen mukaan kulkevalle kadulle, jota kulki läheiseen solaan, mikä vei kaupunkiin. Ellen sitävastaan kääntyi päinvastaiselle suunnalle, mennessään tarkasti miettien miten parahiten voisi vastata sitä myrskyä, joka häntä äitipuolen puolesta uhkasi.

III. Vihollinen portilla. — Yleinen hämmennys.

Jo aikaisin Syyskuun 2:n päivän aamulla oli Rotnaby'ssä suuri hämmennys. Monta erilaista huhua risteili toisiaan. Toinen kertoi ruotsalaisten jo olevan kaupungin muurien lähellä; toinen, etteivät he vielä sinne olleet ennättäneet, mutta varmaan olivat marssimassa sinne. Se oli sitä varmempi, koska useat tarinoitsijat tiesivät kertoa, että vihollinen murhasi, ryösti ja poltti Lyckö'n ja Listerby'n valtatie seutuja. Siitä ei enää ollut epäilemistäkään, koska päivän koittaissa useampia satoja maalaisia pakeni kaupunkiin, siellä löytääkseen kumminki henkensä pelastusta, kun jo oli heiltä ryöstetty kaikki, jopa kattoki päänsä päältä. Minkä levottomuuden se herätti on itsestään selvä. Jopa nähtiin niiden, joilla oli kalliimpaa omaisuutta taikka rahoja, kiireesti hankkivan niitä mahdollisesti vakaviin turvapaikkoihin, jotta, jos vihollinen saisi niin suuren vallan että voisi tehdä autioksi heidän huoneensa, pahimman vaaran mentyä jotaki olisi tallella. Tosin löytyi siellä myös monta, jotka ylenkatsoivat sellaisia varokeinoja. Yhteen aikaan vihollisen ryöstämiskertomusten kanssa liikkui mieltäylentäviä kehoitukseen urhoolliseen vastarintaan, kaupungin pormestarille nimittäin — se tiedettiin luotettavalta taholta — oli saapunut kirje sisältäen varmat avun lupaukset niiltä päälliköiltä, mitkä kuningas Fredrik oli määrännyt ruotsalaisia vastaan. Sitäpaitsi herätti edellisen vuoden kokous, jolloin vihollinen kiivaan kahakan perästä mitään toimittamatta sai kääntää hyvästi puolustetuille ja varustetuille kaupungin muureille selkensä, paljon itseluottamusta.

Myöskin oli porvaristo tänään kutsuttu raastupaan pormestaria kohtaamaan, jolla oli sangen tärkeitä asioita heille esiteltävänä. Kokouksen piti tapahtuman auringon noustessa, mutta ennenkun päiväkaan ennätti niin valjeta, jotta voitiin selvästi erottaa esineet, alkoivat kaupungin asukkaat näyttäytyä ulkona, useammat kiirehtien kaupungin valleille ja portaille vakaantuaksensa siitä, josko jo vihollista näkyisi taikka kuinka kaukana se mahdollisesti vielä oli, jonka jälkeen seurue ohjasi kulkuaan torille. Sille paikalle olivat porvariston jäsenet järjestään kokoutuneet. Heitä yhä lähemmäksi ahdisti utelias joukko, joka urkki tarkalleen jokaista asiata koskevan sanan, mikä ennestään oli useammalle porvarille tuttu. Paitsi nykyistä tapausta varten sinne majoitettua sotaväkeä, nähtiin sekä torilla, että läheisillä kaduilla uteliaitten kaupunkilaisten joukossa joukko paenneita maalaisia.

Niiden porvariain joukossa jotka olivat ottaneet asemansa lähelle raastuvan rappusia, oli yksi erittäin huomiota puoleensa vetävä. Se oli kookas mies, säteilevillä silmillä ja aina hartioille ulottuvalla mustalla

tukalla. Kasvonsa olivat hienot ja säännölliset, ryhtinsä syvästi totinen, vakava ja urhokas; koko olentonsa vaati luottamusta ja kunnioitusta. Se mies oli aseseppä Hannu Nörrum, Ellen'in isä. Yleisissä neuvotteluissa osoitti hän niin paljon ymmärrystä ja vakavaa päätöstä, jotta useammat arvelivat hänen taitavan yhtä hyvästi hoitaa pormestarin virkaa kun omaa ammattiaan. Isänmaallinen oli hän myöski ja viime vuoden taistelussa osoittamasta urhoudestaan ja alttiudesta tiesi jokainen kertoa. Luonnollista siis oli että jokainen tahtoi päästä häntä niin lähelle, kun suinki, jonkatähden oikea tunko syntyi sillä puolella toria.

Paljo ei kuitenkaan nyt hyödytty siltä taholta. Hannu Nörrum seisoj tänäpänä totisempana ja äänettömämpänä kun muutoin, ainoastaan harvoin lausuen sanan lähellä oleville, mutta sitä useammin luoden etsivän silmäyksen sille suunnalle, josta kaupungin johtajain piti tuleman.

Vähemmän varovaisia olivat sitävastoin moniaat toiset käsityöläiset. Niiden joukossa useammat kuuluvasti puhuivat ajatuksensa, tahtoen vielä äänen painolla ja ruumiin liikkeillä antaa sanoilleen suurempaa arvoa, kuin niillä todella olikaan.

"Vihollinen on tehnyt paljon vahinkoa maalaisille, mutta se on talonpoikain oma syy", sanoi Niilo Deger, kaupungin arvoisa lukkari.

"Missä katsannossa sitte?" kysyi Bengt suutari. "Kaiketi sentähden, kun eivät tahtoneet vannoa ruotsalaisille uskollisuutta ja ystävyyttä?"

"Kehnoja olisivat olleet, jos sen olisivat tehneet", sanoi Didrik teurastaja, joka oli voimakas taistelia, eikä mitään maailmassa peljännyt, "niin kehoja eivät blekingeläiset kuitenkaan vielä ole, jotta sitä tarpeetta tekisivät."

"Antakaa anteeksi, ystäväni", jatkot lukkari painokkaalla äänellä, "niin arkoja ovat he todella olleet etelä-kihlakunnassa ja päälliseksi juuri nykyään. Se tapahtui eilen, kun vannoiivat Ruotsin kuninkaalle luottamuksen, uskollisuuden ja miehuuden. Pastori on itse sen tänäpänä minulle kertonut. Hän tuntee tarkalleen ne kaikki asiat, eikä totisesti valehtelee. Selitykseksi mitä äskettäin sanoin, että se oli talonpoikain oma syy, jos vihollinen menetteli ankarasti heidän kanssaan, tahdon muistuttaa, — minkä luultavasti kaikki tietävät, — miten osa väestä mainitussa kihlakunnassa otti kiinni muutamia Ruotsin sotilaita ja hirtti ne semmoisinaan miekkoineen, haarniskoineen."

"Se oli hyvästi tehty", sanoi Söyri köösyri, "minä olisin mielelläni lahjoittanut parhaan köyteni siihen, jos olisin siellä ollut."

"Ja minä", lisäsi Ole kirjansitoja, "olisin ojentuun käsin lahjoittanut joukon aimo nauhoja niiden kanaljien puussa pysymiseksi niin kauan kun mahdollista."

"Mahtaa niin olla", selitti varovainen Peteri rihkamus. "Se hirttäminen olisi ehkä ollut hyvä, jos se olisi tapahtunut suotuisemmassa tilaisuudessa. Kaikilla on aikansa; mutta oikea aika, kun tuhansittain toisia vihollisia seisoj uhkaavana lähestöllä, ei ollut muutamain vihollisten hirttämiseen. Urhokas, kun tarvitaan, tulee aina olla, mutta myöski varovainen. Se on kallis peili, jota ei koskaan pidä unhottaa, ja sitä seuraten tulee aina voitolle." — "Te kauppiaat", jatkoi Didrik teurastaja, "olette alituisen varovaisia ja laskette etupäässä, kuinka paljon missäki häviätte taikka voitatte. Mutta kun on kysymyksessä kodin ja isänmaan puolustus, saapi semmoiset laskut heittää selkensä taakse. Jos ei ennen, kun on koko armeija edessä, vahingoittaisi vihollistaan, luulisin tehtävän huonot markkinat. Siellä täällä vihollisen surmaaminen vahingoittaa koko voimaa, — niin minä opetan."

"Me kaupiamiehet", lisäsi Peteri, "saamme laskea useammalle taholle, eikä siis ole ihme, jos olemme toisia vähän varovaisemmat. Minä luulen siltä enemmän maata hyödyttävämme."

"Se on oikein sanottu", huusi Jens leipuri, "minä sanon samaa kun Peteri."

"Mitä sanotte taikka ajattelette, ei tässä mitään hyödytä", kuultiin kimakkaan naisäänän sanovan. "Te olette kaikki suuria syntisiä ja sentähden tahtoo Herra nyt teitä rangaista. Minä olen nähnyt merkkiä, minä, minä näin 8 päivää sitte; näin viimeksi yöllä."

Puhuja oli elähtänyt vaimo, himmeillä, melkein ruskeilla kasvoilla, terävällä eteenpäin pistävällä kotka-nenällä ja parilla niin mustilla ja terävillä silmillä, jotta tuskin kammoa tuntematta niihin voitiin katsoa. Hän puhuessaan oli tunkeutunut joukon läpi, seisahtuen vasta siihen, missä Didrik teurastaja seisoj.

Hän vähän joutui hämilleen, mutta pian taas rohkaisi itsensä ja kysyi matalammalla äänellä kuin ennen:

"Jumalan rauha, muori Inkeri! mitä merkkiä olette nyt nähneet?"

"Ensi kerralla näin miehiä, naisia ja lapsia voivottain ja itkien kulkevan ympäri kaupunkia, mutta yöllä näin, mitä en koskaan olisi voinut ajatellakaan. Näin tulta ja verta, — oikein ihmisverta — satavan taivaasta; sen olen nähnyt, niin totta kuin tahdon olla autuas!"

"Tulta ja verta", kertoi joukko hämmästyneitä vaimoja, jotka olivat kuulleet Inkerin sanat, ja myöski useampia miehiä yhdistyi siihen.

Itse Didrik seiso i silmänräpäyksen hämmästyneenä, ja yleinen osanotto levisi väkijoukossa sen mukaan, kuin ennustajan sanat tulivat tutuiksi.

Pian sai yleinen huomio toisen suunnan. "Vihollinen on täällä", kaikui mies mieheltä, ja siitä silmänräpäyksestä tuli toinen ääni kelloon. Inkerin puheesta vähän masentuneet miehet tunsivat taistelu-halun virkoavan. Tapaus sattui useampiin: sillä Blekingen kansa, joka on vielä tänäki päivänä sotaista, oli kertomuksemme aikana yleisesti niin elähytetty voiman osoittamisessa ja sotaissa haluissa, että menivät taisteluun yhtä iloisesti kuin juhtatilaisuuksiinki. Ainoastaan naisten seassa ilmaantui valituksia, ja yksi ja toinen epätoivossa huusi: "nyt saadaan nähdä Inkerin sanat toteutuvan."

Oikealla ja vasemmalla kyseltiin, missä vihollinen oli; josko hän oli kaupungin edustalla ja jo valmistausi hyökkäykseen. Pian kuitenkin tultiin kokemaan kertomuksen vihollisen tulosta siinä määrässä olevan toden, että päävoima todella oli sinnepäin marssimassa, mutta ei vielä ollut Listerbyttä likempänä. Ainoastaan vihollisen etujoukkoja oli nähty hajonneina samoavan seudulla saaliin pyynnissä, taikka levittämässä kauhistusta. Miten he jo olivat näinä aikoina menetelleet, osoitti siellä täällä tulipatsaat sytytetyistä talonpoikaistaloista.

IV. Uskollisuusvala.

Kaupungin asukkaiden odottaissa johtajansa tuloa, niinkuin vasta oli määrätty, istuivat eteläisellä kaupungin portilla vahtihuoneessa molemmat pormestarit, Börje Jensson ja Heikki Hoffman, syvästi kiintyneinä keskusteluun päivän tapauksista, joskus kuitenkin luoden epäileväisen silmäyksen kentälle, ikäänkuin sieltä jotakin odottaen. Niin se myös oli; sillä oli lähetetty vakojia tiedustelemaan, kuinka kaukana ja kuinka suurivoimainen vihollinen oli.

"Vahinko oli ettei Hardenberg voinut vastustaa vihollista Lyckö'ssa", sanoi Börje Jensson. "Jos ei hän olisi joutunut vangiksi, olisi meillä täydellisempi tieto vihollisen voimasta. Mahtaneeko se olla suurempi kuin menneenä vuonna?"

"Minä luulen päinvastoin", muistutti Hoffman, "koska hän menneenä vuonna huonosti menestyi, on hän epäilemättä nyt vahvistanut voimaansa. Siitä tulee meille sitä suurempi välttämättömyys koota kaikki voimamme pidättämään sitä etäämpänä kaupungista. Kuningas Erikillä on täällä hanhi nykimättä Niilo Dacken'in aioista asti. Hän ei varmaan ole unhottanut, että se rohkeamielinen kapinoitsia piti täällä turvapaikkaansa."

"Kansa on tappeluhaluista ja vaikka vihollinen on saanut jonkun voiton merellä, en luule hänen saavan monta triumfia maalla, jos ei mahdollisesti aseettomista ja varustamattomista talonpoikaisjoukoista. Meillä on muurien sisällä tuhannen hyvin harjoitettua sotamiestä, jotka ovat leikissä ennenki olleet, ja monta urhollista porvaria alustalaisineen. Sitäpaitsi voitaisiin kaikki tänne turvautuneet talonpoiat aseilla varustaa, jotka varmaankaan eivät ensimmäisiä pakenemassa olisi. Enemmän kuin kaksituhatta hyvin varustettua miestä voisimme asettaa vihollisen voimaa vastaan ja jos se mahdollisesti nousisi sen yli, korvaisivat hyvin meidän kaivannot ja vallit."

"Mahtaa niin olla; mutta sinä, virkaveljeni, unhotat, mitä vahinkoa vihollinen teki mennä vuonna heittopalloillaan, mitkä sytyttivät ja hävittivät osan kaupunkia; hänellä on niiden tuliaseiden kautta aina meitä suurempi ylivoima."

"Sitä en voi kieltää; mutta muista sitä sanaa ja kirjettä, mikä tuli vallesmannilta Sölvitsborg'ista. Kirjoittaahan hän, että herra Yrjö on jo tullut Åhusiin, ja vaikka hän ei aioissa ennättäisikään yhdistyä nimismiehen väen kanssa, niin tulee Werner Passberg itse kylläksi riittäväällä vahvistuksella meille."

"Kuninkaan päälliköille kunnia; mutta meidän kesken sanoen näyttävät ne minusta vähän jäykiltä. Sekä herra v. Holle'n että Passberg'in olisi jo aikoja pitänyt oleman täällä; saivathan he jo 7 päivää sitte tiedon, että Lyckö oli otettu ja Hardenberg'ki ruotsalaisten käsissä, eikä heistä vielä ketään näy. Ylijohtaja, herra Günther v. Schwarzborg sitte, kuinka paljon hän mahtanee ajatella suojella kuningas Fredrikin maita. Smolandin rajalla, mistä Hannu Nörrum yöllä palasi, kerrotaan miten sotilaansa ovat

samoneet ympäri, ottaen karjalaumoja, joita herra Günther, joka makaa Malmössä voitelemassa sisälmyksiään, antaa viedä etelään kreivialueelleen. Suuret herrat ajattelevat, niinkuin ainaki, omaa parastaan, vähän huolien kuninkaasta, jota palvelevat."

Kun Heikki Hoffman'in tähän piti vastata, kuului ulkona pari vaskitorven torahdusta ja samassa ajoi nelistäin haarniskoittu sotamies kaupungin portille. Hän oli Ruotsin kuninkaan lähettiläs, tuoden kaupungin johtajille pikaisesti vastattavan kirjeen.

"Hän on saapa sen, niin pian kun aikamme myöntää", vastasi Heikki Hoffman mahtavasti. "Sinä, lähettiläs, saat odottaa täällä siksi, kun olemme raastuvassa kuninkaan kirjoitusta likemmin tarkastaneet."

Pormestarit asettivat lähettilään ankaran tarkastelun alaiseksi ja menivät painokkailla askeleilla raastuvalle, jonne sanoma lähettilään tulosta jo oli saapunut.

Molempia herroja, mitkä kalliissa haarniskassa, miekka vyöllä, mahtavasti astelivat, tarkastettiin uteliaammin kuin tavallisesti, ikäänkuin olisi tahdottu heidän muodostaan lukea minkälainen kärsimys oli kaikkein edessä. Siihen oli syytäki, koska seudun onni tahi onnettomuus riippui niiden herrain huolesta.

Jensson ja Hoffman menivät, pormestarien kokoontuessa raatihuoneeseen, raatihuoneen vieressä olevaan kammariin, missä aukasivat ja lukivat kuningas Erikin allekirjoittaman kirjeen. Se sisälsi vakaan kehoituksen, jotta kaupunki antautuisi sekä maksaisi Ruotsin kuninkaalle veroa. Jos sen tekisi, olisi se kaikesta vihollisuudesta säästetty, mutta vastakkaisuudessa hävitettäisiin tulella ja miekalla.

Pormestarien tultua kokous-saliin ja luettua Ruotsin kuninkaan kirjeen, kuului tyytymättömyyden sorina salissa. Kun Heikki Hoffman painokkaasti lausui sanat "Veroa" sekä "tulsta ja miekkaa", kysyen mitä heillä oli sanomista mokomasta ehdotuksesta, nousi Hannu Nörrum ensiksi ja esitti seuraavaisesti:

"Surullista varmaan on, kun emme saa kodissamme rauhassa istua, mutta koska niin on, että vihollinen seisoo uhaten ovella, minkätähden hyväntahtoisesti päästäisimme heidät sisälle. Ruotsin kuningas vaatii veroa, mutta vaatimuksensa suuruutta ei sano ja saattaa sentähden vaatimuksensa olla sellainen, jotta sitä täyttäisämme tulemme kokonaan köyhdytetyksi. Ken tietää kuinka luotettava kuningas Erik on; sillä kerrotaanhan hänen ennen hallitukseen tuloansa jo su'ussaanki harjoittaneen paljon sortoa, mitä hän siis meistä, perintövihollisistaan välittää. Jos hän on meille niin armelias, kykenee hän myöski estämään sotilaitaan ryöstämästä ja muusta väkivallasta. Se on yksi puoli asiasta. Mutta jos toiselta puolen otaksuisimme, ettei Ruotsin kuninkaan vaatimus olisi suurempi, kuin että sen suuritta uhrauksitta voi täyttää, jos lisäksi otaksuisimme, että Erik on sanansapitäväinen ja etteivät sotilaansa tahdo tehdä meille vahinkoa, niin on meillä vielä tärkeämpääki ajateltavana. Olemmehan me kerran vannoneet Tanskan herralle ja kuninkaalle uskollisuusvalan suojellaksemme häntä ja maatansa, joka samalla on isänmaamme. Sentähden katson minä puolestani, että meidän tulisi kuin yksi mies seisoa tai kaatua, sitä paremmin koska olen päälliköiltämme saanut tietää, että apujoukkoja on pian odotettavana."

"Hyvin puhuttu!" huudahtivat yht'aikaa Bengt teurastaja ja Ole kirjansitoja.

"Hannu Nörrum on mies ja me kanssa!" sanoivat toiset.

"Hannu Nörrum on myöskin puhunut meidän ajatuksemme", sanoi Heikki Hoffman. "Eikö niin ole, virkaveljeni; olemmehan juuri siitä yksimieliset?"

"Se on ajatuksemme", vakuutti Börje Jensson, "sotaista kansaa ja aseita löytyy kylläksi kaupungissa!" — "Ruokavaroja olemme myöski lisänneet useammaksi kuukaudeksi", lisäsi Heikki Hoffman, "ja kun sen lisäksi on kiintonaiset mallit ja syvät haudat ympäri kaupunkia, sekä voimalliset kädet ja miehen luonto niiden sisäpuolella, niin voimme vaikeudetta, josko vähällä uhrauksellaki pidättää vihollista, kunnes apua ehtii."

"Mutta jos se apu jäisi", tohti Peteri rihkamus puoliääneen lisätä, vaan sotahaluisilta kumppaneiltaan heti vaiennettiin. Lisäksi huudettiin korkealla äänellä: joka on pelkuri, niin menkään kotia ja piiloutukoon.

"Ei mitään epäilystä!" huusi Heikki Hoffman ja nousi virkaveljineen tuoilta. "Sen sijaan luvatkaamme urhollisina Tanskan miehinä pelotta puolustaa kuningasta ja maata. Kuulkaa mitä maaherra kirjoittaa meille kirjeessä, jonka yöllä saimme Sölvitsborg'ista!" Hän luki Werner Passberg'in kirjoituksen, mistä molemmat pormestarit olivat vahtihuoneessa keskustelleet. Siinä mainittu herra, kun varmaan oli luvannut pikaista apua, kehoitti asukkaita uskollisuuteen kuninkaalle ja isänmaalle ja miehuulliseen vastarintaan.

"Tahdotteko nyt, niinkuin päällikkömme käskee, vanna joka mies puolustavanne yhteistä hyväämme ja uskaltaa onnenne ja elämänne?"

"Sen tahdomme", kuului yhteinen vastaus.

Porvarit, mitkä olivat johtajien kanssa nousseet istuimiltaan, vannoivat sen valan, minkä Hoffman heille saneli. Kun se oli tapahtunut, menivät pormestarit salista torille kokouneen kansan luo. Siellä Hoffman lyhyesti selitti, mitä hän virkaveljensä olivat raastuvassa päättäneet. Sitte hän voimallisesti varoitti siellä olevia sotilaita ja yleisöä vannomaan saman valan, minkä porvaristoki.

"Tuottakaamme nyt Ruotsin lähettiläs tänne", sanoi Heikki, kun vala oli tehty.

Heti kiiruhti hänen viittauksestaan kaupungin palvelia parin jalkasotamiehen kanssa tuomaan vierasta sanansaattajaa torille. Se tapahtui pian, ja kun lähettiläs saapui pormestarien luo, puhui Heikki Hoffman hänelle seuraavaisesti:

"Kuninkaasi kirjeen olemme lukeneet ja tarkoin punninneet. Olemme sen myös ilmoittaneet porvaristolle ja muille kaupunkilaisille, mutta kaikki olemme yksimieliset siinä, ett'emme millään muotoa voi suostua herrasi esittämiin ehtoihin. Mitään veroa tahi muuta, olkoon mistä nimestä tahansa, emme ole teille velkaa. Vetäytykööt ruotsalaiset Halmstad'iin, missä viime vuonna koettivat onneansa. Kun he sen ovat ottaneet, tulkoot sitte ottamaan Rotnaby. Se sano herralle kuninkaallesi ja kiirehti nyt joutuisasti täältä!"

Äänettömän kumarruksen tehtyä kääntyi lähettiläs uhkein askelin kaupungin portille, huomaamatta niitä herjauuslauseita, joilla häntä kokoutunut aseellinen kansa saattoi kaupungin portille.

"Päätöksemme on tehty, eikä sitä voida palauttaa", sanoi Heikki Hoffman, kun lähettiläs oli mennyt. "Meillä nyt vaan on jäljellä yhdistetyin voimin yhteisen asian eteen työskennellä. Vielä näyttääkseni teille, ettei mitään varokeinoa laiminlyödä, saatte tietää, että tunnin kuluttua lähetän päällikölle Sölvitsborg'iin kirjeen, antaakseni tietoa mikä vaara on edessämme, jolloin hän ei kauemmin mahda viivytellä apua, jos sitä ei vielä ole tänne tulossa. Nyt, hyvät miehet, aseisin, ruotsalainen ei taida viivytellä portillemme tulonsa kanssa!"

"Aseisin, aseisin!" kuului joka taholta. Jokainen kiirehti parahien varustaamaan tulevaa taistelua varten.

V. Merimies Jens'in seikkailemiset.

Ennenkun Hannu Nörrum aamulla oli lähtenyt raastuvalle, oli hän käskenyt kaiken työväkensä olemaan kotona. Hän ei katsonut hyödylliseksi niiden, jotka eivät olleet kokoon kutsutut, toimettona seisoa katuloilla ja torilla, osaksi sentähden kun oli epätietoista, milloin vihollinen oli tuleva, ja toiseksi sentähden, jos sattuisi äkkinäinen päällekkarkaus tapahtumaan, oli turva kotia vastaan hyvä olemassa. Aseesepän huonekuntaan oli myös merimies Jens sulkeutunut, vieläpä erittäin pyytännyt saada ase kädessä seurata setää, vanhaa Staffania, jos tarvitsi ruotsalaisia vastaan mennä. Hannu Nörrum'in huonekunnia, muori Märta, ei mitään todellista ajattelevaisuutta tällä hetkellä osoittanut. Huoli tytärpuolensa vapauttamisesta nuorelta merimieheltä oli kokonaan poistunut tähdellisemmän tieltä: oman ja miehensä huoneen ja omaisuuden onnesta Ellen ja Jens saivat tänä aamuna, mitä pitkään aikaan ei oltu suotu, keskustella toistensa kanssa. Yksi ja toinen tulevaisuuden toivo tuli silloin esiin, mikä saattoi heidän unhottamaan sitä lähenemää vaaraa, mikä uhkasi kaikkia. Nuoriso voipi seisoa kadotuksen partaalla ajattelematta ja näkemättä muuta kuin hämärässä etäisyydessä kangastavia ilma-linnoja; — niin se on ollut ja niin se eteenkipäin tulee olemaan.

"Mestari tulee!" kuultiin sepän poikain äkkiä lausuvan, ja jokainen uteliaana odotti mitä sanomia isännällä oli sanottavana. Hänen pajaan tultuaan oli kuitenkin ensimmäinen sanansa kysymys, missä Jens oli jolloin osoitettiin tupaa, mihin hän kohta lähtiki. Siellä hän löysiki etsittävänsä. Merimies, joka istui Ellen'in vieressä pitäen hänen käsiään käsissään, tuli Hannu Nörrum'in sisään astuessa kuumaksi korviltaan, koska tässä pian voi tulla nuhteista kysymys, syystä kun hän näin tärkeänä hetkenä niin huolettomasti oleskeli. Päälliseksi oli hän epätiedossa minkälaisilla silmillä isä katseli hänen suhdettaan tyttöön, mistä eivät kumpikaan vielä olleet sanaa vaihtaneet.

Mutta mestari Hannulla oli muita asioita toimitettavana.

"Nouse Jens", sanoi hän totisena, mutta ei tylysti. "Tässä ei ole aikaa leikkimiseen ja toruilemiseen, vaan jokahisen, ken jotaki kykenee, täytyy toimia yhteisen hyvän eduksi. Sinä olet luotettava, viisas ja uskalias ja kun sen lisäksi sinulla on nuoruuden voimat sekä kokemusta, niin et mahda niinkään vähää

voida toimittaa. Tämänpäiväisessä porvariston kokouksessa sanoi herra Hoffman tahtovansa lähettää kirjeen nimismiehelle Sölvitsborg'iin ja olemme yksimieliset, jotta ei lähetettäisi varustettua sotamiestä, vaan joku muu henkilö, mikä herättäisi vähemmän huomiota ja siis paremmin voisi päästä perille, sillä suurinta varovaisuutta nyt tarvitaan. On jo mäiltä nähty kaukana sini-kellervän lipun liehuvan ja sotamiehiä sen ympärillä, jotka arvattavasti eivät ole muita kuin ruotsalaisia, koska tulevat etelästä päin. Ovat myöski vakoojamme kertoneet, että osa vihollisen sotamiehiä on ratsastanut pohjoiseen päin, mennen luultavasti Djupadal in eli Hallebergan tienoilla joen yli, joten siis milloin hyvänsä kaupunkia voivat viholliset piirittää. Kuljettaa kirjettä Sölvitsborg'iin tulisi siis kylläki vaikeaksi; mutta sittenki olen pormestarille sinua esiteltyt, jos vaan itse koetukseen tohdit."

"Tohdinko", vastasi merimies Jens, joka Nörrum'in sisääntullessa oli noussut seisomaan ja nyt muhkeasti lenkäsi päätään taaksepäin. "Kukaan ei vielä ole minua pelkurina nähnyt eikä saa vastakaan nähdä. Minä otan vaikka vihollisten keskitse viedäkseni kirjeen oikealle henkilölle."

"Hiljaa, hiljaa", sanoi aseseppä. "Tässä ei ole kysymys sellaisesta nuoruuden kiihkosta, joka huolettomasti ryhtyisi viholliseen, väistämättä ylivoimaa. Ken sillä tavalla menettelee, sillä ei saa olla mitään tärkeitä tietoja toiseen seutuun vietävänä. Tässä etupäässä tulee olla älykäs ja rohkea, kun tilaisuus myöntää. Pääasia on, että päällikkö niin pian kuin mahdollista saapi tietää vihollisen olevan täällä, jotta hän lähettää apua, ennenkun on myöhäistä."

"Sen täydellisesti ymmärrän", vastasi Jens tyynesti ja vakavasti, "ja olen valmis milloin hyvänsä vastaanottamaan kirjeen oikialle omistajalle viedäkseni."

"Hyvä, tässä on", sanoi Hannu Nörrum ja otti esiin hienoon palttinaan käärityn kirjeen, "ja tässä on itsellesi kirjoitus kummaltaki pormestarilta, jossa vakuuttavat sinua niiden suosioon, jotka asiaasi edistävät."

Sillä aikaa, kun seppä antoi Jens'ille vielä moniaita ohjeita, neulottiin kirje hänen takkinsa päällisen ja vuorin väliin. Itseään koskevan kirjoituksen, mikä oli pergamentille kirjoitettuna, varustettuna kaupungin vaakunalla, säilytti hän syvässä povitaskussaan. Kun kaikki oli hyvin varustettuna, otti hän jäähyväiset isältä ja tyttäreltä, sekä sedältä ja kumppaneiltaan aseparissa ja lähti matkalle.

"Jumala antakoon sinulle menestystä", sanoi vanha Staffan, saattaen häntä ulos ovesta. "Tullaksesi täältä ulos ja päästäksesi Sölvitsborg'iin luulen kyllä onnistuvasi", lisäsi hän, "mutta tullaksesi takaisin luulen olevan vaikeampaa."

"Jos löydän ulos, niin löydän myöski sisälle", vastasi Jens vakaasti ja meni nopein akselin ulos kartanolta sille kaupungin portille päin, mikä vei Höby'n tielle. Näyttipä nuori merimiehemme vähän pönäkältä näyttäissään vahdille pormestarien valmistamaa paperia, jota nähdessään sotamiehet vähän kummastuivat, sillä he katsoivat heistä jonkun soveliaammaksi tälle asialle, mikä ei mahtanut olla vähäarvoinen, koska se oli kaupungin hallituksen lähettämä ja vahvistettuna kaupungin sinetillä.

"Minne nyt matka pitää, merimies?" kysyi uteliain, juuri kun Jens astui kaupungin portista.

"Arvaa, niin saat tietää!" vastasi Jens itsetyytyväisyydellä, lykäten lakkinsa ylemmä otsalle.

Ei ollut aamua vielä paljo kulunut, kun Jens alkoi matkaansa ulkopuolella kaupunkia. Kastepisarat kimaltelivat kirkkaina puiden oksilla ja ruohoilla. Aurinko loisti niin säteilevän kirkkaasti, että sanansaattajamme arveli ei koskaan semmoista nähneensä.

Silloin tällöin ajatteli hän, jotta Rotnaby mahdollisesti voisi tulla sinä aikana valloitetuksi ja että hän siinä tapauksessa ehkä ei koskaan tulisi näkemään rakkaimpiansa. Kohta kuitenkin hän muisti, miten ruotsalaiset edellisenä vuonna turhaan olivat koettaneet anastaa kaupunkia ja että se nyt oli paremmin varustettu, sekä sitäpaitsi oli apua odotettavana niin pian, kun herra Passberg saisi tietää, miten asiat olivat. Niin sen tiedonhan tämän nuoren merimiehen piti saattaa maaherralle, joka taas, pian sanoen, vaan lisäsi hänen intoaan...

Jens'ia oli neuvottu ensimmäisen neljänneksen kulkemaan jalkaisin ja vakuudeksi pitävän itseään metsässä vasemmalla puolen maantietä. Vasta Sörby'ssä piti hänen hankkia itselleen hevonen joko talosta taikka, jos niin sattuisi, laitumelta. Niin varustettuna pitäisi hänen jatkaa matkaa Sölvitsborg'iin niin sukkelaan kuin mahdollista. Mutta merimiehemme tultuaan maantielle, missä ei ihmistä nähnyt eikä vähintäkään ääniä vihollisesta kuullut, luuli olevan parasta jatkaa matkaansa suurinta tietä, koska siten voisi päästä pikemmin, kuin jos menisi metsän läpi. Jos hän sattuisi huomaamaan epäluuloista väkeä, niin hänellä olisi ainoastaan muutamia askeleita metsään, missä helposti pääsisi vihollisen näkyvistä.

Ripein askelin astui hän siis eteenpäin ja kaikki näytti käyvän onnellisesti. Mutta ennätettyään puolen neljännestä kaupungista sille tielle, joka oikealle kääntyy Djupadas'iin, kuuli hän äkkiä selvästi siltä

tieltä sotilasparven täyttä vauhtia lähenevän. Katsahdettuaan sinnepäin näki hän hämmästykseseen, että miehet, jotka eivät voineet olla muita kuin vihollisen ratsuväkeä, jo näyttivät hänen huomanneen. Sitä osoittivat kumminki ne käytökset, joilla pari heistä ikäänkuin pyysivät häntä seisahtumaan. Mutta kun — josko se oli tahi ei heidän tarkoituksensa — ei semmoista voinut tulla kysymykseen, juoksi Jens tuulen nopeudella mainitun tiensuun ohitse ja antautui sitte Sörby'n puolelle metsän notkoon ja siitä pohjoista suuntaa jotenki tiheään varvikkoon.

Hän toivoi sillä tavalla eksyttävänsä ratsastajat. Sillä etumatkalla, mikä hänellä oli, ja sillä vauhdilla, jolla hän kulki, voisivat ne kaikissa tapauksissa vaikeasti häntä saavuttaa, jos hänen vaan onnistuisi löytää laidun toisella puolen Sörby'n, missä löytyi vielä tiheämpi notko ja, jos niin tarvitsisi, joukko vuoren luolia, joihin voipi kätkeytyä. Suorinta tietä sinne päästäkseen koetti hän juosta erään puron ja pellon poikki, mutta tällä hän antautui yhä enenevään vaaraan. Sillä erään metsä-aukon kautta, jota hän ei ottanut huomionsa, huomasi eräs ratsastajista, joka oli sillä aikana, kun toiset seisahtuivat tienhaaraan, ratsastanut pohjoiseen, hänen sekä talon, jota kohden hän juoksi ja ohjasi nelistäin samaan suuntaan, kun hän ensin oli viitannut pari ratsastajaa tulemaan jahtiin osaa ottamaan.

Jens huomasi kuitenkin aioissa lähenevän vaaran. Hänellä kuitenkin vielä oli hyvä ennätysmatka taloon päästyään, jotta sai silmänräpäykseksi taaksensa katsoa. Hän näki silloin kolme ratsastajaa paljastetuin sapelin seuraavan häntä. Ensimmäinen oli hyvin sen ratsastajan näköinen, joka Listerby'ssä oli koettanut häntä tavata — oli varmaan sama paksu mies!

Mutta tässä ei ollut aikaa tarkempaan tutkimiseen taikka perusteellisempaan miettimiseen. Jätterä mies ei ollut enää kuin pari sataa sylvä kaukana ja jokainen sekunti siis oli kallis. Jotta takaa ajettava et ollut erehtynyt, osoitti se, kun kartanon kulmalta käännettyänsä kuului pistolin laukauksia ja pari kuulaa lensi sivuitsensa.

Onneksi oli, että metsää kasvoi hyvin lähellä taloa, jotta moniaan silmänräpäyksen kuluttua pakeniamme voi olla suurten kuusten ja tammien suojassa.

VI. Jatkoa Jens'in seikkailuksiin.

Silmänräpäykseksi näytti ikäänkuin ruotsalaiset olisivat luopuneet koetuksestaan. Jens pysähtyi parin suuren kotapensaansa taakse, saadakseen kuunnella ja vetääkseen henkeänsä. Hän ei ollut pettynyt. Takaa ajajansa oli todellaki seisahtunut, mutta vaan saadakseen tietoa, minnepäin pakolainen oli antaunut. Eräs lapsi, mikä Jens'in ohijuostessa oli sattunut olemaan läheisyydessä, osoitti sormellaan, minne hän oli juossut, ja taas oli ratsastaja kintereillänsä. Nyt laskettiin kivien ja kantojen yli. Luottaen luonnolliseen notkeuteensa, sattui merimies pari kertaa kompastumaan; kerran kaatuneelle puunrungolle ja toisen kerran niljakkaan kiven kielekkeelle, minkä yli tahtoi juosta. Hän kyllä äkkiä pääsi seisoalleen, mutta myöski joka kerralla saavutti häntä ratsastaja. — "Hevosensa juoksee jäljessäni kuin jahtikoira", arveli Jens, jatkaen vähentymättömällä vauhdilla pakoaan. Seikka oli nimittäin siten, että Jens oli kiireessään kulkenut liian paljon oikeaan ja siten tullut tasaiselle maalle itäpuolelle Sörbyn puroa ja seuraajansa oli sattunut löytämään jalkapolun, mikä hyvin vähän erillään siitä iestä, jota hän kulki, meni samaan suuntaan. Tämän kuitenkin huomasi Jens ja kääntyi suoraan vasemmalle, jonka kautta hän pääsi enemmän yläkö- ja tiettömälle seudulle.

Merimiehen tie kulki nyt tiheämpäin pensaikkoin ja sanomattomien louhikkojen läpi, jossa ratsastajalle pitäisi olla vaikeata, jopa kokonaan mahdotontaki, ennättää häntä. Hänen koetuksensa täytyi myöski tulla epävakaisemmaksi siitä syystä, kun Jens oli täydellisesti tuttu seudulle. Kuitenkin seurasi ruotsalainen uskollisesti jäljessä huolimatta kumppaneistaan, mitkä olivat hyväksi nähneet jäädä taloon saadakseen sieltä paremman ja varmemman otuksen kuin merimies raukka oli.

"Halloo! Seisahdu, sinä hirtehin", huusi takaa-ajaja, joka enää vaivalla pääsi eteenpäin, vaan ei tahtonut palata, koska hän kuuli tanskalaisen hiljentävän kulkuaan ja joka puiden räiskeestä päättäen oli hyvin vähän edellä.

"Ei ole aikaa", vastasi Jens tyyneesti takaisin, ja myöski huvikseen tahtoi ilvehtiä vihollisensa kanssa.

Hän oli sitä varmempi asiastaan, koska hän jo oli tavannut sen paikan, johon hän tiesi ratsastajan ainoastaan tuskalla voivan seurata, jos ei hän astuisi hevosestaan ja juoksisi joutuisammin kuin Jens.

Merimies havaitsi olevansa pienen yksinäisen vuoren juurella, mikä kokonaan oli katajapensaiden ja kuusien varjossa. Kun hän oli pakannut itsensä sen, luonnon valmistaman viheriäisen etumuurin läpi, seisoi hän säännöllisesti muodostetun vuori-aukon edessä. Sen kautta tuli hän kylläksi isoimmalle miehelle suureen, mutta alussa sangen pimeään käytävään. Sisempänä muuttui se kuitenkin

kirkaammaksi. Himmeä valo valaisi vasemmalta juuri sille suunnalle, jossa sivukäytävä vinkkelissä kääntyi edellisestä. Vuoriseinät olivat tässä jo niin lähellä toisiaan, jotta keskikokoinen mies tarkalleen sinne juuri mahtui. Käytävä valkeni askel askelelta ja lopuksi oli vuorimatrustajamme erään pienen salin kokoisen luolan suulla, mihin kylläki tuli valkeutta vuorella olevan halkeaman kautta. (Tämä luola nykyään nimitetään "Gottes Stue".) Jens meni sisälle ja istautui ulkonevalle vuoren kielekkeelle, iloissaan, jotta sai vähänkään lepoa pitkän ja ankaran juoksumarssin jäljessä.

Hän päätti varmaksi, jotta ruotsalainen ratsastaja nyt pian heittäisi takaa-ajonsa ja palajaisi toveriensa luo. Hyvillään siitä, että näin oli ensimmäisen vaaran välttänyt, alkoi hän odottaissaan miettimään, miten yhä eteenpäin jatkaisi.

Noin neljänneksen kuluttua oli Jens valmis taas jatkamaan matkaansa. Hän hiipi varovasti ulos ja rupesi katselemaan ympärilleen. Voimme arvata hämmästyttävään nähdessään tuskin kahdenkymmenen askeleen päässä ruotsalaisen, mutta tällä kertaa jalkaisin hevonen vierellään.

Ratsastaja myöskin puoleltaan huomasi Jens'in ja hyökkäsi paljastetuun sapelin häntä kohden. Silmänräpäykseksi valtasi hänet hämmästyttävä nähdessään Jens'in juoksevan suoraan vuoreen. Ajatus vuoripeikkoja ja metsä-ihmisiä löytyvän heräsi hänessä, mutta tarkemmin mietittyään, että se mahtoi toki tavallinen ihminen olla, jota hän oli niin kauan takaa-ajanut, rohkaisi häntä ja kahta kiivaammasti lähti hän perään saavuttaaksensa sen henkilön, joka niin taitavasti oli osannut tähän asti väistyä pois. Ennätettyään luolan portille, ei hän kuitenkaan tohtinut heti mennä sisälle, vaan pysähtyi uudestaan voimainsa takaa ponnistaen silmiään mahdollisesti nähdäkseen, missä pakolainen siinä kolkossa käytävässä voisi olla. Mutta hän taisi ainoastaan kuulla toisen askeleiden kopinan ja pian neki haihtuivat pois.

Kentällä ei ruotsalaisemme koskaan peljännyt vaaraa, mutta täällä näytti kun olisi hänellä ollut näkymättömän olennon kanssa taistelemista. Hän oli kuullut monta uskottavaa kertomusta ihmisistä, jotka olivat joutuneet vuoristoihin; semmoista oli tapahtunut voimallisille ruhtinaille ja prinsessoille ja siis myöskin voisi tapahtua niin vähäpätöiselle henkilölle kuin hän oli. Kuitenki sai hän rohkeutensa ja ojentuun sapelin alkoi marssimaan hämäärään käytävään. Hän meni niin eteenpäin, kunnes sapelin kärki sattui sisimpään vuoren seinään; mutta kun hän siinä näki sivulta valoa, arvasi hän löytyvän toisenki käytävän, mikä oli sen käytävän yhteydessä, jossa hän oli. Kohta hän ei kuitenkaan tohtinut sinne antautua, vaan pisti sapelin niin pitkälle kun ylettyi siten vakaantuakseen, ettei kumminkaan mikään vaara häntä lähellä väijynyt. Sen jäljestä kumarsi hän eteenpäin pänsä ja tuli siten varmaksi, että sisimmässä täytyi suurempi huone löytyä, mutta ihmisolentoa hän ei siellä voinut havaita. Kun hän nyt alkoi astua myöskin sivukäytävään, siten toimeenpannakseen tarkemman etsimisen, huomasi hän harmikseen, että aukko oli liian ahdas suurelle rotevalle ruumiilleen, ja kun hän ei tahtonut sinne kiinni tarttua, alkoi hän suutuksissaan huutamaan:

"Ulos koira, joka siellä hiivit, minä muuten tuon kumppanini, joten pian tapamme sinut!"

"Tee niin", vastasi ilkkuvan kumiseva ääni luolasta; "minä odotan siksi, kunnes taas tulet!"

"Anna edes nähdä kirokun naamasi!" huusi ruotsalainen sisälle.

"Sen voit saada", vastasi tanskalainen ja pisti pänsä luolan suusta esiin.

"Ei, nyt menee liian pitkälle!" sanoi ratsastaja uhkaavaisesti pudistaen sapeliansa hänelle.

"Oh, en luule sinun kovin pitkälle menevän", vastasi Jens; "sinähän seisot siinä, missä seisot pääsemättä paikastasi."

Hän saattoi sanoa, mitä tahtoi, sillä hän oli varmuudella vakuutettuna, ettei ruotsalainen voinut tulla hänen luokseen. Hän mietti nyt vaan keinoa, miten hänestä parhaiten pääsisi; sillä ehkä vihollisensa oli estetty luolaan pääsemästä, oli hän toiselta puolen estetty sieltä pois pääsemästä. Semmoisessa tilassa taas ei hän voinut toimittaa sitä tärkeätä virkaa, mikä hänellä oli. Hetken aprikoittuaan oli viimeinki tuumansa päätetty. Hän vetäysi luolan sisimpään. Kun taas ruotsalainen, joka yhä seisoi paikallaan, näki hänen ilmestyvän, ei ollut yksin pää, vaan koko merimiehen olento, joka tuli näkyviin, vieläpä täydessä vauhdissa ryntäsi häntä kohden. Ratsastaja piti sapeliansa siinä asennossa, jotta helposti olisi voinut torjua vihollisen, millä, miten hän otaksui, ei ollut muuta asetta kuin korkeintaan merimiespuukonsa, jolla voisi häntä vahingoittaa.

Siinä hän kuitenkin suuresti pettyi. Sillä kun vastustajansa oli tullut ainoastaan askeleen päähän, näki hän äkkiä molemmat kädet nousevan pään yli ja seuraavassa silmänräpäyksessä kohtasi häntä suuri kivi niin kovasti, jotta hän kadotti tietoisuutensa ja horjahti taaksepäin ulomman käytävän kiviseinää vastaan. Merimies Jens heti syöksyi esiin, pauskasi hänet maahan ja pitemmittä mutkitta juoksi ulos vuoresta.

"Se oli oivallinen poronpaisti se", sanoi Werner Passberg Itä-Blekingen hallitsia taikka, niinkuin siihen aikaan nimitettiin, "nimismies", istuissaan linnan kappalaisen kanssa päivällispöydässä.

"Se on oivallinen", vastasi pappi ja osoittaakseen laitokselle kunniaa leikkasi siitä hyvän palan, "todellakin oivallinen. Kun päälliseksi on langettanut omansa, maistuu se luonnollisesti niin paljoa paremmalta."

"Mitä siihen tulee, niin oli se kehumattaki kaunis laukaus. Minä itse seisoin näin, koirat tulivat sivulta ja poro juoksi tuossa" — herra Passberg osoitti ne erikohdat sormellaan, — "ja näpätessäni olin siis hyvin kaukana, pisimmällä matkalla kuin koskaan olen ollut. Niin, se oli oikein kaunis laukaus ja lihavan paistin sain myöski vaivoistani."

"Sangen lihavan", lisäsi kappalainen luoden toivokkaan silmäyksen pöydällä edessään seisovalle, Rostock'in ollutta sisältävälle kannulle.

"Otetaanpa kulaus päälle", jatkoi nimismies tarttuessaan kannuun ja vieden se suulle. "Lihavain aineiden päälle tulee aina juoda."

"Se on epäilemättäki terveellistä", selitti pöytätoveri.

Molemmat herrat kokivat pitää puolensa, jossa tapauksessa ei pappi suinkaan antanut toiselle myöten.

Hienot ruoat lopettivat aterian, jolloin myöski pullo Reinin viiniä tyhjennettiin. Tänäpäni oli herra Passberg erittäin hyvällä tuulella. Kun oli noustu päivällispöydästä, käski hän palveliansa tuomaan muutamia pulloja uusimpaa viiniä sisälle.

"Tämä on burgundi-viiniä, jota lahjoitti minulle kreivi Günther, viimeksi häntä kohdatessani", sanoi hän, jona aikana hän sielunpaimenensa kanssa oli asettunut ikkunan pieleen, mistä voi nähdä Rotnaby'n tielle. "Juokaamme sentähden sen hyvän kreivin malja!"

"Koska herrani ja hyväntekiäni niin tahtoo, juon minä maljan", sanoi pappismies; "mutta mieluisemmin olisin sen tehnyt, jos kreivi Schwarzberg, sen sijaan kun makaa Malmössä, olisi ollut täällä, missä häntä ja sotilaitaan näinä vaarallisina aikoina paremmin tarvittaisiin."

"Hänen vihollisensa hävittävät Smoland'issa, tehden ruotsalaisille paljon vahinkoa, vaan ylimalkaan ei meillä täällä Sölvitsborg'issa ole paljo pelkäämistä. von Holle on miehineen Åhus'issa tappeluvalmiina ja joski ei hän tänne oikeaan aikaan joutuisikaan, niin onhan meillä hyvät laivat satamassa ja avoin meri ulkopuolella. Eikö tosi?"

"Varmaan se niin on", vastasi pappi, puolestaan tyytyväisenä sille ajatukselle, ettei tarvitse piiritystä kärsiä, vaan että oli mukavampi ja vakavampi paeta tiehensä. Hän tyhjensi halukkaasti pikarinsa saksalaisen kreivin edessä.

"Nyt ei ole ne aiat kun parikymmentä vuotta sitte, jolloin Otte Krumpe marssi Ruotsiin", jatkoi Werner Passberg. "Hänellä oli tukenaan paavin pannajulistus. Kun se lyötiin kirkkojen oville ja kansa sai tietää kuningas Kristianin tulleen valituksi Jumalan kostajaksi, säikähti vähän kukin, paeten metsiin mieluummin kuin tappeluun. Niin oli Sture'lla, niin urhea ja viisas kun olikaan, kovin monta vihamiestä; kun sen lisäksi tuli petos, niin oli helppo panna maa allensa. Nyt on kokonaan toista. Vanha Kustaa kuningas, joka viimeinki makaa haudassa, otti sekä pappia että herroja päästä ja ruotsalaisilla on nyt paremmin järjestetty sotavoima kuin ennen. Jos kuitenkin me kuninkaan miehet olisimme saaneet hallita, jolloin Dacke käänsi Smoland'in ylös-alaisin ja peloitti ylös sen vanhan harmaaparran Tukholmassa, niin olisi, luulen mä, kolme kruunua nyt ollut Fredrik toisen päässä. Nykyään en luulisi niin äkkinäistä asiain käännöstä helposti saatavan matkaan. Kuitenkin — Jumalalle ei ole mikään mahdotonta, ja sitte tyhjennämme taas pikarin!"

"Kuten herrani suvaitsi sanoa, Jumalalle ei ole mikään mahdotonta", sanoi kappalainen ja joi pikarinsa pohjaan.

"Kuningas Kustaan aikana olisi paljon voitu tehdä Tanskan pyhille", jatkoi nimismies, joka nyt oli päässyt mieliaineesensa; "silloin olisimme olleet kuninkaan ja maamme varsinaiseksi hyödyksi. Ettei meitä kuitenkaan pidetty aivan arvottomina, osoitti kymmenen vuotta takaperin kohtaus Elfsborg'issa."

Herra Passberg loi tässä häpeissään silmänsä alas ja täytti uudestaan omansa ja juomatoverinsa lasin.

"En tarkoin muista, mikä oli siinä kokouksessa kysymyksessä", muistutti sielunpaimen, vaikka hän

vähintäki kaksikymmentö kertaa oli siitä kuullut puhuttavan; "oli kaiketi joitain tärkeitä asioita molempain valtakuntain välillä?"

"Se on tosi, että niin oli", sanoi linnanherra nostaen taas päätään. "Ruotsin kuningas valitti, että meidän kuninkaamme oli ottanut kolme kruunua valtakunnan merkiksi ja että Nils Dacke'lla oli turva ja apu tanskalaisista virkamiehistä j.m.s. Meidän kuninkaamme taas puolestaan oli siihen tyytymätön, että Ruotsi julistettiin perintövaltakunnaksi, mihin sillä ei olisi ollut oikeutta, niinkauan kun Kalmarin herrainpäiväin päätös, kolmen valtakunnan yhdistyksestä, ei vielä ollut muodollisesti peruutettu, jota se ei vielä tänäkään päivänä ole."

"Aivan oikein", huomautti kappalainen, ottaen kulauksen, minkä hän katsoi huomiollaan ansainneensa.

"No hyvä", jatkoi nimismies tyytyväisenä, "kokous määrättiin ja tuli myöski pidetyksi Elfborg'issa niinkuin mainittiin ja sinne tulivat valtuutettuina etevimmät miehet kummastaki valtakunnasta. Silloin, ajattelpas, valitti ruotsalainen minun yllyttäneen Ruotsin alamaisia laillista ylivaltaansa vastaan ja auttaneen Dackea. Vanha harmaaparta kuningas oli saanut tietää minun se olleen, joka vuotta ennen kertoi Köpenhaminaan, että hän kokosi väkeä etelään meidän rajoille. Se luonnollisesti suututti häntä, että meidän kuningas sen perusteella oli käskenyt Skonen aatelialla olla varustettuna mahdollisesti tapahtuvaa hyökkäystä vastaan. Minun Dackea auttamiseni ei ollut muuta kuin oikeus ja velvollisuus, koska hän oli synnynnältään tanskalainen ja soti kuningasta vastaan, joka ainoastaan näön vuoksi eli Tanskan ystävä ja joka lisäksi piti joukon vakoojia maassamme, jopa itse pääkaupungissaki."

Werner Passberg rupesi sen jäljestä laveasti kertomaan silloista valtioasemaa pohjoismaissa. Sielunpaimenensa meni mukaan ja kun sen seurauksena oli, että pikari toisensa perästä tyhjennettiin, niin molemmat herrat kauan iltapuolella istuivat paikallaan ikkunan pielessä. Kun Sölvitsborg'in lääninherra välistä suuttui valtiolliseen keskusteluun, otti hän toisen sävellajin, alkaen kertomaan lystillisiä satuja ja leikillisiä kokkapuheita, joissa kappalainenki osoittihe ei olevansa varsin eksynyt.

"Niin", sanoi Passberg vihdoin, "tässä tuvassa istui eräs edeltäjistäni, joka nimitti itseään Jumalan ystäväksi ja ihmisten vihamieheksi, mutta ystävyys meidän herramme kanssa ei sittekään auttanut häntä niin monista vihollisistaan."

"Ei", sanoi sielunpaimen, "herra Söre Norby, jota herrani ja hyväntekiäni tarkoittaa, oli kovin väkivaltainen, jotta se ei aialle menestynyt. Ylpeys käy lankeemuksen edellä."

"Oikein sanottu; te puhutte kuten Herran palvelian tulee. Minä puolestani tahdon olla sekä Jumalan että ihmisten ystävä, paitsi ruotsalaisten, ymmärrähän. Mutta katsos tuonne ystäväni!" lisäsi hän vilkkaanmalla äänellä, osoittaen tielle.

"Onpa se mukava sotilas, joka siellä tulee ratsastaen. Hän näyttää merimieheltä, mutta ratsastaa hevosella, mikä käyttäikse kun oikea ratsuhevonen."

"Katsopas niitä suitsia ja satulaa, jotka hänellä on!"

"Se on varmaanki ratsashevonen, mutta ei Tanskan hevonen eikä kuninkaan ratsaskalut. Ehkä mies onkin, kun oikeen mietitään, ruotsalainen vakooja. Hän ratsastaa suoraan linnaan... kuule palvelia."

Semmoinen tuli heti sisään ja sai käskyn ottaa selvän siitä oudosta miehestä, joka tuli tiellä ratsastaen.

Palvelia meni ja palasi heti sanomalla, että se oli lähettiläs toiselta seudulta, joka toivoi saavansa puhutella itse nimismiestä.

"Minä käskin hänen sanoa asiansa", jakoi palvelia, "mutta se, arveli hän, ei koske minua, vaan itse isäntää."

"Se ei ollut tyhmästi sanottu", muistutti herra Werner; "onko hän tanskalainen?"

"Yhtä hyvä tanskalainen kuin minäki", vakuutti palvelia.

"Mene sitte takaisin ja kysy, kuka hän on ja mistä hän tulee!"

Palvelia meni ja kun hän seuraavalla kerralla palasi, piti hän kädessään kokoon käännettyä pergamenttia.

"Kirje", sanoi nimismies.

"Ihmettelen juuri, mistä se mahtaa olla."

Palvelia antoi paperin herralleen ja kun hän viittauksen saatuaan jätti huoneen, antoi Werner Passberg kirjeen kappalaiselleen.

"Lukekaa te, kuin olette nuorempi ja on paremmat silmät kun minulla!"

Kappalainen luki, ehk'ei vaivatta, Rotnaby'n pormestarin kirjoituksen, missä Jens asianajajana suljetaan jokahisen suosioon.

"Ahaa, Hoffman ystävältäni!" huusi herra Werner, "se muuttaa asian. Annamme heti miehen tulla ylös. Kaiketi hänellä on avun lähettämismuistutus kaupungille, arvaan mä!"

Lähettiläs tuli heti käsketyksi ylös ja kun hän astui linnan saliin, teki hän lyhyen tervehdyksen, jääden ovensuuhun seisomaan, jolla aikaa hän tarkasti tutki juomapöydän ääressä olevia herroja.

"Sinä toivot saavasi puhutella lääninherraa — eikö tosi?" kysyi Werner.

"Niin, minulla on hänelle tärkeä pyyntö."

"Hyvä; minä olen se, jota etsit, ja hän linnan kappalainen, sinä voit sentähden, pitemmittä mutkitta, esittää mitä sinulle on uskottu."

Vakuutettuna, että hänen edessään oli oikea henkilö, otti Jens, herrain hämmästykseksi, äkkiä takin yltään, otti sukkelasti puukon taskustaan, ratkoi takin vuorin auki, otti sieltä pormestarin kirjeen ja tämä toisessa ja takki toisessa kädessä, vähintäkään hämäillen tahi kömpelönä, astui hän nimismiehen eteen. Hän päinvastoin näytti iloiselta ja luotettavalta, jotta herra Werner ottaissaan kirjoituksen ystävällisesti lausui:

"Oikein poikani, semmoisesta minä pidän. Mene nyt alas palveliaini luo, sanoen terveisiä minulta, jotta saat hyvän aterian ja tuopillisen olutta sitä alas viruttaaksesi. Kirjeen luettuamme saat tulla jälleen ylös, jolloin saat päätöksen siitä, mitä meillä on vastattavana."

Kun herrat taas olivat yksin, sai kappalainen sen kiusallisen toimen, että lukea pormestarin kirjeen. Kun hän suurella ponnistuksella vihdoinki oli saanut kirjeen päähän tavattua, tultiin siihen päätökseen, että ruotsalaiset seisovat Rotnaby'n edustalla ja että kaupunki välttämättä tarvitsi pikaista apua, varsinkin kun vihollinen oli voimakkaampi kuin edellisenä vuonna. Nimismies sivalti ajattelevaisesti leukaansa ja päätti seuraavaisesti:

"Apua ja pikaista apua kirjottavat ne hyvät herrat. Jotta se on tarpeen, ei suinkaan epäillä, mutta hankkia sitä on helpommin sanottu kun tehty. Totta puhuen, emme nykyhetkenä voisi auttaa itseämme, jos vihollinen ahdistaisi, ellei v. Holle tulisi pelastukseksimme. Saadaan kuitenkin lähettää sana hänelle. Jos ei hän tule, niin pesen minä käteni ja Rotnaby'n kansa saapi puolustaa itseään, miten parhaiten taitaa. Kaupungilla sitäpaitsi jo on moniaita joukkoja sotilaita ja monta taisteluun kykenevää miestä; sillä ehkä on myös useita kenttävarustuksia, sekä vallia ja hautoja. Hyvästi seljittiin menneenä vuonna ja luullakseni se voipi käydä laatuun tänäki vuonna."

Merimies kutsuttiin ylös ja nimismies näki hyväksi esitellä:

"Herrasi ovat vihollista vastaan pyytäneet apua ja sen he mielellään saavat. Ensisti kuitenkin täytyy meidän kertoa siitä v. Holle'lle Åhus'iin, jolla on suuri sotavoima hallussaan. Koska sekä sinä että hevosesi kaiketi vähän tarvitsette lepoa niin pitkän matkustuksen jälkeen, niin voit viipyä siksi, kunnes vastaus on Åhus'ista ennättänyt. Minä lähetän pikasanoman sinne ja kuuden tunnin kuluttua on se oleva takaisin... Mutta se on tosi, poikani, minä olen unhottanut kysyä, kenen se hevonen on, jolla ratsastit?"

Jens antoi yksinkertaisen kertomuksen seikkailuksestansa ruotsalaisen kanssa, minkä hevosen hän Gottes Stue'sta lähtiessään oli anastanut, ja kun hän sen oli lopettanut, sanoi nimismies laupiaalla äänellä: "hyvin tehty, poikani! Sinähän olet muokattu ja karaistu sotilaaksi ja semmoiseksi voit päästä, jos tahdot."

"Kiitän", vastasi nuori mies, "mutta minä olen merimies ja se ammatti sopii minulle parhaiten."

"Miten itse tahdot", lisäsi herra Werner. "Mutta koska olet itsesi osoittanut hyväksi ja rohkeaksi tanskalaiseksi, tulee sinun myös saada jotaki kehoitukseksi. Kas tässä, ystäväni!" lisäsi hän ja laski pari kultarahaa merimiehen käteen. "Ei mitään kiitosta. Mene nyt palveliaini luo odottamaan siksi, kunnes enemmän voin sinulle sanoa!"

VIII. Uhkaava pilvi alkaa purkautua.

Päivää jälkeen Jens'in matkustuksen ja kun ruotsalaiset täydellisesti olivat leirinsä asettaneet Rotnaby'n edustalle sekä itäänpäin vievälle tielle, nähtiin aikaiseen iltapuolella uhkea ratsastaja kalliissa haarniskassa ja liehuvalla höyhentöyhtöisellä kypärillä telttien ja leirin välissä. Joka paikassa tervehtivät häntä kunnioituksella siellä täällä joukossa olevat sotilaat, joten selvästi voitiin havaita hänen olevan ylhäisen herran. Se oli Ruotsin kuningas Erik XIV ikänsä kukoistuksessa, eikä vielä vaipuneena taikaluuoloisuuteen, mikä kerran oli ryöstävä kruunun häneltä ja historiassa valmistava hänelle surullisen muiston. Tosin hän jo monasti oli osoittanut hajannaista, epävakaa ja epäluuloista mieltä, mutta ne ilmaukset menivät äkkiä ylitse ja ne lait, joita hän hallitukseen astumisensa jälkeen antoi, lupasivat tulevassa aiassa paljon hyvää.

Kuninkaan kulkiessa ratsain esiin, ympäröivät häntä sotaupsierit, joilla useamalla oli kunnioitettu nimi. Siinä nähtiin Klaus Kristerinpoika Horn, Yrjö Boye, Åke Pentinpoika Ferla ja Lasse von Skara myös Lasse Vestgöteksi nimitetty, joka näinä päivinä oli suurella miehuudella seurannut Ferlaa hänen taistellessa Knut Hardenberg'ia vastaan. Siellä nähtiin myöskin Suomen sotilaiden johtaja Antti Niilonpoika, joka samassa tilaisuudessa myös oli urhoollisesti puolustainnut, sekä useita aikanaan kuuluisia miehiä.

"Saas nähdä, mitä tanskalaiset tällä kertaa vastaavat meille", sanoi kuningas Erik Klaus Kristerinpoikalle, joka häntä lähinnä ratsasti. "He ovat luultavasti huomanneet meidän lyöneen sillan puronsa yli siinä paikkaa, missä vähimmin aavistivat; heidän pitäisi jo sen miesosastomme, joka siitä on yli mennyt, huomaavan uhkaavaisena kaupungin eteläpuolella ja luulisi sentähden heidän ajattelevan, ennenkun täydellä todella tarjoavat meille kärkeä."

Tällä Erik tarkoitti uutta lähetystä, jolla hän tänään toisen kerran oli vaatinut Rotnaby'n asukkaita antautumaan.

"Teidän kuninkaallisen arvonne luvalla olen minä ihan toista mieltä", lausui Klaus Kristerinpoika. "Tanskalaiset ovat epäilemättä niin säikähtyneet siitä kurjuudesta, joka viimeisinä päivinä on kohdannut maamiehiensä tämän ja Lyckö'n välillä, jotta heillä ei ole rohkeutta antaa kaupunkia. Sitäpaitsi on heidän varsinaisella päälliköllään, vanhalla Hoffman'illa, niin monta syntiä tunnollaan, jotta hän viimeiseen saakka kokee estää kaupunkilaisia porttejansa avaamasta. Hän hyvin muistaa, miten hän on puoltanut sekä Dacken'ia, Matti Carlson'ia ja Kalle Bjur'ia, että useampia muita häiriön synnyttäjiä viimeisinä 20 vuotena, ja tietää, jotta semmoisesta seuraa hyvin ansaittu rangaistus."

"Siinä saattaa hän olla oikeassaki", vastasi kuningas, "sillä tietämätöntä on, josko se hirtehin näpätämättä pääsee, kun kaupungin meille antavat."

"Tuossa tulee armollisen kuninkaan sanansaattaja", jatkoi Åke Pentinpoika Ferla. Todella nähtiinki ratsastaja täydessä vauhdissa tulevan kaupungista päin. Kuningas Erik seisautui seuroineen odottamaan miestä, mikä pian ennätti paikalle. Hän astui hevoseltaan ja alamaisesti lähestyi herraansa.

"Minkä sanan tuot meille?" kysyi hän äänellä ja silmäyksellä, kun jos olisi ollut vihollinen edessään.

"Kuninkaallinen armonne", vastasi sanansaattaja, "tanskalaiset pormestarinsa kautta tervehtävät teitä sillä, että he ovat Tanskan kuninkaalle vannoneet valan ja sen he myös tahtovat pitää."

"Kuolema ja kirous niille koirille", huusi Erik vihassa ja katsoi säihkyvin silmin ympäröiviinsä, jotka nyt olivat tulleet lukuisammiksi, koska kaikki upsierit sekä osa miehistöstäki olivat kokoutuneet kuulemaan, mitä lähettiläällä oli kerrottavana. "Mikä tästä on teidän ajatuksenne?" jatkoi kuningas kääntyen miehiinsä. "Saavatko nuo kurittamattomat pitää semmoista puhetta, ne kurjat juuttaat; voivatko ruotsin miehet kärsiä sellaista pöyhkeilemistä?"

"Kuolema juuttaille!" kuulut joka taholta ja monta ilkkuvaa soimausta kuultiin nyt. Miekat, kilvet ja keihäät kalskahtivat yhteen ja upsierit kokoutuivat kuninkaan ympäri kilvoittelemaan päästäkseen taistelussa etumaiseksi. Ivari Monpoika Stjernkors, Yrjö Trulsson, Klaus Krusell, Yrjö Boye ja kuninkaan n.s. "mustat ja kiiltävät ratsastajat" ensiksi tarjoutuivat kaikkien lippujen kanssa myrskyyn.

"Hiljaa, hiljaa, hyvät miehet", sanoi kuningas tyytyväisenä. "Me kiitämme teitä ritarillisen käytöksenne edestä, mutta tehdäksemme jokaiselle oikein ja valmistaaksemme jokaiselle tilaisuutta ansaita kunniaa jota epäilemättä kaikki koettatte etsiä, tahdomme toisella tavalla päättää, kutka ensin ottavat osaa rynnäkköön. Meidän tahtomme on siis se, että jokaisesta lipullisesta otetaan ainoastaan kaksikymmentä miestä ja sittemmin päätetään arvalla, kutka osakunnat heidän kanssaan alkavat leikin. Kuusi semmoista katson olevan tarpeeksi ja kun ne ovat valitut, tahdomme tarkemmin päättää, kuinka he karkaukseen ovat jaettavat."

Kiirehdittiin sentähden heti toimeen. Sotilaat olivat pian jaetut ja arpa lankesi niin että Gudmund Ollinpoiat, Pietari Monpoian, Lasse Vestgöte'n, Longe Bengti'n, Pietari Ollinpoian ja Antti Erkinpoian osakunnat tulisivat sotilaiden kanssa ensimmäisiksi valloittajiksi. Nämä joukot jaettiin niin, että Antti Erkinpoian ja Gudmund Ollinpoian pitäisi hyökätä koillispuolelta, jotensaki siinä, missä Kodumskan tehdas nyt on; näitä lähin Pippurimäkien tienoilta eli itäpuolelta piti Lasse Vestgöten ja Pietari Monpoian hyökkäämän ja eteläpuolelta, "Käpäspuun" — joka jo sinä aikana kuroitti kolmirunkoansa — tienoilta tuli Longe Bengt'in ja Pietari Ollinpoian tehdä parastaan.

Viimemainitulle seudulle oli tehty Rotnajoen pii silta, jonka yli oli jo osa sotilaita mennyt päinvastaiselle rannalle, missä kaupungista oli nähty heidän syöksyvän ympäri Bon, Nekkamaen ja niin aina Sölvitsborg'in valtamaantielle asti. Ehkei kuningas Erik personallisesti osaa ottanut taisteluun, mikä tämän jäljestä syntyi, johti hän kuitenkin suuremmaksi osaksi rynnäkköä, aina ratsullaan ilmestyen sinne, missä havaitsi tarpeelliseksi jakaa käskyjä sekä tarkastaaksensa, että ne myöski täytettiin.

Rotnaby oli sen aian vaatimusten mukaan hyvästi varustettu. Kolmelta puolen eli pohjoisessa, lännessä ja etelässä oli se ympäröity Rotnajoelta pohjoispuolella paisuvine putouksineen ja neljännellä puolen oli syvä hauta, minkä molemmat päät olivat joessa, joten kaupunki joka puolelta oli veden sulkemana. Sisäpuolelta varjeltiin sitä sitäpaitsi paalulaitoksella varustetulla vallilla, paitsi pientä alaa lähellä putousta, missä virta väkevämmin syöksyi alas ja jyrkkä louheke sen yläpuolella teki kaiken varustuksen tarpeettomaksi.

Longe Bengt'in ja Pietari Ollinpoian määräsi Erik ensin hyökkäykseen. Se ala mikä heillä oli käytettävänä, oli ahdas kenttä vallin ja joen välissä. Kuu heidän piti laajentaa hyökkäyslinjaa, saivat he muutamia laukauksia "hakapyssyillä" varustetuilta sotilailta, jotka puolustivat varustusta. Mutta kun heidän uhallaan kuitenkin piti rynnätä vallille, kaatuivat useammat peitettyihin kuoppiin, joita kaupunkilaiset päivää ennen vihollisen tuloa olivat sinne tänne kaivaneet. Ylimalkaan tehtiin rynnäkkö veltosti. Vaikka kuningas itse oli muistuttanut voimallisesti hyökkäämään, vetäysivät kuitenkin Bengt ja Pietari Ollinpoika mitään toimittamatta takaisin ja masentaaksensa vallilla olevia sotamiehiä antoivat etäältä ampua heitä. Kuitenkaan ne eivät sanottavaa vahinkoa kärsineet koska, samassa kun lau'aistiin, heittäysivät aioissa paalurakennuksen taakse.

Kaupungin koilliskulmalla, missä tasangossa oli helpompi liikkua, olivat sillä aikana sinne määrätty miehet ruvenneet ryntäämään vallihautoja vastaan. Joukko Smoland'in talonpoikia, mitkä olivat armeijata seuranneet, voidakseen tavallansa olla säännöllisille joukoille avuksi, olivat puolestaan koettaneet risukimpuilla täyttää haudat ja olivat siten hyvän matkaa tällä hyödyllisellä alkutyöllä päässeet eteenpäin, kun heidän vallilta hyvästi tähdätyn ja joka silmänräpäyksessä kasvavan kiväritulen edestä täytyi vetäytyä takaisin. Niille joukoille, mitkä olivat talonpoikia seuranneet, tuli kuninkaalta käsky, että tekisivät urhoollisen hyökkäyksen kaupunkia vastaan, joka tältä puolen luultavasti oli helpompi ottaa.

Nyt törmäsi Antti Erikinpoika voimallisesti joukollaan esiin, onnistui päästä kaivoksen yli ja hyökkäsi vihollista vastaan, joka oli varustuksiensa takana ja myöski vastasi ankarolla tiheillä laukauksilla. Ruotsalaiset kulkivat kuitenkin eteenpäin, tuota pikaa päästen paaluvarustukselle saakka. Tämä oli rakettu paksuista pelkoista, mitkä olivat lyödyt pystyyn niin tiheään, jotta muodostivat muurin. Jokaisen pää oli terävä ja jokaisessa parissa oli niin suuri aukko, jotta pari valpasta silmää siitä voi huomata, mitä toisella puolella toimitettiin, sekä että siihen mahtui kivärin piippu. Tämän varustuksen — joka seisoi lähellä vallia — takana näkivät ryntääjät jalka-sotilaita, varustettuja osaksi hakapyssyillä osaksi keihäillä, ja niiden välissä hyvästi varustettuja porvaria kirveillä ja miekoilla.

Useammat Antti Erikinpoian miehistä ryntäsivät valleilla seisovia tanskalaisia vastaan ja surmasivat joitakuita keihäillä, sillä aikaa kun muutamat kirveillä koettivat, josko pelkot paaluvarustuksessa mahdollisesti antaisivat itseään siirtää pois paikoiltaan. Piiritetyt kohtasivat heitä samoilla varustuksilla, vielä hyväkseen käyttäen korkeammalla olevaa asemaansa. Kaksi sukkelinta ruotsalaista oli kuitenkin kyllin hurjapäisiä koettamaan kiivetä ylös korkeata "stakettia", joksi he paaluriviä nimittivät, mutta keskellä yritystä nakkasi eräs porvareista suuren kiven, joka sattui toisen päähän niin hyvästi, että se tunnotonna putosi maahan.

Hänen kumppanillaan näytti olevan parempi menestys, sillä hän oli saanut kädellään kiinni paalun kärkeen sekä löytänyt epätasaisuuden, mihin voi jalkaansa turvata ja nyt rohkeasti uhkasi pistovarustuksellaan lähellä olevia. Useammat vetäytyivät pois ja hän luuli jo varmuudella voittavansa, kun äkkiä poisvetäytyneiden paikalle ilmestyi kookas, harteva mies olkapäille rippuvalla mustalla tukalla. Se oli Hannu Nörrum. Kiiltävä miekka välkkyi hänen oikeassa kädessään ja se putosi musertavana nuolen nopeudella alas ruotsalaisen päähän, joka seuraavassa silmänräpäyksessä hengetönnä vierähti maahan. Tämän mieshukan tähden vetäytyivät toiset takaisin ja niin oli ryntäys täksi kertaa torjuttu.

Kuningas Erik, joka läheiseltä kukkulalta oli katsellut ryntäystä, lähetti sanan Antti Erikinpoialle ja

Bengt Gudmundinpoialle, etteivät nyt enää tekisi koetusta. Kun hän hetken perästä kohtasi ne miehet, selitti hän päätöksensä olevan, että vihollinen kaupungissa oli kovin voimallinen, jotta ei voitaisi mitään täydellistä edistymistä toivoa, ennenkuin joukot Lyckö'sta, jotka olivat tulossa, ennättäisivät.

"Odotetaan", sanoi kuningas, "siksi kunnes Roland saksalaisten kanssa kenttätykkineen ja heittokoneineen ennättää tänne. Silloin tulee juuttaille toinen leikki."

IX. Hirmupäivää vastainen yö.

Pimeys oli tullut. Rotnaby'n yli lepäsi yö jylhänä ja raskaana, sillä ei kuu eikä tähdet levittäneet sille ystävällistä valoaan. Mutta mikä vielä oli pahempi, itse kaupungin asujamissa, kumminki enemmistössä, lepäsi surun kuorma ja tuskin vähinkään toivon säde valaisi alakuloisia. Sillä, huolimatta siitä että päätyneenä päivänä oli sangen vähän tappiota tullut, oli kuitenkin todellaki alakuloisuus vallitsevana tunteena. Ennen illan tuloa olivat jo ruotsalaiset lakkauttaneet vihollisuudet, mutta kuitenkin nähtiin läheisillä kukkuloilla varustuksia, mitkä osoittivat, että kaupunkia aiottiin polttaa. Kirkon lähellä olevalta mäeltä sekä tornista nähtiin sotamiehien ja talonpoikain vierittävän suuria tervatynnyriä mäille, sekä suuria joukkoja jotaki ainetta, mitä arveltiin tappuroiksi. Pimeän tultua olivat mahtimiehet kuulleet pauhinnaa tulevista sotilaista ja vaunuista, joilla luultavasti oli kenttätykkiä sekä muuta sotatarvetta. Pian leimusi ympäristöllä vahtitulet. Niitä oli Pippurimäellä, jyrkällä töyräällä joen pohjoisrannalla, Taavetin kukkulalla ja Nekkamäellä. Ne levittivät niin voimallista valoa kaupunkiin, että useassa paikassa voitiin helposti tehtäviään toimitella.

Sotamiesten pitäessä huolta varsinaisesta mahdista, kävivät porvarit vuorottain kotonaan nauttimassa hetken lepoa taikka lausumaan kehoittavia sanoja vaimoilleen ja lapsilleen. Useammat vaimot kuitenkin juoksivat useasti kaupungilla, pienimmästäki kolinasta kuvaillen vihollisen tuloa ja herättivät siten yhä enemmän pelkoa heikkoveristen kesken, missä se jo muutenki suuressa määrässä vallitsi. Muori Inkerin tuvassa ja tuvan ympärillä oli myöski kaiken yötä ihmisiä saamassa tietoja, josko sille vanhalle akalle olisi mitään uusia ennustuksia ilmestynyt kaupungin kohtalosta. Jokainen povaaja-akan sana otettiin yhtä suurella luottamuksella vastaan kuin jos ne olisivat jumalallisen profetan suusta lausutut.

"Te tutkutte minulta ennustuksia ja taivaan merkkejä, mutta miksi ette itse tarkkaa niitä", sanoi Inkeri eräälle uteliaalle joukolle. "Niin, sentähden, että olette pahuudessa ja ylpeydessä kietoutuneet syntisten tavalliseen vakuutukseen, niin ett'ette näe ettekä kuule, mitä Jumala teille ilmoittaa. Mutta jos todellaki tahdotte tietoa, niin ilmoitan teille, mitä olen havainnut jos se voisi olla teidän vietellyille sieluillenne joksiki parannukseksi. Tuskin on tuntia kulunut siitä, kun taivaalla näin kaksi sotajoukkoa menevän vastakkain taisteluun. Toisen joukon lippu oli valkea ja punainen kuin lumi veri, toisen oli musta kuin tähdetön yö. Suurella vauhdilla törmäsivät he yhteen; mutta valkeanpunaista lippua kantava joukko löytyi niinkuin ohra viikahteelta. Oletteko nähneet sitä?" lopetti Inkeri lujalla läpätunkevalla äänellä.

"Ei ei, sitä emme ole nähneet", kuultiin usean vaikeroiden sanovan.
"Jumala olkoon meille armollinen!"

"Niin Jumala olkoon teille armollinen, sanotte pian!" jatkoi Inkeri ja lisäsi matalammalla äänellä ja nostaen kättään ikäänkuin kuunnellakseen: "kuuletteko mitään? Ei — minä jo näen muodostanne, ett'ette kuule!... Minä kuulen selloin soittoa", jatkoi hän kuiskaten melkeen suhisevalla äänellä, "Hiljaa, se soipi kun hautaamisessa! Ettekö vieläkään kuule?"

"Kyllä, kyllä", huusivat niiskuttain moniaat vaimot ja sen jäljestä olivat vielä useammat kuulevinaan selloin soittoa. Siten he peloittivat toinen toistaan, ja kun Inkerin mökiltä lähdettiin, oltiin kuulevinaan kaikenlaisia, joita ei toisissa mielentiloissa olisi voitu ajatellakaan. Jos tuulen henki ryskäsi katoilla, oli se heti aseiden kalksetta, jos tuuliaispää vinkui puissa, äänsi se liikutetulle mielenkuvitukselle kuin kuolevaisen hätähuuto.

Kaikki olivat sinä sumuisena aikana vaikuttimena taikauskoisuudelle, mikä suuremmaksi tahi vähemmäksi osaksi oli saatu katoliselta papistolta. Ennakkoluuloista vapaisin voitiin lukea Hannu Nörrum ja useampi hänen perheestään. Luultavasti oli siihen asesevän ammatti myöski jotaki tehnyt sivistämällä vähemmin kestäväisissä mahdollisesti sisällistä taipumusta selkeille ja hämmentäville mietteille. Eikä nyt ollut ennakkoluuloihin aikaakaan, sillä yksi ja toinen tuli tänä yönä asepaajan valitsemaan itselleen mukavan varustuksen huomispäivän taistelua varten taikka parantamaan täyteen kuntoon edellisenä päivänä vahingoittuneita. Hannulla oli suuri varasto sekä uusia että vanhoja aseita. Suuri kammari verstaan sivulla oli seinät ympäriinsä semmoisia. Ostaja sai olla vakuutettuna täällä kelvollista tavaraa löytävänsä, koska pettämätön tarkkuus oli juuri huomattavin kohta Hannu Nörrum'in luonnossa.

Monessa katsannossa melkein aseseppään oli hänen vaimonsa. Tässä tilaisuudessa, missä kyllä sielun tyyneys tarkoin tarvittiin, voimme sanoa hänen olleen itse levottomuuden. Tärkein tehtävänsä tuona päivänä oli kätkeä kaikki arvollisimmat kapineet. Kukaan ei olisi hänenä sitä ajatellutkaan, kun vihollinen seisoi oven edessä, mutta hän hyppäsi edes-takaisin kaikissa nurkissa ja loukoissa muuttaen saman esineen kolme neljä kertaa, löytämättä kyllin turvallista paikkaa. Ellen, jonka piti olla hänen apunaan, voi tuskin olla miksikään hyödyksi, sillä mitä hän toimitti, muutti heti äitipuolensa. Vielä hän sen ohessa juoksi pienimmänki kolinan kuultuaan kadulle katsomaan, josko ruotsalaiset tulivat ja silloin tällöin pisti itsensä asepaajaanki ilman varsinaista asiaa, pyörien siellä muutaman kerran ympäri ja taas samoten Ellen'in luo.

Eräänä näistä tilaisuuksista kohtasi Märta muori Ellen'in istumassa kädet helmalle vaipuneena niin syviin mietteisiin, jotta ei huomannut äitinsä tuloa.

"Mitä hyvänen aika sinä mietit, minä luulen, että istut ja nukut!" huusi Hannu Nörrum'in huonekunnia, lyöden käsiään yhteen. "Jaa, niin se on, kun vaan hetkeksikään poistuu, niin jää kaikki sikseen."

"En makaa, äiti", vastasi Ellen sävyisesti, "minä vaan istun ja mietin jotaki."

"Mietit jotaki? Mitä enempi sinulla mahtaa olla miettimistä kuin minullakaan, jolla on niin paljon hoitamista ja niin paljon vastattavana. Se oli kaiketi Jens, luulen mä, joka taas oli esissä; mutta heitä pois mielestäsi kaikki semmoiset ajatukset, sen neuvon minä annan. Jens on mielipuoli, josta ei koskaan tule miestä, sitä olen aina sanonut ja siinä pysyn."

"Jos ei Jens mihinkään kelpaisi", vastasi Ellen, "niin ei suinkaan isä olisi häntä pormestarille esitellyt, eikä hän näin vaarallisina aikoina olisi häntä pannut kirjettä viemään Sölvitsborg'iin."

"Että hän mielellään meni kirjeen kanssa ja ehkä sen perilleki on vienyt, sen uskon, mutta et hän sieltä enää palaja, ennenkun kaikki vaara on ohitse, sen saat nähdä."

"Älä sano, äiti, että Jens on pelkuri", vastasi Ellen elävämmästi. "Jos ei hän tule takaisin, niin se tapahtuu ainoastaan sentähden, ettei hän voi päästä viholliselta, joka seisoo kaupungin ympärillä."

"Niin se on aina hyvä, että voipi jotaki syyttää; mutta älä siinä seiso ja kauemmin juttele, vaan tule auttamaan minua!"

Samallinen järjesteleminen pantiin taas toimeen, mutta ei vielä pitkälle ennätetty jatkaa, ennenkun ovi äkkiä aukeni ja mieshenkilö yhtä sukkelaan astui sisään, jääden silmänräpäykseksi ovensuuhun seisomaan.

"Jens on täällä taas; katsokaapa, äiti, että Jens kuitenkin tuli takaisin!"

"No onko sinulla sotilaita sitte mukanas nyt?" tiedusteli muori Märta Jens'iltä.

"En ole lähetetty semmoisia tuomaankaan", vastasi hän. "Korkeintaan minun toiveenani oli vaan viedä kirje Passberg'ille ja sen olen tehnyt, tuoden myöski vastineen herra Hoffman'ille tänne."

"No tuleeko jotaki apua nyt sitte?" kysyi muori Märta.

"En ole lukenut kirjettä", vastasi Jens, "mutta siitä päättäen, mitä Sölvitsborg'issa kuulin, niin ei liene paljon toivomista sieltäpäin."

"Herra Jumala, sittehän olemme kadotettu kaikki tyyni!" huusi muori Märta. "Mitä sinulla sitten oli täällä tekemistä?"

"Mitä minulla oli täällä tekemistä?" toisti merimies, joka alkoi tulla hyvälle mielin. "Olenhan sanonut, että minulla oli kirje takaisin tuotava ja sen olen kelpollisesti täyttänyt. Isä Hannun luona olen myöski jo ollut ja menen taaski saadakseni itselleni varustuksen, minä niinkuin muutki. Mutta ensin tahdoin kurkistaa tänne; sillä tiesin täällä olevan kumminki yhden, joka tahtoi nähdä minua."

"Tst!" kuiskasi Ellen, laskien kätensä hänen suulleen.

"Hyvästi nyt", sanoi Jens. "Minun täytyy mennä. Kukaan ei tiedä, kuinka pian vihollinen on täällä, kuulin isä Hannun sanovan, ja on siis paras olla varuillaan."

"Rakas Jens", sanoi Ellen tarttuen hänen molempiin käsiinsä, "ajattele, jos emme enää kohtaisikaan toisiamme!"

"Oh", vastasi Jens kumminki näennäisellä tyyneydellä, "sen kyllä teemme! Olihan vihollinen täällä

mennä vuonnaki, vaan sai palata mitään toimittamatta; samate saattaa hänen käydä tänäki vuonna. Sentähdenpä ei tarvitse olla murheissaan. Kaikki on Jumalan kädessä."

Samassa tuli eräs Hannu Nörrum'in palvelia ja toi terveisiä, jotta mestari tahtoi merimiehen kanssa puhua. Tämä siis sanoi lyhyet jäähyväiset Ellen'ille ja Märta muorille ja kiirehti isä Hannun luo.

"Kas täällä", sanoi Nörrum, kun Jens oli tullut verstaasen, "olen sinulle valinnut varustuksen, jonka luulen hyvin sopivan. On tosin, niinkun näet, lyhyt miekka; mutta sinulle, joka olet enemmän notkea kuin väkevä, luulen semmoisen olevan kaikkein mukavimman. Siinä on sitäpaitsi ihmeen hyvä sointu."

Jens otti miekan ja teki sillä muutamia tyydyttäviä kirpauksia, koettaakseen miten sitä parahiten voisi käyttää.

"Ja täällä", lisäsi asesepä, "on sinulle keveä rynnäkö-kypäri, jonka pitäisi sopia päällesi."

"Siitä en huoli", vastasi merimies, "se on minulle sopimatonta, enkä minä pelkää kantaa tavallista lakkiani."

"Pelkuriksi en luulekaan sinua; mutta sitä voipi tarvita kaikkein urhoollisin ja aseleikissä enemmänki kokenut, jos hän tulee voimallisemman vihollisen ahdistamaksi."

"No, tahdon sitte koettaa", sanoi Jens tarkastellen kummallista päähinettä. "Sieluni, luulen sen oikeen hyvin sopivan, eikä se raskaskaan ole."

"Päälliseksi näytät oikein miehekkäältä", sanoi mestari Hannu, "ja jos myöski semmoisena käyttäidät, niin tiedän sinulle palkinnon semmoisen, jota pidät suuremmissa arvossa kuin mitään muuta."

"Minkä sitte?" kiirehti Jens kysymään.

"Jos et sitä itse voi sanoa, niin et ole sen arvoinenkaan", vastasi asesepä karkeasti.

Useampia vieraita miehiä astui nyt perättäin sisään, ja pian oli Hannu Nörrum'ille kokoutunut useimmat kaupungin etevimmät porvarit, niiden joukossa myöski ne, joita tulimme tuntemaan siinä tilaisuudessa, kun Heikki Hoffman raastuvan edessä niin käskevällä vastauksella lähetti kuningas Erikin ensimmäisen lähettilään herransa luo.

Jokainen kysyi merimies Jens'iltä, mitä hän voi tietää Sölvitsborg'in tai Åhus'in lähetystä koskevasta asiasta. Mutta hän ei voinut antaa muuta selitystä kuin sen, että v. Hollen vastaus Passberg'in sanaan ei antanut vähintäkään ainetta mihinkään toivoon. Sanansaattaja oli Åhus'issa nähnyt ainoastaan muutamia sotilaita, jotka toimettona kuljeksivat ympäri, eivätkä ensinkään näyttäneet valmiilta asemastaan luopumaan. Kun myöski nimismiehen kertomus Jens'ille, Sölvitsborg'in heikosta varustuksesta ja avuttomuudesta tuli puheeksi, herätti se kaikissa hämmästyttäen ja harmia.

"Se on suurien herrain tapa", sanoi Hannu Nörrum katkerasti. "Meidän alhaisen väen kanssa menettelevät, miten tahtovat. Alamaistensa yli on heillä täysi valta, jota, Jumala tietää, he tuskin oikeudella harjoittavat. Jos metsästäjä raukka tulee korkeain miesten jahti-tiluksille, niin voidaan hän laillisella oikeudella — jota pikemmin saattaa nimittää vääryydeksi — hirttää lähimmäiseen puuhun, taikka lähimmäisessä käräjäpaikassa silmänsä puhkaista. Niin, jos joku meistä porvareista, jotka omistamme taloa ja tavaraa, tohtisi pitää metsäkoiraa huviksensa ja hyödyksensä, elämän ja omaisuuden on hän menettänyt. Nämä ja useampia muita oikeuksia ovat herrat itselleen omistaneet; mutta mitkä ovat heidän velvollisuutensa? He eivät katso itsellään semmoisia olevankaan, ei talonpoikaa, joka on maan sydän ja mehu, eikä porvaria kohtaan, joka keinollisuudella ja ahkeruudella hyödyttää heitä. Me saamme vaan murehtia veroista ja luopua kaikesta, jota ne miehet yksinomaisesti tahtovat itselleen; mutta jos vihollinen hyökkää maahan, uhkaa kaupunkejamme ja kyliämme murhalla, ryöstöllä ja poltolla — kuka auttaa meitä silloin? Luultavasti suuret herrat sen tekevät? — Ei, he istuvat silloin rauhallisesti umpinaisissa linnoissaan, jokapäiväisillä pidoilla tuhlaten toisten huokauksia ja hätää, ja me, miten parahiten taidamme, saamme kokea suojella itseämme."

"Se on tosi!" huusivat kaikki yhtä suuta. "Hannu Nörrum on puhunut oikein. Suuret herrat ajattelevat ainoastaan itseään ja vallitsevat sekä kuningasta, että kansaa ja maata."

"Olisi kuningas Kristian elänyt, hän jota nimitettiin tyranniksi, niin olisi sekä porvarilla että talonpoilla parempi olo kuin nyt", lisäsi Didrik teurastaja. "Hän tahtoi yhteiselle kansalle hyvää ja ainoastaan rikkaruohoja hän tahtoi pois juurittaa. Sentähden menetti hän kruununsa ja vapautensa. Sen sanon julkisesti, vaikka maksaisi pääni."

"Älkäämme siitä nyt puhuko", lisäsi Nörrum, "meidän aikamme ei myönnä mitään pitkiä puheita siitä, mikä olisi ollut parasta; tässä ei ole muuta tehtävänä kuin katsoa, miten itsemme ja kaupungin puolustus parahiten voidaan toimittaa. — Minä esittelen, että kaikki tänne kokoutuneet viipymättä

menemme herra Hoffman'in luo, itseltään saamaan tietoja, jos muualta on apua odotettavana. Itse puolestani en nyt sitä enää usko; mutta se on kuitenkin velvollisuutemme ja oikeutemme, luulen ma, että saamme tietää, mitä nimismiehen kirje sisältää. Johtajamme tulee sen meille omalla suullaan lausua."

"Sen neuvon hyväksyn minä", sanoi Olli kirjansitoja.

"Me samoin", lisäsivät muut, ja moniaan silmänräpäyksen perästä olivat he valmiit menemään pormestarin luo. Matkalla, kun saivat tietää, mistä oli kysymys, yhtyi heihin useita muitaki. Siten pian kokoutui suuri väkijoukko Heikki Hoffman'in huoneen edustalle, jonne Nörrum ja pari muuta porvaria menivät sisälle, kaikkein nimessä pyytämään pormestarilta välttämättömiä selityksiä.

Vanha viisas herra koki aluksi eroittaa pois lähetystä puoleksi kieltämällä, mutta kun porvarit häntä lujemmin ahdistivat, täytyi hänen vihdoon esiin tuoda Werner Passberg'in kirjeen, joka sisälsi suuresti epäilyttävän avun lupauksen ja melkein selvään osoitti, jotta Rotnabyläiset saisivat itse puolustaid, miten parhaiten taisivat.

"Niin nyt olette kuulleet, mitä lääninherramme sanoo; hän hallitsee meitä kaikkia ja minä puhdistan käteni tässä asiassa."

"Sillä mahdamme sangen vähän tulla autetuiksi", sanoi Hannu Nörrum vakaalla äänellä; "parempi olisi, jos pormestari valmistaisi meille tilaisuuden harjoitetun väen kanssa tehdä hyökkäys vihollista vastaan, jolloin hän sitä vähemmin odottaa."

"Uloshyökkäystä", kertoi pormestari hämmästyksissä, "kuinka se voisi tapahtua, koska vihollisella on, sen mukaan kuin tarkkaan, useampia lipullisia väkeä kaupungin itäpuolella ja vahva varustus lähimmäisellä kukkulalla."

"Minä olen niin ajatellut asian", lisäsi asesepä, "että me porvarit seuraamme sotamiesten turvissa. Me yhtä vähän kuin hekään väistyisimme vanhasta Danneborg'in lipusta, kun näemme sitä vietävän meidän ja maatamme häviötä tarkoittavaa vihollista vastaan. Meillä useammalla on koto ja kartano, puoliso ja lapset, sekä muita rakkaita ystäviä, joita emme tahtoisi vihollisen käsiin."

"Hyvin puhuttu, niinkuin oikean tanskalaisen tulee", lisäsi Heikki Hoffman, "mutta puolustaa kotia ja kartanoa, sekä mitä rakkainta on, sitä luulen paraiten tehtävän porttien sisäpuolella ja omalla kynnyksellä, jos niin pitkälle tulee. Se ei ole ainoastaan minun mieleni, vaan myöski niiden, joilla on komento kaupungin turvaksi annettuun sotamiesten yli. He sanovat heillä olevan käskyn puolustaa paikkaa, mutta ei siitä vetäytyä epätietoiseen taisteluun ja mennä hyökkäämään ylivoimaa vastaan."

"Pelkurisuuden tavallista puhetapaa!" sanoi Hannu Nörrum harmistuneena. "Vihollinen saattaa kyllä vähän olla meitä suurempi ollessaan yhteen kokoutuneena; mutta kun hän on kaupungin ympäri hajoitettuna, miten hämärän tultuaki, en katso ensinkään mahdolliseksi häntä hätyyttää sekä saattaa hänelle tuntuvia tappioita. Polttakaamme ruotsalaisten joen yli tekemä silta, joten saamme hyvän osan sotaväestä eroitetuksi muista joukoista. Sitte voisimme vapaasti käydä kuningas Erikin varustusta vastaan ja, jos onni on myötäinen, ehkä voisimme siitä osan valloittaa ja kääntää sen itseänsä vastaan."

"Minä en koskaan voi myöntyä semmoisiin koetuksiin ja ne, joille on kuninkaan väki uskottu, eivät sitä myöskään myönnä", selitti pormestari; "eivät he enkä minäkään katso olevan oikeutta siihen!"

"Mutta onhan meillä kumminki vapaus ilman sotaväen apua tohtia henkemme kaupungin edestä?" sanoi asesepä kysyvällä silmäyksellä seuralaisiinsa, jotka siihen myöntymällä nyökäyttivät, ja sitte kaupungin johtajiin.

"Ei sitäkään käy tekeminen", sanoi Hoffman; "portit ovat suljetut ja avaimet kädessäni."

"No hyvä, te ette tahdo kaupungin pelastusta ja teitä on ehkä käsketty niin tekemään!" oli Hannu Nörrum'in vastaus. "Me olemme nyt voimaimme mukaan tehneet, mutta vaikka emme ole onnistuneet saamaan suostumustanne mielemme mukaan, emme kuitenkaan tahdo väistyä kohta tapahtuvasta taistelusta."

Näin sanoen käänsi hän johtajille selkänsä palaten seuroineen ulkopuolella olevien porvarein luo.

X. Syyskuun 4 päivä 1564.

Aamu oli vast'ikään alkanut koittaa, kun hiljaisuus, mikä vielä Rotnaby'ssä ja sen ympäristöllä vallitsi, katkaistiin äänellä, mikä muistutti jokaiselle ken sen kuuli, ettei nykyään eletty rauhan aikaa. Ääni tuli

ruotsalaisten varustuksissa olevista kanuunista, mitkä alkoivat leikkiänsä pientä kaupunkia vastaan. Hehkuvia kuulia eli n.s. heittopalloja vinkuen lensi läpi ilman ja putosi katoille, siellä täällä sytyttäen paloja, mitkä kuitenkin heti huomattiin ja sammutettiin. Kun sitä oli hetken kestänyt, huomattiin koilliskulmalla olevien ruotsalaisten valmistuvan rynnäkköön. Niistä Bengt Gudmundinpoika osakuntansa etupäässä tunkeusi esiin.

Rynnäkkö tehtiin aivan samaan kohtaan kuin edellisenäki päivänä; mutta samalla voimalla kuin silloinkin otettiin sitä vastaan. Tanskalaiset sotamiehet pyssyillään ja miekoillaan ja rajuimmat porvarit varustetut kirveillä ja miekoilla seisoivat kuin elävä muuri valleilla, valmiina heittämään vihollista takaisin taikka antamaan henkensä. Jälkimäisten joukossa nähtiin Hannu Nörrum ja Staffan seppä, sekä merimies Jens ja kaikki asesepän oppilaat. Näiden lisäksi olivat vielä Didrik teurastaja, Bengt rajasuutari, Olli kirjansitoja ja Sören köysyri, sekä etäämmällä heidän takanaan Jens leipuri ja Sven rihkamus.

Smolandin talonpojat taaski alkoivat vallihaudan täyttämistä, joka myöski heille onnistui, ehkä tanskalaisten kuulat useampia pakoittivat ruohoa puremaan. Työnsä päätettyä vetäytyivät talonpojat takaisin jättäen jalkaväelle tilaa, mikä nyt suurempi-lukuisena ja mukavammin kuin eilisessä hyökkäyksessä voi kulkea eteenpäin. Muutamat rohkeimmat talonpojat, jotka olivat varustetut piilukirveillä, seurasivat myöski mukana ja olivat ensimmäiset, jotka vihollisen tulesta huolimatta hyökkäsivät paaluvarustukselle, missä jykevillä aseillaan rupesivat katkomaan vahvoja pelkkoja, siten saadakseen aukon, josta sotaväen oli helpompi päästä takana olevalle vallille. Tätä tärkeätä työtä turvasivat tarkk'ampujat kuin myöski kolme Pippurimäellä, yläpuolella nykyistä alkeisopiston kartanoa olevaa kenttätäkkiä, joita Antti Sivinpoika Rolamd oli tuonut yhtyessään edellisenä iltana parilla osakunnalla sekä lipullisella saksalaisia tarkk'ampujia Ruotsin armeijaan.

Yhä likemmäksi vallia tulivat Bengt Gudmundinpoian osastot. Itse kulki hän kahden lipunkantajan kanssa etunenässä, ja väistymättä vinkuvia kuulia taikka uhkaavia aseita karkasivat he paalulaitoksen aukkoon, minkä smolantilaisten kirveet olivat valmistaneet. Kaikki kolme pitivät tämän ohessa niin tasaista kulkua, että yhtä aikaa hyppäsivät kaadettuina pelkkoin yli ja kohta asettivat jalkansa vallille. Useampia laukauksia lähetettiin heitä vastaan ja toinen lipunkantaja kaatui kuolleena maahan. Molempia toisia vastaan tähdättiin turhaan lujia aseita; he poistivat uhkaavat miekat ja keihäät ja onnistuivat tunkeutua kaupunkiin. Kohta askel askelelta seurasivat osakunnan muut miehet.

Ankarata oli se vastus, mikä heitä kohtasi; sotaväki taisteli urhoollisesti, ja voimallisesti menivät useimmat porvaritkin eteenpäin. Hannu Nörrum'in ja Didrik teurastajan lyöntien vaikutuksesta täytyi usean ruotsalaisen purra ruohoa. Heidän vierellä pysyi myöski merimies Jens, ehk'ei, tottumaton kun oli varuksien käytäntöön, voinut harjautuneita sotilaita vastaan itselleen toimittaa sanottavasti suuria etuja. Päinvastoin oli useasti henkensä arvevluttavasti uhattuna, mutta neuvokkuuden ja notkeuden kautta hänen onnistui torjua kaikki häntä vastaan aiotut lyönnit ja pistot, sen ohessa itse antaen yhdelle ja toiselle vastustajalleen merkkiä, jota saivat kauan kantaa.

Kauemmin vastustaa ruotsalaisia tuli kuitenkin mahdottomasti, varsinki kun lisäksi Lasse Vestgöten ja Pehr Monpoian osastoin onnistui yli vallin tunkeutua kaupunkiin, sekä niiden jäljessä useampia kuningas Erikin miehiä, niin sotilaita kuin yhteistä kansaa, tuli samaa tietä sisälle. Täytyi askel askelelta peräytyä.

Äkkiä kuitenkin taistelu lakkasi. Pyhänristin kirkonkellot kutsuivat Jumalanpalvelukseen ja niiden juhlallisesta äänestä heltyi silmänräpäykseksi raivoisain sotilaiden sydämet niin, että molemmin puolin jäätiin seisomaan ja pikaisella ristimerkillä annettiin tiedoksi, että hetki oli kaikille rukoushetki. Ainoastaan silmänräpäys kesti se tilaisuus. Seuraavassa riehui taistelu taas ja melkein ennennetyllä tulisuudella. Tappelussa tuli myöski käänne. Pippurimäen korkeilta töyräiltä heitettiin ei ainoastaan kanuunain, vaan myöski muita kuulia kaupunkiin. Tervalla voideltua triiviä lingottiin sisälle ja tätä tehtiin ei ainoastaan ennenmainitusta paikasta, vaan myöski Nekkämäeltä niin että vähän aian kuluessa oli kaupunki useammassa eri osassa tulella.

"Tuli on irti", kuului useammalta taholta kaduilla huuto, Kun se ennätti niiden korviin, jotka koilliskulmalla vastustivat ruotsalaisten hyökkäystä, hiipivät useimmat helläsydämiset miehet tappelusta ja kiirehtivät kotiinsa, siellä koettaakseen sammuttaa tulta, taikka kumminki pelastaakseen, mitä kalliinta oli. Erinneiden joukossa oli leipuri Jens ja Peteri rihkamus, joiden tappelusta poissa-olo ei tosin paljoa vaikuttanut, koska he sangen veltosti siihen osaa ottivat, niinkuin esim. jos joku lyönti piti tulla viholliselle, he tavallisesti tähtäsivät toisten seljään takaa — myöski tappelu-tapa. Tästä huolimatta ei kuitenkaan tappelusta väistymisensä jossaki määrässä ollut laimentamatta jäljellä olevain rohkeutta, mikä luvulleen huomattavasti suurempaa vihollista vastaan kylläki olisi tarkoin tarvittu.

Hannu Nörrum'ia vastaan, joka vielä hyvällä miekallaan — omakätinen mestariteos — piti kaikki vastustajansa etäällä ja silloin tällöin jakeli hyvästi tähdättyjä ja syvälle koskevia lyöntiä, teki eräs ruotsalainen keihäällään äkillisen karkauksen — karkaus, mikä oli sitä vaarallisempi, kun se tuli sivusta

asesevän huomaamatta. Terävän keihään kärjen hyvin harjaantuneella kädellä tähdättyä Nörrum'in kurkkua kohden pitäisi, ihmisellisen ajatuksen mukaan, antaa kuolettava haava; mutta samassa kun sen kuolettavaisena piti kohdata maalinsa, väistyi se äkkiä ja sen sijaan satutti ainoastaan ohimoa, vaan kuitenkin niin voimakkaasti, että aseseppä horjahti ja kaatui maahan. Keihäs, näet, kohtasi miehen iskun, mikä sitä suisti toisella tavalla kuin aiottu oli. Miekan käyttäjä heti ilmestyi kaatuneen ja kaatajan väliin ja jälkimmäinen seiso i tässä silmänräpäyksessä kuin ukkosen lyömä. Se ei ollut tavallinen taistel iä, joka seiso i edessään — se oli nuori nainen viehättävällä kauneudella. Se oli Ellen, asesevän tytär, joka, kypäri vapaasti riippuvien hiuksien päällä ja puettu keveään rintahaarniskaan, lyhyt miekka kädessä hyökkäsi esiin.

"Nainen täällä", kuului useampia ääniä yhtäikää, "pois hänen kanssaan!"

Nyt hyökkäsivät esiin useammalta taholta. Taisteliain läpi tunkeusi myöski hurjalla voimalla nuori tanskalainen uhatulle avuksi. Se oli merimies Jens, joka vasta tässä häiriössä huomasi, ken se taisteleva nainen oli. Pelastaa häntä taikka kuolla oli ainoa ajatuksensa, mutta sitä ei saanut toteuttaa; hän ei koskaan ennättänyt niin pitkälle, jotta kätensä ja miekkansa olisi ollut miksikään hyväksi, sillä nyt juuri tuli hänen ja sen väliin, jota etsi, joukko taistelevia vihollisia ja niiden jäljessä seurasi yhä useampia, jotka ikäänkuin valtaan pääs s y virta tempasivat mukaansa kaikki, mitä eteen sattui. Niiden edestä täytyi Jens'in väistyä, joten hän joutui kauas siitä, missä vasta oli ollut.

Tanskalaiset pakenevat, ei kuitenkaan vastustamatta, ja ruotsalaiset seuraavat heitä. Didrik teurastaja ja pari ystävänsä vetäytyvät tappelun kestäissä pois. Sören köösyri kaatuu, vaan samassa töytää hänen sijaansa Pentti rajasuutari. Möllemäen yli suunnittavat useammat tiensä torille. He toivoivat siltä suunnalta pääsevänsä Norresillan yli tullakseen Sölvitsborg'in tielle ja siellä metsäseudulla löytää pakopaikan.

Tämän tapahtuessa istuu joku osa väkeä kirkossa, jossa pappi tavallisessa järjestyksessä pitää jumalanpalvelusta. Sykkivin sydämin kuunnellaan hengellistä puhetta, mutta kuitenkin havaitaan Jumalan huoneessa paljo turvallisempaa oloa kuin muualla. Sitäpaitsi ovat temppelein portit suljetut, ja itse vihollisenki täytyy kunnioittaen katsella sitä pyhää huonetta. Löytyyhän siellä ainoastaan elähtäneitä ja lapsia sisällä!

Mutta pian nämä toivot pettävät. Erään kirkonportin edessä kuullaan melua ja aseiden kalsketta. Kirveet sattuvat ovia vasten.

"Paetkaamme toisen oven kautta!" huutaa useampia ääniä, ja pian väkijoukko syöksee sinnepäin. Pappi on ennättänyt ennen heitä asehuoneesen ja tarttuen eräasen Danneborg'in lippuun astuu hän joukkonsa etupäässä, kun ovet avataan, Osa varustuksia löytyy asehuoneessa, vanhukset anastavat ne ja seuraten herransa kantapäillä kiiruhtavat he kirkkomaalle. "Eläköön Danneborg!" huutaa pappi kohottaissaan punaväristä lippua ja astuu ulos kirkosta. Ainoastaan askel sen ulkopuolella — ja hän kaatuu vihollisen kuulun kuolettamana. Suurella valitushuudolla pakenee kirkkoväkeä eri haaroille; mutta suurin osa seuraa sitä tietä, jota edelliset Möllemäeltä tulleet olivat. Tunnoton vihollinen ei edes anna aseettomain mennä pois; ja ne niiden joukossa, jotka eivät vielä olleet surmatut taikka haavoitetut, joutuvat sinne päästyään vielä useamman päällekkärikaajan uhriksi. Itäinen kaupungin portti on jo tullut viholliselle avatuksi. Suurempi osa kuningas Erikin väestä on hurjana vauhdissa hyökännyt Rotnabyhyn siellä murhataksensa ja ryöstääksensä.

Voittohaluisille löytyy siellä paljo saalista, sillä asukkaat ovat niin luottaneet avun lupauksiin, etteivät aioissa piilottaneet rahaansa taikka kalleuksiaan. Kun nyt sen tahtovat tehdä, on se myöhäistä.

Kadut ja aukinaiset paikat, minne ei tuli vielä ollut ennättänyt, suhisivat ruotsalaisista ja saksalaisista sotamiehistä ja talonpoi'ista. Ken omaisuuttaan tahtoo puolustaa, saapi maksaa sen hengellensä. Siitä huolimatta kokevat kuitenkin vielä harjoitetut porvari-joukot estää vihollisen etenemistä ja niin paljon kun mahdollista turvata avuttomia. Mitä kuitenkaan suurinkaan urhous voipi kovin suurta ylivoimaa vastaan?

Taistelu muuttui rajattomaksi verilöylyksi; ei enää kuoleteta ihmisellisellä tavalla — jos muuten ihmiselliseksi nimitetään vertaisensa kuolettaminen — jokahinen ken tulee murhahimoisten tielle surmataan. Ei ikää eikä sukupuolta armahdeta. Lapsenvuoteessa olevia vaimoja pienineen kierretään niihin vaatteisiin, joissa makaavat, ja heitetään tuleen; lapset lävistetään keihäällä; ukkoja ja vanhoja vaimoja vedellään tukasta pitkin katuja; on ikäänkuin joukko v illejä petoja olisi irti päästetty turvattomaan laumaan.

Sadottain ihmisiä, estettyinä Hvutsborg'iin vievältä sillalta, kokee muulla tavalla itseään pelastaa. He epätoivossaan hyökkäävät sille paikalle, missä joki on kapein ja matalin — meidän päivinä nimitylle Räätäli-virrälle — josta hengen vaaratta voipi päästä yli. Vihollinen seuraa heitä sinneki.

Vielä täälläki vastustaa kaksi porvaria, ehkä kaupungissaki monessa taistelussa ovat osaa ottaneet, mutta kuitenkin saaneet pitää henkensä. Ne ovat Didrik teurastaja ja Olli kirjansitoja. Nämä molemmat miehet kokevat seuraajia pitää niin kaukana, jotta pakeniat voivat päästä poies; mutta he kamppaileva tuolla kovin monta vastaan: — voimat väistyvät voimakkaammiltaki, ne väistyvät myöski heiltä. Kymmenittäin kiiltävissä varustuksissa ryntää heidän päälleen joen töyräällä, mihin ovat ottaneet asemansa. Kuitenki taistelevat yhä, ehkä vuotavilla verihaavoilla. He horjahtavat ja kaatuvat syvyyteen. Vielä kuolemassaki pitävät he sankariluonnettaan. — Kun he vaipuvat aaltoihiin, vetää kuki vihollisen muassaan. Armahtamattomat viholliset kiertäyvät niin toisiinsa kuin kaksi rakastavaista, mitkä pelkäävät toisensa kadottavansa; — se on vihan syleily kuoleman hetkellä. Kukaan ei heitä eroita; pian vaipuvat he satain muiden kanssa syvyyteen.

Hävitystä jatketaan. Verta virtaa virroissa — se punaa huoneiden kynnykset; se punaa katukivet ja joen vedenki. Tulen liekit nousevat leimuavina korkeuteen; vihuri valittaen sihisee puissa; vaikeroivia naisia ja lapsia vaeltaa paikasta paikkaan ja verenhimoisia olentoja ihmishaamussa seuraa heitä. Kuka armahtaa onnettomia — kuka?

XI. Taistelun jäljestä.

Kuusien ja koivujen välissä seisoo vanha sammaltunut harjusmökki. Se oli niin puiden varjoamana, jotta sitä tuskin huomattiin, ennenkun oltiin aivan sen vieressä. Jotta tuvan asujamilla näinä vaarallisina aikoina vielä oli katto päällensä tuli heidän pääasiallisesti kiittää tuvan asemaa. Sillä heidän asuntonsa ei muuten ollut kaukana sangen vaarallisesta tiestä, missä vihollisjoukkoja jo oli parin viikon ajan ollut näkyvissä ja missä he ryöstettyihin taikka poltettuihin taloihin olivat jättäneet, jos ei juuri unhottumattomia, niin kumminki syvästi koskevia muistoja.

Samana päivänä, kun Rotnaby kärsi surkean hävityksensä, nähtiin mainitussa tuvassa vanhan akan askaroivan, silloin tällöin katkaisten huoneellisia toimiaan äkillisellä ulosmenolla kuuntelemaan ja katselemaan kiertelevälle jalkapolulle, mikä yhdisti asumuksen valtatie kanssa. Viimeisellä kerralla, kun akka oli ulkona vainuamassa, oli aurinko jo niin pitkälle kulkenut rataansa, että se seutu, missä tupa oli, jo oli varjossa, ehkä vielä vastakkaista laaksosivua sen säteet kirkaasti valaisivat.

"Hm!" sanoi akka itsekseen, "Nyt viipyy hän kovin kauan; kun ei hän vaan olisi sattunut vihollisen eteen."

Sitte meni hän taas toimiinsa. Muutamia minuuttia myöhemmin kuuli hän äkkiä oven aukeavan, mikä häntä niin säikähdytti, jotta ei päässyt paikastaan, mutta kuitenkin taas pian tyyntyi nähtyään, että se oli miehensä, joka tuli.

"Oh kun säikähdin", sanoi vanhus. "Oli hyvä että tulit, aloin jo käydä levottomaksi, josko sinua joku onnettomuus olisi kohdannut. Ruotsalainen saattaisi..."

"Hiljaa!" vastasi mies osoittaen ovelle.

Se avattiin uudestaan ja kaksi outoa henkilöä astui sisään. Toinen heistä oli vanha ruotsalainen jääkeri, toinen nuori nainen, jota jääkeri piti käsivarresta kiinni, kun jos olisi peljännyt sen menevän matkaansa. Mitään semmoista ei kuitenkaan voinut tapahtua, sillä hänen seuraajansa, tahi oikeammin sanoen vanki — se oli nimittäin tanskalainen nainen, jota hän kuljetti — näytti niin hervottomalta, että hän sangen vaikeasti olisi päässyt pakoon, jos silmänräpäkseksi olisiki voinut piiloutua vahdiltaan. Että hän tänäpäivänä oli kokenut kovaa kohtelua, nähtiin ei ainoastaan hermottomasta käynnistään vaan myöski rikkinäisistä vaatteistaan ja rikkaina, tummina aaltoina olalle valuvista hiuksistaan.

"Istuikse", sanoi jääkeri päästään nyt vasta tytön käsivarren, jolloin tämä vaipui äänettömänä penkille. "Kuulkaa vähän, hyvä väki!" jatkoi hän sitte tuvan asukkaille, "antakaa meille jotaki syötävää, minä olen näljissäni kuin susi, ja tyttö hetukka myöski jotaki, jotta hän ei pakene, ennenkun jätän hänet tyköäni. Itse olen vanha pitämään tämmöistä otusta, mutta olen luvannut vartioida häntä erään nuoren herramme hyväksi; kiirehtikää sentähden hankkimaan mitä tarvitsemme."

Tämän puheen aikana kohotti tyttö uhkeasti päätään mitaten ylenkatseellisella silmäyksellä puheliasta jääkeriä. Muori tuvassa alkoi ottaa esiin mitä syötäväksi kelpaavata hänellä oli, jossa ei ollut paljon valikoimista — koko valmistus pysähtyi kauransekaiseen leipään ja pariin kupilliseen maitoon.

"Eikö teillä ole läskiä taikka lihaa myöski?" kysyi ruotsalainen kopeasti. "Rotnabyssä näin paljon hyvyiksiä ulkoHuoneissa. Vahinko vaan, että siellä oli niin kirotn kuuma, ettei ennättänyt kaikkia mukaansa ottaa, mitä löysi!"

"Esille mitä teillä on ja se paikalla!"

Tässä silmänräpäyksessä aukeni taas ovi ja nuori näköjään ruotsalainen jääkeri astui tupaan.

"Hyvää iltaa, kamraatti!" tervehti vanhempi jääkeri, joka odottaissaan toisia virvoituksia oli asettunut sen ainoan pöydän ääreen, mikä huoneessa oli.

"Kamraatti sinun kanssasi!" sanoi nuorempi, joka kantoi pukua, mikä osoitti hänen olevan paremman kuin tavallisen jääkerin.

"Luulen ett'et ole ruotsalainen!" sanoi ensiksi tullut ja nousi pöydän äärestä.

"Etkä sinä tanskalainen", sanoi toinen; "mutta älä siitä pidä huolta, vaan puolusta itseäsi, jos voit!"

Näitä sanoessaan veti hän sivultaan lyhyen miekan ja ryntäsi vanhemman jääkerin päälle, mikä myöskin oli tarttunut aseisinsa, vaan liikkui niin kömpelösti, jotta hän pian voitettiin ja syvällä haavalla kaulassa kaatui laattialle.

"Jens!" huusi nyt nainen ja astui odottamattoman pelastajansa luo.

"Ellen!" sanoi tämä ja tahtoi hänen sulkea syliinsä, mutta lisäsi samassa; "mitä — luulen, ettei se ole Ellen! Onko se Ellen taikka kuinka?"

"Ei, minä en ole Hannu Nörrum'in Ellen, jota tarkoitat", vastasi tyttö, "mutta minä olen niinkuin hänki syntynyt Rotnabyssä ja useasti olemme lapsena leikkineet yhdessä. Isäni on Olli kirjansitoja ja minä aina olen ollut hyvin Ellen'in näköinen, erittäinkin näinä viimeisinä vuosina."

"Ah, nyt muistan!" sanoi merimies Jens — sillä se oli hän — "Sigrid on nimesi. Mutta sano kohta, jos tiedät, missä Ellen on! Eläkö hän vai onko hän kuollut?"

"Vielä puolen tuntia sitte näin hänen, kun yhdessä satamäärin vaimoin ja lasten kanssa haalattiin meitä alas kaupungista", sanoi Sigrid antaen kyöneleensä vapaasti juosta. "Meitä on kohdeltu ei ihmisinä vaan sieluttomina eläiminä. Me olemme saaneet juosta hevosien välissä, ja kun valitimme taikka pyysimme saada vettä virvoitukseksemme, on meitä pakoitettu hosumisella ja lyönneillä eteenpäin."

"Olen kyllä sen nähnyt", sanoi Jens puristaen miekkansa kahvaa. "Minä olen sivuteillä ja poluilla aina varhain iltapäivästä asti seurannut vihollista sen palausmatkalla tännepäin; olen enemmän kuin yhden kerran ollut valmis hyökkäämään esiin ja surmaamaan yhden ja toisen niistä murhaajista, mutta en nähnyt missä Ellen oli. Sitten tulin tänne Vedbyhyn ja kuulin, että suurimman osan sotaväkeä piti tiellä levätä yönsä. Silloin sain nähdä sinut ja olin aivan vakuutettu, että sinä olit Ellen. Minä näin jääkerin, joka tuossa makaa, vievän sinut pois hevosellaan; Minä seurasin teitä vähän etäämmällä puiden suojassa ja näin, kuinka sitte kohtasitte tämän talon vaarin, joka ohjasi teidät tänne, ja minä seurasin samaa tietä. Mutta sano missä Ellen on, jotta voin hänen pelastaa, ennenkun se on myöhäistä."

"Viimeksi hänen nähtyäni vietiin hän vaimo- ja lapsijoukon kanssa eräälle parin ladon takana olevalle kartanolle ja moniaita sotamiehiä asetettiin ulkopuolelle vahiiksi. Ladot ovat eteläpuolella aivan tien vieressä ja ovat hyvin suuret."

"Kiitoksia, minä menen heti sinne koettamaan häntä saada vihollisen kädestä."

"Älä heti mene", sanoi huoneen ukko, "se saattaa, nuori mies, maksaa henkesi mitään aikaan saamatta. Näin valoisalla, kun vielä on, voit pian tulla huomatuksi."

"Täällähän on jo hämärä", muistutti Jens, "ja ken tietää mitä voipi hänelle tapahtua, jos minä viivyn."

"Täällä on, niinkuin sanoit, hämärä", jatkoi ukko; "mutta meillä täällä metsässä on puolta tuntia aikaisemmin pimeä kuin aukealla kentällä."

"Minun pitää kaiketi sitte hetkinen viipyä. — Mutta miten jääkerin kanssa on, joka tuossa makaa?"

"Hän on kaikki nähtävänsä nähnyt maailmassa. Kuu tulee aivan pimeä, heitän ruumiin virtaan."

"Oletteko vaan vakuutettu, että hän varmaan on kuollut?"

"Niin todella kun itse kerran olen menevä samaa tietä."

"Ah, rakas Jens", puhkesi nyt Sigrid sanomaan, "minne minä täältä joudun? Minä en ole koskaan ollut näillä seuduin."

"Älä mene täältä tänä iltana, siksi olet sinä liian väsynyt. Vaari ja muori kyllä antavat sinulle yösiijaa ja

sitten voit metsätietä koettaa kotiapäin Rotnaby'hyn."

"Hän saa maata ylähällä luhdissa", sanoi akka, "sinne en luule kenenkään menevän etsimään häntä, ja kun päivä tulee, tulee neuvo myös."

"Mutta jos kotia tultuani isä ja äiti ei enää olekaan elossa, mitä sitte otan eteeni?"

"Toivoaksemme parasta!" sanoi merimies lohduitellen, "täällä on monta, joilla on yhtäsuuri taikka suurempi murhe kuin sinulla. Ajattele vaan heitä, jotka vielä ovat vihollisen kädessä, ja kiitä Jumalaa, että sinä kumminki olet vapaa."

Sigrid vaikenä, mutta syvä huokaus pakotti esiin ahdistetusta rinnastaan.

Jo oli pimeys niin pitkälle joutunut, että Jens katsoi olevan aian sisällä alkaa vaarallista matkaansa ruotsalaisten leiriin.

"Se on vaarallinen yritys", arveli ukko, "ja Jumala antakoon onnistua, niinkuin toivot."

"Ei mikään ole vaarallista kun ei vaan pelkää", arveli Jens. "Se on vaarallisin kaikista. Ehkä olen nuori, olen jo nähnyt kuoleman silmäini edessä enemmän kuin yhden kerran, mutta en sen edessä vaalennut."

"Ajattele, jos kuulisivat puheestasi, että olet ruotsalainen", muistutti akka.

"Voin jotensaki kieleni suhteen selvitä, sillä olen useissa satamissa tavannut ruotsalaisia merimiehiä, mutta ylipäätään en tarvitsekaan joka sanaa huutaa, vaan puhua varovasti."

Tässä otti Jens jäähyväiset ja lähti tuvalta kiireesti metsäpolkua myöten. Noin viidenkymmenen askeleen päässä tuvasta seisoi jääkerin hevonen puuhun kiinnitettynä. Sen päästi hän ja astui satulaan, ajaen ensi aluksi käyden alas maantielle, tarkoin punniten, miten viisaimmin käyttäisi itseään leiriin tultuaan. Hänellä oli tuskin puolenneljennestä matkaa Vedby'hyn ja monta minuuttia ei hän vielä ollut ratsastanut, ennenkun kuuli pauhun ruotsalaisten leiripaikasta, missä siellä täällä oli nuotioita tehty. Aukeilla kentillä Lyckö'n tien varsilla löysi merimiehemme ruotsalaiset vielä liikkeellä. Niin oli laita erittäinkin jääkerien, mitkä toivat ladoista heiniä hevosilleen sillä aikana, kun toiset tervehtivät palosta säilyneitä huoneita hankkiakseen jotaki suun-avausta.

Suuren nuotiotulen ääressä, minkä ohitse Jens ajoi, näki hän koko joukon sotamiehiä joukoissa, muutamat jo vaipuneina syvään uneen, toiset taas puhuen hälisten taikka näytellen toverilleen ryöstettyjä kapineita, harjoittaen niiden kanssa jo vaihtokauppaaki. Yksi oli löytänyt muutamia sormuksia, toinen kalliita koristuksia: joku oli saanut hienoa kangasta, joku taas tyhjensi kädelleen kukkaroa, sisältävä pientä rahaa, minkä arvoa ei tuntenut, vaan josta pari meni toverilleen läskipalasen edestä, jota hänen oli onnistunut löytää. Eräässä joukossa kulki joitakuuta nahkaleiliä, täytettyinä tuntemattomalla viinilajilla, mies mieheltä, joista useampi kaatoi hyvänmakuista juomaa hopeapikareihin, joita olivat siitä rikkaasta kaupungista valloittaneet.

Merimies kiiruhti joutuisasti niiden voittojuoneiden vihollisten ohi, ehkä hän kyllä mielellään olisi laittanut kuolettavaisen verilöylyn niiden sekaan, jos vaan hänellä siihen olisi ollut tarpeeksi voimia.

Lähellä olevan Rödebyn kylään menevän tien viereen satoi hän hevosensa puuhun ja lähti painavilla askelilla eteläpuolelle tietä, missä Ellen, Sigrid'in päätöksen mukaan piti löytymän toisten naisten joukossa. Täällä kohtasi häntä yksi ja toinen ruotsalainen, joka hetken likemmin häntä tarkasti, vaan ei välittänyt hänestä sen enempää, koska hän yhtä vapaasti kuin ennenki astui eteenpäin. Vähäisen etsimisen perästä onnistui nuoren tanskalaisemme löytää ne molemmat rakennukset, joiden takana Ellen mahdollisesti löytyi. Hän kuuli kartanolta vaikerovia lapsia ja valittavia naisia ja meni vakavilla askelilla, mutta voimallisesti tykyttävällä sydämmellä suoraan sen sotamiehen luo, joka portin luona häntä lähinnä seisoi.

"Anna minun mennä tänne sisälle!" lausui hän hiljaa sotamiehelle.

"Hm, mitä siellä teet?" kysyi sotilas tarkkaan tarkastaen merimiestä.
"Minä en tiedä, minne kuulut."

"Kas tässä!" kuiskasi Jens ja pisti toisen Werner Passberg'iltä saadun kultarahan miehen kouraan.

"Mistä on kysymys?" yhdistyi tähän toinenki sotumies, joka edellisen kanssa teki koko vahdiston näillä seuduin.

"Hiljaa!" kuiskasi hän, joka oli kultarahan saanut, "se on eräs nuorista aatelijääkäreistä, joka tahtoo mennä kartanolle vaimojen luo. Hän antaa meille kultarahan juomarahaksi."

"Saanko nähdä?" sanoi toinen, mutta silmänsä suureni nähtyään kullan.

"Minä tulen kohta!" kuiskasi Jens miehille ja meni samalla estämättä niiden ohitse kartanolle.

Se oli joka puolelta ympäri rakettu niin, että kaikki sen osat, mitkä olivat huoneiden varjossa, olivat pilkko pimeässä. Vaimot ja lapset makasivat tiheästi lähellä toisiaan, osa olkialustoilla, joita jotkut armeliaat sotamiehet olivat heille heittäneet, mutta toiset paljaalla maalla. Lapset ruikuttivat vilusta ja näljästä; äidit sulkiivat lohduttaen heitä rintoihinsa, missä ei sydän nyt tykyttänyt tulevaisuuden toivosta. Nuori merimies oli tästä kurjuudesta hyvästi liikutettuna ja hän kumartui alas yhden ja toisen puoleen, kuiskaten lohdutuksen sanoja. Mutta useammat, kun kuulivat hänen olevan maanmiehen, nousivat ylös katsomaan, kuka se oli, niin että Jens'in täytyi varoittaa heitä menemään paikoilleen ja sitte pistäytyä pois, jotta ei heidän varomattomuutensa tulisi huomatuksi.

"Ehkä tunnetutan itseni niillä merkeillä, joita ainoastaan hän ymmärtää", ajatteli Jens ja alkoi heti hiljaiseen viheltämään samaa laulun säveltä, jota mereltä tultuaan Hannu Nörrum'in kartanolla oli laulanut.

Kun hän oli sen viheltänyt, kuunteli hän kokeakseen, josko oli tullut ymmärretyksi, mutta hän kuuli ainoastaan erään äänen kysyvän: "kuka se on, joka viheltää?" ja se ei ollut Ellen'in ääni.

Hän teki vielä pari koetusta, ja vasta kun se kolmannen kerran kerrottiin, kuuli hän nimensä puolikorkealla äänellä lausuttavan. Tällä kertaa oli se Ellen'in ääni. He lähenivät toisiaan ja hän kuiskasi:

"Rohkeutta, Ellen, nyt tarvitaan sitä!"

"Minulla on kyllä rohkeutta", vastasi hän; "minä mielelläni kuolen kanssasi."

"Ei, sinun pitää elää!" Näin sanoen vei hän hänen pihan portille, missä sotamiehet vielä seisoivat paikallaan.

"Kas niin, tule nyt lapseni!" sanoi hän tässä Ellen'ille, joka ikäänkuin vastahakoisesti näytti häntä seuraavan. "Tuossa, toverit!" kuiskasi hän samassa sotamiehille ja ojensi heille toisen kultarahan, mikä oli jäljellä. "Minä olen taas kohta täällä."

Sitten tulivat he huomaamatta tielle, jossa yksi ja toinen vastaan tuleva sotamies kurkisti tytön silmiin, jolloin ei myöskään raakaa ivaa säästetty. Hevonen tavattiin samalla paikalla, johon oli asetettu, ja nyt tuli Jens'ille silmänräpäyksessä tehtäväksi heittää itsensä satulaan ja myöski auttaa Ellen'ia siihen.

Merimiehemme antoi aluksi hevosen juosta aivan hiljaa, kääntyen heti valtatielle, ja ratsasti pohjosta kohden Rödeby'tä vastaan. Vasta kun hän oli ennättänyt kappaleen matkaa Vedby'stä, painoi hän korot kelpo juoksijansa kylkeen ja antoi sen juosta vauhdissa eteenpäin. —

"Jääkäriä, mikä vei tytön, ei näykään", muistutti toinen vahtisotamiehistä parin tunnin kuluttua.

"Tuskin hän koskaan tulee takaisin", vastasi toverinsa. "Minun tekee mieli kaikki sisällä olevat päästää irti. Mitä joukko vaimoja ja lapsia on meille tehnyt pahaa?"

XII. Auringon säde pilven raossa.

Ehkä oli syyskuun 5 päivä, paistoi aurinko kuitenkin korkeimmallaan ollessaan niin lämpimästi kun kesäkuussa. Metsässä, missä tammi levitti viheriätä verhoaan matkustajan pään yli, tuntui isosti viileämmältä kuin aukealla ja varjo, minkä tuuheat lehvät loivat, oli paremmin hämärän kuin kirkkaan päivän kaltainen. Tämmöisessä varjoisassa seudussa istui mainittuna aikana sammaltuneella kivellä vanhahko vaimo levähtäen vaelluksestansa väsyneitä jäseniään. Mitä muuten heikkoihin kasvoin juonteisiin tuli, niin oli niillä enemmän miehen kuu naisen muoto, samate kun tässä tilaisuudessa kokoon rutistetuilta huulillaki lepäsi epäilyttävä muoto päättäväisyydestä ja viekkaudesta. Vieressään oli hänellä likainen pussi, jota vastaan aluksi nojautui toinen käsi, toisen levätessä paksulla nojasauvalla; mutta kun hän oli hetken istunut, oikoili hän vähän itseään tarkasti tutkien ruohottunutta tietä, joka läheisyydessä kierteli metsässä ja alkoi sen jäljestä avata säkkiään. Päällimmäisenä oli muutamia räpsyjä ja niiden välissä kappale mustaa leipää; mutta pohjasta otti hän, varovasti tarkastellen ympärilleen, hienoa näkyleipää ja sen jäljestä lihaa, läskiä ja parhaimman makuista juustoa. Näillä herkkupaloilla alkoi akka sammuttamaan nälkänsä saaden samalla vähän elävemmän näön.

Mutta samalla hän kuuli tiellä kahden ihmisen äänen, jotka lähenivät lähenemistään.

Silmänräpäyksessä katosivat hienot ruoat säkkiin saaden muutamia rääsyjä päälleen, jonka jälkeen akka otti kappaleen mustaa leipää käteensä ja asetti itseään nojaavaan asentoon sauvaansa vastaan. Nyt tulivat kulkiat näkyviin puiden välistä. He olivat tuskin viidenkymmenen askeleen päässä lepäävästä matkustajattaresta, ja hän havaitsi tulioissa nuoren varustetun miehen sivullaan vielä nuorempi vaimo repaleissa vaatteissa. He huomasivat myöskin akan ja äkkiä häntä läheten sanoi mies:

"Jumalan rauha, muori! Taidatte varmaan sanoa meille täällä oikean tien." — "Se tulee sen päälle, minne matka pitää", mumisi puhuteltu, vastaamatta heidän silmäyksiäänkään.

"Aiomme Rotnabyhyn, mutta emme tarkkaan tiedä, missä nyt olemme." Rotnaby'n nimen kuultuaan katsoi akka puhujata, mutta tuskin oli saanut silmät hänehen, ennenkun hän äkkiä nousi ylös täyteen pituuteensa ja elävästi lausui:

"Herra Jumalani, sehän on Hannu Nörrum'in tytär ja Staffan sedän veljenpoika — ettekö tunne minua?"

"Ei, en kumminkaan minä", vastasi nuori mies; "mutta kyllä olette oikeen sanoneet, kutka me olemme."

"Minä myöskään ne ole varma, kuka olette", sanoi Ellen; "mutta teillä on hyvin yhtäläinen muoto kuin Peteri rihkamuksella. Ehkä olette hänen sisarensa."

"En, minä olen Peteri itse, vaikka olen tämmöisessä pu'ussa", vastasi vaimo; "hädällä ei ole lakia, ja jos ei minulla olisi ollut tätä pukua, en luultavasti enää olisi elävien lu'ussa."

"Niin, nyt näen että olette Peteri itse", sanoi Ellen; "mutta sanokaa minulle, oletteko kuulleet mitään isästäni! Tiedättekö, eläkö hän vai onko hän kuollut."

"Ole rauhassa, lapseni, hän elää! Vanha Inkeri, joka on yksi paikalle jääneistä ja joka keskellä tappelun pyörrettä kulki ympäri vahingoittumatta, löysi hänet eräällä kartanolla lähellä kirkkoa. Hän oli viholliselta saanut pahan haavan, mutta kuitenkin kaikeksi onneksi päässyt kartanolle, ollen hänellä vielä sen verran ymmärrystä ja voimaa, että makasi portin taakse. Kuumassa tappelun kiihkossa ei kukaan häntä havainnut, eikä kukaan sittemmin siitä köyhästä talosta välittänyt. Mutta Inkeri löysi hänen tilassa, missä oli jo vähällä verensä kuiviin juosta. Hän satoi hänen haavansa, niin että jo yöllä, kun lähdin kaupungista, nähtiin hänen olevan vaaratta."

Ellen kuunteli kyynelsilmin kauppamiehen sanoja; mutta saattajansa, joka myöski oli syvästi liikuttetuna, tarttui Peterin käteen ja pudisti sitä, lausuen lämpimät kiitokset lohduttavasta kertomuksesta.

"Niin, Jumala olkoon kiitetty, että kumminki se kunnan mies elää!" lisäsi Peteri rihkamus. "Muuten luulen, että kaikki ystäväni ovat kaatuneet. Sinun setäsi, vanha Staffan, on myöski saanut mennä parempaan maailmaan."

"Minä tiedän sen", sanoi merimies syvästi huoaten; "minä itse näin hänen saavan kuoleman lyönnin, mutta hän kaatui kunnialla."

"Ja toinen parhaista ystäväistäni", jatkoi rihkamakauppias vähän hämillään siitä muistutuksesta, minkä Jens'in sanat sisälsivät omasta pelkurimaisuudestaan, "Jens leipurin näin omilla silmilläni hakattavan palasiksi. Minun oli mahdoton päästä avuksensa, sillä vihollinen hurjana virtana tunti vallillemme. Samassa sain myöski nähdä, miten jotkut sotamiehet raastoivat molempia pormestariamme mukaansa, mutta heidän seuraavaa kohtaloansa en tunne. Mutta se on tarpeetonta niistä puhua. Kertokaa sen sijaan, miten te olette onnistuneet välttämään vaaran, jotta nyt tässä olette."

Jens ja Ellen istautuivat kauppamiehen viereen. Edellinen kertoi, miten hän tulisimmassa taistelussa eräällä kartanolla oli tavannut kuoliaaksi ammutun ruotsalaisen sekä hoksannut sen keinon, että pukea sen vaatteita päälleen niin paljon kuin ennättäisi. Siinä vaatteuksessa oli hänen onnistunut päästä vihollisten läpi ulos kaupungista ja vihollisten rakentamaa siltaa myöten yli joen, jonka jäljestä hän meni läpi metsän joen suulle, missä veneellä taas souti ylitse toiselle rannalle. Nähtyänsä lähellä olevalta mäeltä, että vihollinen oli palausmatkalla, joukko vankia muassaan, meni hän läpi metsäin ja maiden Lyckön tielle. Kuinka hän sitte oli etäämmällä seurannut vihollisen liikkeitä ja miten hänen vihdoin onnistui löytää ja pelastaa Ellen, tuli myöski kerrotuksi.

"No, mutta hevonen sitte, jonka otit ruotsalaiselta jääkeriltä, minne sen olet pannut?" kysyi kauppamies elävästi kuultuaan koristeleमतonta kertomusta.

"Sen tahdon kohta kertoa", sanoi Jens. "Me ratsastimme hyvällä vauhdilla eteenpäin ja olimme ennättäneet kappaleen matkaa toiselle puolelle erään myllyn..."

"Varmaanki Bubbetorppa", katkaisi Peteri kauppias, joka oli Blekingen tarkkaan matkustanut.

"Se on mahdollista", jatkoi Jens; "minä en koskaan ennen ole ollut niillä tienoin, tiesin ainoastaan, että tie meni Rödeby'hyn. Me olimme, miten mainittiin, ratsastaneet vasta mainitun myllyn ohi, kun kappaleen matkaa edessäpäin kuulin meluamista ja hevoscaviopin kopinaa. Minä pidätin hevosen ja kuulin silloin pari ruotsalaista kirousta. Heti arvasin niiden olevan vihollisen ratsumiehiä, jotka palasivat ryöstöretkeltä, ja hyppäsin sentähden Ellen'in kanssa alas hevoselta. Kohta vasemmallamme oli metsäinen mäki ja annettuani hyvän läimäyksen hevoselle, jotta se vauhdissa lähti tulevia vastaan, kiirehdimme me, niin sukkelaan kuin pääsimme, mäkeä ylös. Ennenkun oikein pääsimme ylöskään, kuulimme jo ajettavan sillan yli. Heti sen jäljestä kohtasivat he irtonaisen hevosen ja sinä aikana, kun he pysähtyivät sitä tarkastamaan, menimme me syvemmälle metsään, ja sen jäljestä emme heistä enää mitään kuulleet."

"No entä sitte?"

"Niin sitten tulimme vihdoon eräasen torppaan, jossa levähdimme, ja tänäpäpä olemme kulkuamme jatkaneet ensin Fridlefstan kirkonkylään ja sitte eräasen taloon, nimeltä Wong. Sieltä tulemme nyt, vaan emme ole varmat, mitä tietä pääsisimme Rotnabyhyn."

"Pitäkää niin paljon kuin mahdollista länttä kohden, niin kyllä tulette Kalleberg'aan tahi johonki muuhun taloon pohjoispuolella kaupunkia. Älkää kuitenkaan kaupungissa kauan viipykö, vaan asettakaa niin, että voitte saada Hannu Nörrum'in turvallisempaan paikkaan. Vihollinen on varmaanki kulkenut länteen Sölvitsborg'ia kohden, mutta parin päivän perästä voipi hän jälleen olla takaisin. Minä puoleltani en suinkaan enää koskaan sinne tule, kun nyt minulta on kaikki ryöstetty."

Peteri kauppias oli ääneti siitä, että sängen raskaan säkkinsä pohjalla oli sekä puhdasta rahaa, että muita kalleuksia hyvässä tallessa. "Minä aion nyt Twing'iin, jossa on useita sukulaisiani ja jossa saan raastaa itseäni eteenpäin, miten parhaite taidan."

"Ah", lisäsi Ellen siihen, "itseki häpeän, ett'en enemmin kysynyt mitään äidistäni, mutta sano nyt, eikö hankään vielä elä!"

"Ajattelepas, se on enempi kuin tiedän", vastasi kauppias; "minä en kuullut kenenkään hänestä mitään mainitsevan ja sitä paitsi on hän vaan äitipuolenne."

"Mutta kuitenkin äitini", sanoi Ellen.

Hetken levähdyksen ja keskustelun perästä sanoivat nuoret jäähyväiset ja jatkoivat metsäkulkuaan länteenpäin.

Matkustajat pääsivät maalinsa päähän. Sitä tietä, mikä Kalleberg'asta Rotnajoen itärantaa vei kaupunkiin, tulivat he sinne ja menivät sisälle arviolta samasta kohdasta, mistä ruotsalaiset ensin olivat tiensä raivanneet. Siellä näkivät he rappumais-seinäisen kirkon seisovan muuttumattomana ylängöllään, mutta kun tulivat sen lähelle ja loivat silmänsä laaksoon, missä varsinainen kaupunki oli kaksi päivää sitte seisonut täydessä komeudessaan, näkivät he ainoastaan epäjärjestyksellisen joukon raunioita. Useammassa paikassa leimusivat liekit muinoin hupaisien kotien viimeisistä jäännöksistä; taivaalla taas näkyi paksuja savupylväitä kiertelevän avaruuteen taikka tuulen henkäyksestä sekautuen toisiinsa ja levittävän itseään, ikäänkuin himmeä huntu hävitettyjen omaisuuksien yli.

Missä oli se asunto ollut, jossa he niin useasti olivat toisiansa kohdanneet; missä oli heidän lapsuutensa koti seisonut? He eivät siitä hävityksestä tarkoin paikkaa tunteneet; mutta jäljellä seisovan ahjon korkeine tornineen arvasivat he olevan saman, mikä äskettäin oli kuulunut tuolle suurelle aseparjalle. Mutta missä löytyi hän itse, rakas isä? Miten olivat niin kauan viipyneet häntä etsimästä?

Samassa tuli näkyviin vanha mies, haperoiden keppi kädessä — ensimmäinen ihmisolento, minkä olivat kaupungin vallien sisällä nähneet. Se oli kaupungin haudankaivaja, — elävä muistutus siitä elosta, minkä se väsymätön viikatemies oli tehnyt, ja siitä kohtelusta, joka heitäki kerran — ehkä pianki — saavuttaa. He menivät ukkoa vastaan; mutta ennenkun ennättivät luoksensakaan, oli hän tuntenut Ellen'in ja huusi hänelle: "Sinä etsit isääsi — onnellinen sinä, hän elää vielä! Tule, minä saatan sinut hänen luoksensa!"

Pienimmässä mökissä Möllenmäellä — pari semmoista seisoi siellä vielä jäljellä — näki Ellen isänsä. Syvästi liikutettuina kohtasivat he toisiansa. Hän ei ollut uskonut Ellen'in enää löytyvän elävien joukossa, ja hämmästyksensä oli sentähden niin suuri, ettei pitkään aikaan voinut saada sanaa huuliltaan. Sen jäljestä puhui hän selkeästi ja pontevuudella, mikä osoitti, etteivät hänen voimansa vielä olleet särkyneet. Myöskin Jens tervehti häntä ja hän likisti lämpimästi nuoren miehen kättä.

Asesepän haava oli tosin syvä, mutta ei hengenvaarallinen; hän vaurastui siitä voimattomuudesta,

minkä verenjuoksu teki, ja paitsi Inkerin hyvää hoitoa lisäsi vielä hänen pikaista parantumistaan se odottamaton onni, että jälleen sai takaisin sen, jota enin rakasti. Ilolla on ihmeellinen voima parantamaan niin hyvin ruumiillisessa kuin hengellisessäki sairaudessa.

Ellen sai nyt kertoa, miten hän oli väistänyt sen lähellä olleen hengenvaaran, jolloin isä tempaistiin hänen sivultaan. Eräs vihollisista oli aikonut lyödä hänet maahan, mutta toinen esti sen ja oli sen sijaan raahannut hänen vankina ruotsalaisten leiriin, minne sittemmin suurin osa kaupungin naisasujamista oli viety. Mitä hän ja muut vangit Vedby'n matkalla olivat saaneet kokea, kertoi hän niin lyhyesti kuin suinki, jotta ei liikuttaisi kovin paljon sairasta.

Kuu Ellen oli lakannut, tuli Jens'in vuoro. Kun hän oli lopettanut, sanoi Hannu Nörrum liikutetulla äänellä:

"Sinä olet useassa tilaisuudessa osoittanut itsesi mieheksi ja olet sentähden hyvän palkan ansainnut. Kalliimpi, minkä omistan, olkoon sinun."

Jens tässä tarttui Ellen'in käteen, luoden kysyvän silmäyksen mestari Hannuun.

"Aivan niin olen aikonut", sanoi aseseppä, "ja Jumala olkoon teille armollinen lapseni! Sinulla vasta on ainoastaan kaksi tyhjää kättä, mutta ei minullakaan ollut enempää, josta aloin. Se, jolla on pari terveitä käsiä ja miehuullinen luonto, pääsee hyvin edes, jos vaan on Jumala mielessään. Koska näen, että rakastat lastani ainoastaan itsensä tähden, niin tahdon teille mainita, etten ole vielä aivan alastoin. Minulla on saamisia sekä herroilta että muilta hyvinvoivilta ihmisiltä, jotka eivät ole rauhattomuudesta sanottavasti kärsineet. Näillä rahoilla tahdon alkaa ammattiani uudestaan; mutta tänne emme enää pysähdy. Rotnaby ei tule koskaan samaksi kaupungiksi kuin on ollut, ja täällä voimme milloin hyvänsä tavata vihollisemme. Jos ei hän tule tänä vuonna, niin tulee hän tulevana, ja mitä apua on heiltä odotettavana, jotka ovat asetetut turvaksemme, olemme näinä päivinä saaneet kokea. Me menemme Malmö'hön, missä isäni harjoitti samaa ammattia kuin minäki ja missä se on yhtä suuressa arvossa kuin täälläkin. Malmö on hyvä kauppakaupunki, missä Jens helposti voipi saada ansiota, ja jos saan elää jonkun vuoden ja on terveyttä sekä voimia, luulen pian voivani auttaa tykö, jotta hän saa oman laivan kuljettaakseen."

Moniaita päiviä myöhemmin saatiin tarkkoja tietoja, että Klaus Kristerinpoian komennossa oleva armeijan osa oli mennyt länteenpäin ja Pohjois-Skonen läpi kulkenut Holland'iin, kuitenkin vasta sitte, kun ensin oli ryöstänyt ja polttanut pienet kaupungin Sölvitsborg'in ja Elleholm'in. Edellinen oli Werner Passberg'in pelon tähden tullut jätetyksi vihollisille, sillä hän oli jo syyskuun 6 p. pannut tulen linnaansa ja purjehtinut Malmö'hön, missä sekä hän että saksalainen merirosvo Schwarzberg kuitenkin eroitettiin virastaan.

Hannu Nörrum ei koskaan saanut täydellistä tietoa vaimonsa kohtalosta, mutta luultiin hänen, koettaissaan pelastaa niin paljon kuin mahdollista oli huoneen omaisuutta, tulleen sisälle poltetuksi.

Syyskuun lopulla jätti aseseppä omaisineen sen paikan, missä niin monta onnellista vuotta oli elänyt. Eroaminen tapahtui syvällisellä surulla ja kaipauksella.

"Se on raskasta täytyä jättää, mitä on pitänyt niin rakkaana", sanoi mestari Hannu eronhetkellä; "ja sitä raskaampaa, kun omasta huolimattomuudesta on siihen pakoitettu. Maan mahtavat, jotka olisivat voineet veljinä elää, saattoivat taisteluja toisiansa vastaan. Mutta minä näen auringon säteen pilven raossa: minä luulen sen päivän, joski myöhään, tulevan, jolloin kansat, yhtä hyvästi kuin nyt vihaavat, rakastavat toisiaan, ja sen tekevät sekä ilossa, että murheessa."

Loppu.

KUNINGAS KAARLO YHDEKSÄS JA VERMLANDILAINEN.

Syväpiirteitä Pehr Tuomaanpojalta.

1.

Ennen muinoin, noina "menneinä kultaisina aikoina", kun komeus, hienous ja loiston halu ei läheskään niin suuri ollut, kuin nykyaikaan, tapahtui usein, että kuninkaalliset henkilöt, tuntemattomina, suurimmassa hiljaisuudessa matkustivat maansa lävitse, ja niillä matkoillaan hankkivat luotettavampia tietoja maan asukasten sisällisistä oloista: heidän tarpeistaan ja toiveistaan, kuin jos he olisivat matkustaneet suurella komeudella ja loistavan seuran ympäröiminä, niinkuin maan vallitsijat nykyaikaan tekevät. Yleensä on tietty, kuinka kuningas Kaarlo Yhdestoista usein huvitteli itseänsä, matkustellen, puettuna halpaan matkustaja-pukuun, ristiin rastiin valtakunnassaan, niin myös, että hän näillä matkoillaan, tuntemattomana kulkeissaan, sai tietoja monista tärkeistä seikoista, jotka muutoin eivät olisi millään tavalla tulleet hänen korviinsa, samalla oli hän myös tilaisuudessa palkitsemaan monta hyvää työtä ja rankaisemaan kelvottomia, kansaa sortavia virkamiehiä. Samoin myös Kaarlo Yhdeksäs, "talonpojan kuningas", joksi häntä nuo korkiat, kuningas Sigismundin joukkoon kuuluvat herrat ylenkatseellisesti nimittivät, matkusti usein maakunnissa tuntemattomina kaikilta muilta, kuin ani harvoilta uskotuiltaan, jotka hän valitsi talonpoikais-säädystä ja joiden tykönä hän majaili matkoilla ollessaan. Varsinkin silloin, kun hän oli ainoastaan herttua ja sen vuoksi vapaampi, oli hän melkeen aina mainituilla matkoilla; kansan muistissa, Länsi-götlandissa, Nerikessä ja varsinkin Vermlandissa, onkin aina meidän aikoihin säilynyt monta kertomusta siltä ajalta, joka olikin kentiesi onnellisin aika hänen elämässään, vaikka hän sittemmin, niinkuin tiedämme, tuli kuninkaaksi Ruotsissa. Kaarlo oli aina näillä matkoillaan mainion hyvällä tuulella, eikä ylenkatsonut kuppia eikä kannua, ja voitti puoleensa niiden sydämmet, joiden seuroihin hän sattui. Suuren isänsä Kustaa Vasan historiasta oli hän oppinut, että talonpoikain uskollisuus ja alttiiksi-antavaisuus on enimmäen luotettavampi, kuin noiden valtioverkkoa kutovain herrain kauniit lupaukset ja valat, ja kentiesi olikin aikomuksensa mainittujen seurustelemisiensä kautta voittaa heidän suosionsa, jos hänen kerran piti nouseman Ruotsin valtio-istuimelle. Jos tämä todella oli tarkoituksensa, näemme historiasta, että hän tässä tapauksessa menetteli aivan taitavasti, niin myös, ettei tätä aikaiseen voitettua rakkautta yleisö milloinkaan häneltä kieltänyt niiden valtion-riitojen aikana, jotka sittemmin nousivat, syystä, että kuningas Sigismundi oleskeli Puolassa, hallituksestaan huolta pitämättä, ja sitten monasti, ehkä turhaan, koki asevoimalla takaisin voittaa Ruotsissa menetettyä kruunuansa. Kaarlon järkähtämätöin suosio isänsä maahan tuomaa Lutherin puhdasta oppia ja sen tunnustajia kohtaan, hänen vilpitoin Jumalan pelkonsa, luonnon laatunsa, lujuus ja ankara oikeuden tuntonsa lienevät myöskin paljon auttaneet häntä yleisön suosion voittamisessa.

Oli kylmä talvi-ilta vuoden 1585 alussa. Pitkin erästä hyvin auroitettua maantietä Vermlandissa kiiti tuimalla vauhdilla muuan yksinkertainen matkareki, lihavan juoksian vetämänä, jonka ajaja, seisoen takana reen jalaksilla, silloin tällöin kumartui ales kuullaksensa, mitä reessä istuva, suureen sarkavaippaan kääritty matkustaja hänelle puhui. Olivatpa nyt erään jyrkän mäen juurella, jossa matsustavainen nousi kävelemään, tuossa kaksitarkoituksessa, saadakseen kylmästä jähmettyneet jäsenensä sulamaan kävellessä, ja helpoittaaksensa kyytihevosen ponnistusta vastamäessä. Kyytipoika, vilkas nuorukainen, noin 18-vuotinen, seurasi kohta matkustajan esimerkkiä ja molemmat astuskelivat nyt kovaan jäätyneellä lumella, joka narskui heidän jalkainsa alla.

"Kuulepas, poikaseni", — alkoi matkustaja, kiskoen jääpuikkoja parrastaan, "tiedätkö sinä, josko täällä läheisyydessä olisi joku tölli, jossa saisimme hetken lämmitellä? Sillä nyt on hiton lailla kylmä."

"Tiedän kyllä", — vastasi kyytipoika vihkeästi. — "Meillä on ainoastaan neljännes penikulmaa lähimpään vuorelaistaloon, ja siellä on häät parhaillansa. Siellä voitteen saada tuopin lämmintä oluttakin, jos haluatten."

"Mutta minä en tunne asukkaita siellä, jonkatähden on kentiesi sopimatoiminnä mennä sinne keskellä hää-iloa?"

"Ei ollenkaan, hyvä herra! Vermlandilaisten pitoihin ovat kaikki tervetulleet ja matkustajat varsinkin, sillä niiltä saavat he kuulla uutisia."

"Noh, hyvä on", — jatkoi matkustaja, "mennään sitte sinne vähäksi aikaa." Näin puhuen olivat he päässeet mäen päälle, jossa matkustavainen astui rekeen, kyytipoika nousi jalaksille, ja niin mentiin tuimaa vauhtia pitkin liukasta maantietä alasmäkeä.

Pian huomasivat he vähän matkan päässä kirkkaan tulen leimun, joka, illan hämärässä etäältä katsoen, näytti tulipalolle.

"Aja paremmin, tuolla on valkea irti", — huusi matkustaja kiireisellä äänellä.

"Ei hätääkään!" — vastasi kyytipoika järkähtämättömällä vakavuudella. — "Näillä on vaan muutamia tervatynnyriä palamassa tuolla häätalon pihalla, se on sellainen tapa täällä meillä. — Mutta ilman sitä, kyllä rusko juosta saa, jos niin tahdotte."

Läimähdys piiskalla antoi ruskon jaloille liukkaamman liikkeen ja pianpa oltiinkin tuon muhkean talon pihassa, jonka omistaja oli yksi varakkaista vuorelaistalonpojista. Vinkuvain viulujen ja rämisevien klarinettien ääni suuresta rakennuksesta ilmaisi tanssin olevan täydessä vauhdissa ja että häätuvassa oli iloa kattoon asti. Matkustavainen hyppäsi ylös reestä, astuen suoraan suurta rakennusta kohden, jonka portaita hän ylös nousi, jolla ajalla kyytipoika talutti hevosen aidan viereen, levittäen huolellisesti loimen hänen selkäänsä, puhuen samalla tyytyväisellä äänellä itsekseen:

"Eikö tuo ollut sukkelasti tehtynä sinulta, Lauri, että sait herrasi tulemaan tänne. Totta Jumal' auta olikin se sukkelasti. Nyt saat nähdä, että hän viipyy täällä koko yön, ja sinä saat hyppiä purpuria Liisan kanssa siksi, kunnes päivä koittaa! Hyvästi ruskopoika siksi, kyllä toimitan sinut talliin, kunhan vaan saan jonkun talon rengistä käsiini." — Näin puhellen jätti hän tyytymättömän ruskon, asettaen askeleensa väen huoneisiin pihan sivulla, josta hän valaistujen akkuna-ruutujen läpi näki kirjavan joukon tanssissa pyörivän ja josta iloinen hälinä sekautui soiton säveleihin. Hänen arvelunsa, että täällä tapaisi osan nuorista, kävikin toteen.

Laurin astuessa sisään avaraan perheentupaan, oli tanssi täydessä vauhdissa ja pian oli hänkin sekautunut sen hurmaavaan pyörteeseen. Liisakin, yksi vuorelaisen palveluspiioista, joka noin puolittain oli Laurin morsian, oli tässä iloisessa joukossa, ja hänen kanssaan hyppiessään unohti Lauri pian sekä matkustavaisen että ruskon.

2.

Matkustajamme, jonka äsken jätimme nousemaan portaita ylös isoon rakennukseen, ei ollut kukaan muu kuin itse Kaarlo herttua, jonka päähän tällä kertaa oli pistänyt tuntemattomana pistäytyä häävierasten joukkoon, nähdäksensä heidän menojaan ja käytöstään täänlaisessa tilaisuudessa.

Sentähden riisuikin hän päällysvaatteensa etuhuoneeseen kenenkään huomaamatta, pujahtaen sitten häähuoneeseen, jossa hän istahti oven nurkkaan, siellä katsellen ja tarkastellen edessään olevaa liikkuvaa kuvaa.

Se olikin kuvaus täynnä terveyttä ja eloa, jota lystikseen sopi katsella. Isäntä, Niilo Johanpoika, oli yksi Vermlandin varakkaampia talonpoikia ja kaikki olikin talossa sen jälkeen. Tuo suuri häähuone näytti aivan sen aikuiselta ritarisalilta. Seinät ja katto olivat koristetut kirkkailla sota-aseilla kaikesta laadusta; huonekaluina olivat korkeat nojatuolit, tammipöytä ja seinäkaappia, muutekki mainitut koristetut taidollisilla leikkauksilla, jotka olivat reunustetut kuusen- ja katajanoksa-kiehkuroilla. Sadottain palavia vahakynttelä ja leimuava tuli liedellä levittivät lumoavan valon tämän yli.

Oven puolella huonetta kieppui nuoriso morsiusparin kanssa tuimassa polskassa; mutta perän puolella, kunniasijalla pöydän takana, istui isä itse, ympärillään joukko koiteltuja ystäviään. Oluthaarikko kulki ahkeraan mies mieheltä, irroittaen kielen kannat, jotta sukkelat kompasanat ja iloiset laulut heidän suustaan sekautui soittoon, kiihoittaen mieliä ja ilahuttaen sekä nuoria että vanhoja.

Herttua istui pitkän aikaa nurkassaan nauttien raitista maan elämän riemua, joka häntä ympäröi, mutta sitten huomasi isännän poika hänen ja saattoi herttuan isänsä tykö, jolle hän sanoi olevansa matkustavainen kauppias.

Isäntä vastaan otti herttuan ystävällisesti, pyytäen häntä istumaan sivulleen ja juomaan pikarillisen olutta tahi simaa tervetuliaisiksi. Se oli aivan niinkuin Kaarlo oli toivonut. Afzelius kertoo Satukokoelmassaan hänestä muun muassa seuraavan:

"Kun vanha kuningas Kustaa matkusteli valtakunnassaan ja tuli johonkin kestiin, oli hän aina iloinen ja leikillinen; mutta majapaikkansa valitsi hän aatelisten eli korkeiden virkamiesten tykönä. Kaarlo sitä vastoin luuli jo entisestään kyllin tunteavansa nuo suuret ja korkia-arvoiset, ja valitsi sentähden kansan joukosta talonpojan ja työmiehen seuratoverikseen, syystä, että niissä riippui maan voima ja ydin, niin myös, että mainittu yleisö siihen aikaan enin kaipasi hallituksen voimallisen käden suojaa niitä monia vastuksia ja rasiuksia vastaan, joita toimeentulonsa ja aatelisto heille tuottivat. Rehellisen talonpojan matalassa majassa oli hän kuin kotonaan; heiltä sai hän usein neuvoja ja ohjeita maakunnan

vaurastumista edistäessään, heidän seuroissaan oli hän aina iloinen, istuen usein oluthaarikon ympärillä, leikkiä laskien, erinomattain Bergslagissa ja Vermlandissa kuulu kerrottavan hänen matkoistaan ja tuskinpa löytynee yhtään tölviä, sanoo eräs vanha aikakirjan kirjottaja, jossa ei löytyisi joku muisto Kaarlo herttuasta."

Senlaisella mielellä ja mietteellä tekoinsa perusteina on myönnettävä, että nuori herttua oli varsin tyytyväinen iloisen ja puuhaavan hääväen seurassa. Ymmärtäväisten talonpoikain ja heidän kunnia-arvoisten vaimojen kanssa joi hän olutta, leikkiä laskien sydämmensä pohjasta, ja nuorison kanssa tanssi hän hurjemmin kuin kukaan heistä. Vieläpä hän lahjoitti kauniille morsiamelle pienet kultavitjat ja piti hauskan puheen nuoren parin kunniaksi. Sillä tavoin voitti hän kaikkein suosion, ja kaikki yhdestä suusta kehuivat, että senlaista kauppiasta ei oltu nähty kuuna päivänä. Isäntä pyysi häntä jäämään heille koko pitojen ajaksi, jotka vielä kestäisivät kuitenkin kahdeksan päivää; mutta siihen ei herttua myöntynyt, vaan kiitettyään heitä hiipi hän ulos ovesta yhtä huomaamatta, kuin hän tullutkin oli.

3.

Sillä aikaa kuin Kaarlo yllä mainitulla tavalla huvitti itseään suuressa häähuoneessa, teki Lauri samoin väen tuvassa. Hän tanssi yhtämittaa leikkiä laskien sydänkäpynsä, kauniin Liisan kanssa; mutta kun Liisa oli seudun sorein tyttö, oli Laurilla monta kilpakosiaa. Pian olivat nämät, juopuneina voimallisesta hää-oluesta, alkaneet haastamaan riitaa Laurin kanssa, jota seurasi tuima käsikahakka. Ja ennen kun Lauri oikeen oivalsi, mistä kysymys oli, oli hän heitetty ulos tuvasta, jossa hänen kadehtiansa alkoivat häntä armottomasti pieksämään. Tietymätöntä on, miten Lauri paralle olisi käynyt tässä kahakassa, jos ei samalla eräs sarkakauhtanaan puettu henkilö olisi saapunut paikalle.

Tullut huomasi silmänräpäyksessä asian laidan, ja tarttuen lähempänä olevain pieksiäin kaulukseen, yhden yhdellä ja toisen toisella kädellä heitti kauas luminetokseen. Yhdellinen voiman näytös uudistettiin toisten kanssa, ja pian taisi Lauri, ehkä kelpolailla muohattuna, auttajansa avulla nousta ylös.

Ilman että yksikään äsköisistä tappelioista olisi estänyt meidän matkustavaista, sillä se ei ollut kukaan muu kuin hän, talutti hän Laurin reelle, johon hänen istumaan pakotti, peitellen sitten vaiפוillaan; sen tehtyä päästi matkustavainen hevosen aidasta, nousi sitten itse jalaksille ja muutaman minuutin kuluttua olivat he poissa meluavasta hää-talosta. Miehet töllistelivät heidän jälkeensä koettamattakaan estää heidän lähtöänsä, sillä oudon käsissä oli senlainen voima, että miehet huomasivat parhaaksi olla siivolla ja ääneti.

Maantielle päästyään kysyi matkustavainen: "Oletko pahastikin piesty, poikani?"

"Ei hätääkään!" — vastasi Lauri, joka, vaikka olikin puolikuoliaana, häpesi sanoa suoraan. — "Mutta jos ne ryökäleet olisivat vielä hetken saaneet pitää päälle, niin olisipa tainnut henki-siippana hangelle jäädä."

"Kuinka pitkältä on vielä ensimmäiseen hevosmuutto-paikkaan?"

"Ei täyteen penikulmaa. Antakaa ruskon ravata vaan."

Keli oli hyvä ja rusko tarpeeksi levättyään juoksi hyvää vauhtia. Pian päästiin perille hevosmuutto-paikkaan, jossa yksi mies otti hevosen hoitoonsa, matkustavaisen viedessä Laurin mukanaan sisälle vierasten huoneeseen, jossa leimuava tuli takassa tervehti matkustavaisiamme.

Niin pian kun toinen hevonen oli reen eteen muutettu ja nähtyään, ettei piestyn kyytimiehen henki vaarassa ollut, valmistausi matkustavainen lähtemään. Ennen lähtöään luki hän kyytirahan, antaen nuorukaisen käteen.

Mutta Lauri antoi nöyrällä kumarruksella rahat takaisin, sanoen:

"Isäntäni sanoi minulle salaviihkaan, että se oli itse Kaarlo herttua, jota sain kunnian kyyditä, ja kielsi minua ottamasta rahaa niin hyvältä herralta."

Kaarlo tunsu itsensä liikutetuksi tästä yksinkertaisesta suosion osoituksesta, joka osoitti kansan suosiota häntä kohtaan. Ääneti pisti hän rahat takaisin tukevaan nahkakukkaroonsa, ottaen sen sijaan kultarahan, jonka hän tarjosi Laurille, sanoen:

"Minä olen iloinen ja ylpeä Vermlandilaisten kauniista rakkauden osoituksesta kohtaan. Kun en saa maksaa kyytirahaa, niin annan tämän rahan sinulle juomarahaksi."

Lauri kumarsi uudelleen nöyrästi, mutta kieltävästi, sanoen päättävällä äänellä:

"Ei milloinkaan, teidän korkea arvonne! Te olette pelastanut minun henkeni, jonka tähden olen teille ikuisessa kiittolisuusvelassa."

"Olkoon niinkuin tahdot sitte, itsepäinen poika", vastasi herttua hyväntahtoisesti. "Kentiesi tapaamme vielä kerran toisemme. Hyvästi!"

4.

Tässä ei ole tilaisuutta kertoa kaikkia niitä vaikeuksia, jotka Kaarlo herttualla valtionhoitajana, kuningas Sigismundin Puolassa ollessa, olivat voitettavina, ylläpitäessään lakia ja järjestystä maassa. Se on tunnettu, että suurin osa ylhäisistä aatelisherroista salaisuudessa, enemmän tahi vähemmän puolusti tuota heikkoa ja saamatointa Sigismundia, jonka valtikan suojassa he toivoivat tulevina aikoina saada vapaammin omia valtahimoisia tuumiansa toimeen panna; jonka tähden he, joukottain maahan muuttaneiden, "Jesuiti" nimisien munkkien kautta koettivat poistaa yleisön luottamusta valtiohoitajaan, joka kuvattiin mitä hirmuisemmaksi, verihimoiseksi mieheksi, jonka tarkoitus muka oli maan ja kansan vaino ja jonka hallituksen aikana rauhaa eli lepoa ei ollut odottaminenkaan. Ja kun me sen lisäksi tiedämme, että herttua aina nuoruudestaan saakka oli kokenut ja todella voittanutkin monen kansanmiehen suosion ja sydämen, niin myös että kaikki kujeet sentähden raukesivat turhaan, muutamme, ilman muuta puhumatta valtakunnan sisällisistä oloista tällä rauhattomalla ajalla, näyttämön tälle pienelle kynäpiirrokselle, tuollen kauniille Kankijoelle, jossa kuuluisa Kankijoen kahakka, tuo muistettava tappelu tapeltiin, jonka kautta kuningas Sigismundin valta Ruotsissa ainaseksi murrettiin ja jonka kautta puhdas evankeliumin oppi voitti pysyvän sijan maassa.

Ennen tappelua käski Kaarlo herttua kaikki sotaväkensä tappelukentällä langeta polvilleen rukoilemaan, ottaen itse, joukkojen ylipäällikön läsnä ollessa, Jumalan todistajakseen, että se ei ollut kunnian himosta, vaan maakunnan hyväksi ja evankeliumin puhtaan opin tähden, kun hän tarttui aseihin kuningastaan ja omia hurmaantuneita kansaveljiään vastaan. Sen jälkeen, antaen asiansa korkeimman käsiin, nousi hän tulisen sotakonkarinsa selkään asettuen vastustamaan päälle ryntääviä Puolan sotajoukkoja.

Kohta riehui tappelu tuimalla kiivaudella. Joka paikassa, missä tappelu oli tuimin, nähtiin herttuan korkea vartalo tulisen ratsunsa seljässä, elähyttäen ja innostuttaen sotilaitaan, itsekin jakeli hän väkevällä kädellään tuimia lyöntiä. Alussa olivat kuninkaalliset voiton päällä, mutta pianpa kääntyi onni herttuan puolelle, ja hänen tarkka silmänsä huomasi ilolla, että kauan ei viipyisi, ennenkö suuri Puolan sotajoukko kokonaan olisi lyöty.

Myötäkäymisestä innostuneena oli herttua pienen joukon kanssa murtanut itsensä läpi Puolalaisten eturivin ja silmänräpäyksessä näki hän itsensä ympäri piiritetyksi vihollisilta. Hänen korkea vartalonsa saattoi hänen pian tunnetuksi vihollisilta ja monta miekan lyömää tähdättiin hänen päätänsä kohden. Pian olisikin hänen täytynyt vaipua ylivoiman alle, jos ei juuri samalla hetkellä eräs leveähartiainen talonpoika, varustettuna hirmuisen suurella lyömämiekalla, olisi rynnännyt vihollisen päälle, ja antanut heille niin paljon tekemistä, että herttuan onnistui päästä pakoon omain miestensä turviin.

Herttua luuli tuntevansa miehen, vaikka ei muistanut, missä hän hänen olisi nähnyt, kuitenkin päätti hän tappelun loputtua ottaa selon asiasta.

Siinä aikomuksessa antoi hän kutsua tykönsä, sittenkun taistelu oli loppunut ja voitto oli täydellinen, tuon jättiläis-muotoisen talonpojan, jota hänen täydellä syyllä sopi sanoa henkensä pelastajaksi. Pian seisokin tämä hallitsiansa edessä, joka katseli häntä suurella mielisuosiolla.

"Sinä olet pelastanut minun henkeni tänä päivänä, reipas poika", — sanoi herttua ojentaen hänelle kätensä. — "Kiitos siitä sinulle, ystäväni!"

"Teidän korkeutenne, minä maksoin vaan vanhan velkani teille", — vastasi puhuteltu koristelematta.

"Mitä sinä tarkoitat, ystäväni?" kysyi herttua ymmärtämättä, mitä sotilas tarkoitti.

"Minä tarkoitan vaan, että teidän korkeutenne kerran, monta vuotta sitten, pelasti minun henkeni, mutta sen asian näytte unhottaneen, minä huomaan."

"Kuinka sen voin ymmärtää?" kysyi herttua vielä enemmän kummastellen.

"Eikö teidän korkeutenne muista, että te kerran pelastitte, Vermlandissa matkustaessanne, nuoren

kyytipojan hengen, kun hän oltiin kuoliaaksi hakkaamaisillaan muutamassa häätalossa?"

"Niin oikeen, nyt minä muistan! Oletko sinä se sama, joka minua kyyditsi sillä kertaa ja joka niin pahasti piestiin kilpakosioiltasi?"

"Olen, totta Jumal' auta, minä sama Lauri, teidän korkeutenne! Ja sillä tavoin on se vaan vanha velkani teille, jonka tänä päivänä onnistuin maksaa."

"Ei niin poikani", sanoi herttua sydämmellisesti pudistaen vielä kerran pelastajansa kättä. — "Kas tässä", — lisäsi hän kurottaen hänelle täyden rahakukkaron, "ota tämä pieneksi palkinnoksi kauniista ja urhoollisesta työstäsi."

"Ei milloinkaan, teidän kunnianne! Silloinpa olisin suurin lurjus, mitä maa päällensä kantaa, jos ottaisın maksun siitä, että olen tehnyt velvollisuuteni."

"Yhtä itsepäinen kuin ennenkin, luulen minä", keskeytti herttua, hymyillen. — "Mutta sama se, minä teen sinun sen sijaan ratsumestariksi."

"Kas siitä kiitän minä teidän arvoanne! Minä olen tänä päivänä saanut kahta suuremman halun sota-ammattiin", — vastasi tuo entinen kyytipoika riemuiten. "Ja kas silloin minä heti nain Liisani", lisäsi hän kyyneleet silmissä.

"Tee niin, poikani; huomenlahjasta pidän minä huolen. Ja nyt hyvästi siksi; sinä saat pian kuulla minusta."

Että herttua piti puheensa, lieenee tarpeetoin mainita. Tuon nuoren ratsumestarin pulskeissa häissä nähtiin herttua ja monta ylhäistä herraa hänen seurassaan. Lauri korotettiin sittemmin aatelissäättyyn — ja tässä loppuu meidän pieni kertomuksemme Kaarlo Yhdeksännestä ja Vermlandilaisesta.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK NOVELLEJA JA KERTOMUKSIA III ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things

you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to

the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new

computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.